

3 3433 00063196 4



HERINNERINGEN

MIJNER

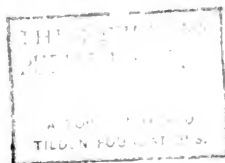
R E I Z E N

NAAR ONDERSCHIEDENE

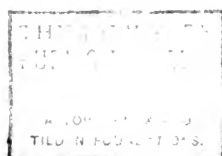
WERELDDEELEN.

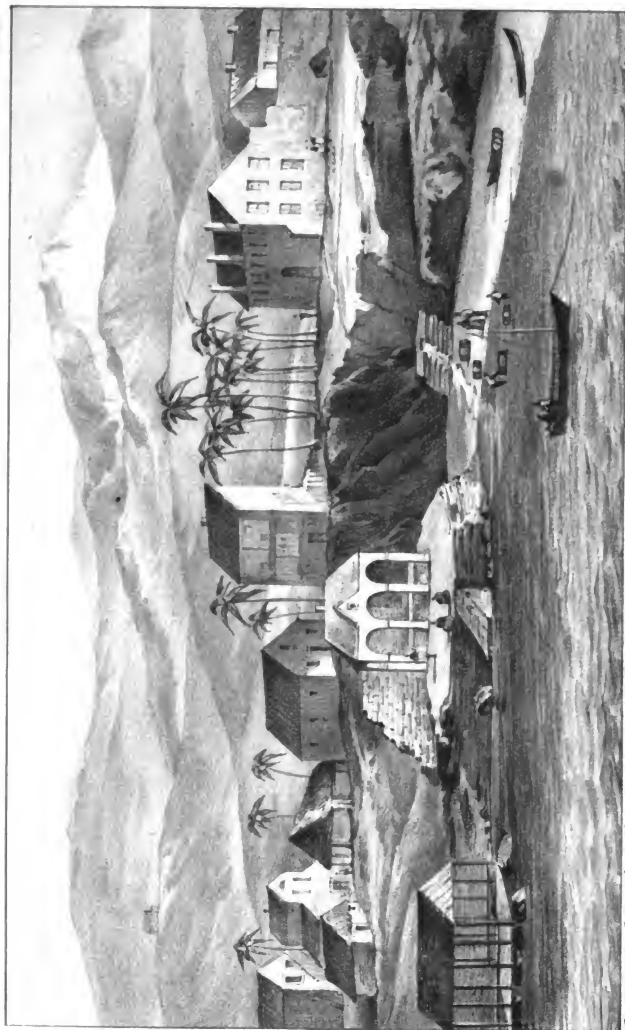
(Coctin)

KBK



THE END OF THE WORLD





Stad v. Daguerre en C.

G. van Lennep teken. ad. v. d. d.

De Waterplaats te Sierra Leone.

NEW YORK
PUBLIC
HERINNERINGEN

MIJNER

R E T Z E N

NAAR ONDERSCHIEDENE

WERELDDEELEN;

DOOR

G. VAN LENNEP COSTER,

KAPIT-LUITENANT TER ZEE.

met Platen.

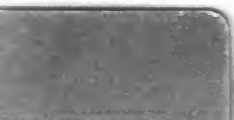


St. u. Delguerre et Co

Te AMSTERDAM, bij

J. F. SCHLEIJER.

MDCCCXXXVI.



HERINNERINGEN

MIJNER

R E I Z E N

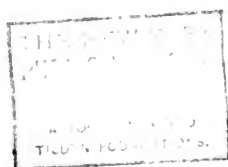
NAAR ONDERSCHIEDENE

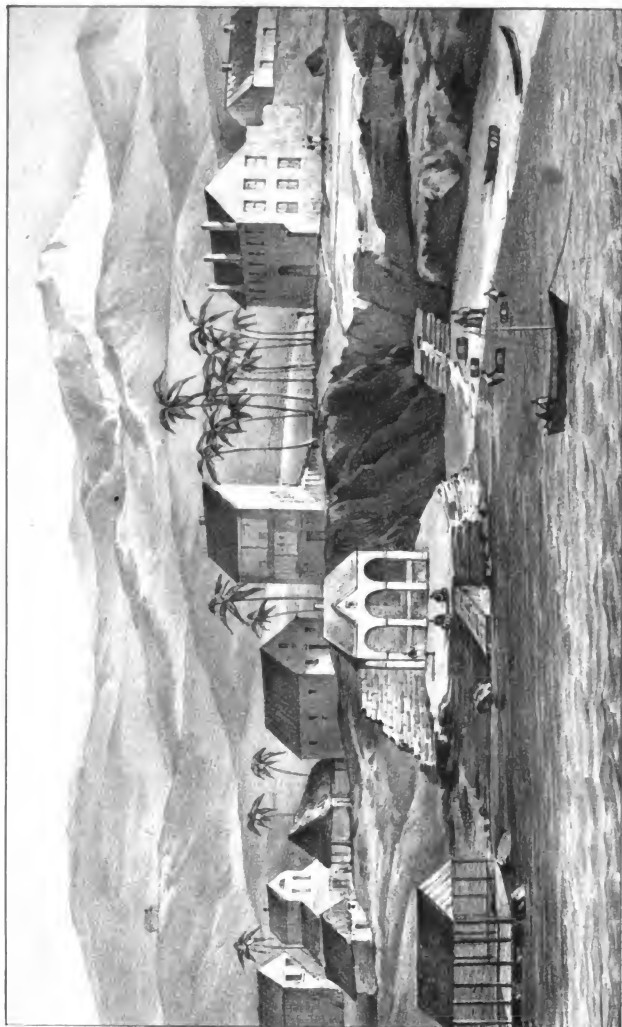
WERELDDEELEN.

(Goster)

KBK

THE END OF THE WORLD





Stand v. Dingsvelds ad C.

De Waterplaats te Sierra Leone.

G. van Lennep Coster ad viv. del.

NEW YORK
PUBLIC
HERINNERINGEN

MIJNER

R E T Z E N

NAAR ONDERSCHIEDENE

WERELDDEELEN;

DOOR

G. VAN LENNEP COSTER,

KAPIT-LUITENANT TER ZEE.

met Platen.



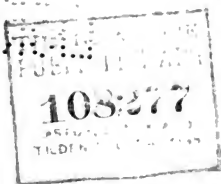
St. v. Delguerre & Co

Te AMSTERDAM, bij

J. F. SCHLEIJER.

MDCCCXXXVI.

ROY VAN
JULIAN
VAN



VOORBERIGT.

Steeds was het voor mij eene aangename bezigheid, wanneer ik, na eene gedane reis in het Vaderland teruggekomen, eerst het aangename der rust, daarna het vervelende der non-activiteit ondervond, voor mijne familie en vrienden, uit mijn gehouden journaal een verslag zamen te stellen, van hetgeen ik op mijne reizen gezien en ondervonden had. Terwijl ik echter op deze wijze mijne ledige uren aangenaam kortte, en tevens aan het verlangen mijner dierbaarste betrekkingen voldeed, was ik verre af van te denken, dat deze bladen eens het licht zouden zien. Wel werd ik hiertoe dikwijls door mijne vrienden, wie ik ze ter lezing gegeven had, aangespoord; doch steeds weerhield mij de gedachte: Welk belang zal het publiek stellen in de eenvoudige opmerkingen van een' zeeman, die steeds van zijn vak zijne hoofdstudie gemaakt heeft, en geene aanspraak op geleerdheid maakt of maken kan?

*

De aandrang mijner vrienden echter heeft eindelijk mijne bedenkingen overwonnen, daar ik het onheusch achtte mij langer tegen denzelfden te verzetten; en ik geef dus thans mijne opteekeningen in het licht, zoo als ik dezelve oorspronkelijk voor haar, wier gedachten mij, dit weet ik, steeds op den wijden Oceaan vergezeld hebben, voor mijne geliefde echtgenoot, opgesteld had. De eenigste aanbeveling die zij kunnen hebben, bestaat daarin, dat zij niets bevatten, dan hetgeen ik met eigen oogen gezien heb of waarvan de waarheid op de, naar ik vermeen, ontwijfelbaarste berigten steunt.

Mogt ik echter hier of daar misgetast, verkeerd gezien, of onjuiste berigten medege- deeld hebben, dan hoop ik dat men mij met togevendheid beoordeelen zal, en bedenken dat het even als alle menschelijk werk, niet zonder gebreken is. Vindt men hier op de eene plaats slechts korte en onvolledige berigten — treft men op andere plaatsen, bijzonderheden, die eene vermelding wel verdiend hadden, in het geheel niet aan — zoo moet men zulks beschouwen als gedeeltelijk een noodzakelijk gevolg van den stand en de omstandigheden waarin ik geplaatst was. Er is toch te veel verschil tusschen den zee- man, die op zijn schip gehuisvest is, en hier

eenige weken, daar slechts eenige dagen vertoeft, en den reiziger, die zich maanden, soms jaren lang op dezelfde plaats heeft opgehouden, dan dat men van beider beschrijvingen dezelfde volkomenheid eischen kan.

*Daar ik steeds, wanneer my iets voorkwam op mijne reizen, dat mij der opteekening waardig scheen, hetzelfde dadelijk op het papier stelde, volgt hieruit natuurlijk, dat men in deze mijne opteekeningen geenszins eene stipte en stelselmatige orde zal vinden in acht genomen. Zoo ik dit gebrek (wanneer men het als zoodanig beschouwt) had willen veranderen, dan zou ik al mijn geschrift om en door malkander hebben moeten werken, of wel mijn werk, om hetzelfde eene meerdere waardig bij te zetten, door eene geleerde hand laten omwerken, beschaven en aanvullen. — Verschillende redenen weerhielden mij van het een zo-
wel als van het ander, en ik besloot mijn werk zoo als het was, gezuiverd echter van spel- en schrijffouten, en hoe dergelijke insubordinatie tegen de taalwetten ook meer heet, ter perse te geven. Dit doende, vertrouw ik echter, dat men mij, vooral ook wat den stijl betreft, met toegevendheid zal beoordeelen, en dat men geenszins verwachten zal bij een' zee-
man die sierlijkheid van stijl en uitdrukkin-*

gen aan te treffen, die men bij een geleerde meer billijk verwachten en vorderen kan.

Eene reis, door mij in het jaar 1825 naar de Middellandsche Zee en Konstantinopel gedaan, zal ik misschien, wanneer dit mijn werk gunstig wordt ontvangen, en bijaldien myne bezigheden zulks toelaten, het zy als een tweede deel dezes werks, dan wel als een afzonderlijk werk in het licht geven. Dit echter zal van verschillende omstandigheden afhangen; ook is dit werk op zich zelf genomen compleet.

Ten slotte wensch ik den lezer, dat de lezing hem even veel genoegen moge opleveren, als de zamenstelling van hetzelfde mij, in den schoot mijns gezins, na afgelegde reis heeft verschaft.

I N H O U D.

R E I S

NAAR DE

KUST VAN AFRIKA EN WEST-INDIË,

IN DE JAREN 1819—1821.

EERSTE HOOFDSTUK.

Plaatsing des Schrijvers en bestemming. — Komst aan boord. —
État-Major. — Komst ter reede. — Monstering. — Naar zee
zeilen. — Aankomst op de Afrikaansche kust. — Kaap
Verd. — *Sierra Leone.* — Oorsprong en beschrijving dezer
Kolonie. — Gebouwen. — Inwoners. — Luchtgesteldheid,
enz. Bl. 3.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Vertrek van *Sierra Leone.* — Medegenomene Negers naar
Settra Krow. — Hunne godsdienst en levenswijze. — De-
zelfde worden te *Groot Sesters* aan wal gezet. — Verschil-
lende bewoners en beschrijving der kust. — Komst te *Azim*
en verblijf. — Vertrek naar *St. George Delmina* en aan-
komst. — Klimaat en heerschende winden op de kust. Bl. 23.

DERDE HOOFDSTUK.

Verblijf te *St. George Delmina*. — Beschrijving der Forten. — Het krom en de omstreken. — Levenswijze der Blanken. — Wijze van trouwen. — Iets over de inboorlingen. — Hunne regeringsvorm. — De mannen en vrouwen. — Hunne kleding. — Gestalte. — Levenswijs. — Bezigheden. — Begrafenis en uitvaart van eenen voornamen Neger. — Gebruik bij zwangerheid. — Godsdienst. — Ziekten, enz. . Bl. 39.

VIERDE HOOFDSTUK.

Uitstapje naar Kaap *Coast*. — Beschrijving van de wijze van reizen. — Aankomst aan de Kaap. — Ontvangst. — Beschrijving van het fort, enz. — Naar zee zeilen. — Overtogt. — Natuurkundige proefnemingen omtrent den loop van stroommen, enz. — Komst op de rivier van *Suriname*. . Bl. 65.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Het opzeilen der rivier. — Ontmoeting des Schrijvers. — Komst voor *Paramaribo*. — Oppervlakkige beschouwing der ligging. — Gastvrij onthaal der bewoners. — Werkzaamheden aan boord. — Beschrijving van het fort *Amsterdam*. — Uitstapje met het nieuwjaar naar eene plantaadje. — Terugkomst aan boord. — Tweede reis op de rivier. . . Bl. 80.

ZESDE HOOFDSTUK.

Vervolg der reis. — Beschrijving eener koffij-, katoen- en suikerplantaadje. — Sterkte der manschappen op eene plantaadje. — Terugkomst aan boord. — Beschrijving eener begrafenis. — Verrigtingen gedurende de maand Maart. — Iets over den slavenhandel. — Werkzaamheden in April. — Beschrijving der stad *Paramaribo*. Bl. 99.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het gebeurde gedurende de maand Mei. — Krijgen victualie. — Beschrijving der *Savane*. — De maand Junij. — Zeilen naar zee. — Komst voor *Curaçao*. — Kruisen voor het eiland. — Een man overleden. — Uitwerking der vrees op de menschen. — Zeilen met konvooi naar *Porto Cabello*, en van daar naar *Laguyera*. — Beschrijving dezer plaats. — Terugkomst voor *Curaçao*. — Beproeving van zeilen. — Vertrek naar *Bonaire*. — Aankomst aldaar. Bl. 124.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Beschrijving van het eiland *Bonaire*. — Inwoners. — Gastvrijheid, enz. — Vertrek van daar naar *Suriname*. — Caraïbische zee en daarin liggende eilanden. — Beschrijving van de voornaamste derzelve. — Komst in den Oceaan en daarna te *Suriname*. — Verrigtingen gedurende de maand Augustus. Bl. 145.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen gedurende de maand September. — Beschrijving der levenswijs, enz. — De inwoners der kolonie. — Voortbrengselen. — Werkzaamheden der maand October. — Iets over de Caraïben of oorspronkelijke Indianen. — Derzelver zeden, gewoonten, enz. — De Maronnegers. Bl. 171.

TIENDE HOOFDSTUK.

De maand November. — Zeilen naar *Curaçao*. — Verblijf aldaar. — Konvooijeren naar de Spaansche kust. — Beschrijving van *Porto Cabello*. — Ontmoeting aldaar. — Terugkomst te *Curaçao*. — Merkwaardige spelonk. — Verder verblijf aldaar. Bl. 188.

dag. — Hoe dezelve gevierd wordt. — Vertrek van *Vlaardingen*. — Victualie aan boord. — Bemanning. — Instructie voor mijne reis. — Wij steken in zee. — Komst bij de haringvloot. — Het uitwerpen der netten. — Uiterlijk voorkomen van *Hitland*. — Verder kruisen op zee. — Binnenloopen op de baai. Bl. 243.

TWEDE HOOFDSTUK.

Hitland. — Deszelfs geschiedenis. — *Lerwick*. — Oorzaken van de vermeerdering der bevolking en bloei van deze stad. — Beschrijving der stad en hare openbare gebouwen. — De *Rijberg*. — Het paardrijden der Hollandsche visschers. — Voortbrengselen van het land. — Leefwijze der ingezetenen. — Uitstapje naar *Welley Sound*. — Een kraambezoek en beschrijving van eene arbeiders woning op *Hitland*. — Togtje naar de eilanden *Brassa* en *Noss*. — Nieuwe wijze van vervoer door de lucht. Bl. 268.

DERDE HOOFDSTUK.

Vertrek uit de baai. — Hernieuwde Godsdienstigheid bij de equipagie. — Wordt door hen alleen op zee noodig geacht. — Stevenen naar de Schotsche kust. — Lompheid van een' Schipper. — Wijze van praaijen bij de haringvloot. — Ruw weder. — Het kollen of kabeljaauw vangen. — Beschrijving van het inhalen der netten. — Het kaken. — Levenswijze der haringvaarders. — Vervolg van den kruistogt. — Ruw weder. — Houden op *Hitland* aan. — VVorden teruggedreven. — Tweede aankomst op *Hitland*. Bl. 293.

VIERDE HOOFDSTUK.

Tweede verblijf op *Hitland*. — Gulheid der bewoners. — Uitstapje naar *Scalloway*. — Merkwaardig grafscript. — Het

kasteel *Scalloway*. — Geschiedenis van hetzelfde. — Toddy van zeewater, een niet zeer smakelijke drank. — Vertrek van *Hitland*. — Kruisen op zee. — Iets over den loop van den haring. — Stevenen naar het Vaderland. — Aankomst aldaar. — Besluit. Bl. 310.



R E I S

NAAR DE

K U S T v a n A F R I K A

EN

W E S T - I N D I Ë ,

IN DE JAREN 1819—1821.

EERSTE HOOFDSTUK.

Plaatsing des Schrijvers en bestemming. — Komst aan boord. — État-Major. — Komst ter reede. — Monsterring. — Naar zee zeilen. — Aankomst op de Afrikaansche kust. — Kaap Verd. — Sierra Leone. — Oorsprong en beschrijving dezer Kolonie. — Gebouwen. — Inwoners. — Luchtsgesteldheid, enz.

Den 1sten Mei 1819 ontving ik van Z. Excell. den Heer Minister voor de Marine eene plaatsing aan boord van Z. M. Korvet *de Komeet*, gekommandeerd door den Kapitein-Luitenant ter zee J. BLOM. Dit schip was bestemd tot eene reize naar de kust van *Afrika*, van daar naar *Suriname* en vervolgens naar *Curaçao*, om de aldaar liggende Korvet *de Dolphijn*, gekommandeerd wordende door den Kapitein-Luitenant ter zee J. WAARDENBURG, in derzelfver standplaats te vervangen. Daar nu bovengemelde Korvet nog niet te *Hellevoetsluis*

(zijnde de haven, waar men aan boord zoude gaan) gearriveerd was, bleef mij nog eenigen tijd over, zoo om mijne zaken in orde te brengen, als om mijne uitrusting gereed te maken. Dewijl de Kommandant zich even als ik te *Amsterdam* bevond, was ik in staat Z. Ed. behulpzaam te zijn in het aanwerven van de ons ontbrekende manschappen. Den 20sten Junij vertrok ik van daar met den Chirurgijn-Majoor F. MARINKELLE en twee Adelborsten naar *Hellevoetstuis*, alwaar wij den volgenden dag aankwamen.

Den 22sten werd het schip van den Wel-Ed. Gestr. Heer BAAK, Onder-Directeur der Marine, overgenomen; de bemanning der Korvet was op 150 man gesteld, en dezelve werd gearmeerd met 20 ijzeren caronnades à 24 pond, 6 metalen à 12 pond en 2 ijzeren stukken à 6 pond. De État-Major was zamengesteld uit den Kapitein-Luitenant J. BLOM, kommandant; de Luitenants der 1ste Klasse W. J. VAN ES, eerste officier, en G. VAN LENNEP COSTER J^r.; de Luitenants der 2de Klasse H. KETJEN en J. R. DEVILLE-NEUVE; Schrijver J. W. KLIS; Chirurgijn-Majoor F. MARINKELLE en Victualiemeester J. VAN WALTROP; drie Adelborsten der 1ste Klasse en twee der 2de Klasse.

Alle aanwezigen behoefden nu niet te vragen hoedanig zij hunnen tijd zouden slijten, want aan werkzaamheden ontbrak het niet, daar alle behoeften, victualie voor zes maanden, water, enz. aan boord moesten gehaald, het tuig in orde gebracht,

en alles gereed gemaakt worden om zee te kunnen kiezen. Den 9den Julij verlieten wij de haven en begaven ons met het schip naar de reede, waarna ik in der haast nog een uitstapje naar *Amsterdam* deed, ten einde afscheid van mijne betrekkingen te nemen. Deze mijne afwezigheid konde slechts vijf à zes dagen duren, dewijl de monsterring op den 19den door den Minister bepaald was, zijnde toen ook alles zoo goed als gereed om zee te kiezen. Den 19den Julij kwam de Schout-bij-Nacht P. MAY, Kommandant en Directeur van het hoofddepartement der Marine van de *Maas*, benevens de Heer Commissaris van de monsterring, aan boord, dewelke de officieren den eed afnamen, de equipagie monsterden, en de krijgsartikelen lieten voorlezen, waarna Z. H. Ed. Gestr. den Kommandant met de monsterring geluk wenschte en tevens eene gelukkige en voorspoedige reis toewenschte; de Wel-Ed. Heer STRATENUS, Secretaris der Marine, kwam insgelijks aan boord, en vertrok na genomene inspectie van schip en volk. Den volgenden dag kwam Z. M. brik *de Kozak*, uit de *Middellandsche Zee* ter reede. Onze werkzaamheden liepen thans zoo goed als ten einde, wij wachtten dus voornamelijk naar eenen goeden wind en naar de passagiers, die met ons naar de Afrikaansche kust zouden stevenen.

Den 23sten kwam de Wel-Ed. Heer SIRTEMA, regter van den slavenhandel te *Sierra Leone*, met deszelfs echtgenoot, een kind en eene meid en knecht aan boord, zoo als ook de Heer BON OUVRIÉ, arbiter

vanden slavenhandel te *Sierra Leone*, en den 26sten de familie LOOBREGT, bestaande uit zes personen, alle inboorlingen der kust van *Guinea*, en welke met ons de reis derwaarts zouden doen. Voor al deze passagiers waren bijzondere hutten gemaakt, en de eerstgemelde Heeren spijsden aan onze tafel. De wind begon thans noordelijker te worden, waarop de zeeloods aan boord werd gehaald; de echtgenoot van onzen Kommandant verliet het schip en vertrok.

Den 27sten de wind goed zijnde, ligten wij de ankers, en geraakten des morgens te half zeven uren in zee, waarna de loods ons verliet, de laatste brieven medenam, en ons eene goede en voorspoedige reis wenschte. Wind en weder liepen zoo tot ons voordeel, dat wij dien zelfden dag des avonds om half negen uur in het Kanaal waren; den 29sten bevonden wij ons op de hoogte van *Plymouth*, en gaven aldaar aan een' Engelschen visscher een' brief voor den Hollandschen Consul aldaar, om denzelven naar *Holland* te zenden, ten einde aldaar kennis te geven, dat wij ons te dier tijd op de hoogte van *Plymouth* bevonden. Onze reis begon zeer gunstig, goede wind en mooi weêr, ofschoon met flauwe koelten bleven ons bij. Een geluk, hetwelk voor den zeeman van belang kan gerekend worden, daar zulks eene aangename gemoedsstemming over het geheel aan boord bij het aanvaarden der reis daarstelt, en het groot getal onbevarenen, die zich meestal onder de manschappen bevinden, aan de eerste indrukken der zee doet gewennen, en de reis dus

onder een vrolijk vooruitzicht begonnen, doet hen meer gemeenzaam worden met de behandeling van alles wat zich aan boord bevindt, terwijl zij door hunne thans verkregene kennis in staat gesteld worden, om vervolgens bij opkomend slecht weder, de noodige dienst te kunnen bewijzen. Den 2den Augustus op de hoogte van Kaap *Finisterre* gekomen zijnde, praaiden wij een' Hollandschen brigantijn, wiens bestemming naar *Petersburg* was, en dus te ver uit den koers om hem brieven mede te geven; wij gaven hem dus enkel de commissie op, om, indien hij in de *Noordzee* schepen ontmoette, die den wil naar *Holland* hadden, berigt van ons te geven.

Den 11den Augustus des morgens om negen uren zagen wij met een blink het eiland *Madera*, naar gissing op eenen afstand van 9 mijlen, en den volgenden dag des namiddags om vier uren kregen wij het eiland *Palma* in het gezigt. Dit laatste is hoog land en kan bij eene heldere lucht op eenen afstand van 15 mijlen gezien worden. Des nachts zeilden wij tusschen de *Kanarische Eilanden* door, en zagen met den dag de zoo vermaarde *Piek van Teneriffe* wier hoogte op 12174 voet boven de oppervlakte der zee gerekend wordt. Bij eene heldere lucht kan men dezelve op 40 mijlen afstand zien. Wanneer men dezelve het eerst in het gezigt krijgt, gelijkt zij naar eenen dunnen blaauwen damp of rook, een weinig donkerder dan de lucht; door de buijge lucht zagen wij dezelve echter slechts korten

tijd. Den 16den passeerden wij den keerkring van den Kreeft, bij welke gelegenheid *Neptunus* de gewone plegtigheden van den doop kwam verrigten, aan diegene, welke nog nimmer in deze streken geweest waren. Dit feest is bij al degenen, die ooit deze vermakelijkheid der matrozen hebben bijgewoond, te wel bekend, en overigens te dikwijls en te uitvoerig door reizigers beschreven geworden, dan dat ik hieromtrent eenige bijzonderheden behoef mede te deelen. Voor mij echter was deze dag niet zeer vreugdaanbrengend, want door het op het dek door *Neptunus* en zijne handlangers geplengde vocht, glipte ik uit en deed een val, waarvan de kneuzingen mij nog een paar dagen pijnlijk de plegtigheid van den zeegod herinnerden.

Den 19den Augustus met den middag bevonden wij ons op 1½ mijl afstand van Kaap Verd aan de Afrikaansche kust. Het land deed zich hier voor het oog des aanschouwers zeer aangenaam op, zijnde hoog en beplant met verscheidene soorten van boomen. Het strand was, naar de branding te oordeelen, rotsachtig, en liep slechts op eenige plaatsen vlak op. Achter de Kaap scheen eene kleine baai of inham te zijn, voor de visschers kano's der inboorlingen. Van deze zagen wij een aantal zeer ijverig op ¼ mijl afstands van den wal bezig met visschen, die zich weinig om ons te bekommeren schenen, maar steeds daarmede bleven voortgaan, ofschoon wij hun sein deden om aan boord te ko-

men. Zoodra wij hen naderden gingen zij wat digter aan strand met de kano's. Deze vaartuigen zijn zeer lang en smal, in de genen, die wij zagen waren 6 à 7 personen, zijnde zwart van kleur en geheel naakt. Velen hunner hadden een' witten doek om het hoofd. In den loop van den dag zeilden wij het eilandje *Magdale* voorbij, hetwelk van rotsen zamengesteld en onbewoond scheen te zijn, en zagen eenen kotter onder Fransche vlag, die onder hetzelfde kruiste. Tegen vier uren kwam het eiland *Goeree* van achter het lage land van Kaap *Verd* te voorschijn, en wij ontdekten op de punt van hetzelfde een wit huisje. Met den avond verloren wij het land uit het gezigt, en stelden onzen koers op Kaap *Roxo* aan.

Tot nu toe waren wind en weder ons zeer voordelig geweest, doch met den 20sten veranderde hetzelfde; de wind liep naar het Zuid-westen, en wij hadden veelvuldige en zware regenbuijen, die ons steeds bijbleven, en waardoor wij dus dikmaals door en door nat werden; met dat al behield de equipagie eene steeds voortdurende gezondheid; waartoe welligt bijdroeg, dat men hun meestal na den afloop der wachten eenen goeden borrel gaf; eenige ligte en voorbijgaande ongesteldheden uitgezonderd, hadden wij geene zieken. Ik geloof dat men dit grootendeels kon toeschrijven, zoo wel aan de zindelijkheid, die er aan boord heerschte, als daaraan dat er geene gelegenheid verzuimd werd, om versche lucht door middel der koelzeilen in het

schip te brengen. — Den 21sten praaiden wij eene sloep onder Engelsche vlag, die mede den wil naar *Sierra Leone* had; en zagen het lage land bij de rivier de *Gambia*. Den 24sten werd de verjaardag van Z. M. onzen geërbiedigden Koning met gepaste en hartelijke vrolijkheid gevierd, en wij zeilden nu steeds op eenigen afstand van de kust, koers houdende op *Sierra Leone*, in welker nabijheid wij den 27sten kwamen. Des voormiddags van dien dag zagen wij het eilandje in de rivier *Scarcies*, hetwelk op 5 mijlen afstands van *Sierra Leone* ligt, stuurden daarop in den wal, en herkenden tegen half twee uren het land van *Sierra Leone*. Hetzelve is aan de Noordelijke zijde laag en rotsachtig, en aan de Zuidelijke hoog en bergachtig. Om vier uren de rivier naderende, heschen wij de vlag en de geus van den voortop, en deden twee schoten om een' loods. Na verloop van eenigen tijd zagen wij eene kleine kano met twee negers naar ons toekomen, dewelke, zoodra zij aan boord waren, hunne dienst aanboden, maar dewijl zij niet zeer wel met den ingang der rivier schenen bekend te zijn, besloot de Kommandant dien avond ten anker te gaan, daar wij ons niet te veel op onze kennis van de grootte der middelbank, welke aan den mond der rivier ligt, konden vertrouwen. De kano zette men in; dezelve was 26 Amsterdamsche voeten lang en 1½ breed; de daarin zittende negers zitten plat op den bodem, en weten door middel hunner pagaaijen, de kano zoodanig te bestieren, dat de hooge zee hen volstrekt niet hindert, en

zij tevens veel vaart met dezelve schieten.

Den 28sten kwam de loods vroegtijdig aan boord, waarop wij het anker ligten, sturende eerst op den hoek der Kaap *Sierra Leone* aan, totdat wij dezelve op $\frac{1}{2}$ mijl genaderd waren, waarna wij afhielden, en de rivier opzeilende met den koers van O. Z. O. $\frac{1}{2}$ O. regt op de stad aankoersten, loodende bij het inzeilen tusschen de 8 en 10 vadem diepte. Deze rivier wordt gevormd door de zamenvloeying der rivieren *Mitombo* en *Bunk*, die zich een eindweegs landwaarts in met elkander vereenigen, alwaar hare breedte 2 à 3 mijlen is. Bij den ingang is dezelve echter wel 6 à 7 mijlen breed, doch niet overal voor diepgaande schepen bevaarbaar, uit hoofde der ondiepten, die zich aan den mond bevinden. Bij het inzeilen heeft men een verrukkelijk gezigt. Voornit verheft zich het rotsachtige, door de golven gebeukte strand, prijkende met het bekoorlijk en schitterend groen der verschillende boomen en gewassen, waaronder nu en dan eenige woningen der negers uitkomen, terwijl eenige kleine inhammen dit tooneel nog schilderachtiger maken, op hetwelk de achtergrond gevormd wordt door de bergen, die door hunne grootte en verschillende kleuren, dit tafereel eene meerdere grootschheid en luister bijzetten.

Tegen 10 uren lieten wij het anker voor de stad *Freetown* (vrijstad) vallen en vertuiden alhier het schip. Deze stad ligt 30 à 40 voeten boven de oppervlakte der rivier, en loopt amphitheatrisch om-

hoog, daar dezelve op eenen rijzenden grond gebouwd is. Wij vonden op de rivier liggen de Engelsche korvet *Morgiana*, van 18 stukken; Kapitein C. B. STRONG; en een' Spaanschen schocher, zijnde een slavenhaler, die door bovengemelde korvet met slaven prijs gemaakt was; benevens eenige kleine vaartuigen. Na onze aankomst werd ik terstond naar den wal gezonden, om den Gouverneur, den Generaal MACCARTHY, van wege den kommandant een compliment af te leggen, kennis van onze komst, en de redenen van dezelve te geven. Na mijne terugkomst deden wij een salut van 13 schoten, voor hetwelk door het fort en de korvet met een gelijk getal bedankt werd. Van wege de Gouverneur kwam er daarna iemand aan boord, om den Kommandant te verwelkomen. Wij vertoefden alhier tot den 4den September, welken tusschentijd wij besteedden om het tuig te voorzien, water in te nemen, en alle goederen der overgebragte personen te ontschepen. Den tijd, die mij van mijne bezigheden overschoot, besteedde ik om eenige berigten aangaande deze kolonie in te winnen. Ik laat hier volgen, wat ik aangaande dezelve heb kunnen vernemen:

Deze kolonie, gelegen op 8½°. N. B. en 13½°. W. L. van *Greenwich*, werd gesticht door eene vereeniging van eenige Engelschen, ten einde aldaar werkzaam te zijn tot het vernietigen van den slavenhandel. Eén der leden, met name THOMPSON, kocht van een' Neger-Koning, THOMAS genaamd,

eene plek gronds, 25600 morgen groot, om aldaar eene stad te stichten. Hij begaf zich derwaarts met 411 negers, welke in *Engeland* vrij verklaard waren, en noemde de baai voor de stad *St. George's* baai, en de stad zelve *Freetown*. Het genootschap in *Engeland* zorgde middelerwijl voor den aanvoer van werktuigen voor den landbouw, kleederen, enz. waardoor de kolonie van lieverlede in derzelfer tegenwoordigen toestand geraakt is.

Om aan den wal te komen heeft men eene goede moelje, waar achter de sloepen zeer goed voor de brandings, die langs het strand loopen, beveiligd zijn. Aan den wal komende heeft men eene kleine vlakte, en voor zich eenen trap uit gehouwen steenen zamengesteld, welke drie en vijftig treden hoog is; dezelve opgeklommen zijnde, komt men op de vlakte, waar men de stad voor zich heeft. Spoedig ontwaart men bij het zien derzelve, dat de stad nog in hare geboorte is. Veel is er nog eerst half voltooid en aangevangen, doch deze verachtering is meest toe te schrijven aan gebrek aan werklieden, want aan bouwstoffen ontbreekt het niet; deze liggen in overvloed wijd en zijd verspreid. De grond is hier rotsachtig en ongelijk. Op de vlakte bevindt zich bij den trap een wacht-huis, zijnde een klein achtkantig steenen koepeltje. Hier nevens is het huis des Gouverneurs, een groot langwerpig gebouw. De straten der stad zijn zeer regelmatig verdeeld, en loopen tot aan den voet der bergen; de huizen staan op gelijke liniën, doch

verschillen zeer veel in bouworde zoo wel als in grootte en aanzien; zij zijn meestal van rotssteen gebouwd, en met leijen en bladen van palmiethooven gedekt. Vele huizen zijn omringd door overdekte galerijen, die met de meest verschillende kleuren geschilderd waren, hetgeen een bont en zonderling gezigt opleverde. Die der voornaamste ingezetenen hadden jaloeziën, de overige echter slechts luiken voor de vensters. Glazen ruiten zag men echter niet. Vele huizen waren nog onvoltooid, zoo als ook twee kerken, waarvan de grootste reeds twee en een half jaar onder de handen der werklieden was geweest en nog niet half voltooid was. De bewoners huisvesten hier in het bovenste gedeelte hunner huizen, terwijl het onderste voor berging enz. gebruikt wordt. Velen hadden bij hunne woning eene afgeperkte plaats tot tuin aangelegd, waar men groenten kweekte en eenige vruchtboomen zich bevonden, en waar mede een hut stond, die tot keuken en woning der dienstboden, uit negers en negerinnen bestaande, moest dienen.

Men heeft hier de volgende gebouwen, door de regering gesticht: Eerstelijk een zeer groot en langwerpig vierkant gebouw, hetwelk tot de navolgende verschillende einden gebruikt wordt; de benedenste verdieping strekt tot een hospitaal en eene gevangenis; de tweede diende tot eene bergplaats van behoeften en de derde of bovenste tot het houden van godsdienst-oefening. Deze laatste bestaat uit eene ruime vierkante zaal, alwaar een predikstoel was, omgeven van eene

balie, binnen welke eenige banken stonden voor de voornaamste ingezetenen, en buiten dezelve waren er nog verscheidene voor de mindere klasse. Tegenover den predikstoel was een klein orgel. Men was bij ons bezoek juist bezig eenige kinderen te doopen, die door de vrouwen, welke zeer net in het wit gekleed waren, ten doop werden gehouden. Een Engelsch geestelijke verrigtte deze plegtigheid, waarbij Z. Excell. de Gouverneur tegenwoordig was. Z. Excell. ons gewaar wordende, kwam naar ons toe, verzocht ons de plegtigheid bij te wonen, en gaf ons te kennen, dat hij peet van een dezer kinderen was. Buiten deze kerk waren er nog drie huizen ingerigt tot het houden van godsdienstoefeningen, aldaar werd door de zendelingen en bekeerde inboorlingen in de taal des lands het Christendom verkondigd. Het was waarlijk zeer eerbiedwekkend deze godsdienstoefening bij te wonen. Naast dit gebouw stond een niet minder groot, omgeven van eenen muur en voorzien van een ijzeren hek, waarboven het volgende opschrift stond: *Hospitaal ter opneming van vrijgemaakte slaven, opgerigt door Z. Excell. den Generaal MACCARTRY.* Daar het gesloten was, konde ik het niet te zien krijgen en moest mij dus met het beschouwen van het uitwendige vergenoegen. Een Gouvernementshuis was er nog niet gebouwd, ofschoon er hardsteen en verdere behoeften voor hetzelfde voorhanden waren, maar de reeds gemelde reden belette de bouwing van hetzelfde voor als nog,

waarom dus de Gouverneur een huurhuis bewoonde. Op de markt had men eene vischmarkt, die op de wijze van eene Hollandsche aangelegd was.

Men heeft hier eene waterplaats, in welke het water, dat van de bergen afstroomt, geleidt wordt door eene gemetselde waterleiding, die in eene van hardsteen uitgehouwene grot of kom eindigt. Uit deze stroomt het water en valt langs drie steenen trappen neder, waardoor dit als het ware eenen kunstmatig aangelegden waterval oplevert. Treffend en bekoorlijk is dit gezigt, hetwelk door de verschillende boomen op de hoogten, de in het gezigt zijnde huizen van onderscheidene bouworde, en de in het verschiets majestueus verheffende bergen ongemeen schilderachtig fraai is. Toen ik mij met onze barkas aldaar bevond om water te halen, maakte ik van deze gelegenheid gebruik, terwijl men de watervaten vulde, om van de plaats, waar ik met de barkas lag, eene teekening hiervan te maken. Dit water wordt ook door al de inwoners gebruikt, die het door hunne dienstboden in groote kruiken van daar laten halen; hetzelve is uitmuntend van smaak. — Bij deze plaats bevindt zich de vischmarkt, welke van steen aangelegd is.

Nadat de vaten met water gevuld waren, en ieder zich dus ter inscheping gereed maakte, om naar boord te gaan, had er iets plaats, dat gelukkig met eene dooping afliep. De doctor, die met mij gaarne naar boord wilde gaan, en tevens van den wal droog in de barkas komen, maakte hiertoe gebruik van de

schouders van een' matroos, op welke hij ging zitten; ongelukkig echter verloor deze door de rolling der zee tegen het strand, het evenwigt, waardoor de doctor eene dompeling onder water deed, waardoor hij doornat in de barkas kwam en niet weinig uit zijn humeur was, zoo door zijnen toestand als om het meer te beklagen verlies zijner natuurkundige verzameling, die de zee thans voor hem bewaarde, hetwelk nog vermeerderd werd door het gelach der aan het strand staande negers. Aan boord komende, had hij nog nieuwe scherts door te staan, en was dus het overige van den dag slecht te spreken. Zelfs kon de versche visch, dien ik voor ons middagmaal medegebragt had, waarvan hij anders een zoo groot liefhebber was, hem de gelede ne ramp niet doen vergeten.

Op de hoogte aan de zuidzijde van de stad, bevindt zich een fort, hetwelk de vlakte en reede beschieten kan; hetzelfde was echter klein en slecht voorzien van geschut, men was druk bezig met barakken in hetzelfde te bouwen; naast dit fort was een langwerpig rond gebouw, dienende tot eene eetzaal of *messroom* der Engelsche Officiëren. Hetzelfde was met veel smaak gebouwd. De zaal waar de Officiëren zamenkwamen, en welke omgeven was van eene op pilaren rustende galerij, die aan het gebouw veel sierlijkheid gaf, besloeg de bovenste verdieping, terwijl het benedenste gedeelte tot kook- en bergplaats diende; het geheele gebouw was overdekt met een leijen dak. Logementen en koffijhui-

zen, die eenige aanmerking verdienden, waren er niet, degeen die er waren, zijn voor de geringere klassen ingerigt. Men heeft hier zeer goede winkels, waar alle soorten van koopmanschappen te bekomen waren. Dagelijks kon men op de markt vleesch en gevogelte krijgen, zoo als ook versch brood, en in de daaraan grenzende straten, zaten handeldrijvende negers en negerinnen met vruchten, als ananassen, bananen, oranjes, lemmetjes, goejaris, enz.; en groenten als kool, salade, boontjes, jamjammers, Spaansche peper en eenige negerlekernijen te koop. Verder kon men aldaar de meeste benoodigdheden vinden, doch alles moest men nog al duur betalen.

De oorspronkelijke bewoners zijn negers, gelijk ik reeds te voren aangemerkt heb; doch de lust, om zijne fortuin te beproeven, heeft hier al verscheidene Europeanen naar toe gelokt, om koophandel te drijven, behalve degenen welke van gouvernementen hier in posten aangesteld zijn; waardoor dus ook onder de tegenwoordige bewoners, al verschillende kleuren en rassen zijn ontstaan. De inboorlingen zijn voor het grootste gedeelte chocolaadkleurig of zwart; zij hebben zeer kort, zwart gekroesd haar, hetwelk zij op eenige plaatsen geheel afscheren, eenen breeden, platten neus, grooten mond, dikke lippen, witte tanden, heldere ooggen, eene zeer rijzige gestalte, en zijn over het algemeen welgemaakt. Velen zag ik die zich hadden laten tatoëeren op de handen en het aangezicht. De be-

schaafderen onder hen gaan op zijn Europeesch gekleed, doch andere loopen naakt, en dragen slechts een' doek om hunne heupen, de vrouwen leggen eene groote zucht aan den dag, om zich met koralen en andere sieraden op te tooijen.

De luchtgesteldheid is voornamelijk voor de Europeanen niet van de gezondste. Het ergste zijn de maanden Junij, Julij en Augustus. Uit hoofde der veelvuldige regens, die als dan plaats hebben, wordt alles in de stad, daar deze aan den voet van hoo-ge bergen ligt, uit hoofde der uitwaseming van den grond, zoo vochtig en ongezond, dat de menschen, ofschoon zij steeds potten met vuur in hunne kamers hebben, om de droogte te bevorderen, menigmaal van koortsen overvallen worden, welke hen dikwijls binnen 24 uren in het graf slepen, of zoo zij herstellen, ziet men meestal dat zij in eenen kwijnenden staat van gezondheid blijven voortleven. Men verhaalde mij, dat er in dit jaar gedurende deze 8 maanden, van de 138 Europeanen, 52 waren gestorven, 8 naar Engeland teruggekeerd, 61 nog steeds koortsen hadden, en slechts 17 vrijgebleven waren. Van de zes doctoren, waren er slechts twee in staat hunne patiënten te bezoeken; blanke vrouwen kunnen het luchtgestel hier ook in 't geheel niet verdragen, de weinige die er woonden waren ziekelijk, en zagen er uit als geraamten; een treurig vooruitzicht voor de vrouw van den Heer SIRTEMA. Het garnizoen was meestal ziek: om kort te gaan, de blanken zagen meest allen er geel en uitgeteerd uit, van eenige

weinige slechts kon men zeggen dat gezond waren. De hitte was echter thans zeer dragelijk, hetgeen ons zeer goed te stade kwam, daar de equipagie vele werkzaamheden had.

Dezer dagen bij een der hier wonende kooplieden het middagmaal houdende, hadden wij een bewijs, dat ook het hersengestel hier wel eens na de landziekten verzwakt en verward wordt. Deze heer sprak met ons over de diefstaligheid der negers, en verhaalde, dat korts geleden een neger in zijne slaapkamer was geklommen, om te stelen; doch dat hij hem uit zijn bed met een' kogel getroffen had. Ten einde dit verhaal de noodige klem en duidelijkheid te geven, ging hij wederom in zijn bed liggen, en schoot daarop met eene pistool, over onze hoofden heen, een' kogel in een luik achter ons, door 't welk de dief had willen klimmen. Wij vonden dit alles zeer duidelijk, maar bekortten onzen maaltijd met buitengewonen spoed, daar wij weinig lust hadden in meer soortgelijke mimische voorstellingen.

De zendelingen stichten hier veel nut onder de inboorlingen; verscheidene hebben zich aan den anderen kant van het gebergte nedergezet, aldaar scholen gesticht, en onderwijzen vele aankomende jongelingen en meisjes in de Christelijke godsdienst en onderscheidene nuttige werkzaamheden, waarin zij zeer naar genoegten slagen.

De Regtbank tot veroordeeling of vrijspreking van alle opgebragte slavenschepen, heeft hier ins-

gelijks haren zetel. Dezelve is zamengesteld uit een' regter en een' arbiter van de verschillende Europesche natiën; die der Engelschen en Spanjaarden was reeds daar, en wij bragten die van onze natie, dewelke op den 30sten den eed van getrouwheid afleiden, en door den Gouverneur in hunne posten bevestigd werden, waarvoor van den wal een salut van 21 schoten gedaan, en door ons met een gelijk getal bedankt werd.

Deze beide heeren waren niet zeer wel te moede, toen zij de gesteldheid der Kolonie leerden kennen, — vooreerst was alles zoo duur, dat zij onmogelijk met de hun toegelegde tractementen konden toekomen, want het verschil tusschen dat van den Engelschen regter, en dien van de *Nederlanden*, was *f* 26,000, en dat tusschen de arbiters dier beide landen *f* 14,000. Met moeite konden zij een klein huis krijgen; moettende de Heer SIRTEMA *f* 1200 en de Heer BONOUVRIÉ *f* 750 voor de huur betalen; waarlijk een hooge prijs voor eene ellendige woning.

De Engelsche hebben hier steeds 4 à 5 vaartuigen gestationeerd, ten einde bij afwisseling langs de geheele Afrikaansche kust op de slavenhandelaars te kruisen, wij hadden insgelijks orders aan boord, tot dat einde strekkende. Den 30sten ging de Engelsche Korvet op dusdanigen kruistogt naar zee.

Ziedaar nu alles, wat ik aangaande deze Kolonie heb kunnen opmerken. Daar ik niet in de gelegenheid ben geweest een uitstapje landwaarts in te

doen, kan ik daaromtrent geene meerdere berigten geven. Ik moet hier echter niet verzwijgen, dat de Gouverneur ons, gedurende ons verblijf aldaar, zeer vele beleefdheden bewees, en ons nog met een bezoek aan boord vereerde: zijnde Zijne Excellentie voor ons steeds vol oplettendheden geweest. Algemeen wordt hij geacht door de bewoners der plaats, waar Z. Exc. alles aanwendt, om den bloei en de welvaart derzelve te bevorderen. (*) Ik vrees, dat zulks echter niet aan de verwachting zal beantwoorden, waarvan dan ook het ongezonde luchtsgestel een der hoofdoorzaken van mislukking zal zijn.

(*) Met leedwezen vernam ik naderhand, dat deze edele man in een gevecht tegen de Assiantijnen op de wreedste wijze, om het leven gebracht was.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Sierra Leone. — Medegenomene Negers naar Settra Krou. — Hunne godsdienst en levenswijze. — Dezelve worden te Groot Sesters aan wal gezet. — Verschillende bewoners en beschrijving der kust. — Komst te Axim en verblijf. — Vertrek naar St. George Delmina en aankomst. — Klimaat en heerschende winden op de kust.

Op den 3den September, waren de zaken aan den wal afgeloopen, en was alles gereed, om zee te kunnen kiezen, waarom dan ook ons vertrek op den volgende dag bepaald werd. Des morgens, van den 4den, kwam de loods vroegtijdig aan boord, benevens de Heer GREGORIE, met een' dienstbode, die als passagiers naar Kaap Coast mede gingen, en 21 vrije negers, die wij te *Settra Krou* aan wal zouden zetten. De ankers werden vroegtijdig geligt, en wij namen nogmaals afscheid van onze landgenooten, die wij

aldaar juist niet zeer opgeruimd achterlieten. Bij het uitzeilen kwam eene Engelsche oorlogsbrik uit zee, aan wier boord wij eene sloep zonden, en daardoor vernamen, dat dezelve den 3den Augustus van *Plymouth* vertrokken en dus 6 dagen later dan wij uit *Europa* gezeild was; ten 10½ uur verliet ons de loods, wien wij voor het in- en uitloodsen 32 Spaansche matten, of *f* 80.— betaalden. Daar er bij de rivier eene groote bank ligt, de *St. Anna* bank genaamd, welke eenige mijlen ver uitsteekt, moesten wij eerst uit den wal sturen, om boven dezelve heen te zeilen, hetgeen dan ook gedaan werd. De aan boord zijnde vrije negers, waren allen zeer kennelijk, aan eene breede blaauwe streep, dien zij van het voorhoofd tot aan den punt der neus droegen. Tijdens hun verblijf aan boord, vernamen wij eenige hunner gewoonten en gebruiken, welke ik hier ter neder zal stellen.

Vooreerst bezitten zij de vrijheid van meer dan eene vrouw te mogen nemen, mits zij voor iedere, aan den vader der bruid, eene zekere som uitkeeren, of anders eenen tijd lang voor denzelven arbeid verrigten.

Zij gelooven wijders, dat er een Opperst Wezen bestaat, dat alles bestiert; bovendien vereeren zij nog een' fetiche of huisgod, welken zij steeds bij zich dragen; deze fetiches hebben geen bepaalden vorm: zoo liet een van hen ons den zijnen zien, welke een stukje hard geworden klei was. Hij zeide ons, dat deze zijn huisgod was, en hij denzelven nat

maakte wanneer hij slapen ging, en zich dan daarmede het voorhoofd bestreek, geloovende daardoor de beste ingevingen voor zijne handelingen te bekomen. Zij bidden voorover gebogen, terwijl zij hunne handen aan de voeten brengen, in welke houding zij blijven, tot het gebed gedaan is.

De oudste zoon is bij hen altijd de eenigste erfgenaam zijner ouders, en de kinderen zijn altijd verplicht, een' tijd lang voor hunne ouders te arbeiden.

Hun voornaamste voedsel bestond in rijst. Het scheen dat zij liefhebbers waren van handel te drijven, want zij hadden zich te *Sierra Leone* voor de gelden, door hen aldaar verdiend, allerhande soorten van koopmansschappen aangeschaft, om weder in hun land te verkoopen. Hun grootste genoegen bestond in het bezit van zeer kleine, net gewerkte, koffertjes. Ook hechtten zij veel waarde aan hun hoofdhaar en droegen steeds zorg, dat dit altijd zeer netjes opgemaakt was.

Het weder bleef nog al goed, tot op den 9den, zijnde wij toen dicht bij de kust, hebbende de *Duivelsklip* in het Noord-Westen van ons. Op den middag van dezen dag echter, begon tegen 2 uren het weder buijig te worden, vergezeld van regen en windvlagen. Het land was hier heuvelachtig, het strand over het algemeen rots- en klipachtig, doch hier en daar vlak. Er liep eene sterke branding langs de kust. De heuvels en bergen waren met vruchtdragende boomen beplant, hetgeen niet on-

aangenaam was te zien; wij maakten gereedheid, om ten anker te gaan, ten einde des nachts de plaats, waar wij onze negers aan wal zouden zetten, niet voorbij te zeilen, doch daar de wind steeds meer en meer aanwakkerde, was ons zulks onmogelijk en moesten wij dus bij den wind opsteken en zeewaarts zeilen.

Den 10den, met den dag, zagen wij land, hielden op hetzelfde aan, en zagen verscheidene kano's met negers naar het schip toekomen: bij hunne komst aan boord, vernamen wij, dat zij te *Groot Sesters* te huis hoorden, en wij ons regt over hetzelfde bevonden. Prins WILLIAM, de zoon des Konings, bevond zich in eene der kano's, doch men konde hem, wat de kleeding aangaat, niet van de anderen onderscheiden, daar zij allen naakt waren, en slechts een' doek om de heupen geslagen hadden. De meeste hunner droegen hoeden, en die genen, welke eenig vermogen schenen te hebben, hadden halssieraden van koralen en armbanden van ivoor. Zij waren over het algemeen welgemaakt, sterk gespierd, en groot van gestalte. Hunne huid was gitzwart. De negers, die wij aan boord hadden, schenen zich over dit bezoek te verontrusten, daar wij gedurende den nacht, door den sterken stroom, die om de Zuid-West liep, voorbij hunne woonplaats gedreven waren, en zij niet veel zin hadden, om alhier ontscheept te worden, waarom wij dus bij den wind opstaken, ten einde op te werken, naar de plaats waar onze passagiers

moesten zijn; zijnde de afstand 6½ mijl. Wind, weder en stroom, waren ons hiertoe geenszins behulpzaam, zoo dat wij ons den 12den met den dag nog op de hoogte van *Groot Sesters* bevonden, gedurende welk tijdverloop wij niets dan zware windvlagen en regenbuijen gehad hadden. De Kommandant besloot dus, de negers hier aan wal te zetten, en onze reis te vervolgen; wij deden derhalve twee schoten, waarop de kano's van den wal, met Prins WILLIAM aan boord kwamen; na gemaakte schikkingen, kwam men overeen, dat zij de passagiers mede naar den wal zoude nemen; hetgeen hun zeer wel aanstond. Zij beijverden zich, om het hardst, om de goederen dezer menschen in de kano's over te nemen, door welke haast er nu en dan eene omsloeg. Ongeloofelijk echter was de handigheid, met welke zij zoodanige kano's wederom wisten op te rigten, leêg te maken, er in te springen, en de goederen te behouden.

In eene derzelve waren eenige ijzeren staven, ter zwaarte van 80 ponden; deze kano sloeg om, een der negers ziende dat het ijzer zonk, dook er naar, bragt de staven wederom boven, en hield ze ten minste wel 3 minuten boven water, eer zij wederom in de kano konden gelegd worden. De Negers, welke wij medegenomen hadden, waren zeer bedrukt, dat wij hen alhier moesten afzetten; zij verzekerden ons, dat zij voorzeker de helft hunner goederen zouden moeten afgeven, eer zij bij hun volk zouden kunnen komen. Aan de waarheid van

deze vrees viel niet te twijfelen, daar hunne zoogenaamde vrienden, reeds zoodra het door het opperhoofd niet bemerkt werd, hen begonnen te ontlasten van hunne kleederen, die zij zelf aantrokken en zich toeëigenden; eene andere reden, die hun angst inboezemde, was, dat tusschen hunne woonplaats en die, waar zij aan wal gingen, nog een stam woonde, die met hunne landslieden in oorlog was, en zij dus bij nacht van deze plaats naar de hunne moesten gaan, om niet krijgsgevangen gemaakt, of gedood te worden. Wij hadden veel medelijden met deze arme lieden, die wij aldus aan de roofzucht hunner landgenooten moesten blootstellen, doch dewijl wij niet langer onze reis vertragen konden, moest zulks wel geschieden. In den namiddag was alles van boord, en wij vervolgden onzen koers; ook kwamen er dien dag nog eenige kano's met Negers van eene andere plaats aan boord, van welke wij vruchten kochten; de kust was alhier laag en heuvelachtig, het strand oplopend, waar dus eene sterke branding ging. Wij zeilden nu voort langs de kust, op Kaap *La Hou* aan.

Den 14den des voormiddags hielden wij krijgsraad en daarna executie over een marinier, welke op *Sierra Leone* gedeserteerd was, doch weder gevat was geworden; zijne sententie bestond in het eenmaal vallen van de ra, en daarna gelaarsd ter discretie van Commissarissen. Met den middag zagen wij de roode klippen beoosten *St. Andries* baai; te 2 uren brasten wij tegen voor twee kano's, de-

welke aan boord wilden komen, in eene derzelve bevonden zich elf Negers; deze kano was zeer lang, en zoo breed, dat twee man naast elkander konden zitten om te pagaaijen, dezelve was langs den voor- en achterstevan uitgebeiteld. De Negers waren geheel naakt, slechts een' doek om hunne heupen geslagen hebbende; hun haar was op verschillende wijze opgemaakt, doch de meesten hadden er drie horens van gemaakt, welke hun steil overeind op het hoofd stonden, en voorts omgeven waren van kleine krullen; zij waren zeer vreesachtig, want geen hunner wilde eerst uit de kano komen, eindelijk bragten wij hen zoo verre, dat zij op de valreep kwamen; hunne koopmanschappen bestonden in kokosnoten, lemmetjes en een paar papegaaijen, doch door hun groot wantrouwen konden zij niets kwijt worden: zij verhaalden ons van Kaap *La Hou* te zijn, waar, volgens hun zeggen, een Fransche slavenhaarder geankerd was. Tegen den avond zagen wij twee schepen, als eene Schoener te loefwaart van ons, en eene Brik, welke onder de kust ten anker lag; digt bij dezelve komende, zonden wij de kleine sloep bij dezelve aan boord, en bevonden dat het eene Fransche Brik was, *Le Glaneur*, Kapitein GEUNON van *Bordeaux*, handeldrijvende op de kust; dewijl er niets verdachts aan boord gevonden werd, heesch men de sloep weder, en wij vervolgden onzen koers.

Den 15den kwam in den voormiddag nogmaals eene kano van Kaap *La Hou* aan boord, met tien Negers; dezelve wilden gaarne handel drijven, en

hadden ten dien einde goud medegebragt, doch men konde de zaak niet eens worden, daar zij de goederen, welke men hun liet zien, gaarne voor niet hadden gehad; overigens waren zij zeer wantrouwend. De kust levert hier over het algemeen geene onaardige gezigten op!

Den 16den met den middag waren wij op de hoogte van de *Rio Costa* bij *Groot Bassam*, van welke plaats wederom eene kano aan boord kwam, waarvan wij vruchten kochten; den volgenden dag bevonden wij ons met den dag niet verre van den wal, en hielden het zoo na mogelijk langs denzelfden, te 11 uren deden wij een schot en heschen vlag en wimpel, zijnde toen in de nabijheid van Kaap *Apollonia*. Het land is hier zeer hoog en bergachtig. De landstreek overal met levendig en schitterend groen en kreupelhout bedekt, waar tusschen zich de hoogstammige palmiet- en bananen boomen verheffen, levert hier schilderachtige natuurfereelen op, en vervrolijk den geest van den geen, die hier langs zeilt. Tegen 1 uur kwam eene kano van den resident van het Engelsche fort *Apollonia* aan boord, met eene uitnoodiging aan onzen Kommandant om aan den wal te komen, waarvoor Z. Ed. bedankte. Deze kano was van de vorige onderscheiden door derzelver lengte en opboeisel van voren, alwaar een vloer is, waarop men op stoelen kan zitten; dezelve was plat van onderen en werd door 12 roeijers of scheppers voorgepagaaid, welke ze zeer snel door het water kunnen laten gaan. Het fort zelve ligt zeer

laag, doch is door deszelfs witte kleur zeer gemakkelijk te onderscheiden van de rondom liggende negerhutten.

Langs de kust nu heen zeilende, zag men van afstand tot afstand negerijen, welke zeer netjes schenen ingerigt te zijn, en omgeven van eene heining van palissaden, tot beveiliging voor de verslindende dieren; voorts was de kust heuvelachtig, en beplant met kokos- en palmietboomen, en afwisselend groen, terwijl op den voorgrond het strand, waar de rolling der zee tegen op liep, dit landschap een schilderachtig aanzien gaf, waarvan het gezicht, vooral door de gestadige veranderingen en afwisselingen, die onze voortgang aan hetzelfde bijzette, ons veel genoeg verschaften.

Wij kregen nu tegen 4 uren het fort St. Antonie in het gezicht, bij ons genaamd fort Axim, naar het vlek van dien naam, hetwelk door negers bewoond, en onder het geschut dier sterkte gelegen is, van hetwelk wij de Hollandsche vlag zagen waaijen, en kwamen om 6 uren op eene halve mijl afstand van hetzelfde ten anker. Dien zelfden avond kwam de Resident, de Heer KOORENGEL aan boord, om den Kommandant te verwelkomen en bleef tot laat in den nacht bij ons, dewijl hij zeer verlangende was naar tijdingen uit het vaderland, en hij zich ook zeer verheugde, met eenige landgenooten in gezelschap te zijn.

Den 18den was het schip reeds vroegtijdig met kano's omgeven; derzelver manschappen boden ons vruchten, gevogelte, papegaaijen en eene zeer groo-

te schildpad ten verkoop aan. Deze laatste kochten wij dadelijk, doch de inkoop geschiedde alhier bij wijze van ruiling, voor brood, kaas, doeken, koralen, enz.

Het fort scheen mij toe bijzonder aardig in het midden van negerijen gelegen te zijn. Hetzelve ligt op eene rots, en is omgeven van vruchtboomen en bergen aan de landzijde, en rotsen aan den zeekant; in de nabijheid der *Cobra* of *Slangen* rivier, meestal de *Ancober* geheeten: hetgeen een allerfraaist gezicht opleverde. Daar ik nu niet van boord kon, moest ik mij vergenoegen met een verhaal, hetwelk de Chirurgijn-Majoor mij deed; die met den Kommandant naar den wal geweest was, en hetwelk nagenoeg hierop neêr kwam:

» Bij het naar den wal gaan, zagen wij eene me-
 » nigte klippen en rotsen, die eene vreesselijke
 » branding veroorzaakten, en de landing ten uiterste
 » moeilijk maakten; langzamerhand werd nu het
 » fort onaanzienlijker, en helaas! nog digter bij ko-
 » mende, beschouwden wij een oud vervallen ge-
 » bouw, en begonnen reeds den resident in deze
 » woning te beklagen. Wij werden zeer vriende-
 » lijk door Zijn-Ed. ontvangen, en gingen, naeeni-
 » ge verversching genuttigd te hebben, het fort be-
 » zigtigen; hetzelve was met drie of meer hooge mu-
 » ren voorzien, van geschutgaten omgeven; de staat
 » der batterij was zeven kanonnen en een mortier,
 » de bezetting drie soldaten en een korporaal, een'
 » kleinen voorraad kruid en weinig kogels; dit moest

» nu een fort heeten, gereed, om zich te verdedi-
 » gen! De vertrekken waren oud en vervallen,
 » slechts eene ruime zaal was eenigzins bewoon-
 » baar, voor den resident. Van daar gingen wij
 » de omliggende Negerij bezigtigen, welke er
 » zeer goed uitzag; de huizen waren, ofschoon
 » niet zeer gercgeld gebouwd en geplaatst, toch
 » zeer netjes, zij waren meestal van klei gemaakt,
 » daarna zeer zindelijk gewti. De bewoners verschil-
 » den niet veel van de Negers, die wij alreeds ge-
 » zien hadden; zij waren met versierselen om hals,
 » armen en beenen uitgedost; ja, verscheidene Ne-
 » gerinnen hadden tot versierselen in het haar, fi-
 » guren van goud gemaakt, andere eenen dukaat;
 » velen hunner spraken, of verstonden althans de
 » Hollandsche taal, de jonge vrouwen zagen er
 » niet onbevallig uit, en schenen ijverig van aard,
 » want allen waren bezig het een of ander te doen.
 » Aan het strand lag een groote haai, welken de
 » Negers dien morgen gevangen hadden; zij maakten
 » denzelfen schoon, om hem naderhand te verkoopen.
 » Verschillende vruchtboomen stonden rondom de
 » woningen, waarvan eenige, als de kokos en pal-
 » miet, uitnuntten, door hunne grootte en de uit-
 » gestrektheid van hunne bladeren, welke verschei-
 » denheden ons niet weinig genoeggen verschaften.
 » Op sommige plaatsen tusschen de boomen, en
 » wel op de hoogste vlakke, lagen groote rotsstee-
 » nen, die afgescheurd en gespleten waren, het-
 » welk ons eene vroegere aardbeving of volkaan

» deed vooronderstellen, wij zagen ook den kapak-
 » boom, waarvan de kano's vervaardigd worden.
 » Bij dezen merkten wij als eene bijzonderheid op,
 » dat hij naar gissing 16 voeten boven den grond
 » reeds zijne wortels verspreidt, welk benedenge-
 » deelte voornamelijk tot gemelde vaartuigen gebe-
 » zigt wordt, overigens was hij zeer hoog en dik.
 » Er waren veel blaauwe papegaaijen en hoenders,
 » waarvan wij eenige mede naar boord namen; de
 » vruchten, die hier waren, bestonden in kokos-
 » noten, ananassen, appel-china's, lemmetjes, ba-
 » nanen en meer anderen. Men verhaalde ons,
 » dat aan den kant der rivier vele apen en pape-
 » gaaijen waren, en landwaarts in olifanten, leeuwen,
 » tijgers, herten, luipaarden, wilde ossen, enz. zich
 » bevonden, welke roofdieren de Negers, wanneer
 » zij uitgaan om ze te vangen, somtijds op eene
 » jammerlijke wijze verscheuren; zelfs naderen ze
 » wel hunne woningen, en zwerven des nachts in
 » de Negerij rond. De voornaamste handel bestaat
 » in olifantstanden en stofgoud. Na dat wij nu al-
 » les zoo goed mogelijk bezigtigd hadden, keerden
 » wij naar het fort terug, en gingen, na aldaar bij
 » den resident een *dejeuner à la fourchette* gebruikt
 » te hebben, met Z. Ed. Gestr. naar boord."

De Heer Resident zond ons tot een present een'
 os, eenige hoenders, eijeren, vruchten, Turksche
 tarwe, enz., waarvoor wij een tegengescchenk deden
 bestaande uit eenige artikelen van onze provisie,
 welke Hollandsche kost, Z. Ed. even aangenaam

was, als ons de Afrikaansche. Het overige van den dag werd onder een vriendschappelijk middagmaal zeer genoegelijk doorgebracht; het was laat in den avond eer de Resident ons verliet, en afscheid van ons nam. Z. Ed. had gaarne gewild, dat wij alhier eenige dagen vertoefd hadden, want de eenigste blanke hier zijnde, zou hem het gezelschap van eenige zijner landgenooten eene zeer weldadige opbeuring geweest zijn, doch zulks kon niet plaats hebben; daar onze bevelhebber zich voorgesteld had den volgenden morgen de reis te vervolgen.

Den 19den lichtten wij, zoodra de wind doorkwam, het anker, ten einde naar *St. George Delmina* te stevenen, alwaar wij ook den volgenden dag, des namiddags te 3 uren, op 4 mijl afstands het anker lieten vallen. Tusschen hier en *Axim* liggen verscheidene kleine etablissementen, van verschillende natiën, waaronder het fort *Sebastiaan* ook wel *Chama* genoemd, aan ons rijk toebehoort, welke wij echter geen van allen aandeden.

Bij onze aankomst kwam er dadelijk een kano met vijftien roeijers aan boord, in welke zich de Heeren BARNEVELD en BARTELS bevonden, om den kommandant van wege den Gouverneur, den Wel-Ed. Gestr. Heer OLDENBURG, te verwelkomen, en hem tevens een verblijf aan den wal aan te bieden. Gemelde Heeren vertoefden eenigen tijd aan boord, en namen des avonds de pakketten en brieven, welke wij mede gebragt hadden, mede naar den wal. Te gelijker tijd kwamen er wel een dertigtal

kano's aan boord, die het schip omringden; dezelve hadden groenten en vruchten in, zoo als ook verscheidene Negers, om hunne dienst aan te bieden, de een tot het drijven van handel, een ander als makelaar, een derde weder als knecht, een vierde bood zich aan, om voor waschvrouw te spelen, welke bezigheid hier het werk der Negers scheen. Vele hinner hadden certificaten van officieren en koopvaardij-schippers, waarin hunne gedane diensten opgeteld werden, van welke verscheidene van eenen geestigen inhoud waren, en veel stof tot opwekking der lachspapieren opleverden, daar in dezelve niet alleen al hunne goede, maar ook evenzeer hunne kwade eigenschappen opgeschreven waren. Daar wij hen niet gebruiken konden, werd alles, zoo kano's als gediensstige geesten met den avond geëxpediëerd.

Het gezigt was alhier niet minder vreemd dan te *Sierra Leone*, doch wederom van een' geheel anderen aard. Het land was hier niet zoo berg- en boschachtig, maar meer vlak, daarbij lag het schip in de openbare zee, en dus aan alle winden blootgesteld. Het groote wit geverwde fort *St. George Delmina*, met de daaraan grenzende groote Negerij, leverde een verrukkelijk gezigt op; aan het strand, zag men de branding tegen de rotsen en klippen verbrijzelen. Achter hetzelfde aan de landzijde was het fort *Coenraadsburg* of *St. Jago* op den *St. Jakobs* berg, en voorts zag men verscheidene zeer goed gebouwde landhuizen, allen omgeven van

een aangenaam groen, en zeer groote kokos-, palmiet- en andere soorten van vruchtboomen. De Nederlandsche vlaggen, die van beide de forten wapperden, verschaften aan dit alles, in onze oogen eenen vermeerderden luister. De Inboorlingen waren uiterst verheugd eene Hollandsche oorlogskorvet ter reede te zien.

Gedurende den tijd, welke wij bezig waren geweest, om van Kaap *Verd* naar hier te zeilen, hadden wij meest al Noordelijke en Zuid-Weste winden gehad, in de eerste dagen tot het begin van September zeer zware en veelvuldige regens, en bij buijen zeer sterke windvlagen; doch thans begon zulks te verminderen, daar de regentijd ten einde liep, welke van Junij tot het laatst van September duurt, de overige maanden des jaars heeft men bijna geen regen. Van April tot Junij heeft men de grootste hitte. De heerschende winden zijn veeltijds Westelijk of Oostelijk, en meestal met eene heldere lucht, doch het gebeurt, dat er plotseling de verschrikkelijkste *Travados* of orkanen ontstaan.

Wanneer zulks gebeuren zal, komen er in het Zuid-Oosten wolken, die steeds meer en meer de lucht verdonkeren, men gevoelt dan eene drukken-de zoelheid, welke de menschen grooter hitte doet ondervinden, dan de thermometer aantee kent, alles wat in de schepping is zwijgt, en ziet met angst hetgeen komen zal te gemoet. De storm begint, rukt de hutten der Negers omver, en de schepen van hunne ankers. Eensklaps wordt de lucht kou-

der en de regen stort onder een' verschrikkelijken donder en bliksem neder. Zoodanige orkaan duurt 2 à 3 uren, doch zoo dezelve niet van donder vergezeld is, woedt hij heviger en langer.

Een andere merkwaardige wind der kust is de *Harmattam*, de Negers noemen hem *terreno*; deze begint in het laatst van December en duurt tot in Februarij, hij komt van de binnenlanden af, en is ongelooflijk droog, scherp en snijdend. Geen mensch kan er zich eenige uren aan blootstellen, de Negers trillen als van de koorts, en hunne huid wordt met witte schilfers bedekt. Alle houten meubelen en de planken der schepen krimpen zoodanig, dat de naden wel een' vinger wijd worden, en dat gedeelte, dat boven water is, gaapt zoo wijd, dat men er de hand tusschen in kan steken. Deze wind is echter niet ongezond, maar verdrijft koortsen en kwaadaardige ziekten, die in het natte jaargetij heerschen; er ontstaat, wel is waar, een algemeene hoest, eene splijting der lippen, en oogontsteking, doch dit is niet aanhoudend, en kan voorgekomen worden door de kamer met water te besprengen. Na het eindigen derzelve zijn de bewoners dan ook veel gezonder en hebben meestal eene nieuwe veêrkracht bekomen.



DERDE HOOFDSTUK.

Verblijf te St. George Delmina. — Beschrijving der Forten. — Het krom en de omstreken. — Levenswijze der Blanken. — Wijze van vrouwen. — Iets over de inboorlingen. — Hunne regeringsvorm. — De mannen en vrouwen. — Hunne kleeding. — Gestalte. — Levenswijze. — Bezigheden. — Begravenis en uitvaart van eenen voornamen Neger. — Gebruik bij zwangerheid. — Godsdienst. — Ziekten, enz.

Den 21sten des morgens deden wij een salut van 15 schoten, voor hetwelk door het fort met een gelijk getal bedankt werd; dien ochtend debarkeerde de familie LOOBREGT met derzelver goederen, even zoo ontscheepten wij in den loop van ons verblijf de behoeften, die wij voor de kolonie medegebragt hadden, vulden de ledige watervaten en verrigttten voorts de noodige werkzaamheden. Daar wij alhier 12 dagen vertoefden, besteedde ik den tijd, welken

de dienst mij over liet, voornamelijk om een en ander aan den wal in oogenschouw te nemen. Ik laat hier volgen de bijzonderheden, welke ik gedurende den tijd van mijn verblijf alhier heb kunnen opmerken, en die mij medegedeeld zijn.

Op den eersten dag van ons verblijf ging ik vroegtijdig met den kommandant en een' adelborst naar den wal, ten einde bij den Gouverneur en de overige ambtenaren een bezoek af te leggen. Door de geweldige branding, die in de nabijheid van den wal over de veelvuldige klippen slaat, is het onmogelijk om aan den voorkant van het fort aangebragt te kunnen worden, waarom men aan den Zuidkant langs roeit, tot dat men vrij van de branding is, en alsdan binnen een klein haventje gaat, het uitvloeisel der rivier *de Benja*, die achter het fort en daarbijliggende vlek heen loopt, dat aan den binnenkant van het fort gelegen is, alwaar men zeer veilig ligt, en goed aan den wal kan komen, ook kan men aldaar alle goederen gemakkelijk lossen, uithoofde hetzelfde met eenen steenen dam omgeven is, waarop de branding breekt. De Heer **BARNEVELD**, kommandant van het fort, recipieerde ons bij de landing, en geleidde ons naar den Gouverneur. Na eenigen tijd vertoevens begaf ik mij met bovengemelden Heer op weg, ten einde de forten te bezichtigen.

Het fort *St. George Delmina* is in het laatst der XV^e eeuw door de Portugeezen, welke toenmaals bezitters van deze kusten waren, gesticht, en in

het jaar 1637 door de Hollanders veroverd. Hetzelve ligt benevens het vlek of krom op eene landtong en is omgeven van een' hoogen steenen muur; de ingang is aan de landzijde, door eene poort, die alle avonden te 8 uren gesloten wordt, waarna de sleutels bij den Gouverneur gebragt worden; deze muur is omgeven van eene breede en diepe gracht, waar over men, door middel van eene valbrug, in het fort komt. Daar echter deze gracht thans droog was, diende dezelve nu tot loopplaats voor tam gevogelte en huisdieren. De poort van het fort inkomende, gaat men eenen gang door en komt daar op eene ruime, langwerpige vierkante plaats, waar men aan de linkerhand den opgang naar het Gouvernementshuis heeft. De helft dezer linkerzijde en de helft van den daaraan grenzenden regtervleugel worden door den Gouverneur bewoond, en de andere helft met den geheelen linkervleugel dient tot woningen voor de ambtenaren, welke ieder twee kamers en eene keuken hebben. De vleugel tegenover het gouvernement, dient tot woning voor den secretaris, en eene bergplaats van 's lands goederen, gelden, enz., van welke de kassier de sleutels heeft. Om van de plaats tot deze woningen te komen, gaat men 25 trappen op, wordende het benedenste gedeelte voor pakhuizen, ten dienste der ambtenaren gebruikt. De woning des Gouverneurs bevat verscheidene groote kamers, en heeft verschillende uitgangen op de batterijen, die op de hoogte der woningen geplaatst en in bastions verdeeld zijn.

Ieder ambtenaar heeft ook eenen uitgang op dezelve, dewijl ze rondom het geheele fort loopen, een klein gedeelte slechts uitgezonderd. Het geschut is echter ten allen tijde zoodanig geplaatst, dat men het krom of dorp in bedwang kan houden. Aan den zeekant wordt hetzelfde door goede batterijen, en de rotsen, die eene nadering zeer moeilijk maken, beschermd. Boven op het fort is een terras of wandelplaats, waar men een verrukkelijk gezigt op de omliggende landstreek en de zee heeft. De hoogte der buitenmuren kan men rekenen op ongeveer 30 voet boven de oppervlakte der zee. Het getal der bruikbare stukken bestaat uit 40. Over het algemeen had het fort wel eenige reparatie en schildering noodig, waaraan thans ook een begin zoude gemaakt worden, dewijl wij de noodige materialen daartoe aangebragt hadden.

Uit het fort komende over de valbrug heeft men nog eenen buitenmuur, dezen aan den binnenkant ter regter zijde langs gaande, komt men door eene poort, op eene ruime plaats, alwaar de woning van den magazijnmeester is, benevens de smederij, de timmermans- en andere werkplaatsen, als ook de regenbakken, welker water thans zeer goed was. Van deze plaats gaat men naar de haven, daar 's Rijks kano's liggen, en men eene kraan heeft, om goederen in en uit te laden. Het getal der blanken hier geplaatst was 18 à 20, en de bezetting bestond uit 100 man, zoo inboorlingen als Neger, welke laatste meest allen slaven zijn.

Het tweede fort *Coenraadsburg* of *St. Jago* op den *St. Jakobs* berg gelegen, is gesticht door de Nederlanders, hetzelfde was geenzins zoo belangrijk, en veel kleiner. Het ligt aan de andere zijde der rivier *de Benja*, zijnde de gemeenschap met hetzelfde daargesteld, door eene breede houten brug, die over de rivier ligt; wordende des avonds de daarop geplaatste hekken gesloten. De opgang naar hetzelfde was niet gemakkelijk, en er in komende voldeed het weinig aan de verwachting, die ik er van had, hetzelfde was zeer in verval, en enkel bewoond door een' kommandant en drie man. Men kan met de batterijen de landzijde en het krom bestrijken, en het zoude van groot nut kunnen zijn, ingeval men oorlog met de inboorlingen had.

Voorts zijn er nog langs de kust vier à vijf Etablissements van ons, welke onderhoorig zijn aan den Gouverneur van *Delmina*, die er ambtenaren naar toe zendt, doch deze zijn alle, uithoofde der weinige bezetting en de geringe kosten, die er tot hiertoe aan besteed zijn geworden, van weinig belang.

Na deze bezigtiging gingen wij naar den Gouverneur om te dejeuneren, en zetten, na afloop hiervan, onze wandeling voort, beginnende nu met het nabijgelegene krom of dorp te bezigtigen. Dit grenst ten Noorden aan het fort, en is op de rotsen gebouwd. Veel smaak heeft men bij het aanleggen van hetzelfde juist niet gehad; de huizen staan dicht op elkander, de straten zijn allen veeleer smalle gan-

gen, en op sommige plaatsen door derzelve engte, en ondragelijken stank niet zeer aangenaam om te doorkruisen. De woningen zijn van rotssteen zamengesteld, en over het algemeen niet veel bijzonders, uitgenomen die van de Heeren NIESER en RULLE, welke zeer nette huizen hebben, en die even als het fort van buiten wit gepleisterd zijn. De meeste daken zijn van stroo. Het huis des Negerkonings, hetwelk gansch niet fraai is, staat aan het eind van het krom; wij gaven zijne zwarte Majesteit een bezoek, doch alles was er zeer armoedig, en niets duidde er aan, dat wij ons in het paleis van eenen Koning bevonden. In deze enge straten, zaten aan weërszijden koopvrouwen, met visch, groenten, vruchten, koralen, doeken en andere koopmanschappen. Meest allen waren zij voorzien van een klein goudschaaltje, waarop zij het goud zelfs tot de waarde van twee stuivers afwegen. Onder de koopwaren ziet men al wonderlijke poespas, van hunne compositie, zoo als bij voorbeeld: palmolie, met Spaansche peper aangemengd, hetgeen zij bij hun eten gebruiken. Van de maïs of Turksche tarwe, maken zij een' drank, dien zij aldaar voor thee verkoopen. Alle deze verschillende poespas, verschaftte een' niet zeer aangenamen reuk, en zoude iemand half zeeziek van daar kunnen doen gaan. Van daar zetten wij onzen weg voort naar buiten, waar ik blijde was wederom eene frisschere en niet met zoo vele geuren en dampen bezwangerde lucht te mogen inademen.

De groote brug overgaande, die over de *Benja* ligt, komt men aan een' zeer goeden weg, met hard puin aangelegd, die langs den *St. Jakobs-berg* loopt; dezelve was bepoot aan beide zijden, met eene rij wilde vijgenboomen, welke zeer welig groeiden, en in het vervolg van tijd eene aangename wandeling voor de blanken zullen opleveren; achter den berg waren de lusthoven van den Heer *RULE*, thans in *Amsterdam* woonachtig. Wij werden aldaar door onze gezellen geïntroduceerd, en zeer vriendelijk en gastvrij onthaald, door de zonen van bovengemelden Heer, en derzelver echtgenooten, zijnde alle inboorlingen, dus mestiezen. De vrouw van eerstgemelden Heer, die eene Negerin was, bevond zich hier, maar wilde volstrekt hare kleeding niet verwisselen voor die der Europeanen, ofschoon hare dochters er haar sterk toe aanspoorden, wijders waren er nog twee meisjes van 10 à 12 jaar, dochters van eene der dames, wier man gestorven was.

Het gebouw was met smaak ingerigt, zoo als ook de tuin, die op de Hollandsche wijze aangelegd was; aan het eind derzelve waren twee zware en groote zijde-katoenboomen, die men niet zoude durven wegnemen, dewijl dezelve door de Negers als *fetiches* beschouwd worden. Rondom dit gebouw waren verscheidene zeer aardige woningen, die zeer regelmatig gebouwd en gepleisterd waren, dezelve werden bewoond door de slaven en slavinnen van bovengemelden Heer. Dit gehucht heette

dan ook het krom van RULE. De hieraan grenzende lusthof was niet minder prachtig, en behoorde aan den Heer NIESER, mede een inboorling en koopman, alhier woonachtig. Naar het huis van laatstgemelden Heer gaat men een twaalfstal trappen op, komende men dan in eene groote zaal, welke, even als het geheele huis, zeer goed gemeubileerd was. De tuin was aan de overzijde van den weg, en op de Hollandsche wijze ingerigt, zij was de beste, die er in de kolonie was, men zag er wortelen, knollen, kool, komkommers, erwten, snijboonen, enz. In de nabijheid waren wederom eenige huizen van de slaven en slavinnen van gemelden Heer, die er zeer goed uitzagen, en welke dan ook bekend waren onder den naam van het krom van NIESER.

Deze beide Heeren bezaten een aanzienlijk getal slaven en slavinnen, hetwelk te voren hunnen grootsten rijkdom uitmaakte, doch thans was zulks voor hen, daar door de afschaffing van den slavenhandel, alle vervoer naar de *West-Indiën*, verboden was, een wezentlijke ondergang, dewijl zij hun den kost moesten geven, en ze door hunne aangeborene luiheid volstrekt niet geschikt waren; tot het aanleggen van koffij- of katoenplantaadjen, waartoe de grond hier zeer geschikt is, waarom Hun Ed. thans aan den Koning verzocht hadden, een bepaald getal van hunne slaven, voor anderen uit onze koloniën in de *West-Indiën*, die dit werk verstonden, te mogen ruilen, ten einde aldus door nijverheid hunne inkomsten te kunnen verbeteren; de uitslag van dit ver-

zoek is mij echter onbekend gebleven.

Bij deze gelegenheid moet ik aanmerken, dat de landstreek hier overal uiterst vruchtbaar is, alles is digt met houtgewas en heesters begroeid, het suikerriet en de Indigoplant groeijen hier welig in het wild. Niet verre van de bovenvermelde gebouwen, bevindt zich het kerkhof, zijnde eene vierkante plaats, met een' muur omgeven, voor hetzelfde is een ijzeren hek geplaatst, boven hetwelk in de Nederduitsche taal het volgende opschrift staat: *Ontvang, o Weldadige Moeder, uwe Kinderen weder!* In het midden staat eene graftombe, waarin Gouverneurs en hooge ambtenaren begraven worden; toen ik mij aldaar bevond, was de laatste, wien dit lot te beurt gevallen was, de Generaal DAENDELS geweest. De ingang is toegemetseld, en wordt bij iedere begraving opengebrouwen, de kisten zijn op ijzeren roosters geplaatst. — Deze weg eindigt met eene fraaije laan van twee rijen kokosboomen.

Op deze wijze het voornaamste bezigtigd hebbende, keerden wij naar het fort terug, om bij den Gouverneur het middagmaal te gebruiken; waarvan de tijd door trommelslag te kennen werd gegeven. Velen onzer officieren en de meeste ambtenaren waren er bij tegenwoordig, men bleef tot laat in den nacht bij elkander, en ik bleef bij den Heer BARNEVELD vernachten. De ambtenaren en Europeërs, alhier woonachtig; huizen ieder op zich zelve, en trachten alles, zoo veel in hun vermogen is, op het gemakkelijkste in te rigten. Blanke vrouwen

heeft men hier niet, om de gewigtige reden, dat zij alhier het klimaat volstrekt niet verdragen kunnen; dus is men in de noodzakelijkheid gebragt, eene verbindtenis met eene negerin of mulattin aan te gaan, ten einde zijne huishouding op eene goede wijze te zien verzorgen.

Eene verbindtenis met zoodanige vrouw, heeft op de volgende wijze plaats: zoodra een Europeër zijn oog op eene vrouw heeft laten vallen, begeeft hij zich naar derzelver moeder, of naaste bloedverwant, alwaar men te kennen geeft, dat men gaarne eene verbindtenis met derzelver dochter of nabestaande wenschte aan te gaan, hetgeen men *Kalisiaren* noemt; deze raadpleegt hier over den persoon, en geeft dan gewoonlijk hare toestemming, waarvoor zij een present bekomt, welks grootte gewoonlijk daarvan afhangt, of hare dochter jong, en of zij al meermaalen gekalisiaard is geweest, doch over het algemeen bedraagt dit een once aan goud, en de waarde van een of twee oncen goud in koopmanschappen. Na dat zulks geschied is, begeeft zich de dochter naar het huis van den blanke, alwaar zij als bedgenoot en huishoudster ontvangen wordt, tot zoo lang de blanke haar moede is, of hij reden van misnoegen heeft, als wanneer hij haar dadelijk vertrekken doet. Voor deze inwoning bekomt zij, behalve den kost, bij hare aankomst een geschenk ter waarde van *f* 50—60, en voorts alle maanden twee vaâm, of zes ellen goed voor een kleedje; zulks is men verplicht haar te geven, doch andere

geschenken hangen af van de meerdere of mindere mildheid van haren tijdelijken echtgenoot.

De kleeding dezer vrouwen bestaat uit eenige ellen bont, of katoen, welke zij als een' rok om het lijf slaan, en door middel van een kussentje, dat achter op haren rug geplaatst is, ophouden; hieraan is een zilveren ketting en eenige snoeren fraaije korallen, dewelke over haren blooten buik hangen, en waardoor zij eenen doek steken om de schaamdeelen te bedekken. In het versieren van het haar met duifjes en andere figuren van goud, munten zij uit. Over het ontbloote bovenlijf en de armen dragen zij een' sluijer van neteldoek of bont, dien zij met smaak weten om te doen. Om den hals dragen zij verschillende korallen, ook wel gouden kettingen, en aan de armen braceletten van korallen of goud, waaraan gewoonlijk een doorgeboord stuk goud geld hangt. Hare vingers versieren zij met gouden ringen, die zij ook aan hare teenen dragen, zelfs doen sommigen braceletten van goud om de enkels. Kouzen en schoenen dragen zij echter niet, maar loopen barrevoets. Op feestdagen is hare kleeding, welke men paantjes noemt, kostbaarder, en bestaat dan meesttijds uit zijden stoffen.

Onder deze vrouwen, welke meestal van de kleur waren, bevonden er zich, die men wezentlijke schoonheden konde noemen, zoo wat hare gestalte, welgevormde ledematen, als fijnheid van vel, enz. betrof; meest alle de Europeanen waren op deze wijze getrouwd, sommige hadden ook twee

vrouwen, een hunner had er zelfs zes, en bij alle kinderen. Het staat hun vrij er zoo vele te nemen als zij verkiezen; de kinderen, die zij verwekken, kunnen zij erkennen of niet, naar mate hun geweten zulks toelaat. De Gouverneur had bij zoodanige vrouw twee meisjes en een jongen, die hij volgens de wet als zijne kinderen erkend had.

Behalve deze vrouw, hebben de blanken nog twee à drie zwarte huisbedienden, waarvan de een kok is, en de beide anderen verantwoordelijk zijn voor de ontrangst van het goud, en het te doene werk verrigten. Wijders zijn de bovengemelde vrouwen zeer netjes en zindelijk op haar ligchaam, en men verzekert, dat zij zeer kuisch, en trouw aan haren Heer zijn. Van de kostbaarheden, die zij in eigendom bezitten, stappen zij niet gemakkelijk af, al wil men dezelve boven de waarde betalen.

Gedurende ons verblijf verkreeg ik de navolgende inlichtingen omtrent de hier wonende kleurlingen en Negers. Eerstgemelden, meest allen afstammelingen van blanken zijnde, staan onder het gebied des Gouverneurs, en bekleeden ambten of zijn kooplieden, zij belijden de Christelijke Godsdienst, en hunne zeden en gebruiken zijn nagenoeg met de Nederlandsche overeenkomstig. De Negers daarentegen worden door een' Koning geregeerd, die onderhoorig aan ons gouvernement is; het getal dergenen, die in het krom en de naburige Negerijen op *Delmina* wonen, wordt op 10,000 weerbare mannen geschat.

Deze Koning heeft, gelijk ik reeds gezegd heb, geen zeer prachtigen hofstoet, maar woont in een gering huis, aan het eind van het krom. Buiten het krom mag hij zich niet begeven dan in hooge noodzakelijkheid, moettende hij dan nog in eene kleine kano over de *Benja* varen, dewijl het hem volstrekt verboden is over de brug te gaan, die over de rivier ligt; zijn inkomen is zeer gering, waarom hij van wege ons Gouvernement twintig gulden per maand toelage bekomt. Dit krom der Negers is voorts verdeeld in zeven kwartieren, welke ieder door een opperhoofd, *Kabusiër* genaamd, bestierd worden, die ondergeschikt is aan den Negerkoning.

Bij vele Negers was, naar men mij verzekerde, de besnijdenis in gebruik. Zij zijn stoutmoedig in den krijg - de door hun gevangen gemaakte vijanden worden onthoofd, of als slaaf verkocht; hunne wapens zijn geweren, sabels, pieken, pijl en boog, enz. Het geweervuur vreezen zij niet, doch voor het zware geschut zijn zij altijd nog eenigzins bevreesd. In kunsten en wetenschappen zijn zij volstrekt onbedreven, hetwelk ook daaruit voortspruit, dat allen zich stijf en sterk verbeelden, dat de meerdere bekwaamheden der blanken dezen aangeboren en een bijzonder geschenk van hunnen God (*Jan Kompan*) zijn.

De mannen loopen meestal naakt, slaande enkel om hunne heupen een' doek, eenige hunner nemen een stuk bont, hangen hetzelfde over

hunne schouderen, en noemen zulks een paantje. De vrouwen hebben dezelfde kleeding als die der ambtenaren, welke ik reeds beschreven heb, met uitzondering van de versierselen, welker getal van hare meerdere of mindere gegoedheid afhangt; alleen moet ik hier nog bijvoegen, dat zij de kinderen op het kussentje, dat zij op den rug dragen, zetten, en ze door behulp van eenen doek, dien zij om het lijf knopen, vasthouden. Op deze wijze verrigten zij haar werk, en geven het kind, wanneer het honger of dorst heeft, een harer borsten onder de armen door.

Zoodra een meisje 3 à 4 jaar bereikt heeft, begint zij zoodanig kussentje, dat uit een overtreksel van oude voddën zamengesteld is, te dragen, zoo lang, tot dat zij oud en afgeleefd is; eenige hebben hetzelfde zeer groot, hetgeen bij haar voor een sieraad gehouden wordt, schoon het ons belagchelijk en mismaakt voorkwam; het haar van beide seksen wordt op verschillende manieren geschoren en opge maakt, even als bij de bewoners van *Sierra Leone*. Tot versierselen dragen zij stukjes goud of koralen om hals, handen en voeten. De inwoners zijn over het algemeen van eene welgevormde gestalte en sterk gespierd, en hebben meestal een' platten neus, grooten mond, dikke lippen, breed voorhoofd en wollig haar. Hunne levenswijs is zeer sober, en hun voedsel bestaat meest uit visch, welken zij dagelijks vangen, benevens brood of koeken van Turksche tarwe of maïs, hier milje genaamd, gebakken, en vruch-

ten. Van sterken drank, zoo zij ze bekomen kunnen, zijn zij groote liefhebbers, en dezelve dient ook den fetiche priesters tot versterking bij al de plegtigheden, die zonder de brandewijnsflesch niet volbragt kunnen worden. Over den dag van morgen bekommeren zij zich weinig, want niet eerder gaan zij uit, om te trachten voedsel te bekomen, of de honger moet hen de deur uitjagen, waaruit men ligtelijk hunnen ijver en werkzaamheid kan schatten.

Schoon de verkoop van slaven aan Europeërs thans afgeschaft is, is echter de slavenhandel tusschen de Negers onderling in zwang; bij hen zijn de kinderen, zoo wel als de vrouwen, slaven der mannen, die hen naar goedvinden verkoopen. Hunne grootste ondeugden zijn arglistigheid en bedriegerij, voornamelijk in het vak van koophandel, waarom men hen weinig vertrouwen moet, want indien zij eenen blanke bedriegen kunnen, zullen zij het nimmer nalaten. Hunne voornaamste bezigheden bestaan in jagen en visschen; de vrouwen zoeken stofgoud aan de rivieren, hetgeen op de volgende wijze geschiedt: In groote holle bakken vangen zij het zand op, dat de rivier opgeeft, hetwelk zij gestadig wasschen en in eenen anderen bak overgieten; zoodra er zich nu goud onder bevindt, zakt dit door deszelfs zwaarte, en het menigvuldige wasschen op den bodem van den bak, welk overschot men dan verzamelt. Hieraan is, wel is waar, dus vele moeite en werk verknocht, doch het gebeurt

ook wel, dat deze goed beloond worden; men rekent, dat zij op deze wijze alle dagen door elkan- der de waarde van twee tot drie schellingen aan stofgoud verzamelen.

Wanneer een der inboorlingen overleden is, wor- den hem in zijne doodkist, wanneer het een voor- naam en gegoed Neger is, goud of kostbaarheden medegegeven, en wanneer het een geringere is, dan de gereedschappen, die de overledene bij zijn leven in zijn bedrijf gebruikt heeft. Bij een' vis- scher, bij voorb. legt men in de doodkist een pagaai- jer, twee à drie vischlijnen, een klein net, en dito kanootje, ten einde hij, zoo als zij zeggen, hierna- maals een bestaan zal kunnen vinden. De doodkis- ten worden gesloten met een deksel, dat de gedaan- te van een dak heeft.

Wanneer een der voornamen onder hen sterft, wordt er eenige weken na zijn' dood eene plegtig- heid gehouden, van welke wij eene bijwoonden, en waarvan ik de beschrijving hier zal laten volgen:

Het feest werd den avond vóór den dag, dat het- zelve plaats zoude hebben, aangekondigd door veel- vuldig schieten en uitbundig getier der inwoners. Des morgens van den dag begaven wij ons naar het huis van den Heer RULE, die in het krom woon- de, en voor hetwelk de uitvaart moest gevierd wor- den, daar het huis van den Kabusiër of Generaal van den overledene aldaar stond. Bij onze aan- komst, zagen wij een' afgezant van Kaap Coast, gezeten onder een groot zonnescerm, omringd door

de bloedverwanten des overledenen, welke zich wit gemaakt hadden, eene kleur, die bij de Negers hier het kenmerk van rouw is. Voorts was er in den grond een staak opgericht, voorzien van vele korden, en omringd van een brandend vuur, en eenige potten, gevuld met water en zoogenaamde fetiche kruiden. Weldra vertoonden zich eene groote schaar van Negers, waarvan een de Nederlandsche vlag droeg; eenige hadden geweren, of pistolen; andere waren voorzien met trommels en horens, en verscheidene met kleine vaatjes kruid, die zij op het hoofd droegen. Allen waren zij zonder baard, en gekleed als of zij te veld moesten trekken. Eenige Negerinnen kwamen dansende aanzetten. Deze waren zeer netjes gekleed, en met veel goud omhangen. Zij hadden den regterarm wit geverwd, en eene witte streep over den mond; in beide handen hielden zij een mes in de scheede besloten. De wit geverwde arm beteekende, dat zij, die vrouwen geweest waren van den overledene, tegenwoordig haren regterarm misten; de streep op den mond gaf hare verplichting te kennen, om gedurende de kostumes niet te mogen spreken of de grootte van hunnen jammer te kennen te geven, en het in de scheede zittend mes, dat zij haren verdediger verloren hadden. Zij werden gevolgd door een aantal anderen, die al zwaaijende met een beestenvet, of een stukje bont, altijd schreeuwende, de eerste vervolgden, en na eerst in het huis des overledenen te zijn geweest, heen en weder bleven loopen; weder

andere liepen niet minder schreeuwende rond met de goederen van den overledene, als zijne goudschaal, stoel, hangmat, enz.

Deze trein thans geheel bijeen zijnde, begonnen de Negers te schieten, te trommelen, op de horens te blazen, te zingen, schreeuwen, enz., dat het geraas niet te beschrijven was. Allervreemdst en belagchelijk was voor ons, de wijze van hun schieten; ieder hunner schoot, in verschillende houdingen, en met verschillende gebaren; mijne pen is niet in staat eenig juist denkbeeld te geven van het zonderlinge en bespottelijk gezigt, dat dit opleverde. De priesters schaarden zich om de fetiche potten, terwijl zij de aan den staak vastzittende koorden vasthielden, en besprengden gedurig den hoop, om daardoor de ongelukken, die door het schieten zouden kunnen ontstaan, voor te komen. Na veel kruid te hebben verschoten, verzamelde zich de hoop, en trok met veel geraas af; daar er nu zeven kwartieren in het krom zijn, zoo kwam er ieder half uur een andere troep, die dezelfde kostumes en grimassen als de vorigen verrigtte, en ons gestadig aan het lagchen hield. De voormiddagsplegtigheid was nu afgelopen, en wij begaven ons naar het middagmaal bij den Gouverneur.

Tegen 4 uur gingen wij wederom naar den Heer RULE en nu was het als gezaaid met menschen voor deszelfs woning. Al de Negers, vrouwen en kinderen zaten als opeengepakt in eenen kring om de fetiche potten, op stoeltjes en banken zich te

vermaken, onder het ruim gebruik van rum en anderen sterken drank, die hun overvloedig geschonken, en daartoe ook bij kelders vol aangebragt werd. Gedurende dezen tijd maakte de slaven en slavinnen van den overledene, die hun hoofd kaal geschoren, en zich rood geverwd hadden, een onophoudelijk geraas door twee houtjes op elkander te slaan. Toen eindelijk de hun toegediende drank genuttigd was, begon de offerhande, waarbij de Koning tegenwoordig was; dezelve bestond uit drie koeijen, welke nu een voor een door de kinderen van den overledene de staart afgekapt werd; vervolgens gingen deze ieder op de schouders van een' Neger zitten, die aldus met hen het krom doorliep, zwaaijende zij steeds met den staart en slaande diegenen, welke onder hun bereik kwamen, met denzelfen in het aangezicht, vervolgens sloeg men den koeijen het hoofd of, en daarna den linker voorpoot die aan den Gouverneur ten geschenke werd gebragt.

Zoodra was deze offerhande niet afgelopen of het feest werd voor volbragt gehouden, en de schaar der Negers en Negerinnen vertrok. Een zoodanig feest viert men voor iederen voornamen inboorling, en kost den Negers veel geld. De rouw der Negers bestaat in zich witte vlekken te maken, in het gezicht en op het ligchaam, welke naar gelang van den graad van verwantschap tusschen hen en den overledene, vermenigvuldigd worden.

De meisjes, die de *menstrua* hebben, zijn getee-kend door witte moesjes in het aangezicht, en zwan-

gere vrouwen krijgen bij iedere maand harer zwangerschap van den fetiche priester (wel te weten voor eene flesch sterken drank) een' band om hunne armen of voeten; bij de vijfde maand krijgen zij een' gewijden band om den buik, met eenig goud versierd. Met de vrouwen, die voor de eerste maal zwanger zijn, wordt nog op eene andere wijze gehandeld; deze worden in de zevende maand eerst naakt door het dorp geleid, met alderhande drek en vuiligheid gegooid, daarna in de rivier geworpen, en op eene jammerlijke wijze gehavend.

Niet minder zonderling is hunne handelwijze bij de verlossing, waarbij de vrouwen elkander onderling behulpzaam zijn. Nadat het kind ter wereld is gekomen, steken zij eene groote prop, van piment of Spaansche peper gemaakt, in de *vulva* en brengen dezelve zoo hoog mogelijk in de *vagina*; waarlijk eene behandeling, die onze Europesche vrouwen niet gaarne zouden willen of kunnen doorstaan. De Negerinnen echter ondervinden hiervan weinig ongemak, want spoedig daarna verlaten zij het kraambed en verrigten hare bezigheden, alsof er niets gebeurd was.

Zij gelooven allen aan een opperst wezen, dat zij *Jan Kompan* noemen, doch hebben buiten dien nog hunne fetiches, die hun tot hulpgoden of middelaars verstrekken. Dezelve bestaan gewoonlijk uit een' ring van elpenbeen, koper of ijzer, of ook wel uit eenig ander voortbrengsel der natuur, dat hun door de priesters gegeven wordt. Zij zeggen,

dat zij zelve niet waardig zijn om zich tot den waren God te wenden, maar dat zij dit doen moeten door tusschenkomst hunner fetiche; ook gelooven zij door het dragen derzelve van ziekte bevrijd te zullen blijven, en houden zich verzekerd, dat bijaldien zij dezelve afleggen, hun eenig leed zal wederbaren. Er zijn ook boomen of beesten, die zij als fetiche beschouwen, en geen Europeër zal het alsdan geraden zijn, deze omver te werpen, of te dooden, daar zij dit zeer euvel opnemen en hunne kans afwachten zouden, om zich hierover vreeselijk te wreken.

Er heerscht aan deze kust eene endemische ziekte, die ieder Europeër aantast, en waarvan niemand der zich hier bevindende blanken was vrij gebleven, ofschoon de een zwaarder dan de andere werd aangedaan. Dezelve is van eenen gastrisch-nerveuzen aard, zij begint met hoofdpijn of pijn in het lijf, vermoeidheid, walging en beletten stoelgang, gevolgd door hevige koorts, terwijl de lijder zeer spoedig begint te ijlen. De meesten behielden uit deze ziekte, en vooral bij de geringste uitspatting in levenswijs, tusschenpoozende koortsen, obstructiën der milt, en van andere ingewanden, alhier de kock genaamd; alsdan houden de lijders steeds het ongemak, dat de milt gedurende de regenmaanden Augustus en September zich merkelijk uitzet, welke kwaal wel met der tijd eenigermate verminderd, maar zelden geheel verdwijnt. De meeste blanken zagen er dan ook niet zeer voordeelig uit, en suk-

kelden de een aan koorts en de andere aan den koek. De inboorlingen zijn niet zoo onderhevig aan ziekten, daar zij het klimaat beter kunnen verdragen dan de Europeanen.

Ofschoon de inwoners zeer verdraagzaam met elkander leven, zijn zij toch uiterst verzot op het voeren van processen, die zij *palabber* noemen. Eenig leed hun aangedaan, kunnen zij slecht vergeeten, zelfs maken zij de schade, die zij daardoor geleden hebben, aan hunne verste bloedverwanten bekend, opdat deze daar voor eens *palabber* zouden kunnen zoeken. De Koning met zijn raad, uit de Kabusiërs bestaande, zijn de regters in hun geschil, of zoo hetzelfde hun te gewigtig mogt voorkomen, is de *Benja* of priesterlijke magt alleen in staat het geschil te beoordeelen. Ook wordt hetzelfde wel aan de beslissing van den gouverneur overgelaten, en de uitspraken dezer twee laatsten worden altoos gevolgd. Hunne wijze van proces voeren verschilt echter eenigermate van de in *Europa* in gebruik zijnde. Zie hier hunne manier van procederen:

Degeen, welke een *palabber* (proces) op een anders *kabes* (hoofd) wil *panjaren* (werpen), begeeft zich met eenige flesschen drank naar den raad, en maakt dezen met zijn voornemen bekend, die hem den volgenden dag terug bestelt, maar de flesschen drank gretiglijk aanneemt; den volgenden dag gaat hij voor de tweede maal op den bestelden tijd met flesschen drank derwaarts, de regters hooren de

zaak dan aan, en geven hem te kennen, dat zij daarover raad zullen beleggen, tevens den tijd zijner terugkomst bepalende. Zoodra nu de twistzoeker eenige dagen achtereen bij den raad geweest is, en daardoor de laatste zijns oordeels eene genoegzame hoeveelheid sterken drank ontvangen heeft, (want zonder dat zijn de regters niet te spreken) gebeurt het soms dat de raad eene regterlijke uitspraak doet, die dan ook wordt aangenomen; doch in de meeste gevallen verdient de *Benja* of priesterschap aan zoodanig geval ook nog eenige flesschen drank, of wanneer de zaak te ingewikkeld is, en van te groote gevolgen zou zijn, neemt men, gelijk ik zeide, zijne toevlugt tot den Gouverneur, die alsdan de zaak beslist, en wanneer de twist onder de voornamen is, een goed present daarvoor ontvangt.

De bijzondere regelen echter, volgens welke hier bij de Negers regt gedaan wordt, zal men waarschijnlijk bij geen ander volk aantreffen. Hier geldt geenszins de regel oog om oog, en tand om tand, maar zij drijven de wet van vergelding of schavergoeding tot het uiterste. Tot een staaltje hiervan zal ik een *palabber* vermelden, die kort voor mijn verblijf aldaar was voorgevallen:

Vijf en twintig jaren geleden, had de neef van zekere familie door ongeluk of moedwil een hoen dood getrapt, en daar voor werd nu *palabber* gezocht. De aanklager berekende het nadeel, dat hem daardoor veroorzaakt was, op de volgende

wijze: Als het hoen in het leven gebleven was, zeide hij, zou dit zoo veel eijeren gelegd hebben, waaruit zoo vele kuikens zouden zijn voortgekomen, en deze groot geworden zijnde, zouden ieder wederom zoo vele eijeren en hoenders voortgebracht hebben, enz. enz. Zoo dat deze uitrekening den misdadiger buiten staat stelde, het verlies, in dien tijd geleden, te vergoeden. Uit dit voorbeeld ziet men, wel is waar, hoe luttel de onderwerpen hunner *palabbers* zijn, maar wanneer men bedenkt, dat bij soortgelijke gevallen, als de misdadiger overleden is, de schade op zijne bloedverwanten, ja, zoo hij uit eene vreemde plaats is, op zijne landgenooten mag verhaald worden, kan men hieruit tevens opmaken, hoe moeilijk het somtijds is in deze gevallen te kunnen beslissen. Zij drijven dit regt zelfs zoo ver, dat wanneer een Europeër hun eenige schade toegebracht heeft, zij hiervoor, wanneer hij vertrokken is, bij de overgeblevene Europeërs schavergoeding eischen, en zoo deze hun geweigerd wordt, trachten zij zich zelve regt te verschaffen, door een Europeër op te ligten en naar de bosschen te voeren, welken zij alsdan niet teruggeven dan tegen een aanzienlijk losgeld. Dit geschiedt echter niet ligtelijk bij de Neger, die rondom het hoofdfort, maar wel bij die, welke meer landwaarts in, en rondom de meer afgelegene forten wonen.

Wanneer een Neger van eene misdaad beschul-

digd of verdacht wordt, en er geene getuigen tegen hem aanwezig zijn, hebben de fetiche priesters verschillende proeven om de zaak te onderzoeken, op eene wijze, die ons de Godsgeregtten der middeleeuwen herinnert. Zij scheppen bij voorb. een' visch of water met verscheidene plegtigheden uit de rivier, nemen middelerwijl zelfs eene goede teug sterken drank, en laten den beschuldigde dien visch kussen of het water drinken. Blijft hij nu gezond, dan is dit een bewijs zijner onschuld, doch zoo hij de misdaad gepleegd heeft, sterft hij, naar hun gevoelen, binnen een' bepaalden tijd.

Een ander geval, hetwelk mede de doorslepenheid hunner priesters aanduidt, kan ik niet nalaten hier ter neder te stellen. Een stuk steen, dat voor ettelijke jaren van den *St. Jakobs-berg* in de *Benja* gestort was, en hetwelk men daarna vond, bragt de Europeërs op de zekere gedachten, dat er goudmijnen in gemelden berg waren, doch geen hunner had den moed, er in te laten graven, zonder daartoe eerst van de *Benja* of priesters verlof bekomen te hebben, dewijl deze berg als een fetiche beschouwd werd, waarom men dus hen om raad vroeg. Na gedane raadpleging met hunnen God, was het antwoord van den volgenden inhoud: » dat de Gouverneur een zijner geliefdste » kinderen, van het vrouwelijk geslacht, rijk om » hangen met gouden versierselen, levend in de » rivier moest werpen, en alzoo hetzelfde ten offer

» aan de *Benja* brengen, waarna men dan zou-
» de kunnen graven." Eene opoffering, die tot
nog toe geen Gouverneur om eene hand vol goud
heeft aangenomen, en dus zal deze vermoede goud-
mijn op deze voorwaarden wel altijd onbewerkt
blijven.

VIERDE HOOFDSTUK.

Uitstapje naar Kaap Coast. — Beschrijving van de wijze van reizen. — Aankomst aan de Kaap. — Ontvangst. — Beschrijving van het fort, enz. — Naar zee zeilen. — Overtogt. — Natuurkundige proefnemingen omtrent den loop van stroomen, enz. — Komst op de rivier van Suriname.

Op een' der dagen van ons verblijf aan den wal zijnde, werd ons het voorstel gedaan een uitstapje naar Kaap Coast te doen, een Engelsch Etablissement, op twee mijlen afstands van *St. George Delmina* gelegen. De victualiemeester en ik besloten hiertoe, en de reis werd op den volgenden dag bepaald, nemende de Heer HUIDECOPER op zich voor onze equipagie te zullen zorgen.

Na dus vroegtijdig ontbeten te hebben, begaven wij ons op reis, vergezeld van doctor REINHOUT, ieder in eene hangmat gezeten. Deze equipagie was

E

van eenen zeer verschillenden aard met die, welke wij in *Europa* gebruiken om te reizen, en bestond uit eene soort van draagzetel, welke aldus zamengesteld is: aan eenen dikken draagboom, die zes voeten lang is, hangt een bankje op een' voet afstands van denzelfven, hetwelk door twee hanepooten, als ter wederzijde een, met ijzeren ringen vastgehouden wordt, dit bankje is bekleed. Hierop gaat men nu zitten; van onderen is een smal plankje, dat door middel van twee touwtjes, aan de einden van den boom vastgemaakt is, waarop men de voeten zet, ten einde het ligchaam in evenwigt te houden. Deze boom wordt door twee Negers op hunne schouders gedragen. Wanneer men nu op het bankje wil gaan zitten, steekt men de voeten tusschen den boom en het bankje door, waarop de Negers den boom optillen; men houdt onder het voortgaan de armen over denzelfven, terwijl de voeten op het plankje rusten; kunnende men aldus zeer goed het evenwigt houden, en loopt men geen gevaar achter over te slaan. Deze manier van reizen is hier algemeen in gebruik, en zeer gemakkelijk, doch men moet er aan gewoon zijn, want anders heeft men des avonds pijn in den buik en de ingewanden. Zes Negers moet men hebben om te dragen, deze vervangen elkander, en loopen op een drafje voort, tot aan de plaats der bestemming. Men betaalt hiervoor gedurende den dag aan iederen Neger twee gulden Nederl., voor het dragen en kostgeld. Aldus uitgerust begaven wij ons op weg, voorzien

van eene parapluï, die mij voor de hitte der zon zeer te pas kwam.

De weg ging langs het strand, loopende de dragers zeer dicht aan den zeekant, dewijl de grond aldaar harder was; zij wisten met veel behendigheid de rolling der branding te ontwijken; halverwege is een klein gehucht, gelegen aan de zoete rivier, welke onze Negers doorwaadden. Het water kwam hen tot aan de kniën, doch zij bragten er ons droog over. Het strand is hier en daar zeer rots- en klipachtig, en bij gevolg gevaarlijk voor vaartuigen, die op hetzelfde komen te vervallen. Nabij Kaap *Coast* komende, liep de weg meer binnenwaarts, en ontlastte ons van het onaangename gebruik der zee. Eene kleine vallei, beplant met tamarinde en andere soorten van boomen, die alle bloeiden, welke wij doortrokken, veraangenaamde hier zeer onzen weg.

Het krom of dorp nabij de Kaap doet zich, wanneer men hetzelfde binnenkomt, voordeelig op, zijnde de huizen in het algemeen zeer netjes gebouwd, wit gepleisterd en omgeven met tuinen. De dragers liepen door tot in het fort, waar zij de hangmatten nederzetten; bij onze aankomst was juist de muzijk van het garnizoen aan het spelen, hetgeen ons verraste. De doctor geleidde ons naar den kommandant van het fort, den Heer KRUGER, een Curaçaoenaar van geboorte. Na aldaar ons versocht en gedejeuneerd te hebben, met eenige Heeren, waaronder de Heer GREGORI, dien wij

van *Sierra Leone* medegebragt hadden, en welke thans bij den Gouverneur gelogeerd was, geleidde ons Z. Ed. tegen 1 uur naar den Gouverneur, den Wel-Ed. Heer SMITH, die ons zeer minzaam ontving en ons noodigde bij hem te dineren, waarvoor wij echter bedankten, dewijl wij gaarne dien avond te *Delmina* wilden terug zijn. Na dus eenigen tijd vertoefd te hebben, gingen wij ter bezigtiging van het fort over, dat er goed uit zag, want alles was pas geschilderd en gepleisterd. Hetzelve is eene driehoekige figuur, en heeft drie bastions, wier top naar de landzijde en de basis zeewaarts gekeerd is; het geheel is op eene rots gebouwd. Van de landzijde inkomende, komt men, na de poort door gegaan te zijn, op een plein, en heeft men het gezicht op het Gouvernementshuis, hetwelk eene fraaije façade heeft; ter wederzijde op dit plein zijn de kazernen der soldaten, die thans 80 in getal waren, zijnde meestal mulatten; hunne montering bestond uit witte linnen baaitjes en broeken, met rood afgezet, en eenen zwart verlakten pet met eene koperen plaat, zijnde een olifant met een' toren. In het midden stond een vierkant gebouw voor de wacht. Voorts komt men door eene groote poort onder het Gouvernementshuis door op een zeer groot plein, omgeven door de batterij, aan den zeekant, die een zeer breed front oplevert; de voor-gevel van het Gouvernementshuis is alhier veel fraaijer dan aan den achterkant. Door behulp van eenen dubbelen trap, komt men op een balkon, op het-

welk de woningen der officieren en ambtenaren uitkomen, die de eerste verdieping bewonen, deze hebben meest allen drie vertrekken, als eene groote kamer om te wonen, een slaap- en een provisiekamertje; deze waren zeer netjes gemeubileerd, maar geenzins waterdigt, want terwijl wij bezig waren met dejeuneren, noodzaakte ons eene zware regenbui, om van den eenen kant naar den anderen te verhuizen, hetgeen voor eene hongerige maag niet zeer aangenaam was. Van het balkon gaat men op de batterijen, die op deze hoogte gelegen zijn; de beide bastions zijn rijkelijk van geschut en ammunitie voorzien, zoo als ook de tusschenruimten; al de stukken staan op ijzeren affuiten; onder de batterij is eene gevangenis. Aan den buitenkant maken de rotsen eene landing bijna onuitvoerbaar, daar het hier bijkans ontoegankelijk is. Het derde bastion ligt op de hoogte der tweede verdieping, en is mede goed voorzien van geschut; op hetzelfde staat de vlaggestok. In het midden van het balkon heeft men, zoodra men den eersten trap opgekomen is, eenen breeden trap, ter wederzijde voorzien van eene prachtige lantaarn, met welken trap men zich naar het woonhuis des Gouverneurs begeeft, die de tweede verdieping bewoont. Hetzelve binnenkomende heeft men eene groote en prachtige zaal, welke tot receptie, en tot eene eetzaal dient, wijders zijn er nog verscheidene fraaije kamers op deze verdieping tot Z. Ed. gebruik. Aan de zuidzijde des huizes werd nog een vleugel aangebouwd, welke

dienen moest voor eene kerk en magazijnen. Over het algemeen is de netheid en goede orde, welke alhier heerscht, te bewonderen, en even zoo de zorg, die het Engelsch Gouvernement aanwendt, om deze kolonie, even als vele andere die hetzelfde toebehooren, in eenen goeden staat te houden.

Na deze bezigtiging gingen wij met twee ligte wagentjes, bij gebrek van paarden, die alhier niet leven kunnen, getrokken door vier Negers, die steeds op een' draf loopen, naar de societeit, waar een biljart stond; wij vermaakten ons eenigen tijd met op hetzelfde te spelen, en keerden vervolgens naar het fort terug, waar wij het middagmaal namen. Tegen 5 uren gingen wij weder op reis, na van den Gouverneur en de overige Heeren afscheid genomen te hebben, en kwamen om 7 uren te *Delmina* aan; den doctor hadden wij echter achter moeten laten, daar Z. Ed. ongesteld geworden was.

Wanneer men aan boord was, kon men zich vermaken met de menigte kleine kano's, die altoos rondom het schip pagaaiden, om hunne waren te koop te bieden. Deze bestonden in groenten, vruchten en papegaaijen, enz., doch de handel ging altijd met moeite gepaard, daar de kooplieden op geld niet zeer gesteld waren, maar enkel kaas, beschuit, of andere eetwaren in ruiling begeerden. Bijzonder aardig was het hen te zien visschen, hetwelk zij door middel eener lange lijn, waaraan drie à vier vischhoeken zijn, verrigten; zij lieten dezelve buiten de kano slepen, en waren zoo behendig,

dat zij zeker om de twee à drie minuten een à twee kleine vischjes ophaalden, die gebakken zijnde, zeer goed van smaak waren; voor de groote visschen gebruikten zij zware lijnen met groote haken, waaraan de kleine visschen tot aas dienden, hiermede zag ik hen haaijen van 40 à 50 pond ophalen; wanneer zoodanige groote visch even met den kop boven water was, sloegen zij dien eerst met een' stok dood, en haalden hem dan in de kano.

Den 1sten October alles klaar zijnde aan boord, werd het vertrek op den volgenden dag bepaald. Eenige passagiers, die mede naar *Suriname* gingen, kwamen aan boord; deze waren genoodzaakt de kust uit hoofde van ziekte te verlaten; eene blanke vrouw, die bij dezelve was, zag er als een geraamte uit; het is zeldzaam, dat deze hier lang leven, daar zij volstrekt het klimaat niet verdragen kunnen. Buiten deze vrouw was er nog eene geweest, geboortig uit *Amsterdam*, welke met den jongen NIESER getrouwd was, doch na een verblijf van twee maanden een slagtoffer der luchtstreek geworden was, nalatende een zeer lief kind.

Den 2den des morgens om 9 uren begonnen wij het anker te ligten, waarbij, door het breken der kabellaring, twee menschen gekneusd werden; de Heeren VAN DER BREGGEN PAUW en HUIDECOPER kwamen aan boord met de brieven en pakketten van het Gouvernement en van particulieren, met verzoek, dezelve bij de eerste gelegenheid naar het

vaderland te zenden. Bij ons vertrek deden wij een salut van 15 schoten, voor welke door het fort met een gelijk getal bedankt werd. Ten 10½ uur verlieten ons de bovengemelde Heeren; wij bedankten hen nogmaals voor de vriendschap en het gul onthaal, welke ons de Heeren ambtenaren, en bijzonderlijk de Gouverneur gedaan had, en wenschten hun eene voortdurende gezondheid, en bestendig welzijn toe.

Alle mogelijke dienstdoende zeilen werden nu bijgezet, en des namiddags te 3 uren was de kust reeds uit het gezigt verdwenen, blijvende ons niets dan de nagedachtenis over. De koers was om de Zuid, ten einde eenen passaatwind op te loopen; de winden waren steeds zeer variabel, vergezeld van zware regens. Den 13den passeerden wij de linie, doch de doop, bij deze gelegenheid gebruikelijk, werd vergeten, waarover geen zeer groote droefheid betoond werd. Thans begonnen wij Westelijker te koersen, de winden waren steeds veranderlijk, voorts buijg weêr met regen. Den 23sten des nachts om 3½ uur kregen wij eene zware bui uit de lij, waaruit zich de wind met veel kracht uit het Noord-Noord-Oost begon te verheffen, vergezeld van stortregens, donder en weerlicht, waarvoor wij meest alle zeilen moesten bergen; de schade, hier door veroorzaakt, bestond in eene kluiver, die uit de lijken sloeg. De doctor en de schrijver wisten niet hoedanig zij het hadden, want nog geen wind van belang bijgewoond hebbende, kwam hun zulks zeer

vreemd voor. Met den dag klaarde de lucht wederom op, en maakten wij wederom zeil; dienzelfden dag viel tegen den avond uit het fokkewant een man buiten boord, doch dewijl er weinig vaart in het schip was, werd hij dadelijk gered; wij hadden nu meestal te kampen met afwisselende winden en buijgig weder, benevens zware stroomen, welk een en ander de reis zeer vertraagde.

Den 4den November zeer schoon weder zijnde, en het schip weinig, ja bijna niets vooruitgaande, namen wij eene lang geprojecteerde proef, om namelijk eene ledige flesch, die goed gekurkt was, ettelijke vademmen onder water te doen zinken, ten einde te beproeven, of er door de meerdere drukking van het water eenige waterdeelen door de poriën van het glas in de flesch zoude komen; deze proef echter mislukte, daar wij, na de flesch opgehaald te hebben, bevonden, dat de zelve bij den hals gebroken was. Zij gaf ons echter eene andere ondervinding van meerder belang, en die ons de groote misgissing, welke wij steeds om de Noord en Oost hadden, min of meer ophelderde. Het schip liep naauwelijks zoo veel vaart, dat het voor de beweging van het roer vatbaar was, de steven lag om de West; zoodra nu het lood met de flesch over boord ging, zonk het lijnrecht naar beneden, tot op ongeveer 80 vadem, wijzende toen de loodlijn onder door, die weldra eene drift van het schip achterwaarts aanduidde, zoodanig, dat onverminderd de vaart, de lijn vooruit on-

der door wees, daar het schip om de West lag, en zulks aan stuurboord geschiedde, dus aan de Noordzijde; deze positie behield het eenigen tijd, dan daar door de wakkerende koelte het schip meer vooruitschoot, kwam de lijn achterlijker, hoewel steeds onder door. Toen wij de lijn (die 200 vadem uit geweest was) op 80 vadem nagenoeg weder binnen gehaald hadden, kwam dezelve allengskens weder op en neder, en eindelijk loodregt, waaruit wij besloten, dat (zal men de breedte, die ons 55' Noorden, en de tijdmeters lengte, die ons 4 à 5° Oost gaf, eenig geloof geven) er een stroom om de Noord-Noord-Oost moest loopen, wiens snelheid wij echter niet naauwkeurig bepalen konden, doch die nog al van belang moest zijn. Deze waarneming geschiedde op de N. B. van 5° 57' en W. L. van *Greenwich* van 35° 10', volgens den tijdmetr. In den achtermiddag van dienzelfden dag zagen wij in het Noorden op omtrent eene mijl afstand van ons, het zeetje zeer kabbelend loopen en zelfs brandingswijze breken, zulks naderde allengskens, en vertoonde ons eene lange strook van rafeling, meerendeels Noord ten Oosten en Zuid ten Westen strekkende, waarop de zee brak; tegen 2 uren was dezelve juist het schip genaderd, alstoen kwam er eene frissche koelte uit het Zuiden, die ons de wezentlijke strekking belette op te nemen, en eene tweede proef met de flesch deed mislukken. Zoodra deze weder op eene bepaalde diepte gezonken was, dreef ze met de lijn weder om de Zuid, en kwam

een goed eind weg te loefwaarts op te staan, zijnde dezelve aan bakboord over boord geworpen; zij was op dezelfde plaats gebroken als de eerste maal. Den volgenden dag in den achtermiddag herhaalden wij de proef. Daar het stil was, lieten wij dezelve zinken tot op de diepte van 140 vadem. Toen er 80 vadem uit was, wees de lijn achteruit, doch hoe dieper dezelve kwam, hoe loodregter ze wees, en daarna onder door, de flesch kwam in zijn geheel boven, en vol met water, zijnde de kurk door de sterke persing van het water er ingedrukt; het water, dat in dezelve gevonden werd, was eenigzins brak.

Wij hadden ook op den middag in eene vergelijking van veranderde breedte en lengte met gezeilden koers en verheid in het etmaal bevonden eene drift van 11 mijlen in de 24 uren om de Noord-Oost, hetgeen de waarneming van gisteren bevestigde.

Dezen dag had bij de exercitie en het vuren met de batterij een ongeluk plaats. Een matroos van de 3de klasse was bezig met het aanzetten eener kardoes; door het achterblijven van eenige vonken, vatte de kardoes vuur en de aanzetter vloog, door het afgaan van het stuk, er uit, waardoor de man ongelukkig den duim en twee vingers van zijne regterhand zoodanig kwetste, dat dezelve afgezet moesten worden; wij beklagden den man van harte, doch de uitmuntende zorg, dewelke de Chirurgijn-Majoor voor dezen man had, bragt veel toe

dat de wonde volkomen werd genezen, terwijl hij bij zijne terugkomst in het vaderland een pensioen van het Gouvernement bekwam.

Het weder bleef steeds veranderlijk en ongestadig; afwisselend met regen en goed weder; wij onderonden steeds stroomen om de Noord tot Oost-Noord-Oost. Den 15den des namiddags naderde eene rafeling het schip, die meerendeels Noord-Noord-Oost en Zuid-Zuid-West strekte, en wier geruisch ons opmerkzaam maakte. Zoodra het schip met den kop in dezelve gekomen was, liep het om de Noord op, zoo dat wij voor een oogenblik volstrekt geen stuur in hetzelfde hadden. Op dezen dag vierde ik des avonds met mijne reisgenooten den verjaardag mijner veel geliefde echtgenote, met eene bokaal te ledigen op haar bestendig welzijn.

Met verlangen begon men thans naar land uit te zien, om de zeer gegronde reden, dat de uit het vaderland medegenomene provisiën sterk begonnen te minderen, en men zich nu, daar schraalhans keukenmeester werd, aan de officiers-tafel grootendeels met scheepskost moest behelpen. Den 20sten met den dag werd dit verlangen bevredigd door het gezigt van de Amerikaansche kust, makende wij land bij de *Konstapels* of *Gunners*, zijnde twee in zee uitstekende rotsen; de overtocht van de eene kust tot de andere was dus in 50 dagen geschied, hetgeen men waarlijk niet onder de voordeeligste reizen kan rekenen. Daar wij nu door het onge-

stadige weder bijna allen verdrietig waren, kan de lezer ligt nagaan, welke blijdschap dit gezigt veroorzaakte. Het land deed zich bosch- en heuvelachtig op; wij stuurden nu langs de kust en zagen weldra de eilanden *de Vader*, *de Moeder* en *de twee Dochters*, zijnde alle heuvelachtig en op kleine afstanden van elkander gelegen; achter deze ligt de vaste wal, zijnde *Cayenne*, dat zeer ongelijk is, dan hoog en dan laag. Dien dag tegen 10½ uur konden wij zeer duidelijk het fort van *Cayenne* onderscheiden, waarop de Fransche vlag waaide; hetzelfde was op eenen heuvel gelegen, scheen zeer sterk te zijn, en is omgeven van eene stad. Op de reede lagen verscheidene vaartuigen, waar onder wij Oorlogsbrikken en Schoeners konden onderscheiden. Onder den wal lag *het Verloren Kind* en op eenigen afstand bewesten het fort, *de Verloren Hoop*. Het land is over het algemeen boschachtig en door middel van alle deze eilanden eene goede verkenning voor den zeeman. Des namiddags stuurden wij Noordelijker, ten einde boven de *Divils*-eilanden te zeilen, die drie in getal zijn, en na mijne gissing op twee mijlen afstands van den vasten wal liggen; de beide buitenste zijn de grootste, en het middelste veel kleiner, zij zijn onbewoond, doch men vindt op een derzelve een' put met goed drinkwater, waarvan zich Z. M. Brik, *de Irene*, in den jare 1816, alhier voorzien heeft. Tegen drie uren gingen twee Brikken en een Schoener van de reede

van *Cayenne* onder zeil, dezelve salueerden en werden door het fort bedankt; zij stelden hunnen koers naar den onzen, en schenen jagt op ons te maken, doch met den avond verloren wij dezelve uit het gezigt. Met den nacht koersten wij Noordelijker, en lieten het doorloopen tot den morgenstond, stuurden toen wederom in den wal, en bevonden bij verkenning op de hoogte der rivier de *Marowynne* te zijn, op 4 à 5 mijlen afstands van den wal, kunnende wij niet nader bijkomen, uithoofde der menigvuldige ondiepten en modderbanken, die zich alhier bevinden. Wij zagen aldaar een driemast-schip, zijnde een Hollandsche Koopvaarder, die alhier in de banken vast zat; eenige dagen na ons kwam dezelve voor *Paramaribo*, en wij vernamen toen, dat het *de Surinaamsche Vriend*, Kapitein *CLAUS*, was geweest. Wij zeilden nu langs de kust, houdende het op de diepte van 4 à 5 vademmen. Het land is hier zeer laag en boschachtig en zeer slecht voor verkenning geschikt; tegen 4 uren waren wij op de hoogte van de groote modderbank, die zich tot voor de rivier van *Suriname* uitstrekt; met zonsondergang namen wij eene verkenning aan de *Motkreek*, alwaar aan de Oostzijde een groot wit geleverd vierkant gebouw staat, met één klein huisje aan het strand, behoorende tot de plantaadje *Zeelust*. Van de brandwacht, die hier is, waaide de Hollandsche vlag. Aan de Westzijde is eene groote loods, die met derzelver gevel naar het strand

gekeerd, en rood geschilderd is; wij bevonden ons toen nog 7 mijlen van *Bramspunt*, zijnde de post aan den ingang der rivier van *Suriname*, waarom de Kommandant besloot dien nacht te ankeren, ten einde de rivier niet voorbij te zeilen, daar men door de snelheid van den stroom, die hier loopt, niet te voorzigtig kan zijn.

Den 22sten met den dag gingen wij wederom onder zeil, houdende wij het langs de modderbank op de diepte van 4 à 5 vadem, de kust was hier wederom laag land, en boschrijk; hier en daar aan de krekten bevinden zich plantaadjen. Tegen 1 uur kregen wij het nieuw opgerigte baken bij *Bramspunt* in het gezigt, zijnde hetzelfde wit geschilderd, doch niet hoog genoeg, daar de toppen der boomen boven hetzelfde uitkomen, en dus niet dan zeer moeilijk en met behulp van goede kijkers op eenigen afstand te verkennen. Tegen 4 uren hadden wij bovengemelde baken Zuid-Oost, hielden toen af, en zeilden op de punt aan. De ingang der rivier is zeer moeilijk te onderscheiden, en men zoude dezelve gemakkelijk kunnen voorbij zeilen, indien men niet zeer naauwkeurig te werk gaat. Na zonnen-ondergang werd er een vuur op de punt ontstoken, wij werkten op hetzelfde aan, en kwamen ten 7½ uur aan den mond der rivier ten anker.

De equipagie genoot eene steeds voortdurende gezondheid, ofschoon zij met veel nat weder te worstelen gehad had.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Het opzeilen der rivier. — Ontmoeting des Schrijvers. — Komst voor Paramaribo. — Oppervlakkige beschouwing der ligging. — Gastvrij onthaal der bewoners. — Werkzaamheden aan boord. — Beschrijving van het fort Amsterdam. — Uitstapje met het nieuwjaar naar eene plantaadje. — Terugkomst aan boord. — Tweede reis op de rivier.

Den 23sten met den dag ligtte men het anker, ten einde op te zeilen tot voor de stad. Verrukkelijk waren de verschillende gezigten op dezelve; aan den mond ligt, gelijk ik reeds gezegd heb, aan den oostkant eene batterij en seinpost, *Bramspunt* genaamd, van waar de Hollandsche vlag waait, en men seinen doet, die tot de stad gerepeteerd worden, zoo wel van de binnenkomende en uitgaande schepen, als ook van alles wat op de kust gebeurt. De koopvaarders krijgen hier eene wacht aan boord,

ten einde het lossen op de rivier te beletten. Na een half uur langs de bosschen gezeild te hebben, kwamen wij aan eene groote suikerplantaadje, de *Resolutie* genaamd, gelegen aan de oostzijde; dezelve wordt gehouden voor eene der grootste en fraaiste van de kolonie; de gebouwen, die op dezelve stonden, waren zeer groot en van eene nette bouwworde. Van daar komt men aan de redoute *Leyden*, aan de noordzijde der rivier de *Commewyne* gelegen. Men was bezig dezelve te herstellen, daar ze door de vorige bezitters der kolonie onbruikbaar was gemaakt. Aan de zuidzijde der rivier is het fortres *Amsterdam*, alwaar een sterk garnizoen ligt, en hetwelk zeer groot scheen te zijn. Van daar tot aan de stad zijn ter wederzijde der rivier bij afwisseling verschillende plantaadjen, welke zeer aangename gezigten opleveren. Op de hoogte van het fortres gekomen zijnde, kwamen eenige officieren aan boord om ons te verwelkomen, en tevens een kano met ververschingen. Even voorbij hetzelfde zijnde, kwam eene tentboot van de stad aan boord, waarin ik tot mijn onuitsprekelijk genoegen zag overkomen, mijnen vader, dien ik in den tijd van twee en een half jaar niet gezien had. Elkander hartelijk te verwelkomen was het werk van een oogenblik, doch tevens belette ons de aandoening bij deze ontmoeting, gedurende eenigen tijd te kunnen spreken; naderhand verhaalde men mij, dat schier allen aan boord bij deze ontmoeting getroffen geweest waren. Na ons eenigzins hersteld te hebben,

werd mijn genoegen nog vermeerderd, niet alleen door het vernemen van Z. Ed. goede welvaart en gezondheid; maar nog dubbel door het bekomen van brieven, van mijne dierbare echtgenoot, welke ik in eenen ziekelijken toestand achtergelaten had, en die mij thans haar volkomen herstel mededeelde; groot was thans het genoegen en onvermengd de zuivere vreugde, die ik nu smaakte, en ik was ook voor niets op dit oogenblik vatbaar dan de opwellingen mijns harten vrijelijk uit te storten. Na deze ontmoeting kan men wel begrijpen, dat mijne oplettendheid voor de schoone gezigten op de rivier, niet zeer groot was; ik bragt dus meestal mijnen tijd met mijnen vader door, tot dat wij voor de stad des avonds om 8½ uur het anker lieten vallen, toen begaf ik mij met Z. Ed. naar den wal, alwaar wij ten huize van Mevrouw de wed. RAATGEVER, door zijne vrienden en vriendinnen opgewacht werden, die mij alle zoo hartelijk verwelkomden, als of een hunner eigene nabestaanden gearriveerd was, inzonderheid de Wel-Ed. Heer VEECKENS, de patroon en beste vriend mijns vaders. Van daar vertrekkende bleven wij, alvorens wij ons ter rust begaven, tot laat in den nacht zitten praten over onze betrekkingen in het vaderland. Den volgenden morgen ging ik alvorens naar boord te gaan, verscheidene bezoeken met mijnen vader bij zijne bekenden afleggen. Des morgens om 9 uren salueerde het schip met 15 schoten, waarvoor door een gelijk getal bedankt werd van het fort

Zeelandia, dat aan de stad grenst. Ik zal in het vervolg gelegenheid hebben van dit laatste eene beschrijving te geven. Het Gouvernementshuis voor hetwelk wij geankerd waren, had een zeer aanzienlijk voorkomen; langs de kaai lagen de koopvaarders gemeerd; en op stroom lag de koloniale Schoener, *de Thetis* van 18 stukken, gekommandeerd door den Kapitein der jagers, VAN KRUIJEN.

Den 25sten, zijnde de verjaardag mijner moeder, ging ik vroegtijdig naar den wal, ten einde mijne gelukwensen te brengen bij haren echtgenoot; daar komende, was de kamer door de aangename geuren van onderscheidene bloemruikers, door deszelfs vriendinnen gezonden, als geparfumeerd, (eene gewoonte hier te lande in gebruik bij verjaardagen). Dezen aangenamen pligt vervuld hebbende, sleet ik mijnen tijd naar goeddunken, tot 's namiddags te 5 uren, zijnde de tijd om het middagmaal te nemen, hetwelk de Wel-Ed. Heer VEECKENS gaf, ter viering van dezen geboortedag, en van mijne behoudene aankomst. Een twintigtal goede vrienden was hier vergaderd, het gezelschap was gul en vrolijk; op het nageregt waren alle schotels met bloemen versierd, en de eerste toast was het welvaren van onze familie. Zeer aangedaan was mijn vader zoo wel als ik, over de eer en blijken van vriendschap, die ons beiden alhier bewezen werden; tot laat in den avond bleef men bij elkander, en scheidde zeer vrolijk en vergenoegd.

Gedurende de eerste weken van ons verblijf wis-

selden partijen elkander af, waarvan de officieren dan om beurten gebruik maakten, onder welke wij den 2den December bij den Gouverneur eene partij hadden, die zeer luisterrijk was. De noodige werkzaamheden gingen daarom aan boord haren gewonen loop. Den 28sten November werd de verjaardag van H. K. H. de Hertogin douairière van *Brunswijk* gevierd, en den 6den December die van Z. K. H. den Kroonprins der *Nederlanden*, waarvoor wij en het fortres een salut van 33 schoten deden.

Verscheidene schepen kwamen thans uit *Holland* alhier ter reede, dezelve bragten ons nieuwstijdingen van onze betrekkingen, als ook provisiën voor de kolonie aan. Schepen van vreemde natiën zag men insgelijks aankomen, voornamelijk *Amerikaansche* en *Fransche*.

Den 21sten December werd ik door den Kapitein verzocht met Z. Ed. een uitstapje naar het fortres *Amsterdam* te doen, hetgeen ik aannam. Te 10 uren kwamen de Majoors MATILE en RULE VAN LELIENSTERN ons met eene tentboot afhalen, waarmede wij met de eb de rivier afroeiden. Te 11½ uur kwamen wij aan de landingplaats bij het fort, alwaar eene wacht is, en geschut geplant staat, ten einde op de vaartuigen, die suspect voorkomen, te kunnen schieten. Door eene lange laan gaat men van hier naar het fort, welks ingang door valbruggen afgesloten kan worden. Na een dejeuner genomen te hebben bij den Majoor MATILE,

gingen wij ter bezigtiging van het fort over; hetzelfde is groot en ruim, en kan eene groote bezetting bevatten; de batterijen waren thans in eenen zeer goeden staat van verdediging, en van geschut voorzien. Ofschoon de Engelschen alles niet naar behooren achtergelaten hadden, zijn evenwel nu wederom de kazernen, woonplaatsen der officieren en magazijnen zeer goed ingerigt. Hetzelve is omringd van eene breede gracht. Wij namen het middagmaal met de officieren, welke eene gezamenlijke tafel hielden, en keerden, na eenen genoegelijken dag doorgebracht te hebben, laat in den avond met de tentboot naar boord terug.

Daar het alhier de gewoonte is, dat de voornaamste ingezetenen, ter viering van het Nieuwjaarsfeest zich met gezelschap naar eene plantaadje begeben, ten einde deze dagen op eene genoegelijke wijze door te brengen, en zich van alle werkzaamheden ontslaande, te verlustigen, zoo werd ik daartoe door den Wel-Ed. Heer VEECKENS genoodigd. Met veel moeite verkreeg ik daartoe verlof, doch dewijl zulks mij toch toegestaan werd, kon ik ook niet nalaten van deze vriendelijke uitnoodiging gebruik te maken. Den 29sten vertrokken wij dus vroegtijdig met een groot gezelschap Heeren en Dames van het fort *Zeelandia* af, naar de plantaadje *Geertruidenberg*, naar den directeur, den Heer VALKENAAR, in eene goede tentboot, door zes Negers voortgeroeid. Daar wij allen hier onzen intrek moesten nemen, betrokken de dames en de Heer VEECK-

KENS, welke administrateur dezer plantaadje was, het woonhuis van den directeur, en de overige Heeren kregen den grooten zolder eener koffijloods tot hun nachtverblijf, alwaar een ieder zijne hangmat liet ophangen, en zijne goederen schikken. Bij onze aankomst kwam ons het goede dejeuner zeer te stade, daar wij allen door het varen hongerig waren geworden; thans stelde ik alles, wat tot het scheepsleven eenige betrekking had uit de gedachten, en gaf mij aan eene gepaste vrolijkheid over. De tijd van ons verblijf alhier was tot op den 5 Januarij 1820 bepaald; en de bezigheden werden verdeeld door den gastheer als volgt; des morgens om 6 uren was het overal; na dat men een' kop thee gedronken en zich ontnuchterd had, ging men wandelen, varen of rijden, naar mate het gemaakte plan dit opleverde; tegen 10 uren kwam men terug en sleet als dan den tijd met praten, of het een of ander spel, tot 12 uren; alsdan namen wij een goed *dejeuner à la fourchette*, waarna men zich, na eene pijp gerookt te hebben, ter ruste legde, ten einde de grootste hitte voorbij te laten gaan. Tegen 4 uren moest een ieder gekleed aan de theetafel verschijnen. Wij sleten dan onzen tijd tot donker naar welgevallen, en vermaakten ons alsdan meestal met het afsteken van vuurwerken. Tegen 8 uren begaf men zich aan tafel, hetgeen nu eens lang duurde, en dan weder door den dans vervangen werd, waarna men zich aan de armen van *Morpheus* overgaf. Deze acht dagen waren voor alle

aanwezenden zeer genoegelijk, daar zoo gastheer, als gasten zich beijverden om elkander den tijd te ver-aangenamen. Op oudejaarsdag werd aan de Negers eene uitdeeling gedaan van bakkelijauw, pijpen, tabak en eenige snuisterijen, ten einde ook nieuwjaar te kunnen houden. Wij staken voor den maaltijd wederom vuurwerken af, en na dezelve begon de danspartij. Alles werd toen zoodanig ingerigt, dat men juist bezig was eenen contredans te doen, toen de klok twaalf sloeg; na het eindigen van denzelven wenschte men elkander een gelukkig jaar toe, hebbende wij dus het oude jaar uit-, en het nieuwe jaar wederom in gedanst. Op dat oogenblik zonderde ik mij voor eenigen tijd van het gezelschap af, ten einde eens in stilte na te denken, over hetgeen mij in het afgelopen jaar gebeurd was. De vreugde duurde daarna tot laat in den nacht.

Den 1sten Januarij 1820 was het wederom vroeg dag. Ofschoon zich dezelve, wat het weêr aanging, zeer donker liet aanzien, daar het tot 10 uren sterk regende, klaarde het evenwel met den middag op; alstoen kwamen de slaven en slavinnen der plantaadje op de baan, en begonnen voor het huis hunne danspartij; zij waren meest allen netjes gekleed; hunne muziek bestond uit drie of vier holle stronken van boomen, waarover een vel gespannen was; hierop werd met de handen gedurig geslagen; eenige anderen sloegen met stokjes op een blok, de vrouwen hadden eene kleine kalebas, waarin eenige erwten waren, en een stokje ter lengte van een

voet, schuddende zij dit instrument gedurig heen en weder. Deze aangename muziek accompagneerden zij door een gezang in hunne landstaal, van tijd tot tijd daar onder uitroepende *Nieuwe jary, Massera!* De dans werd slechts door éénen man en eene vrouw te gelijk uitgevoerd, waarbij zij door de sterke beweging, die zij maakten, zoodanig hunne spieren afmatteden en hunne driften gaande maakten, dat zij dikmaals door anderen moesten vervangen worden, ten einde hun bloed wederom tot bedaren te doen komen. Na dat zij eenigen tijd gedanst hadden, moest er punsch voor de dames vervaardigd worden, welke bestond uit zure oranje in eene groote tobbe uitgedrukt, eene goede portie dram of jonge rum, melassie of stroop, en water, tot dat de tobbe bijkans vol was. Gedurende den dag leedigden zij drie zulke tobben. De mannen dronken enkele dram; tegen den avond onthaalde de huishoudster van den directeur de negerinnen op een glas wijn, en deze laatsten gaven elkander geschenken. Dit verschrikkelijk geraas kan men wel voor eenige oogenblikken aanhooren, doch op het laatst zoude men er doof van worden; waarom wij ook tegen den avond ons best deden de vergadering met vuurwerken uit een te drijven, hetgeen ons echter niet gelukte. De dag werd besloten met een diner, waarbij nog verscheidene vreemde gasten tegenwoordig waren. Buiten de nieuwjaarsdag werden er nog de verjaardagen van drie der aanwezigen en een' afwezig zijnden persoon gevierd. Op het nagereg

kwam de Heer BATENBURG met een gezang te voorschijn, door Z. Ed. op dit feest toepasselijk gemaakt; en eerst tegen 3½ uur scheidde men zeer vergenoegd en vrolijk van elkander. De volgende dag werd wederom even vrolijk doorgebracht, doch den 3den joeg men ons des avonds reeds vroegtijdig naar onze hangmatten, hetgeen ons suspect voorkwam, en de uitkomst bevestigde ons vermoeden, want bij dezelve komende, vonden wij ze dichtgenaaid, hetgeen veel werks en geraas veroorzaakte, waardoor degenen, die in het huis logeerden naar boven kwamen, kwanswijs om eens te zien, wat er was, maar inderdaad om ons braaf uit te lagchen; doch doordien wij de lichten uitbliezen, geraakten de dames op de vlugt, en waren blijde wederom in de opene lucht te zijn. Uit de vensters wenschten wij haar een' goeden nacht, en riepen haar toe, dat borgen geen kwijtschelden was. Den 4den, de laatste avond zijnde van ons verblijf alhier, was het wederom lang tafelen en onder het nageregt hield men zich bezig met alle oude rekeningen te vereffenen, waarbij de dames niet vergeten werden, en men tevens trachtte nieuwe posten te bekomen voor volgende gelegenheden. Den 5den tegen den avond kwamen wij aan de stad terug; ik konvooijeerde een ieder naar zijne woning, en wij scheidden regt over elkander tevreden. Den volgenden dag begaf ik mij vroegtijdig naar boord, na den gastheer nogmaals voor al zijne bewezene beleefdheden bedankt te hebben. In den

tijd van onze afwezigheid hadden de Heeren, welke aan boord gebleven waren, een *thé dansant* gegeven aan eenige der voornaamste ingezetenen.

Thans werd het tijd eens van de vermaken wat uit te rusten, en mij wederom eens aan het scheepsleven over te geven, daar men anders bij eene zoodanige levensmanier zulks geheel en al zoude ontwennen. Gedurende de maand Januarij werden steeds aan boord de noodige werkzaamheden verrigt, ten einde het schip wederom zeilree te maken. Den 18den werd de verjaardag van H. K. H. de Kroonprinses der *Nederlanden*, door ons op de gewone wijze gevierd. Den 21sten vertrok van hier de Hollandsche Brik de *Henriëta Wilhelmina*, schipper KERKHOVEN; daar dit het eerste schip was, dat sedert onze aankomst van hier naar *Nederland* vertrok, kan men ligtelijk begrijpen, dat de brieven, die wij medegaven niet weinig waren; het getal beliep van ons schip alleen dan ook bij de 300 stuks, waaronder er van mij ook vrij wat waren. Den 31sten de victualie-tijd verstreken zijnde; benoemde de Kapitein eene commissie, waaronder ik mij bevond, ten einde de nog aan boord zijnde victualie na te zien; zoo in quantiteit als qualiteit, alles werd in eenen goeden staat bevonden, uitgenomen de graauwe erwten, welke wij afkeurden, als niet geschikt voor de voeding der equipagie.

De maand Februarij was voor ons niet belangrijk, vervolgende men met de werkzaamheden, exercitiën

als anderzins. Verscheidene Nederlandsche koopvaarders vertrokken van hier naar het vaderland, met rijke ladingen van koffij, suiker en katoen. Den 19den vierden wij wederom den verjaardag van Z. K. H. Prins WILLEM FREDERIK, den oudsten zoon van den Kroonprins, op de gewone wijze.

Het weder was in deze twee afgeloopene maanden zeer buijg; stortregens en goed weer wisselden beurtelings af; de stand der thermometer was meestal van 80 tot 86 graden, FAHRENHEIT, op den middag.

In het laatst dezer maand kwam de Wel-Ed. Heer VEECKENS aan boord, ten einde het schip te bezigtigen. Z. Ed. bekwam van den Kommandant verlof voor mij, om een reisje op de rivieren te doen, ten einde de plantaadjes, die onder Z. Ed. administratie waren, te bezoeken. Daar de gelegenheid tot zulk een uitstapje niet dagelijks voorkomt, was mij dit bijzonder aangenaam.

Den 3den Maart ging ik dan vroegtijdig van boord, met de noodige kleederen voor eenige dagen, en de hangmat, ten 9 uren vertrokken wij met eene tentboot van *Paramaribo*, zijnde deze geladen met provisie voor verscheidene dagen. Achter in de kamer waren boeken, een schaak- en damspel, en andere zaken, ten einde den tijd op eene aangename wijze te kunnen slijten. Het gezelschap bestond uit den Wel-Ed. Heer VEECKENS, den Heer MASMAN, broeder van den predikant van dien naam, onlangs eerst uit *Europa* gearriveerd, en mijn per-

soon. De eerste aanleg was op het fortres *Amsterdam*, ten einde tij te stoppen; wij lieten het *breakfast* uit de boot halen en nuttigden hetzelfde zeer vriendschappelijk met Kapitein VROLIJK en deszelfs huisgezin, gevende wij mede een bezoek aan den Majoor RULE en Mejufvrouw MATILE. Met stilwater vertrokken wij van daar, en roeiden met den voorvloed de rivier *Commewyne* op, tot aan de plantaadje *Geertruidenberg*, alwaar wij aan wal stapten, doch derzelver directeur niet te huis vonden, welke naar *Paramaribo* was. Wij wandelden dus verder op tot aan plantaadje *Alkmaar*, directeur KORTLANG, dineerden alhier, en lieten de hangmatten ophangen om den nacht door te brengen. In den loop van denzelfden werden wij echter sterk gehinderd in onzen slaap, daar zich in de kamer, die wij betrokken, een reebokje, eenige jonge honden, vledermuizen en kakkerlakken gehuisvest hadden, de noodzakelijkheid gebod ons dus een gedeelte van het viervoetig en gevleugeld gezelschap te verjagen, wilden wij eenige rust genieten. Op deze plantaadje was de stoommachine van den suikermolen defect, men was bezig deze te herstellen, en tevens het kookhuis te verleggen, welke beide werken zeer veel moeite, en duizenden guldens kostten.

Den 4den gingen wij des morgens om 7 uren, na eerst de thee gebruikt te hebben, wederom in de boot, ten einde de reis te vervolgen, en voeren de *Commewyne* op, tot aan den mond der rivier *Cottica*, waar zich de rivier in twee takken verdeelt,

als *boven-Commewyne* en *Cottica*. Op dit punt lag voorheen een fortres, *Sommelsdijk* genaamd; nadat hetzelfde vervallen was, werd het door de Hernhutters bewoond, die er een gesticht hadden, en handel dreven, doch dezen verlieten het wederom, en zetten zich te *Paramaribo* bij de aldaar wonende Hernhutters neder. Thans is er een doctors etablissement; en hetzelfde wordt bewoond door doctor DE VRIES, die alle omliggende plantaadjes bedient; ik gaf een bezoek aan deszelfs adsistent H. HUMMELGENS, met wiens familie in *Holland* ik zeer goed bekend was; deze jongeling was eerst kortelings uit eene zware ziekte hersteld, en zag er gansch niet voordeelig uit. Hij was zeer verheugd iemand te zien, die hem eenige narigten omtrent zijne moeder kon geven, dewijl hij in langen tijd geene brieven uit het vaderland bekomen had. Die genen, die op de rivieren wonen, moeten over het algemeen lang naar hunne brieven wachten, zoo zij geenen gelastigde aan de stad hebben, om ze af te halen, daar ze als dan lang op het postkantoor blijven liggen.

Van daar staken wij over naar de plantaadje *Acconoribo*, directeur J. M. VAN ZUILEN, aan de *Cottica* gelegen; daar het getij ons tegen was, bleven wij alhier om te ontbijten, en vervolgens het heetste van den dag in onze hangmatten wat uit te rusten. Na de thee gebruikt te hebben, wilden wij tegen 4 uren onze reis vervolgen; doch werden hierin nog een half uur opgehouden door de aan-

komst van Kapitein KAMPS, en deszelfs echtgenoot, welke met hunne boot de rivier afkwamen, en naar *Paramaribo* gingen, doch alhier even als wij, tij moesten stoppen; na dus onze groeten aan onze bekenden aldaar verzocht te hebben, vertrokken wij eindelijk, en roeiden de rivier *Cottica* op. De plantaadje, die wij thans verlaten hadden, is eene der beste koffijplantaadjes, die men in de kolonie heeft; woonhuizen, gebouwen, tuinen, enz. waren met zeer veel smaak aangelegd, doch die genen, welke aldus aan den mond der rivieren wonen, krijgen door het gedurig tij stoppen, dikmaals meer bezoek dan hun aangenaam is, hetgeen hun tevens op kosten jaagt. Aan de rivier *Perica* gekomen zijnde, roeiden wij dezelve op; aan derzelver ingang staat eene kerk, doch doordien er slechts een predikant te *Paramaribo* is, wordt er zeer zeldzaam gepredikt. Tegen 8 uren kwamen wij op plantaadje *Onvergenoeegd*, directeur GODSCHALK, alwaar wij een half uur vertoefden; van daar gingen wij verder op tot aan de plantaadje *de Eendragt*, directeur J. DE JAGER, vonden daar een goed souper gereed, en bragten er den nacht door. De gezigten langs den oever waren zeer afwisselend, en gansch niet onaangenaam, hierbij gevoegd het vervrolijkend gezelschap van mijne reisgenooten en eene goede boot, waarin het aan niets ontbrak, deed ons dezen tweeden dag de reis zeer vrolijk ten einde brengen.

Den 5den was alles met het opgaan der zon wederom op de been. Ik voor mij had nu het ge-

noegen de plaats te beschouwen, alwaar mijn vader de zes eerste maanden van deszelfs verblijf in de kolonie had doorgebracht, hetgeen, volgens Z. Eds. zeggen, de aangenaamste waren geweest; zulks kon ik thans ligtelijk begrijpen, want het verrukkelijke der landstreek, en de vrolijke ligging der plantaadje, waarvan het woonhuis aan de eene zijde en de suikermolen aan de andere zijde der rivier is, brengen alles toe om iemand, die voor schoonheden der natuur vatbaar is, het leven te veraangename. Na ons een weinig ontnuchterd te hebben, gingen wij met eene kleine koriaal de rivier verder opwaarts, naar plantaadje *Kokswoud*, directeur CONFALIE; de zindelijkheid, die aldaar heerschte, was te bewonderen, en strekte zeer tot eer van den directeur, die, ofschoon een Mulat zijnde, eene zeer goede orde had doen plaats grijpen, en ook door zijne manier van werken, zeer veel smaak aan den dag legde. Van hier wandelden wij door de plantaadje *Lugtenburg* naar de plantaadje *Halle in Saxen*, alwaar mijn vriend BANK directeur was. Op deze bevindt zich de grootste koffijloods, die in de kolonie is; boven op de zolders heeft men een zeer fraai gezigt over de landstreek, die beplant is met koffij, suiker, bananen en verschillende soorten van vruchtboomen, en welke voor een' teekenaar de schoonste tafereelen opleverden. Na alhier een en ander in oogenschouw genomen, en eenige ververschingen gebruikt te hebben, gingen wij met gemelden directeur in deszelfs boot naar plantaadje *de Eendragt*

terug, roeiende door de *Wajampa* of muskietenkreek; dezelve heeft dezen naam bekomen, uithoofde van het menigvuldige dezer dieren, die aldaar hun hoofdkwartier gevestigd schijnen te hebben. Na onze aankomst werd het toilet voor den dag gemaakt, en gingen wij met onze bagaadje naar plantaadje *Onvergenoegd*, welker directeur eene afscheidspartij gaf, doordien Z. Ed. voornemens was, een reisje naar *Europa* te doen, en dus hier mede afscheid van zijne vrienden wilde nemen. Het gezelschap was talrijk, en bestond zoo uit directeurs uit de omstreken als derzelver *miesjes*, of huishoudsters, zijnde kleurlingen; onder dezelve was er eene, die zich van de overigen zeer voordeelig onderscheidde. Zij had deze vermeerderde beschaafdheid en kundigheden verkregen bij het doen eener reis naar *Amerika* en *Engeland*, hetwelk hare gesprekken zeer veraangenaamde. De dag werd zeer vrolijk doorgebracht, en wij eindigden met tot laat in den nacht te dansen.

Den 6den begonnen al vroeg de werkzaamheden, dewijl de Wel-Ed. Heer VEECKENS deze plantaadje moest overnemen, en eenen anderen directeur aanstellen, bij afwezigheid van den tegenwoordigen. Het eerste werk was de gronden of bebouwde velden te bezigtigen, hetgeen ten minste een uur loopens vereischte, door dik en dun, over sloot en heg; daarna werden alle de goederen geïnventariseerd, de slaven gemonsterd, en eindelijk de nieuwe directeur, de Heer VAN DER BERG, door Z. Ed. aan dezelve

voorgesteld, en vervolgens geïnstalleerd. Na den afloop van dit alles was ons een goed ontbijt welkom, en nog aangenamer was het daarna een paar uren in de hangmat door te brengen. Na voorts de thee gebruikt te hebben, rolden wij alhier onze matten op, en gingen tegen 4 uren door de gronden van plantaadje *Lugtenburg* naar plantaadje *Brunswijk*, directeur SCHULTZ, alwaar wij ons verblijf namen; hier moesten dezelfde werkzaamheden plaats hebben, alzoo bovengemelde directeur insgelijks naar *Holland* ging; dezen avond werd er echter niets verrigt, maar wij gaven ons, na zeer vriendschappelijk gedineerd te hebben, vroegtijdig aan de armen van *Morpheus* over.

Den 7den werden de werkzaamheden begonnen en geëindigd als den vorigen dag. Op onze wandeling door de gronden leiden wij een bezoek af, bij doctor NIEHOFF op het etablissement *Patientie*, doch vonden Z. Ed. niet te huis, maar wel de vrouw van den huize, bij wie wij dan eenige oogenblikken vertoefden. Op deze wandeling vielen mij eene soort van zeer merkwaardige vogelnestjes in het oog, welke niet op, maar aan de uiteinden der takken van de boomen hingen. Ik kan derzelver gedaante niet beter dan bij een gebreid netje vergelijken; zij plaatsen dezelve zoo ver mogelijk aan het uiteinde der takken, ten einde de jongen te beveiligen voor de apen, slangen, enz. Na afloop van het werk werd er toilet gemaakt, en vereenigde zich bij ons het gezelschap van den laatstleden zondag ten

einde den dag gezamentlijk in vreugde door te brengen. Het schoone weder bragt veel tot de genoegens aan, en des avonds aan het diner zittende, werden wij zeer aangenaam verrast, door de muziek van het korps muzikanten des Heeren FREDERICI, hetwelk te huis hoorde op de plantaadje *Monnikendam*. Nadat dezelve eene symphonie uitgevoerd hadden, werd, volgens eenparig besluit, het beleg der tafel schielijk opgebroken, en tot den dans overgegaan, waarmede wij ons tot laat in den nacht vermaakten; hierna verkleedden wij ons, namen afscheid van het gezelschap, en vertrokken in eene koriaal naar plantaadje *Buis en Vlijt*, directeur KUIPER, gelegen in de motkreek, alwaar wij onze hangmatten hadden laten ophangen. Wij verlieten nu het aangename *Perica*, om ons tot straffe onzer pekelzonden het overig gedeelte van den nacht door de muskieten aldaar te laten teisteren.

ZESDE HOOFDSTUK.

Vervolg der reis. — Beschrijving eener koffij-, katoen- en suikerplantaadje. — Sterkte der manschappen op eene plantaadje. — Terugkomst aan boord. — Beschrijving eener begrafenis. — Verrigtingen gedurende de maand Maart. — Iets over den slavenhandel. — Werkzaamheden in April. — Beschrijving der stad Paramaribo.

Thans was het vermakelijkste gedeelte der reis afgelopen, en dezelve bepaalde zich nu voornamelijk om verschillende plantaadjes, onder de administratie van den Wel-Ed. Heer VEECKENS te inspecteren. Met deze werd dus den 28sten een begin gemaakt, en bij deze gelegenheid zal ik trachten, zoo veel mij zulks mogelijk is, eene beschrijving van eene koffij-, eene katoen- en eene suikerplantaadje daar te stellen. Deze eene koffijplantaadje zijnde, werd hiermede begonnen, en zal ik dus de beschrijving van eene zoodanige hier laten volgen.

De meeste plantaadjen hebben de grootte van 1000 tot 2500 akkers (rekenende men een' akker tegen $\frac{1}{2}$ morgen van onze maat), hieronder is zoo wel het bebouwde als het onbebouwde land begrepen. Dezelve zijn omgeven van eene breede gracht, alhier trens genaamd, in welke, door behulp eener sluis, die aan den kant der rivier of kreek ligt, het noodige water gehouden wordt, waardoor men dus in zijne magt heeft het water op te houden, of te loozen, naar mate men zulks noodig oordeelt; buiten deze sluis zijn er nog duikers om het water te loozen. Vooraan bij den opgang heeft men de woonhuizen van den eigenaar of administrateur en van den directeur; achter dezelve zijn groote steenen vloeren, om de koffij te droogen, waar ter wederzijde eene groote loods staat; in eene derzelve is een molen, waarin de koffij gepeld wordt, die vervolgens in eenen grooten steenen bak valt, daar men ze wascht, dan droogt en afstamp, ten einde de heele van de gebrokene af te scheiden, dit laatste geschiedt door behulp van zeven; zoodra nu de koffij goed droog is, doet men ze in groote kisten, tot den tijd der verzending. Voor de woonhuizen is een groot plein, beplant met vruchtboomen en verlerhande soorten van bloemen; in derzelver nabijheid is gewoonlijk een goede moestuin, waarin verscheidene van onze Europesche groenten voortkomen. Niet verre van daar is het ziekenhuis en het verblijf der slaven, die eene langwerpige loods bewonen, verdeeld in kleine kamertjes. Deze slaven

houden gewoonlijk eene kleine kweek, bestaande in gevogelte en viervoetig gedierte, waarmede zij meestal veel geld winnen, ook bevindt zich aldaar de koe- en schaapstal, om het vee der plantaadje te bergen, over welke een oude Neger gewoonlijk het opzigt heeft; van daar verderop gaande, komt men in de bebouwde landen, dezelve zijn afgedeeld in groote vierkante stukken land, omgeven door eene sloot, met greppels, ter wijdte van $1\frac{1}{2}$ voet, en 2 à 3 voet diep, doorsneden, die op den afstand van 15 à 20 voet van elkander verwijderd zijn, ten einde het water bij zware regens in dezelve loopen kan. De bepooting dezer landen geschiedt op de volgende wijze. Eerst worden er bananen gezet op 10 à 12 voet afstands van elkander; deze boom schiet regt op ter hoogte van 7 à 8 voet, verleent door deszelfs breed blad zijne schaduw aan den koffijboom, en beveiligt denzelven voor de sterke hitte; dezelve geeft jaarlijks een' bos bananen, welke men er afneemt, terwijl men den stam bij den grond afhakt, die als dan op nieuw wederom uitspruit. Tusschen twee van deze boomen staat een koffijboom, dewelke niet hooger dan 5 à 6 voet moet zijn, waardoor men het plukken gemakkelijk maakt, en den boom belet buiten zijne kracht te groeijen; het blad dezer boomen gelijkt veel op dat van den laurier; de bloesem spruit op de takjes uit, en gelijk veel naar oranjebloesem, doch is kleiner van bloem; deze zet zich tot eene groene boon, welke de gedaante van eene olijf heeft, doch kleiner is. Men

plukt ze zoodra zij rood van kleur is, hetwelk tweemaal in het jaar het geval is, ieder boon bevat gewoonlijk twee koffijboonen, wanneer dezelve van de schil ontdaan is. De grootste zorg moet gedragen worden om deze velden van onkruid te zuiveren, waarom ook alle boomen met elkander in verband staan; de Negers hebben veel werk om het land schoon te houden, terwijl men de Negerinnen gewoonlijk gebruikt om de koffij te plukken, en verder in orde te brengen.

Achter de plantaadje zijn meestal groote bosschen, van welke men van tijd tot tijd een stuk afneemt, en tot land maakt, hetgeen zeer veel moeite en werk is, daar men somtijds in dezelve wel boomen vindt, die 4 à 5 voet in doorsnede hebben; voorts heeft men stukken land, die dienen om Turksche tarwe te bouwen, zoo als ook kweekerijen van jonge koffijboomen, die van de oude gestekt en aldaar opgekweekt en geplant worden. Een boom moet drie jaar oud zijn, alvorens men er goede vruchten van trekken kan.

Hoe dieper men in de plantaadje komt, hoe kleiachtiger deze landen worden, om welke reden men bij zoodanige wandeling niet veel goede plunje moet aandoen, daar men meestal bemodderd te huis komt, en genoodzaakt is zich geheel te wasschen, en met zure oranjes te wrijven, ten einde de gevolgen van den steek van onderscheidene insekten, die aldaar in overvloed zijn, voor te komen. De voornaamste dezer insekten zijn karpatluizen en

sikaas; de eerstgemelden zijn zeer kleine insekten, die in het gras en zand zich ophouden, zij plaatsen zich tusschen vel en vleesch, en veroorzaken eene onverdragelijke jeuk, en veelal ontsteking, wanneer men zich krabt; de andere plaatsen zich in de voeten, en meestal bij de toonen, waar zij hunne eijeren leggen, die er dan zeer voorzigtig met eene naald uitgehaald worden, want indien het nest kwam te breken, is zulks zeer gevaarlijk. De Negerjongen of Negerin, die alsdan bij het wasschen tegenwoordig is, gaat zulks naauwkeurig na, zij weten met veel behendigheid de insekten er uit te halen. In de bosschen huisvest wild gedierte, voornamelijk tijgers en slangen; de eerstgemelde komen 's nachts de plantaadjen wel eens bezoeken.

De beschrijving eener koffijplantaadje gedaan hebbende, zal ik wederom met het verhaal onzer verrigtingen voortgaan. Na verrigte inspectie, namen wij alhier het ontbijt, op hetwelk wij ons met den directeur, die een bejaard man was, zeer vermaaktten. Deze Heer betuigde ons veel spijt te hebben, dat hij in zijne jonge jaren niet meer van de wereld gezien had, daar wij, jonge lieden, hem zoo vele nieuwigheden konden verhalen, van welke hij nooit gedroomd zelfs had, veel minder gehoord. Na den afloop van hetzelfde, gingen wij de kreek verderop, die in zee uitloopt, tot aan plantaadje *Kweekhoven*, directeur STABACH, zijnde een ouderwetsche Duitscher. Wij bezigtigden mede alhier de gronden, op welke reis wij zeer aanmerkelijke mie-

rennesten zagen: ook toonde ons de directeur door het bosch komende, een' boom, waaraan, gelijk hij zeide, zich eenige dagen geleden, een Neger opgehangen had; de oorzaak vooronderstelde men, dat verliefdheid of jalouzij was geweest. Van hier wandelden wij naar plantaadje *Jagerswoud*, directeur LUBER, waar wij den nacht zouden doorbrengen, en besloten alhier den dag met een vriendschappelijk diner, waarbij behalve twee directeuren, de 1ste luitenant DOKS, die op de brandwacht lag, tegenwoordig was.

Den 9den werd wederom begonnen met deze plantaadje op te nemen, zoo als ook plantaadje *Klemensburg*, daar eene nieuwe Negerloods gemaakt werd, doch waar dit bezoek voor den directeur niet zeer aangenaam was, daar er verscheidene aanmerkingen plaats hadden. Wij keerden terug langs de motkreek in eene koriaal naar *Jagerswoud*, en maakten ons toilet, daar eenige van het gezelschap der vorige dagen door den Wel-Ed. Heer VERECKENS op een dejeuner genoodigd waren, dewelke ook op den bepaalden tijd aankwamen. Na den afloop deden wij eene wandeling naar den zeekant tot aan plantaadje *Dageraad*, alwaar wij uitrustten. Tegen over deze ligt de plantaadje *Zeezicht*, welker woonhuis zeer prachtig is, en geenszins voor een der fraaiste van eene Hollandsche buitenplaats behoeft onder te doen. Op deze plantaadjes aan den zeekant wordt meestal katoen gebouwd. Op onze terugreis bezigtigden wij op de

plantaadje *de Lemmert* de graftombe van den Heer P. HEYDOORN, derzelver eigenaar, die door zijne echtgenoot in de katoenloods geplaatst was. Tegen 5 uren namen wij voor goed afscheid van het aangenaam gezelschap, en wandelden door bijna ongebaande wegen, wildernis en bosschen naar de kreek *Tapoeripa*, alwaar wij duchtig vermoeid om 9 uren op de plantaadje *Fakkerhoop*, directeur WIJNBURG, niet weinig geteisterd door de muskieten en monpiëren aankwamen. Daar wij hier ons nacht-kwartier namen, lieten wij bij ons arrivement een groot vuur aanleggen, ten einde ons voor bovengemelde insekten te beveiligen, hetgeen eene zeer goede uitwerking deed, daarbij namen wij een voetbad, en lieten de beenen met zand en lemmetjes door de jonge Negerinnen schuren, hetwelk eene groote verligting toebragt aan de pijn door de steken van de insekten veroorzaakt. Daar wij dezen dag meer dan 6 uren geloopt hadden, waren wij zeer vermoeid en begaven ons vroegtijdig te bed.

Den 10den begon al wederom de dag met dezelfde werkzaamheden; de gronden dezer plantaadje en die van *Krommelijns Gift* werden bezigtigd. Dit meestal katoenplantaadjes zijnde, nam ik dezelve naauwkeuriger op, en vernam dat men dezelve op de volgende wijze bebouwde.

De katoenboomen bereiken meestal eene hoogte van 5 voet, en worden even als de koffijboomen op vierkante stukken grond, doorsneden met kleine slooten, geplant. Nadat het land, waarop men ka-

toen telen wil, omgespit is, spannen de Negers eene lijn, langs welke zij op afstanden van 7 à 8 voet kleine stokken in den grond steken. Rondom deze stokjes wordt het katoenzaad in de aarde geworpen en bedekt. Wanneer nu de struiken 6 à 8 duim hoog zijn, roeit men de zwakste planten uit en laat alleen de stevigste, op 4 à 5 duim afstands van elkander staan. Zoodra de doppen rijp zijn, plukt men ze, wordt de katoen uit dezelve gedaan en gedroogd, vervolgens door middel van kleine handmolens, van de pitten gezuiverd, dan nogmaals gedroogd, waarna door het kammen de vuile van de schoone katoen afgescheiden wordt, welke dan op de zolders gelegd en in balen gestampt wordt, dat een zwaar werk is, waarom men op sommige plantaadjes eene pers heeft, waarmede men dezelve in de balen perst. Woonhuizen en de verdere aanleg der gronden is even als op eene koffijplantaadje. De muskieten lieten ons op deze wandeling geenszins met rust, maar teisterden ons zoodanig, dat bij onze terugkomst een voetbad allernoodzakelijkst was. Wij namen vervolgens het ontbijt, en vertrokken van hier tegen 3 uren, de kreek langs roeiende tot aan plantaadje *Philipsdaal*, daar wij uitstapten, de boot naar plantaadje *Zomerzorg*, alwaar wij den nacht zouden doorbrengen, zonden, en vervolgens door de gronden naar bovengemelde plantaadje wandelden. Wij zagen hier vele papegaaijen, die een verschrikkelijk leven maakten, en hoorden in het bosch eenige apen. De avond werd

zeer aangenaam gekort, met een goed diner, waarbij nog twee directeuren tegenwoordig waren.

Den 11den in den loop van den nacht was het weder veranderd, en had zich tot regen gezet, waarmede wij dan des morgens ten 7 uren op reis gingen, naar plantaadje *Spieringzorg*. Na gedane inspectie namen wij hier het dejeuner, en lieten ons vervolgens, daar het weder opgeklaard was, overzetten op plantaadje *Livonia*, alwaar wij door den directeur TURNER met rijpaarden afgewacht werden. Wij bestegen dezelve, en deden een' zeer aangename toer door de gronden dezer plantaadje en die van plantaadje *Badenstein*, directeur BAUER, en toebehoorende aan den Heer LINCK te *Paramaribo*, naar de *Warrapa*-kreek; roeiden dezelve langs tot aan plantaadje *Estersrust*, directeur FRASSE, om een bezoek af te leggen bij den Heer RYSER, neef van den Heer VEECKENS, die aldaar blank-officier was. Alhier zagen en aten wij zeer goede druiven. Wij keerden daarna wederom terug naar plantaadje *Badenstein*, daar wij een uur vertoefden. De opgang dezer plantaadje is zeer aanvallig, uithoofde der fraaije lanen van tamarinde- en palmetboomen, met de daarom liggende tuinen en woonhuizen. Van hier vertrokken wij naar plantaadje *Clifford Kokshoven*, directeur TURNER, daar wij ons verblijf namen. Verscheidene Heeren werden door den Heer VEECKENS op het diner genoodigd, met welke wij eenen genoegelijken avond doorbragten.

Den 12den na het ontbijt werd de reis vervolgd, gaande door de *Matappica*-kreek naar de rivier de *Commewyne*, komende men uit bij de plantaadje *Sporksgift*, toebehoorende aan den Wel-Ed. Heer CAMERON. Aan plantaadje *Klein Belle Vue* stapten wij af, namen alles in oogenschijn en dejeunerden aldaar; tegen 3 uren vervolgden wij de terugreis tot plantaadje *Alkmaar*, waar men bleef dineren, en een gunstig getij afwachten om naar *Paramaribo* te gaan.

Tot besluit blijft mij nog over eene korte beschrijving der suikerplantaadjes en van de sterkte der manschappen op onderscheidene plantaadjes te geven. Met het eerste zal ik dus een' aanvang maken. De verdeeling der landen en aanleg is bijna hetzelfde als op die der koffijplantaadjes, uitgenomen dat dezelve alle met suikerriet beplant zijn, welker groei ter hoogte van 5 à 6 voet is; het moet circa 18 maanden staan eer het zijn' vollen wasdom bereikt heeft, waarna het riet op eene lengte van 2½ voet gekapt wordt, en dadelijk met ponten naar de molens gebragt, welke op drierlei wijze, als door middel van water, stoom en ezels gedreven worden, doch aan de eerstgemelde wordt meestal de voorkeur gegeven, en dus zal ik van dezelve de beschrijving geven. Het groote rad, dat nu door het water in beweging gebragt wordt, is vertikaal geplaatst, corresponderende met een kleiner rad, dat horizontaal ligt, en drie metalen rollen in beweging brengt, die vertikaal naast elkander staan; en

waarvan de beide buitenste tegen elkander in draaijen, de Negers steken nu het riet tusschen twee rollen in, hetwelk er snel doorgaat (en dikmaals zoo schielijk, dat zij er een hunner ledematen bij kwijt raken, waarom er altijd eene scherpe sabel bij hen ligt, ten einde de Neger, die naast hem staat, terstond het lid afkapt, dat tusschen de rollen is, om geen gevaar te loopen van geheel en al tusschen dezelve verbrijzeld te worden. Aan de andere zijde nemen de Negers het riet waar, en steken hetzelfde nogmaals tusschen die rol, welke in de tegenovergestelde rigting draait, om het overgeblevene sap er uit te laten drukken; waarna men wel verzekerd kan zijn, dat het riet geene sappen bevat. Dit uitgeperste riet droog zijnde, gebruikt men onder de stookketels; het sap wordt door behulp van goten naar het kookhuis geleid, in eenen grooten vergaarbak, gelijkende het nu wel vuil water; van daar loopt het in den ketel en wordt van ketel tot ketel overgeschept, tot het de behoorlijke dikte heeft. Deze gekookte suiker doet men in lange houten bakken, waarin ze eenige dagen staat, en dan in de vaten gedaan wordt, staande deze alle op ribben, welke op 1 voet afstands van elkander liggen. De suiker of stroop, die dan uit het vat lekt, wordt *melassie* genaamd, en loopt in eenen grooten bak; de Amerikanen koopen deze melassie en stookten er rum van. Het vuur onder de ketels wordt van buiten door middel van ovens gestookt, waartoe men de Negers, die weggelopen zijn of eenig ander

kwaad bedreven hebben, veroordeelt, zijnde deze voorts tot kenteeken aan zware kettingen geklonken. Op deze plantaadjen stookt men ook rum en dram.

Het eenigste gebrek dat bij de watermolens plaats heeft, is, dat men dezelve maar met springtijden kan doen malen. Echter geeft men aan dezelve de voorkeur boven de stoommolens, want ofschoon men met deze laatste altijd malen kan, gebeurt het dikmaals dat er iets aan het mechanismus mankeert, waardoor dikwijls veel oponthoud ontstaat, uit gebrek aan werklieden om ze te repareren, waardoor het suikerriet moet verrotten, of op andere plantaadjes gemalen worden, dat niets dan schade voor de hand is; een molen, die door behulp van ezels werkt, heeft ook weder het nadeel, dat hij dikmaals uit gebrek aan dezelve moet stil zijn, dus verkiest men boven alles de eerste. Van alle werk is dat op de suikerplantaadjes het zwaarste, waarom men aldaar de sterkste Negers heeft. Om deze reden wordt ook een jongeling, wanneer hij uit *Europa* komt, en blank-officier wil worden, eerst om te leeren op eene koffij-, vervolgens op eene katoen-, en naderhand op eene suikerplantaadje geplaatst.

De sterkte op de plantaadjen bestaat gewoonlijk uit een' directeur en eenen blanken officier, beide blanken, voorts twee à drie vertrouwde Negers als onder-officiers, bastiaans genaamd; deze moeten altijd tot teeken van hun oppergezag over de andere Negers, van eene zweep voorzien zijn. De sterkte

der Negers en Negerinnen is gewoonlijk van 100 tot 300, naar gelang van de grootte der plantaadje. Over ieder plantaadje zijn gewoonlijk twee administrateurs, als een voor de administratie van het plantaadjewerk, en de andere voor het kantoorwerk en beheer der geldzaken; meestal woont de laatst-gemelde in de stad.

Te 10 uren vertrokken wij van deze plantaadje en kwamen om half twee in de stad. Den volgenden dag vertoefde ik aldaar nog, om eens naar den welstand mijner kennissen te vernemen, en vertrok tegen den avond naar boord, waar gedurende mijne afwezigheid niet veel bijzonders voorgevallen was, dan dat Z. Excell: de Gouverneur met deszelfs familie een bezoek aan boord had gegeven, en Zijn H. E. Gestr. met 13 schoten gesalueerd was geworden. De koloniale Schoener *de Thetis* was naar de *Nicery* vertrokken. Den 16den vierde ik den verjaardag van den Wel-Ed. Heer VEECKENS met een diner ten zijnen huize, en den 18den woonde ik de begrafenis bij van den Heer DANKFORT, administrateur en directeur eener plantaadje. Dit sterfgeval was voor ons allen zeer treffend. In het begin der maand toch had gemelde Heer nog alle vermakelijkheden met ons bijgewoond, en na eene ziekte van slechts twee dagen doorgestaan te hebben, was hij overleden.

De begrafenissen der voorname inwoners geschieden op de volgende wijze: Diegenen, die ter bijwoning van de begrafenis verzocht zijn, begeben

zich tegen 5 uren des namiddags naar het sterfhuis, waar dan alle soorten van ververschingengereed staan; tegen den tijd, dat men met het lijk zal heen gaan, leest de doodgraver, die tevens lijkbezorger is, de namen af, waarop men zich dan twee aan twee achter het lijk schaart; de optogt gaat naar het kerkhof, waar dan de vrienden van den overledene, eenige aarde op de kist werpen, zoodra zij in het graf staat; daarop keert de lijkstaatsie wederom naar het sterfhuis terug, en men gaat daarna ieder naar zijn huis, waar men dan aan tafel gewoonlijk een glas wijn aan de nagedachtenis des overledenen le- digt.

Den 19den vertrokken de Heeren SCHULTZ en GODSCHALK naar *Europa*, wien ik verscheidene brieven mede gaf. Gedurende deze maand bestonden onze werkzaamheden meestal uit exercitiën met geschut en handgeweer. Ook waren wij genoodzaakt victualie aan te koopen, dewijl de Brik de *Kosak*, die ons dezelve voor zes maanden moest aanbrengen, te lang uitbleef. Wij gaven dus aan de equipagie versch brood, rijst in plaats van gort, en twee maal 's weeks bananen, voorts groene erwten, enz. Den 31sten inspecteerde ik met de daartoe benoemde commissie den ziekenkost, keurende wij denzelven voor verdere bewaring niet goed, maar wel tot gebruik der equipagie nog geschikt. Op dezen dag kwam er eene Brik onder Hollandsche vlag binnen met 478 koppen slaven, komende van *St. Thomas*; gedurende ons verblijf in de kolonie wa-

ren er voorzeker al 2500 à 3000 koppen slaven ingevoerd, komende meestal van de Fransche eilanden. Men handelt er aldus mede: bij derzelver aankomst worden zij ontscheept, en in een pakhuis gebragt, alwaar zij, na behoorlijke reiniging, in loten van 10 à 12 verdeeld worden. De voornaamste administrateurs en particulieren komen hen dan bezigtigen, men tracht den prijs eens te worden, die thans meest van *f* 800 tot *f* 1000 was, betaalbaar in wissels op *Nederlând*, op 6 en 12 maanden zigt; hierna loot men, en diegene, welke hen dan gekocht heeft, geeft hun namen en zendt ze naar zijne plantaadje.

Bij deze gelegenheid zal het niet ongepast zijn hier eenige bedenkingen over den slavenstand, en de afschaffing van den slavenhandel mede te deelen. Ik weet wel, dat bij de meeste bewoners van *Europa* de afschaffing van den slavenhandel even zeer goedgekeurd en geprezen, als deze handelwijze door de bewoners der koloniën afgekeurd en gelaakt wordt. Men vergunne mij eenige bedenkingen hieromtrent mede te deelen. Eerzucht noch eigenbelang, hebben mij tot het maken derzelve gedreven, maar alleen liefde tot waarheid en onpartijdigheid. Zoo ik dwale is het althans ter goeder trouw, en vergeve men mij zulks.

De grootste dwaling, waarin men ten dezen aanzien vervallen is, is daardoor ontstaan, dat men te veel bij zijne beschouwingen aan den staat van za-

H

ken, en de onderlinge maatschappelijke betrekkingen in het beschaafde *Europa*, is indachtig geweest. Men moet zich echter op een ander standpunt plaatsen, en beginnen met den toestand der Negers in hun geboorteland te onderzoeken. In *Afrika* bestaat de bevolking uit slaven en hunne Heeren. De grootste rijkdom van deze onbeschaafde volkeren bestaat in hunne slaven, en ik geloof dat men veilig deze bevolking op 4 slaven kan schatten. Deze zijn in slavernij geraakt op de volgende wijze.

Eerstelijk en voornamelijk zijn het in den oorlog gemaakte krijgsgevangenen, die, nadat er een aantal hunner lotgenooten tot koeling der wraakzucht, of tot een offer aan hunne afgoden zijn geslacht geworden, in het leven gespaard zijn.

Ten tweede uit de zoodanigen, die om hunne misdrijven tot slavernij zijn veroordeeld, of door hunne schulden, of uit gebrek tot dezen staat zijn gebragt.

En eindelijk uit de afstammelingen van deze, die, in slavernij geboren, ook zelve slaven zijn.

Deze nu werden door hunne meesters aan de Europeërs verkocht, die hen naar de koloniën overvoerden. Dat er bij dezen overvoer soms wreedelijk met de Negers omgegaan werd, en dat het zeer te bejammeren is, dat men nimmer hierin eenige voorziening heeft gemaakt, is maar al te waar.

Thans hebben de Negers van meester verwisseld, en zijn, in stede van af te hangen van de grillige

luimen van een' woesten, onbeschaafden dwingeland, die de menschelijkheid of het mededoogen nimmer gekend heeft, op eene plantaadje, onderworpen aan wetten, die, ja, hen dwingen om te arbeiden, maar van welke zij, zoo zij hunne taak slechts afdoen, niets te vreezen hebben. Een bewijs hiervan is, dat men in de kolonie een' Neger geen heviger vrees kan aanjagen, dan door hem te bedreigen, dat men hem aan een' vrijen Neger zal verkoopen.

De Negers in de koloniën verkrijgen daarenboven althans eenige kennis en beschaving, hetwelk bij hunne landgenooten in *Afrika* nimmer het geval is. Zij worden tot zindelijkheid, orde, en eenige andere zedelijke en maatschappelijke deugden gedwongen, terwijl de tegenovergestelde ondeugden van den onbeschaafden mensch, bij hunne landgenooten in volle kracht blijven heerschen.

Het denkbeeld van zijne vrijheid voor eeuwig te moeten missen, is voor den in vrijheid geborenen en eierzuchtigen Europeaan verschrikkelijk, maar de Neger, die op een' zoo veel lageren trap van beschaving staat, begrijpt dit denkbeeld niet, en gevoelt het onteerende van zijnen toestand niet. Zoo men de slavernij en de oorlogen *onder de Negers zelve* konde afschaffen, zou de zaak van gedaante veranderen. Eeuwen echter zullen er nog moeten verloopen, alvorens de Negers in *Afrika* zoo ver in beschaving gevorderd zijn, dat zij het onregtmatige der slavernij inzien, en alvorens zij hunne

slaven als hunne natuurgenooten en niet als een huisdier of eene koopmanschap aanzien. Thans echter beschouwen zij hen, die den slavenuitvoer beletten, met dezelfde oogen, als waarmede een Europeër de vijandelijke vloot, die zijne havens blokkeert, of de kapers, die zijne koopvaardischepen vermeesteren, beschouwt.

Wel is waar, dewijl de inboorlingen hun het voorbeeld daarvan geven, wordt de handelwijze der Europeërs ten aanzien der Neger-slaven nog geenszins gewettigd, maar zij bezit nog eene andere aanspraak in de menschlievendheid zelve, daar zij vele moorden belet en voorkomt.

Bij den Wilde is de wraakzucht de hoogste, de edelste eigenschap. Deze stelt hij op even hoogen prijs als de beschaafde mensch de gerechtigheid, en om aan deze te voldoen, zal hij alles opofferen en alles inspannen.

Maar wanneer bij een hunner veelvuldige oorlogen de overwinnaar een aantal krijgsgevangenen heeft gemaakt, en wanneer nu zijn eigenbelang hem niet meer aandrijft tot het in het leven sparen van althans een gedeelte dezer menschen, ten einde die als slaven te verkoopen aan de Europeërs, wat zal hem dan beletten zijne zegepraal te voltooijen en luister bij te zetten, door alle zijne gevangenen in koelen bloede, en met de afschuwelijkste wreedheid aan de afgoden en aan zijne nationale vijandschap ten offer te brengen? Het medelijden? — dit kent geen Wilde jegens zijn' vijand. De invloed

der Europeërs, dwang van hunne zijde tot men de Wilden betere begrippen zal hebben ingeboezemd? — De inboorling in *Afrika* treedt slechts een paar schreden terug, en de arm van den Europeër is magteloos en buiten staat hem te bereiken. Op de kust van *Guinea* heeft *Europa*, ja, eenige forten, maar de inwoners behoeven slechts zich van daar een weinig te verwijderen, en de Europesche bewoners staan gelijk met die, welke zich op een onbewoond eiland bevinden.

De slavenhandel bezit derhalve dat voordeel, dat hij verscheidene duizenden voor den dood behoed heeft, waartoe zij anders gewis zouden veroordeeld geweest zijn, en hen daarentegen tot een leven van dienstbaarheid geleid heeft, gelijk staande met, en in vele opzigten beter zijnde, dan de levenswijze van menig ambachts- en werkman in *Europa*, met dat onderscheid, dat zij de vrijheid missen, een goed, hetwelk zij niet waarderen, en zoo zij een' goeden meester hebben, niet verkiezen.

Te gelooven, dat door het beletten van den uitvoer van slaven de oorlogen onder de Wilden zullen voorgekomen en belet worden, is ongerijmd. Kunnen rede, beschaving, en bovenal de invloed der zachtmoedige Christelijke Godsdienst, de oorlogen in *Europa* niet beletten, en kan men dan gelooven, dat bij die woeste volkeren, bij welke geen dezer drangredenen invloed hebben, bij welke de wraakzucht door niets getemperd, maar door opvoeding en zeden zoo veel mogelijk ontwikkeld en aangevuurd

wordt, hunne onderlinge twisten en verbitteringen in der minne zullen bijgelegd worden? Zijn de oorlogen onbekend bij de Indiaansche stammen in *Noord-Amerika*, bij welke de slavernij niet in zwang is? De hoofdschedels hunner vijanden, met welke hunne hutten versierd zijn, bewijzen het tegendeel maar al te zeer.

De barbaarsche strafoefeningen, van welke **STEDMAN** en anderen een zoo verschrikkelijk tafereel hebben opgehangen, zijn, dit kan ik verzekeren, nergens meer in gebruik in deze kolonie. Wel is waar, de tucht, waaronder zij staan, is gestreng, doch zij is zoo noodzakelijk bij de Negers, als bij voorb. bij de land- en zeemagt in *Europa*, en overal, waar één mensch bij honderd de orde moet handhaven, en zich door dezelve doen gehoorzamen.

Dat eindelijk wetten, die de magt beperken, die een Europeaan over zijne slaven bezit, en hen voor mishandelingen behoeden, billijk zijn, zal geen regtschappen mensch ontkennen. Bij den bezitter van slaven echter, bij welke alle andere indrukken van Godsdienst en menschlievendheid ontbreken, bestaat toch nog het eigenbelang in volle kracht. Dit reeds is een sterke prikkel voor hem om zijne slaven wel te behandelen, en ik wil dan ook wel bekennen, dat hieraan misschien vele gewoonten, bij voorb. de groote zorgvuldigheid, waarmede zwangere vrouwen behandeld worden, het meest hunnen oorsprong verschuldigd zijn.

Wat nu de werkuren der Negers op de plantaad-

jen betreft, zij zijn verplicht des daags tien uren te arbeiden. Den overigen tijd hebben zij vrij en besteden dien om wild of visch voor zich te vangen, of tot het aankweeken van gevogelte, en het bebouwen van hunnen tuin. De opbrengst hiervan is voor hen, en zij verdienen hiermede vrij wat geld, hetwelk zij zorgvuldig bewaren, zoo dat niet zelden een zoodanige spaarzame slaaf bij zijn overlijden eene vrij aanzienlijke som gelds nalaat. Het werken op zondag en eenige feestdagen wordt op zware geldboeten, door de wet verboden. Andere wetten bepalen het voedsel, dat elke slaaf dagelijks moet genieten. Bovendien ontvangen zij van hunnen meester kleederen, schoon zij deze veelal als een' last beschouwen, benevens nu en dan sterken drank, tabak, pijpen, enz. tot veraangenaming van hun leven, en hetgeen bij den neger vooral in aanmerking komt, gewoonlijk alle 3 maanden eene groote danspartij, wanneer zij, gelijk ik hiervoor reeds gezegd heb, ruim met sterken drank voorzien worden. Men kan een' slaaf dadelijk onderscheiden van vrije Negers, daaraan dat hij altijd barrevoets moet loopen. Diefachtigheid en luiheid zijn hunne voornaamste ondeugden.

Thans echter zullen wij naar boord terugkeeren.

Gedurende de maand April waren wij nogmaals genoodzaakt victualie aan te koopen, daar wij door brieven over *Engeland* gekomen, vernamen, dat de Brik *de Kozak*, die dezelve moest aanbrengen op het *Margate zand* gebleven was. Onze werk-

zaamheden bestonden in de ruimen schoon te maken en exercitiën met geschut, handgeweer en zeilen; bij onderzoek van de kruidkamer, bevonden wij, dat dezelve zeer vochtig was, waardoor de kardoezen veel leden en verstikten, dus hingen wij zoo dikmaals weêr en wind zulks toeliet, het koelzeil in de kamer, ten einde de droogte te bevorderen. Den 17den beviel onder de Godsdienstoefening de vrouw van den Konstapel-Majoor van eenen zoon, waar door dus de equipagie met een' man vermeerderd werd. De Wel-Ed. Heer **VELDWIJK** zond in deze maand, tot een present ten gebruike der equipagie aan boord, eene groote zeeschildpad, wegende 200 à 250 ponden, waarmede al het volk een zeer smakelijk middagmaal deed. Het weder was tot de helft dezer maand fraai, doch werd vervolgens buijig, vergezeld van regens, donder en bliksem; de thermometer wees 86° op den middag.

Nog een en ander omtrent het merkwaardige der stad zal ik alhier tot besluit van dit Hoofdstuk ter neder stellen, zoo naauwkeurig mij zulks mogelijk is. Deze kolonie gelegen op 5° 41' N. B. en 54° 47' W. L. van *Greenwich* is voorzeker de beste, en diegene, welke het meeste voordeel aan ons land oplevert, van al de bezittingen, welke wij thans in de *West-Indiën* hebben, zijnde alle overige van veel minder belang. Op 3 mijlen afstands van de zee ligt aan de rivier *Suriname*, de stad *Paramaribo*, welk woord in de Indiaansche taal beteekent plaats of plek der bloemen, en aldus door

hen genoemd is geworden, zoo om derzelver aangename ligging als vruchtbaarheid, welken naam zij heeft behouden; derzelver omtrek beslaat een goed uur gaans. Alvorens men aan de stad komt, heeft men het fortres *Zeelandia*, in hetwelk het kruidmagazijn is, en hetwelk tevens tot eene gevangenis dient voor arrestanten en boosdoeners. Rondom dit fort zijn de kasernen der troepen, de logementen der officieren, de magazijnen voor behoeften, en levensmiddelen. Uit hetzelfde komt men op een groot plein, waar het Gouvernementshuis staat, met de breede zijde naar de rivier gekeerd, een gebouw van eene zeer nette bouworde. Achter hetzelfde is een groote tuin, en naast hetzelfde, aan den kant van het fort, eene fraaije laan met tamarinde-boomen beplant. Aan de andere zijde van het plein staan zeer nette huizen, en aan de zijde der rivier heeft men op hetzelfde eenen steenen trap, om met booten en sloepen te kunnen landen, dit alles levert een aangenaam gezicht op. Van daar gaat men langs de rivier, waar eene zeer breede kaai is, voorzien van zeer vele goed gebouwde huizen, meestal winkels of magazijnen. Voor deze kaai liggen de koopvaardij-schepen gemeerd, hetgeen aan de kapiteins de gelegenheid verschaft, hunne ladingen spoedig, en gemakkelijk te kunnen lossen, en aan de waag te brengen. Verderop is nog een uitstekend steenen hoofd, hetwelk in eene hellende rigting afloopt, de Engelsche trap genaamd, waar insgelijks vele goederen gelost worden; hierbij bevindt zich

het kantoor der in- en uitgaande regten.

De producten worden van de plantaadjen door zeer groote ponten aan boord gebragt; deze hebben veel overeenkomst met onze hooischuiten, maar zijn voorzien van een dak, gedekt met riet en palmietbladeren, ten einde alles voor de hitte der zon en den regen te beschermen, zulks maakt de inlading zeer gemakkelijk. De matrozen dezer ponten zijn Negers, en de stuurman of schipper gewoonlijk een Mulat; dezelve kunnen zeer veel laden, en laten zich altijd met het getij op en afdrijven.

Aan het eind der waterzijde of van deze kaai is de steenbakkersgracht; de wandeling langs deze gracht is, uithoofde der menigvuldige tamarinde-boomen, die aldaar staan, niet onaangenaam. Hier langs loopt eene breede gracht, waarover bruggen of sluisen liggen, waarmede men wederom in een ander gedeelte der stad komt. Meest alle de hoofdstraten loopen op de steenbakkersgracht uit; onder deze is de graven-sstraat de voornaamste, in dezelve is het militaire hospitaal, een zeer groot gebouw in den jare 1758 aldaar gezet, ook is er de schouwburg. De acteurs en actrices, die ik hier zag, speelden redelijk goed, doch de hooge prijs der plaatsen maakte het komedie-gaan kostbaar. Deze straat is voorts voorzien van zeer goede gebouwen, en ter wederzijde beplant met eene rij oranje-boomen. Ook de overige straten zijn zeer net gebouwd, en in dezelve vindt men verscheidene fraaije winkels. De gereformeerde kerk, die eene koepelvormige gedaante heeft, staat op een plein,

waarop tevens het hof van politie of stadhuis, en de burgerwacht zich bevinden. Op hetzelfde en aan de waterzijde wordt des morgens markt gehouden. Wijders heeft men hier nog eene Luthersche, eene Roomsche, en eene Hernhuttersche kerk, en twee Joden synagogen, een hof van justitie, weeskamer en meer andere publieke gebouwen. Buiten de stad aan den kant van het Gouvernementshuis zijn vele zeer aangename buitenverblijven, bekend onder den naam van *Combeis*.

De huizen in de stad zijn in het algemeen van hout gebouwd, met een steenen fundament, en meestal op de volgende wijze ingerigt. Bij het binnenkomen heeft men ter wederzijde van eenen breed gang eene groote zijkamer, waar achter nog gewoonlijk eene kleine kamer, en eene bottelarij voor aardewerk, dagelijksche behoeften en eetwaren is; aan het einde van den gang is eene breede overdekte stoep, voorzien van twee banken, alwaar men gewoonlijk des morgens de eerste aangenaamheden van den dag smaakt, en men zijne thee of koffij gebruikt; van dezelve gaat men op eene plaats, daar de woonhuizen der slaven, keuken en pakhuizen zijn, hier achter is meestal een kleine tuin, die eenige groenten en bloemen oplevert. De tweede verdieping is meestal ingerigt tot eene eet- en slaapkamer, waar boven de zolder is, die over het geheele huis loopt; vele huizen hebben in plaats van glazen ramen, houten jaloeziën voor de luchtigheid, doch des avonds wordt alles met luiken dichtgemaakt voor de muskieten.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het gebeurde gedurende de maand Mei. — Krijgen victualie. — Beschrijving der Savane. — De maand Junij. — Zeilen naar zee. — Komst voor Curaçao. — Kruisen voor het eiland. — Een man overleden. — Uitwerking der vrees op de menschen. — Zeilen met konvooi naar Porto Cabello, en van daar naar Laguyera. — Beschrijving dezer plaats. — Terugkomst voor Curaçao. — Beproeving van zeilen. — Vertrek naar Bonaire. — Aankomst aldaar.

De maand Mei leverde zeer vele werkzaamheden op, waarin de ongestadigheid van het weder ons dikmaals niet zeer gunstig was, daar de zware regens, vergezeld van donder en bliksem, die er van tijd tot tijd vielen, ons dikmaals verhinderingen veroorzaakten, voornamelijk bij het schilderen van het schip. Wij beijverden ons dus om zoo veel ons

mogelijk was, versche lucht in het schip te brengen, ten einde de droogte te bevorderen; maakten al de bergplaatsen der goederen, en het victualie-ruim schoon, en deden bij goed weder exercitiën, met geschut en handgeweer.

Den 9den vierden wij den verjaardag van H. K. H. Prinses MARIANNE op de gewone wijze. Eene Portugeesche Brik met slaven kwam ter reede, dezelfde had al eenigen tijd aan *Bramspunt* gelegen, van waar zij niet had kunnen verzeilen, voor al de aangebragte slaven door de doctoren der stad waren ingeënt en de pokken hadden gehad. Deze maatregel is door het Gouvernement genomen, sedert in het jaar 1818 de pokken onder de slaven geheerscht hebben.

Den 20sten, zijnde eerste pinksterdag, vierde ik den 51sten verjaardag van mijnen vader, en den volgenden dag deden wij met den Kommandant een uitstapje naar plantaadje *Meerzorg*, directeur FLEISCHER; ofschoon het weder niet zeer gunstig was, bragten wij evenwel met het daar verzamelde gezelschap den dag zeer genoegelijk door. Deze plantaadje wordt voor de grootste suikerplantaadje der kolonie gehouden, leverende zij 600 vaten suiker, buiten de melassie en rum op.

Op dezen dag kwamen verscheidene schepen uit het vaderland binnen, welke, behalve brieven, ook voor ons met het schip *Sandrina Cornelia*, Kapitein GROEN, voor 6 maanden victualie aanbragten; het overige der maand werd dus besteed met deze

victualie aan boord te nemen. Bij het onderzoek keurden wij 6 vaatjes boter af, welke wij op eene *vendu* lieten verkoopen, en de opbrengst aan de equipagie uitdeelden, waarvoor zij een derde minder rantsoen van dit artikel kregen; voorts werd, daar wij geene plaats hadden om het ledige vaatwerk te bergen, zulks insgelijks voor Gouvernements-rekening verkocht.

Met bovengemeld schip kwamen insgelijks orders voor den Kommandant, om van tijd tot tijd kruistogten naar *Curaçao* en verdere eilanden te doen, waarom dus nu, daar er victualie aan boord was, ook voor water moest gezorgd worden, en alles gereed gemaakt om naar zee te kunnen zeilen. Wij zonden dus, om de bovenstaande behoefte te vervullen, eene groote pont met ledig vaatwerk naar de *Savane* om water te halen. Deze plaats is gelegen op de rivier, 25 mijlen naar beneden of landwaarts in; aldaar is een Etablissement, *Joden Savane* genaamd, dewijl zulks door kinderen Israëls bewoond wordt, die er meestal naar toe trekken, zoodra schulden of andere redenen hun beletten de stad te blijven bewonen; hun middel van bestaan aldaar bestaat in hout te laten kappen, en zulks voor brandhout aan de kolonie, en aan schepen te leveren. Van dit Etablissement af, heeft men een kordon of posten, langs de geheele kolonie tot aan den zeekant en de rivier de *Marowyne*, ten einde dezelve voor invallen der Indianen, en Bosch-Negers te kunnen beveiligen; een groot gedeelte

der bezetting is op deze posten verdeeld.

Op de hoogte van deze Joden Savane, wordt het water der rivier zoet, en is zeer goed om te drinken, en kan zeer goed bewaard worden; hier wordt het water dus uit de rivier geschept en in de vaten gedaan, krijgende men dan met de pont zeer gemakkelijk water aan boord; de huur voor zoodanige pont is f 10 daags. Het eenigste ongerijf dat men hiervan aan boord heeft, bestaat daarin, dat de daken dezer ponten, die uit stroo bestaan, het schip, waar zij op zijde leggen, met muskieten overladen, en aldaar een zeer onaangenaam gezelschap aanbrengen. Men heeft de rivier opgevaren tot aan den *Blaauwen Berg*, 5 mijlen van daar, waar de afkomende stroom echter zoo sterk wordt, dat men er met moeite tegen in kan komen; hierbij gevoegd het gevaarlijke der vaart, door de menigvuldige ondiepten, die zich daar bevinden, is dit de oorzaak, dat er tot nog toe geen verdere ondernemers geweest zijn om den oorsprong der rivier na te gaan.

Junij was nu gekomen, en dewijl het voornemen van den Kommandant was, om zoo spoedig mogelijk zee te kiezen, ten einde aan zijne orders te voldoen, zoo ontbrak het aan geene werkzaamheden; victualie was aan boord, en het waterruim gevuld en in orde. Wij zetten nu want en stagen aan, en bragten alles in gereedheid om te kunnen zeilen, waarmede wij den 9den gereed werden. Ik verkreeg alstoen verlof om twee dagen bij mijn' vader

en vrienden te *Paramaribo* te kunnen doorbrengen. Ik had dan ook het genoegen den 10den mijn' 29sten verjaardag, ten huize van den Wel-Ed. Heer VEECKENS te vieren, welke Heer tevens eene afscheidspartij gaf, bestaande in een diner, waarbij verscheidene vrienden tegenwoordig waren. Wij vermaakten ons zeer, en scheidden laat in den nacht van elkander.

Den 11den nam ik afscheid van al mijne vrienden, doch zeer aangedaan was ik, toen de beurt aan den waardigen Heer VEECKENS kwam, die mij gedurende mijn zevenmaandig verblijf in de kolonie als met weldaden overladen, en mij eer als zijnen broeder dan als eenen vreemdeling behandeld had. Den namiddag bragt ik in het bijzijn van mijn' vader door, met wien ik nog eenige genoegelijke uren sleet; ten 8½ uur scheidden wij van elkander, gaande ik met eene boot naar het fortres *Amsterdam*, werwaarts het schip afgedreven was. De Heer VAN UTRECHT, die met ons naar *Curaçao* zoude gaan, om zijne familie te bezoeken, ging met mij mede; laat in den nacht kwamen wij aan boord. Niet genoeg kan ik hier ter plaatse de gastvrijheid roemen, die er bij de bewoners dezer kolonie heerscht, en waaraan ik nog dikmaals met genoegen en dankbaarheid zal denken. Alles wat in hun vermogen was, werd door hen aangewend, om allen aan boord het leven te veraangenameu, en ons den tijd zoo genoegelijk te doen slijten als inmer mogelijk was. Geen wonder, dat ik na dit afscheid

neerslagtig aan boord kwam; de slaap, die goede trooster der menschen, verdreef echter mijne verdrietige denkbeelden, en stelde mij volkomen in staat, om den volgenden dag mijne werkzaamheden te hervatten.

Den 12den ging ik nog met ^{de} sloep naar de plantaadje *de Resolutie*, directeur BERKMAN, om nog te trachten eenig gevogelte te bekomen voor onze tafel, waarin ik zeer wel slaagde, en terens nog veel vruchten mede bragt. Des namiddags te 4 uren geraakten wij in zee, zijnde het weder buijg, vergezeld van donder en bliksem, regen en wind, doch in den loop van den nacht begon het weder op te klaren. Den 13den staken wij de touwen uit de ankers en bevonden dezelve in eenen slechten staat te zijn; zij waren gedeeltelijk vergaan, en dus niet meer geschikt om als ankertouwen gebruikt te worden, maar wel voor meertouwen, daar wij ze in dringende gevallen volstrekt niet vertrouwen konden; het brakke water der rivier was de oorzaak hiervan. Het weder bleef zeer ongestadig, en aan regen ontbrak het ons niet.

Den 16den op den middag zagen wij het eiland *Tabago*, en om 6 uren des avonds van denzelfden dag kregen wij het eiland *Granada* in het gezigt, zijnde zeer hoog land; wij passeerden hetzelfde op 3 à 4 mijlen afstands, doch de nacht belette ons, het naauwkeurig op te nemen; voor zoo verre de maneschijn ons hiertoe in staat stelde, kwam het ons voor een fraai en zeer bebouwd eiland te zijn; men

heeft er eene goede baai voor schepen en eene stad. Beide deze eilanden behooren aan de Engelschen. Te 11 uren passeerden wij den hoek van het eiland, kregen eene stijve koelte uit het Zuid-Oosten, en verloren dus weldra hetzelfde uit het gezicht; wij zagen nu geen land voor den 18den, toen wij het eiland *Orchilla* herkenden; den 19den waren wij met zonsopgang bij de *Roca*-eilanden, passeerden daarna de *Aves* en met den middag bevonden wij ons bij *Bonaire*, koersende nu langs dit eiland heen, en bevonden ons ten 5½ uur voor de *St. Annabaai* te *Curaçao*, alwaar wij bijdraaiden. Kort daarna kwam de loods, JAMES SMIT, aan boord, welke man sedert mijne vorige reis herwaarts, in den jare 1816, zeer verouderd, en ook verschrikkelijk doof geworden was. Aan den Kommandant vragende of wij den wil naar binnen hadden, was hij, een ontkennend antwoord ontvangende, zeer verwonderd, alzoo alles op het eiland de volmaaktste gezondheid genoot, en hij zich niet begrijpen konde, hoe de Koning het naar binnen zeilen dan verbieden wilde, daar de inwoners toch onder de Nederlandsche bezittingen begrepen werden. De lezer zal het wellicht ook bevreemden, dat wij niet naar binnen zeilden, de hoofdzakelijke reden hiervan echter was, de ontvangene orders van het Gouvernement, die inhielden, dat aangezien de gele koorts, bij ons vertrek uit *Nederland*, op dit eiland onder de aldaar gestationeerde oorlogschepen, zoo in officieren als manschappen vele slagtoffers gemaakt had, het ons

niet geoorloofd werd binnen te gaan, ten einde geene besmetting op te doen, ten ware de Gouverneur des eilands de verantwoording op zich nam, en den Kommandant de verzekering konde geven, dat deze koorts geheel en al opgehouden had.

De Kommandant gaf derhalve een' brief mede voor den Gouverneur, waarna de loods vertrok, den Heer J. VAN UTRECHT mede nemende naar den wal; sturende wij nu om de Zuid-Zuid-Oost tot middernacht, wendden als toen om de Noord, en bevonden ons met den dag wederom onder het eiland op de hoogte van *Krakesbaai*. Tegen 8 uren lieten wij het voor den wind weg loopen, tot voor de *St. Annabaai*, alwaar wij tegenbrasten; aldaar kwam de sloep van Z. M. Brik, *de Merkuur*, aan boord, met den Luitenant der 1ste klasse, 1ste officier L. KIKKERT en den Luitenant der 2de klasse; J. VAN C. DE RAET, welke beide ons verzekerden, dat de volmaaktste staat van gezondheid op het eiland heerschte; zij bragten ons eenige versche mondbehoeften mede, en namen op zich te zorgen, dat het konvooi naar de Spaansche kust, zoo spoedig mogelijk naar buiten zoude komen, ten einde wij aldus niet lang behoeften te kruisen.

Het eiland levert van buiten een zeer schoon gezigt voor den aanschouwer op, voornamelijk de stad; de baai is eene der beste van de geheele *West-Indiën*. Met den middag vertrokken gemelde Heeren, en wij stевenden om de zuid, en hadden daarna met zonsondergang een verrukkelijk gezigt.

Aan de zuidzijde lag de Spaansche kust, welks gebergte zich tot in de wolken verhief, en aan den Noordkant het eiland *Curaçao*, welk een en ander, terwijl de zon in zee daalde, een luisterrijk tooneel opleverde.

Des avonds om 11 uren overleed een matroos van de 3de klasse, aan de gevolgen van eene gal- en ze-nuwkoorts, zijnde deze de eerste man, dien wij sedert ons vertrek uit het vaderland door den dood verloren. Hier kan ik niet nalaten iets te vermelden, hetwelk wederom aantoonst, hoe sterk de kracht des vooroordeels op den mensch kan werken. Bij ons vertrek van *Suriname* had er nog bij verscheidene matrozen eene vrees plaats, dat zij, thans naar *Curaçao* gaande, voorzeker ziek zouden worden, de gele koorts krijgen en sterven; na twee dagen in zee geweest te zijn, werden bijkans alle manschappen door eene zware verkoudheid aangetast, waardoor eenige in de kooi moesten blijven. Deze geringe omstandigheid, die anders bij hen naauwelijks aanmerking, laat staan bekommering zou verwekt hebben, droeg thans er veel toe bij, om deze inbeelding te versterken, zoodanig zelfs, dat op de in de kooi liggende manschappen de vrees zoo sterk werkte, dat zij reeds op hun testament bedacht waren; nu zag men niets dan verslagenheid onder de equipage, en men had veel moeite om het hun uit het hoofd te praten. Eindelijk maakte de dood van den bovengemelden man een einde aan deze vrees, daar alle anderen begonnen te beteren, en

dus overtuigd werden, dat het geene epidemie, maar eene verkoudheid geweest was, welker oorzaak in den schielijken overgang van eenen benaauwden in eenen ruimeren dampkring te zoeken was.

Met middernacht begon de wind zoo sterk aan te wakkeren, dat wij genoodzaakt waren zeil te minderen, daar de zee zeer kort liep, en het schip zwaar werkte; te 2 uren wendden wij om de Noord en bevonden ons met den dag weder onder het eiland, alwaar wij den geheelen dag bleven tot des avonds, loopende toen wederom op zee.

Den 22sten kwamen wij weder onder het eiland, ten einde konvooi naar de Spaansche kust te verleenen; te 9 uren zeilden twee Schoeners onder Spaansche vlag uit de baai, die om konvooi verzochten; ook kwam de sloep van den *Merkuur* aan boord met den Luitenant der 1ste klasse, 1ste officier, L. KIKKERT, welke eenige brieven en papieren aan den Kommandant ter hand stelde, en tevens den loods J. C. RENOU aan boord bragt; hierna zetten wij koers naar *Porto Cabello*, kwamen aldaar ter reede den 25sten om 2½ uur. Wij deden bij onze aankomst een salut van 15 schoten, en werden door het fortres der Spanjaarden met een gelijk getal bedankt; een der vaartuigen van het konvooi kwam met ons ter reede, doch het andere zette koers naar *Laguyera*.

Deze baai of reede wordt beschermd door het fort *St. Philippe* aan de oostzijde der stad, welk fort groot en sterk scheen te zijn, en door het

kleine fort *Beyra* op een' berg aan de westzijde. gelegen. De stad op zichzelf scheen niet veel bijzonders te zijn, daar ze een zeer armoedig aanzien heeft, liggende dezelve langs het strand, en omringd van zeer hooge bergen, welke men hier langs de geheele kust heeft. De reede is zeer goed en de ligging der schepen zeer veilig; op dezelve lagen twee Spaansche oorlogskorvetten, als: de *Diana* en de *Descubierta*; de laatstgemelde zag er zeer smerig uit, voorts een Brik en een Schoener, en achter het fort nog verscheidene afgetuigde oorlogsvaartuigen; de koopvaarders lagen insgelijks achter het fort. Den volgenden dag werd besteed met in den voormiddag het ledig vaatwerk met versch water te vullen, dat alhier zeer goed is, maar moeilijk te halen, uit hoofde der sterke branding, die nabij het strand loopt; onze kleine sloep beschadigde hierbij, wij zetten dezelve dus in om te repareren, ook voorzagen wij het tuig en bragten alles in gereedheid om zee te kunnen kiezen. Versch vleesch of andere provisiën konden wij bijna niet bekomen, uithoofde alle aanvoer van levensmiddelen belet werd, door het leger der insurgenten, die aan de andere zijde van het gebergte post gevat hadden.

Ofschoon de Spaansche trotschheid bij de inwoners doorstraalde, duidde toch alles wat wij zagen groote armoede aan, ja zelfs verhaalde men ons, dat het gebrek aan kontanten zoo sterk was, dat de troepen en equipaadje der schepen in geen jaar traktement bekomen hadden, en men overal genoodzaakt

was requisitie te doen, om levensmiddelen voor dezelve te bekomen. Van het inwendige der stad kan ik volstrekt niets zeggen, daar mijne bezigheden mij niet toelieten dezelve te gaan bezichtigen. Wij bevonden de breedte der baai te zijn 10° 32' N. en de W. L. van *Greenwich*, volgens den tijd-meter, 68°.

Den 27sten des morgens haalden wij nog eene vracht water, bij welke gelegenheid een matroos deserteerde, en maakten daarna klarigheid om met het doorkomen van den zee wind onder zeil te kunnen gaan; ten 1 uur kwam uit zee het Engelsche Fregat *Tribune*, Kapitein N. J. WILLOUGTBY, komende van *St. Thomas*; het salueerde de reede met 13 schoten, en werd door het Spaansche Kommandant-schip met een gelijk getal bedankt. De Luitenant KETJEN ging bij hetzelfde aan boord, om den Kommandant te komplimenteren, van wien een officier met hetzelfde oogmerk bij ons aan boord kwam; wij vernamen hierdoor, dat de gele koorts zeer sterk op het eiland *Jamaica* woedde. Ten 2½ uur gingen wij onder zeil, passerende kort achter het Engelsche Fregat, hetwelk door de muzikanten toen *Wilhelmus van Nassau* liet aanheffen. Met den avond begon de wind aan te nemen, waardoor wij genoodzaakt waren zeil te minderen, voornamelijk om de moeilijke zee, die er stond; in de eerste wacht, sloeg een gedeelte der regeling van het galjoen aan bakboord en de botteloef weg, hetwelk wij repareerden zoo goed zulks mogelijk was. Daar de wil

naar *Laguyera* was, werkten wij onder de kust op. Met den dag klaarde het weder op, en zag men langs de kust bijna niets dan hooge bergen, hier en daar eene kleine baai voor visschers vaartuigen en het dorp *Ocomara*.

Den 30sten des namiddags om 4 uren lieten wij het anker op de reede van *Laguyera* vallen, welke men eer eene openbare zee dan eene veilige reede zoude kunnen noemen; de rolling der zee is er zeer sterk, waardoor dus ankers en touwen veel te lijden hebben. De stad is amphitheatrswijze tegen de bergen opgebouwd, en omgeven aan de oostzijde van een groot en sterk fort; het uiterlijke duidt nog aan, dat het eens eene fraaije stad geweest is, maar eene aardbeving, die voor eenige jaren plaats had, verwoestte dezelve bijna geheel; de kenteekenen van dezelve kon men nog duidelijk bespeuren. De bouworde was hier, regelmatigiger dan te *Porto Cabello*; boven op de bergen, waarvan de stad omgeven is, bevindt zich een klein fort, waar de seinen voor uit zee komende schepen gedaan worden. Aan de westzijde even buiten de stad ligt een dorp, *Marcatye* genaamd, in eene vallei, omgeven van velden met maïs en kokosboomen, dit levert een verrukkelijk gezigt op.

Bij onze komst ter reede deden wij een salut van 13 schoten en werden met een gelijk getal bedankt; er lagen verscheidene koopvaarders van verschillende natiën, zoo ook de *Schoener*, dien wij onder konvooi gehad hadden; de beste ankerplaats hier is op

de diepte van 7 á 8 vadem, digt onder het fort. Den 2den Julij kwam Z. M. Brik *de Merkuur* van *Curaçao* met een' Nederlandschen Schoener onder konvooi ter reede, en den 3den vertrok dezelve weder, na aan ons het konvooi opgedragen te hebben. Daar wij nu alhier wachten moesten tot dit schip zijne lading ingenomen had, vertoefde zulks ons vertrek tot den 8sten, op welken dag wij des morgens te 9 uren onder zeil gingen naar *Curaçao*, met den Schoener onder konvooi.

Gedurende de dagen van ons verblijf alhier, hielden wij ons bezig met het tuig te voorzien, en alles in orde te brengen; den 3den bepaalden wij de lengte, en bevonden dezelve te zijn door afstand van zon en maan en door den tijdmetr 67° 0' 30" West van *Greenwich*, de N. B. was 10° 36'. Ofschoon wij zeer nieuwsgierig waren de stad eens te bezien, waren er verscheidene omstandigheden die zulks beletten. De doctor alleen was met den Kommandant aan land geweest, van wien ik de volgende narigten ontving omtrent stad en bewoners:

» Door de geweldige branding, die aan het strand
 » liep, was het ons zeer moeilijk, om droog aan
 » den wal te kunnen komen, ofschoon er een uit-
 » stekend hoofd van palen zamengesteld was; naau-
 » welijks waren wij de poort ingekomen of wij za-
 » gen niets dan door de hitte der zon uitgedroogde
 » gezigten, trotschheid en armoede; de straten wa-
 » ren zeer eng, en bergwaarts opgaande gebouwd;
 » de meeste huizen waren nog puinhoopen, gevolgen

» van de laatste aardbeving, en werden slechts ge-
 » deeltelijk bewoond. Zeer beleefd waren de Span-
 » jaarden juist niet, zij zagen er grootendeels sme-
 » rig uit, en schenen eene sobere levenswijls te voe-
 » ren; de schoone sekse beviel op het eerste gezigt
 » in het geheel niet; die er nog het best uitzagen
 » waren eenige dikke priesters, welke in eene zwar-
 » te kleeding met groote ronde hoeden op het hoofd,
 » op de straat zaten. Op de markt, die zeer mor-
 » sig was, zag men eenige mannen en vrouwen,
 » met brood, sigaren, chocolade en allerhande
 » vruchten en groenten te koop. In de kerk, die
 » provisioneel gebruikt werd, (omdat de groote,
 » die zeer fraai moet geweest zijn, met de aardbe-
 » ving geheel ingestort was) deed men dienst, doch
 » wij bespeurden aldaar diezelfde onstichtelijke on-
 » verschilligheid, die ik meermalen in *Braband* op-
 » gemerkt had. Nadat wij dus deze vervallen stad,
 » welke zich van de reede te zien, nog al wel
 » voordoet, doorkruist hadden, gingen wij eene ri-
 » vier, die in het midden der stad gelegen is, en
 » derzelver water door de scheuring der bergen,
 » waar tusschen de stad ligt, ontvangt, bezigtigen.
 » Door eene zonderlinge natuurspeling is dezelve
 » ontstaan; op vele plaatsen ziet men kommen door
 » de natuur gevormd, waar mannen en vrouwen
 » bezig waren zich te baden, of goederen te was-
 » schen, zeer ver liepen wij in dezelve, en bevon-
 » den ons somtijds door de nederhangende rotsen
 » geheel bedekt, welker verschillend en dikwijls

» zonderling maaksel bewonderingswaardige gezigten
 » opleverde; allerhande soorten van steen vond
 » men er, en inzonderheid marmeer. Van daar on-
 » dertnamen wij het fort, dat op den berg aan den
 » oostkant gelegen is, te gaan zien, hetwelk wij
 » niet dan met moeite verrigttten, want behalve de
 » aanmerkelijke hoogte en de moeilijke wegen, die
 » naar hetzelfde leidden, was de hitte der zon ons
 » zeer hinderlijk, tot dat wij de reis halver wege
 » hadden afgelegd, toen echter bemerkten wij traps-
 » gewijze meerdere koelte, hetwelk onzen togt zeer
 » veraangenaamde. Het fort was ledig, zonder
 » geschut, en slechts door twee menschen bewoond,
 » die aldaar geplaatst waren, om sein te doen, en
 » de vlag te hijschen. Uitmuntend fraai was van
 » hier het gezigt op de geheele stad, die veeleer
 » zich als eene voorstad opdeed, en op de rondom
 » liggende dorpen en valleijen, zoo als ook de be-
 » plante velden in den omstreek; op de reede de
 » schepen met de ruime zee aan de eene zijde en
 » de onbeschrijfelijke hoogte van den berg, die
 » vlak achter de stad ligt aan de andere zijde; de-
 » ze wordt *den Zadel van Caraccas* genoemd,
 » als hebbende eene dergelijke gedaante. Hij is
 » meestal op den dag door de wolken bedekt, doch
 » des nachts en in den morgenstond ziet men dik-
 » maals den top ontbloot, waarom de reizigers,
 » die naar de hoofdstad *Caraccas* moeten, den-
 » zelve des nachts overtrekken. Na alles goed in
 » oogenschouw genomen te hebben, verlieten wij

» deze stad en begaven ons naar boord.»

Voorts drijft deze stad eenen zeer uitgebreiden handel met de binnenlanden, waarvan de hoofdstad *Caraccas* is, die op 6 mijlen afstands van dezelve ligt. Allerhande koopmanschappen worden hier door verschillende natiën aangebragt, en dan op muilezels landwaarts ingevoerd, waarvoor in ruiling gezonden wordt koffij, suiker, indigo, maar voornamelijk cacao, die alhier het beste is, met welke producten men dan de schepen laadt. De transporten geschieden met karavanen van 150 à 200 muilezels tegelijk, welke ieder wel 200 pond kunnen dragen, doch bij ons verblijf alhier was de handel zeer gestremd, door den oorlog met de insurgenten. Het vleesch is hier slecht en duur, van de vruchten zijn de ananassen en china's appelen de beste, ook de kool is hier zoo goed, dat men ze vervoert naar de eilanden.

Gedurende dezen dag en des nachts hielden wij het voor klein zeil, daar de Schoener, dien wij onder konvooi hadden, een slechte zeilder was. Den 9den ten 11½ uur waren wij voor de *St. Anna-baai*, alwaar wij bijdraaiden en het konvooi naar binnen zeilde; wij bleven aldus liggen tot des namiddags om 4 uren, in welken tusschentijd eene sloep van de Brik *de Merkuur* aan boord kwam, waarin zich ook de 1ste Luitenant der artillerie, BLANKEN, bevond. Gemelden Heer had ik in het jaar 1816 met Z. M. schip, *de Prins van Oranje*, te *St. Martin* gebragt, doch Z. Ed. was herwaarts

verplaatst en tevens bevorderd; zeer aangenaam was voor mij deze ontmoeting, ook dewijl ik daardoor in de gelegenheid gesteld werd, onderrigt omtrent den welstand der overige officieren en ambtenaren, die ik aldaar in 1816 gebragt had, te bekomen; van dezelve waren reeds velen getrouwd, en leefden over het algemeen vergenoegd met elkander. In den loop van den nacht hielden wij het kruisende onder het eiland, ten einde den volgenden dag eens de zeilaadje van onze Korvet en de Brik *de Merkuur* tegen elkander te beproeven; tegen 9 uren kwam deze uit de baai, na alvorens eenige brieven, die de Kommandant der Brik voor ons had ontvangen, bij ons aan boord gezonden te hebben, brasten beide de vaartuigen ten 10½ uur vol, voerende even veel zeil, en sturende bij den wind op; na eenige gangen gedaan te hebben, hielden wij beiden ten 1 uur af, zijnde toen op de hoogte van *Krakesbaai*.

De uitslag van deze beproeving was mijns oordeels, dat beide vaartuigen met het bij den wind zeilen, elkander niet veel ontloopen zouden, ofschoon wij toch in dien korten tijd op de brik in loef gewonnen hadden, en bij het van den wind zeilen, liepen wij de Brik een weinig vooruit. Het scheelde zeer weinig, of bij deze zeilpartij hadden wij haast eenen kleinen Schoener overzeild, die mede uit de haven gekomen was, om, zoo het scheen, ons de loef af te winnen, het was zijn geluk, dat ons schip goed naar zijn roer luisterde; doch dit veroorzaakte eenen zoo ster-

ken schrik aan den Kapitein van den Schoener, dat hij dadelijk voor den wind naar de haven liep. Ten 2½ uur ging de brik wederom in de baai, en wij bleven nog eenigen tijd tegengebrast liggen, om nog orders van den Gouverneur af te wachten, deze tegen 5 uren bekomen hebbende, brasten wij vol, ten einde naar het eiland *Bonaire* te stevenen, om het tuig te voorzien, en vervolgens de terugreis naar *Suriname* aan te nemen.

Het speet mij zeer, dat wij alhier niet binnen geweest waren, hetwelk mij van het genoegte be-roofde mijne kennissen te zien, moettende ik mij dus maar met wederzijdsche groeten tevreden stellen. De grootste verandering, die ik op het eiland bespeurde, was, dat de forten en het Gouvernementshuis alle op nieuw opgemaakt waren, en dus er vrij wat beter uitzagen dan in het jaar 1816, toen wij het eiland van de Engelschen overnamen. De stroomen liepen thans meestal om de Oost, het geen ons zeer te stade kwam in het opwerken. Op sommige tijden van het jaar loopt de stroom zoo sterk om de West, dat, wanneer eens een schip beneden de baai is, het zeer veel moeite heeft, om er weder boven te komen, en men meestal genoodzaakt is eenen doorsteek te doen. Wanneer men het eiland van den Oostkant aandoet, is het zeer goed te kennen aan den *Tafelberg*, die hoog is, en die uit de gedaante van deszelfs kruin zijn naam ontleent, als ook aan eenen seinpost, welke aan den Noord-Oost kant op eene hoogte geplaatst is, van waar eene

vlag waait, en men sein doet voor aankomende schepen.

De stad ligt langs den zeekant en is gebouwd ter wederzijde van de *St. Annabaai*, welker ingang door twee forten, als ter wederzijde een, en door het op een berg gelegen fort *Nassau*, verdedigd wordt, dezelve ziet er zeer netjes en zindelijk uit. Voor men aan de stad komt, heeft men eene andere baai *Krakhesbaai* genaamd, welke door een fort verdedigd wordt, en waar eene ankerplaats is, voor niet diepgaande vaartuigen, wijders zijn er nog twee à drie kleine baaien voor visschers vaartuigen op andere plaatsen van het eiland.

Den 11den met den dag bevonden wij ons dicht bij het eiland *Klein Curaçao*, hetzelfde is zeer laag land, en slechts op een $1\frac{1}{2}$ mijl afstand te zien, vertonende zich als twee kleine heuveltjes; wij zagen er een visschers hutje op, welke visschers zich alhier met goed weder ophouden. Gedurende den dag werkten wij op naar het eiland *Bonaire*, en bevonden ons met den avond dicht onder hetzelfde aan den westkant; den 12den werkten wij op naar de ankerplaats, welke tusschen de eilanden *Groot* en *Klein Bonaire* gelegen is, moetende men liggen voor het fort, dat op het eerstgemelde eiland staat. Wij lieten het anker vallen om de Zuid-West, en maakten twee kabeltouwen vast aan een stuk geschut, dat ten dien einde in den grond aan den wal geplaatst is, liggende men dan zeer veilig op $\frac{1}{4}$ kabellengte van den wal. In het opwerken naar

hier, brak onze groot marszeils-ra, wij bragten dus terstond de waarlooze op. Bij onze aankomst kwam de Kommandeur van het eiland ons verwelkomen, en was zeer verheugd te vernemen, dat wij eenige dagen vertoeven zoude, hetgeen tot den 17den was, in welken tusschentijd men het tuig voorzag, en de verdere werkzaamheden verrigtte; dagelijks ging de helft der equipagie naar den wal om zich te verlustigen, gelijk wij insgelijks deden, zijnde er dagelijks paarden tot onze beschikking gesteld. Hetgeen ik omtrent dit eiland waargenomen heb, zal het begin van het volgende Hoofdstuk uitmaken.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Beschrijving van het eiland Bonaire. — Inwoners. — Gastvryheid, enz. — Vertrek van daar naar Suriname. — Caraïbische zee en daarin liggende eilanden. — Beschrijving van de voornaamste derzelve. — Komst in den Oceaan en daarna te Suriname. — Ferrigtingen gedurende de maand Augustus.

Het eiland *Bonaire*, gelegen op 12° 0' N. B. en 86° 15' van W. L. *Greenwich*, heeft 16 mijlen in den omtrek, en behoort tot onze bezittingen. Het voornaamste voortbrengsel van het eiland is de maïs of Turksche tarwe, welke het hoofdvoedsel der inwoners uitmaakt; wijders heeft men hier eene fokkerij van schapen en kabrieten, die alhier zeer goed tieren; voorts levert het eene groote hoeveel-

K

heid zout, kalk en hout op, alsook ezels, die hier in het wild loopen. Het land is hoog, bergen boschachtig; de grond levert zeer goed weiland op en zou hier zeer vruchtbaar zijn, zoo de zeldzaamheid der regens niet veelal den groei belette. Er bevindt zich een kommandeur, die kommandant van het eiland en onderhoorig aan den Gouverneur van *Curaçao* is; deze heeft het toezigt over de bewoners, welker getal tijdens mijn verblijf bestond uit 115 blanken, meestal Kreolen, waarvan 64 gereformeerd, 24 Luthersch en 27 Roomschgezind waren, voorts uit 550 lieden van de kleur, uit verschillende rassen geteeld, die allen Roomsch waren, en 321 slaven, aan het Gouvernement behorende, die mede meestal Roomsch gedoopt zijn. Wijders worden de crimineele gevangenen van Hollandsch *Curaçao* naar hier gevoerd, waar men hen eenen ketting om het lijf en linkerbeen doet, en ze gebruikt om hout te kappen, en andere werkzaamheden te verrigten.

In de baai bij de ankerplaats is een fort, voorzien van 3 stukken geschut; van hetzelfde waait eene vlag. Rondom hetzelfde zijn de huizen van eenige der voornaamste inwoners, zijnde de overige woonhuizen op het eiland hier en daar verspreid. Geen van allen zijn zeer prachtig, bestaande de huizen uit twee vierkante vertrekken, waarin men geene zoldering heeft, maar tegen het dak van stroo aanziet, doch dezelve zijn zeer wit gepleisterd, en zijn meestal voorzien van twee openingen of vierkante gaten; die des avonds door een luik gesloten worden, hier

door wordt het daglicht ontvangen; in een woord, zij hebben allen veel gelijkenis naar kleine boerenwoningen, zoo als men op het platte land bij ons te lande aantreft; het ameublement is naar evenredigheid. Rondom de woningen zijn kleine tuinen, tot aankweeking van groenten, en nabij het huis heeft men eene afgeperkte plaats, alwaar de schapen en ander vee des nachts kunnen verblijven.

De bewoners van dit eiland zijn gul en vriendschappelijk; zij bewezen ons zoo veel vriendschap als in hun vermogen was. De rijkdom heeft bij hen zijnen zetel wel niet gevestigd, maar daarentegen bezitten zij de edeler eigenschap van eene groote gastvrijheid. Zij zonden ons schapen, gevogelte en eijeren aan boord, welke ons even aangenaam waren als hun de scheepsvictualie, die wij hen daarvoor in plaats zonden, en welke voor hun een zeer aangenaam geschenk was, bijzonder gezouten vleesch, gort en erwten. — Niettemin vermaakten wij ons hier zeer goed, en wel veel meer dan op menige plaats, waar weelde en pracht den voorrang hebben. Tot dankbetuiging besloten wij dan ook eene kleine danspartij aan de voornaamste inwoners te geven; de jufvrouwen DE JONG namen deswege de directie op zich, en wij zonden alles wat tot verversching benoodigd was naar den wal. Men had de beleefdheid, ons voor dien avond een der grootste vertreken van een der woonhuizen af te staan. Ofschoon wij ons zeer weinig van dit bal voorstelden, daar er naar onze berekening gebrek aan personen moest

zijn, waren wij niet weinig verwonderd, van bij de intrede in de danszaal een zestiental, zoo gehuwde als ongehuwde dames, in het rond gezeten te zien, die er meest allen zeer beminnelijk uitzagen, en zeer net en met smaak gekleed waren; velen harer zelfs verwisselden in den loop van den nacht twee malen van kleeding, ten einde hare bekoorlijkheden nog eens op nieuw te doen uitkomen, en de onaangename lucht der klapperolie, door de evaporatie veroorzaakt, te verdrijven. De tijd, welken wij met haar doorbragten, leerde ons weldra, dat haar echter de stof tot gesprekken veelal ontbrak, waardoor dus de conversatie dikmaals mank ging, weshalve men ook maar dadelijk besloot het grootste gedeelte van den nacht met dansen door te brengen, waarmede ik mij zeer goed vermaakte, niettegenstaande het stel muzikanten, ofschoon de beste van het eiland, ellendig, en in een' even kwijnenden staat, als hunne instrumenten jammerlijk waren. De onkosten tot deze uitspanning waren nog al te dragen, want zij beliepen twee flesschen wijn per persoon, en een weinig ververschingen als thee, suiker, koffij, meel, enz.

Daar men de slaven veelal gebruikt, om op de jagt te gaan, op de wilde ezels, welke zich aan het andere einde des eilands in het berg- en boschachtig gedeelte ophouden, kan ik niet nalaten hier de wijze, op welke deze gevangen worden, te laten volgen. — Door de ondervinding is het hun bekend, waar zich de ezels op bepaalde tijden van

den dag ophouden, als zij van de bergen afkomen en zich naar elders begeven. Vroeg in den morgen gaan zij nu, ten getalle van 20 of meer, aangevoerd door twee Luitenants der Indianen, (welke uit de inboorlingen gekozen worden, en een tractement van 18 gulden 's maands genieten) naar den voet van den berg, dien de ezels zullen afkomen, hier maken zij eenen weg, door heggen en struiken omgeven, door hen kraal genoemd, welke met verschillende bogten, even als een doolhof, steeds naauwer en naauwer toeloopt, tot dat dezelve in eene afgeperkte cirkelvormige plaats eindigt. Zoo dra nu de tijd van de komst der ezels, daar is, verschuilen zij zich met hunne paarden achter de heggen en struiken; en leggen zich plat op den grond. Wanneer nu de ezels de kraal ingeloopt zijn, zetten zij zich te paard, en jagen ze met een geweldig geschreeuw de kraal verder in, welke zij achter zich toemaken, opdat zij, indien ze terug wilden keeren, niet zouden kunnen ontsnappen. Als de ezels in de afgeperkte plaats gekomen zijn, werpt men hen strikken om den hals, en in dien staat worden de beesten van hunne vrijheid beroofd, en tot dienstbaarheid en vervoer der zwaarste lasten veroordeeld, daarna worden dezelve door het Gouvernement aan de Amerikanen en andere natiën verkocht, die ze dan naar de eilanden vervoeren. Soms tijds gebeurt het wel, dat zij de gemaakte kraal misloopen; alsdan zetten zich de jagers te paard, en rennen hen zoo lang na, totdat zij hen bereikt heb-

ben, en werpen hen alsdan den strik of lus om den hals. Deze jagt gaat dikmaals van zeer veel gevaar vergezeld en kost menigmaal den slaven het leven, daar de ezels, zoodra de strik hen om den hals geworpen is, al hunne krachten inspannen, ten einde wederom vrij te komen; wanneer zulks hun gelukt, loopt de jager van deze, alsdan woedende beesten, gevaar, zijne onderneming met den dood te moeten bekoopen.

Na ons van provisiën voor de reis voorzien, en tevens de noodige herstellingen gedaan te hebben, verlieten wij den 17den des namiddags te 4 uren dit eiland, waar wij door de ingezetenen zoo gul en vriendschappelijk onthaald waren, ten einde wederom naar *Suriname* te stevenen. Wij lieten het om de Zuid loopen, tot 3 uren na middernacht; wendden toen om de Noord, en passeerden bovenwinds van het eiland, dat wij in den voormiddag in het Noord-Noord-West van ons zagen, latende het nu over dezen boeg loopen tot den 24sten, zagen toen met den dag land van top; tegen 8 uren hadden wij hetzelfde in het Oost-Noord-Oost van ons, naar gissing op 3½ mijl afstands, en herkenden hetzelfde voor het eiland *St. Croix*, hetwelk thans in het bezit der Denen is. Op het eerste gezigt, uit het Westen komende aanzeilen, doet zich het eiland zeer heuvelachtig op; twee heuvels aan de oostzijde zijn hooger dan de overige; voorts is het land van eene middelmatige hoogte, deszelfs grootte wordt bepaald op 10 mijlen in lengte, en 3 à 4 mijlen in

breedte. Daar onze bekomene instructiën luiden, om te trachten aan den Zuidkant der eilanden van het kraal op te werken, en geene verdere doorsteek te doen, maar integendeel te beproeven in hoeveel tijd men zulks langs dezen weg zoude kunnen ten uitvoer brengen, wendden wij dus thans om de Zuid, zeilende langs de kust van het eiland heen. Het land werd, hoe verder men aan den Zuidkant kwam, steeds lager, zich ver uitstrekkende, ook konden wij alhier zeer duidelijk de stad *Friedrichstad* zien, alwaar een goed fort scheen te zijn; deze stad zag er goed uit, en het eiland scheen zeer bebouwd te zijn, en leverde verrukkelijke gezigten voor den aanschouwer op; de voornaamste voortbrengselen van hetzelfde zijn suiker, rum en katoen.

Den 25sten des morgens waren wij aan den Oostkant van het eiland, welke mede zeer vruchtbaar scheen te zijn. Wij lieten het nu om de Noord loopen tot des namiddags om 4 uren, in welken tusschentijd wij eenige der *Virginische*-eilanden zagen, door COLUMBUS, die dezelve in het jaar 1493 ontdekte, de *Elfduizend-Maagden*-eilanden geheeten. Deze groep bestaat voornamelijk uit veertig eilanden, waarvan vele zeer vruchtbaar zijn, zij worden bezeten door drie mogendheden, als: *Engeland*, *Spanje* en *Denemarken*. Zij beslaan eene ruimte, Oost en West gerekend, van 16 à 18 mijlen, derzelver stranden zijn in het algemeen rots- en klipachtig, dus gevaarlijk, wanneer men op dezelve met slecht weêr vervalt; velen derzelve zijn

laag land; *St. Croix* is het Zuidelijkste van deze groep eilanden.

Des avonds gingen wij in de kruidkamer, en bevonden, dat een groot gedeelte der kardoezen verstikt en aan stukken waren, hetwelk denkelijk door de sterke uitwaseming van het hout veroorzaakt was. Ik maak van deze omstandigheid gewag, om dat hieruit op nieuw blijkt, dat men op nieuwe schepen, zoo als het onze was, niet genoeg de versche lucht en droogte kan bevorderen.

Den 26sten op den middag moesten wij, in gevolge ons bestek, waarop wij nog al rekenen konden, op de kaart van HAITHER overgebragt, ons op 4 à 5 mijlen afstands van *St. Martin* en *Saba* bevinden, doch het land niet ziende, moesten wij besluiten, dat deze eilanden niet goed op deze kaart geplaatst waren; te voren hadden wij reeds een' dergelijken misslag op deze kaart gevonden, bij het eiland *Orchilla* en daaraan grenzende eilanden, die alle te Oostelijk geplaatst waren; om deze reden was dus het vertrouwen op deze kaart niet zeer groot, en wij namen dus den overzeilder van den Admiraal KNIGT, door STEEL uitgegeven, te hulp, op welken wij nog tusschen de 9 en 12 mijlen van gemelde eilanden afstonden, wij vervolgden dus onzen koers en bevonden den 27sten met den dag de onderstelling van den vorigen dag bevestigd. Gedurende deze 18 uren was de voortgang om de Oost 6 à 7 mijlen; ziende wij toen het eiland *Saba* op 4 mijlen afstands van ons, naar gissing. Indien nu

de ligging der eilanden op eerstgemelde kaart goed was geweest, moesten wij dezelve al voorbij gestevend, en reeds nabij *St. Eustatius* geweest zijn, doch daar wij nu *Saba* eerst zagen, besloten wij, dat deze eilanden te Westelijk geplaatst waren.

Met den middag waren wij niet ver van *Saba* meer verwijderd, hetwelk een samenstel van rotsen is, die eene ronde gedaante hebben; dit eiland is niet zeer groot, bewoners zijn er weinig, daar de grond niet zeer vruchtbaar is, de ankerplaats is aan de Zuidzijde, waar het genaakbaar is. Aan de Noord-Westzijde, is op een geweerschot afstands van den wal, eene klip, welker gedaante veel gelijk naar een schip dat onder zeil is, en digt bij den wal zich bevindt. Voorts zagen wij *St. Martin*, dat zeer onregelmatig en bergachtig is, doch hoog land. Onder den wal heeft men blinde klippen, eene derzelve ligt nabij de baai, welke zeer steil is, en op welker oppervlakte slechts 18 voet water staat, moettende zij dus door diepgaande schepen vermeden worden, en aan de Oost- en Westzijde zeer vuilen grond.

Dit laatstgemeld eiland in den jare 1816 bezocht hebbende, stelt mij zulks in staat de volgende opmerkingen door mij in dien tijd gedaan, mede te deelen. Hetzelve is het eigendom voor de eene helft van ons, en de andere van *Frankrijk*. Voor de baai, aan welker eind de stad ligt, is eene baar, die den ingang voor diepgaande schepen belet, en waardoor men dus in zee voor dezelve moet ankeren, hetwelk niet als

zeer veilig kan beschouwd worden. De stad is regelmatig gebouwd, voorzien van breede straten; er bevond zich een raadhuis, eene waag, twee kerken; de huizen zijn over het algemeen zeer net en ruim gebouwd, de markt was er voorzien van alle voortbrengselen der *West-Indiën*. Er bevinden zich op het eiland vele suikerplantaadjes, doch uithoofde van het veelvuldig gebrek aan regen, als ook dewijl in de orkaanstijden dikmaals de oogst op alle deze eilanden verwoest wordt, maakt zulks de voortbrengselen zeer gering. In de baai was een fort op de hoogte gelegen, van hetwelk sein gedaan werd en de vlag woei; de bezetting, die wij er lieten bij de overname, bestond uit drie officieren, 40 jagers, 21 artilleristen en een officier van gezondheid. *St. Bartholomé*, behoorende aan het Deensche Gouvernement, dat wij ook zagen is in het midden ook hoog land, en omgeven van rotsen.

St. Eustatius, dat op eenigen afstand veel naar een suikerbrood gelijk, wordt gevormd door twee bergen, zijnde de Zuidelijkste het hoogste. Dit eiland, dat in den jare 1780 eene stapelplaats van den West-Indischen handel was, waar talrijke koopvaarders van ons land toen kwamen, om hunne lading tegen de West-Indische producten in te ruilen, was bij onze komst aldaar in den jare 1816, om hetzelve van het Engelsche Gouvernement, na het sluiten van den vrede, over te nemen, ganschelijk van gedaante veranderd. In plaats van een mastbosch van schepen, vonden wij aldaar slechts twee

kleine kustvaarders liggen, de pakhuizen langs het strand stonden ledig en dreigden in te storten, alles was in eenen vervallen staat, en men kon gerust zeggen, eerder in eene armoedige dan in eene bloeiende kolonie aangeland te zijn. De gedaante der baai is eene halve cirkel, het strand is zeer vlak. Men heeft hier eene goede ankerplaats, uitgenomen in de orkaansmaanden, daar dezelve met de Zuidelijke winden zeer gevaarlijk is, en men alsdan, uit hoofde men op lagerwal ligt, volstrekt niet onder zeil kan komen. Tot staving hiervan strekke het volgende voorbeeld, dat mij zelven, ofschoon het niet in den tijd der orkanen was, in de maand Januarij 1816, overkomen is. Met Z. M. schip, *de Prins van Oranje*, van daar zullende vertrekken, schoot met eene stijve koelte de wind naar het Zuiden en Zuid-Westen, welke aannam tot storm; hierdoor vervielen wij op bot-lagerwal en hadden ons behoud alleen te danken aan het ankertouw, want indien laatstgemelde gebroken was, zoude het schip voorzeker gestrand hebben, en daarbij vele menschen omgekomen zijn; deze wind hield 18 uren aan. Het is dus verkiesbaar voor de baai te ankeren, om met alle winden onder zeil te kunnen komen. Het aan wal komen is niet zeer gemakkelijk, uit hoofde de branding steeds tegen het strand oploopt, en men er geene aanlegplaats vindt, men moet dus op eenen afstand de sloep voor dreg leggen, en zich in eene kleine kano inschepen, die door twee Negers bestierd wordt, welke zorgen, dat de kano al-

tijd regt op de zee blijft liggen, die het vaartuig naar het strand toewerpt. Zoodra het grond raakt, springen de Negers er uit, en halen dezelve zoo ver op het strand, dat men er droogvoets uit kan springen; aan deze lieden kan men zich gerust vertrouwen, en het gebeurt zeer zelden, dat men eenig letsel aan zijne kleederen bekomt.

Te dier tijd op deze wijze aan den wal gekomen zijnde, maakte ik mij gereed de hoogte te beklommen, ten einde de stad te bezigtigen, doch werd omringd door een aantal Negers en Negerinnen; de laatstgemelden vielen mij van vrede om den hals, dat zij wederom de Nederlandsche vlag op de reede zagen; doch de aangename geur, dien zij verspreidden, was voldoende deze vriendschapsbetooningen van de hand te wijzen, wedijverende zij nu, om mij hunne koopwaren aan te bieden, bestaande in brood, eijeren en vruchten. — Op den berg gekomen zijnde, was ik zeer vermoeid en nam met genoegen hie aanbod van den Israëliet MOZES WAAG aan, om te zijnent uit te rusten, alvorens mijnen verderen togt te vervolgen. Zonder inzigten was deze aanbieding niet, daar hij onder het voorzetten van een ontbijt, mij te kennen gaf, dat hij alhier koopmanschap dreef, en dus informeerde, of er aan boord niet wat te handelen viel, waarop ik een hem geenszins aangenaam antwoord gaf, dat de handel niet tot het vak van een' zeeofficier behoorde; intusschen kocht ik bij hem, om zijne vriendschap te beantwoorden, vier pond bruine suiker, eene flesch melk,

eenig brood en vruchten; welk een en ander hij mij met eenen geranden dukaat liet betalen. Hier over verwonderd, vroeg ik of het ontbijt hier onder begrepen was, doch kreeg tot antwoord: » geenszins Mijnheer, de suiker is *f*2.12, de melk *f*1.10 en het brood en de vruchten *f*1.3, hetwelk juist *f*5.5 is, en uwe rekening; om u te verpligten. neem ik daarvoor den dukaat aan, schoon deze anders hier maar twee Spaansche matten geldt; voor het ontbijt begeer ik niets, daar het mij een genoeg is, zulks eenen Hollander aan te bieden, en aldus alle de heeren verzoek, mijn huis als het hunne te beschouwen; kunnende zij zich tevens van alle benoodigde goederen, in mijn magazijn, voor eenen redelijken prijs voorzien.” Dit nu afgehandeld hebbende en uitgerust zijnde, begaf ik mij op weg, ten einde de stad te bezichtigen, dezelve is slechts uit twee à drie regte straten zamengesteld, zijnde de huizen meestal van hout, die echter door hunne schildering en netheid veel vertoon maken, zij zijn ingerigt naar de luchtstreek, in welke zij geplaatst zijn. Verscheidene kruiswegen liepen landwaarts in naar de plantadjen; in het midden der stad bevindt zich het fort *Oranje*, waar het raadhuis is, en de vlag waait. Bovendien zijn er nog vier forten, doch alle waren van zeer weinig belang, en in geen zeer sterken staat, om het eiland bij eenen vijandelijken aanval te verdedigen; geschut, ammunitie, enz., dat wij bij de overgaaf bekomen moesten, was insgelijks zoodanig, dat wij zelfs nog uit onzen

voorraad moesten bijspringen. — Men vindt er vier kerken, als eene Gereformeerde, eene Luthersche, eene Engelsche en eene Joodsche; doch geen Leeraar, dan voor de Engelsche en de Israëlitische gemeente. — De heerschende taal was de Engelsche, zelfs vele Hollanders waren bijna hunne moedertaal vergeten, daar er zoo vele jaren verlopen waren, sedert wij deze landstreek bezocht hadden. Er was eene markt, voorzien van eenige vruchten en groenten; op het midden derzelve, staat eene groote zijde-katoenboom, dewelke bewonderingswaardig is. De voortbrengselen van het eiland, zijn niet van aanbelang, bestaande voor het grootste deel in suiker en katoen. Indien er 600 vaten suiker verzonden kunnen worden, is zulks buitengewoon veel; wanneer er dus geen ruil- en transito-handel plaats heeft, kan men ligtelijk nagaan, dat de voorspoed van de bewoners niet aanmerkelijk is. Aan het strand heeft men de waag, zoo als ook nog eenige pakhuizen. Het merkwaardigste wat op het eiland te zien is, is gelegen aan den Zuidhoek, werwaarts wij dan ook met een gezelschap van beide seksen naar toe reden, voorzien van de noodige ververschingen. Op den top van den hoogen berg, welke aldaar ligt, geklommen zijnde, valt dadelijk een groot diep hol in het oog, hebbende de gedaante van eene kom, en in de wandeling door de bewoners de punchkom genaamd, (zijnde zulks hoogst waarschijnlijk eene uitgebrande krater) derwaarts dan afdalende, langs eenen weg tusschen het heestergewas, bevindt men

zich op eenmaal in eene aangename en koele luchtsgesteldheid, omringd van het liefelijke groen van de verschillende heesters en boomgewassen, die men aldaar vindt en welke zeer welig groeijen; het middelpunt is bedekt met eenen grooten zwaren boom, die eeuwen schijnt te heugen; de schors van dezen boom, diende tot album voor de bezoekers; en was dus voorzien van een aanmerkelijk aantal namen, welke wij dan ook met de onze vermeerderden. Alhier werden door ons eenige uren zeer genoegelijk doorgebracht, onder het nuttigen van een dejeuner, waarbij verscheidene toasten, op de omstandigheden betrekking hebbende, ingesteld werden.

Dertien dagen vertoefden wij alhier, gedurende welken tijd het eene aaneenschakeling van vermaken en feesten was, zoo van dinérs- als danspartijen, enz. Gedurende den dag was het schip eene verzamelplaats van bezoekers, om hetzelve te zien; de stoel was dus dikmaals in beweging, om de vrouwelijke sekse binnen boord te nemen, waaronder menigeen, die er niet onaardig uitzag, en welke men zich aldus steeds beijverde, die dienst te bewijzen, welke haar genoeg konde doen. Aan den wal werden wij even gul onthaald, en men beijverde zich, om ons vriendschap te bewijzen; in het kort, het scheen of voorspoed en welvaart met onze komst, over het land verspreid waren geworden, en of de gulden tijden van vorige jaren teruggekeerd waren. Van harte wenschte ik, dat deze hunne gedachten zich verwezentlijken mogten, en de

oude luister van onze vlag zich wederom aldaar bevestigen, als in vorige tijden, en de handel alhier hersteld worden, waardoor het eiland zijne vroegere welvaart zal terug bekomen.

De bezetting die wij hier achterlieten, bestond uit twee Officieren, 5 Onder-officieren, 33 Jagers en 21 Artilleristen.

Dit eiland *Saba* en de helft van *St. Martin*, werden toen weder ons eigendom. Komende *St. Eustatius* en *Saba*, onder het beheer *ad interim* van de Wel-Ed. Heer 'T HOEN, en *St. Martin* onder den Schout-bij-Nacht J. P. CANTZLAAR. Te voren waren dezelve onder één Gouverneur. Na deze kleine uitweiding, zal ik overgaan met mijn verhaal te vervolgen.

Tegen den avond begon de lucht steeds dikker te worden, en ten 5½ uur kregen wij eene zware bui, vergezeld van veel wind, regen, donder en bliksem; zulks veroorzaakte hier tusschen de eilanden veel werk en uitkijken; om 8 uren begon de lucht wat op te klaren, en wij bevonden toen te zijn voor de baai van *St. Eustatius*, van welke stad wij de lichten zagen, en van het fort het nachtschot hoorden doen.

Den 28sten met den dag zagen wij de eilanden *St. Christopher*, of anders ook wel *St. Kitts* genaamd, en *Nevis*. Het eerstgemelde strekt zich Noord-West en Zuid-Oost, is omtrent 6 mijlen lang en 4½ breed; in het midden gedeelte vindt men hooge en vruchtbare bergen en rotsachtige afgron-

den, waarbij vele heete bronnen zijn. De hoogste berg, is *de Ellendige Berg*, dat een uitgebrande vulkaan is, ter hoogte van 3700 voeten, zijnde deszelfs top verborgen in de wolken; de heuvelen doen het eiland op eenigen afstand voorkomen, als een groot bosch van bergen, doch hoe nader men komt, hoe lager de kust schijnt, vertoonende de bergen zich dan met de benedenste deelen bebouwd, komende de een boven de andere uit. De Noord-Westzijde is het hoogste, doch heeft eene regelmatig helling naar de vlakte; het eiland van de Zuidzijde aandoende, is deszelfs hoogte zeer onregelmatic, en doet zich op als eene hoeveelheid kleine eilandjes; havens zijn er niet, daarom ankeren de schepen voor de stad *Basse Terre*, en *Sandy Point*, waar goede ankergrond is. Aan de Westzijde is een groot en sterk fort.

Het andere eiland *Nevis*, is 5 mijlen lang en 4 breed, zijnde het land in het midden hoog, en aan de zijden laag, waardoor het zeer kenbaar is, daar het zich als een groote berg opdoet. Wanneer de top van het hoogste land niet door de wolken omgeven is, gelijk het naar eenen zadel van een paard; de plantaadjen zijn tegen de hoogte opgebouwd; de voornaamste stad is *Charlestown*, aan de Zuid-Westzijde. Tusschen deze beide eilanden is eene straat, die de breedte van eene halve mijl heeft, en de diepte van 8 tot 12 vadems; op eenige plaatsen is dezelve zeer gevaarlijk om door te zeilen. Beide eilanden leveren voor den aanschou-

wer een fraai gezicht op, en schijnen zeer goed bebouwd te zijn, zij behooren aan de Engelschen, zoo als ook *Montserrat*, waar wij thans op aan koersten. Dit eiland heeft eene langwerpige gedaante, is omtrent 10 mijlen lang, zijnde hoog land; de bergen zijn bedekt met cederboomen en goede kruiden, de Oostzijde is het hoogste en bestaat uit onbebouwd land, maar aan den Westkant is hetzelfde bedekt met goede plantaadjen. Het grootste gedeelte der kust is omgeven van rotsen en klippen; eene haven is er niet, maar aan de Westzijde is voor de voornaamste stad, *Plymouth*, eene reede, waar groote schepen zeer goed ankeren kunnen; de voortbrengselen van al deze eilanden zijn: suiker, rum, katoen en koffij. — Ook zagen wij de rots *Rodondo*, die zeer hoog, onvruchtbaar en onbewoond is. Derzelver gedaante gelijkt veel naar eenen hooiberg; hij kan op eenen grooten afstand gezien worden; in vroegere tijden was dezelve eene schuilplaats der zeeroovers, of zoogenaamde Flibustiers.

In den loop van den dag passeerden ons drie schepen, die den wil naar de eilanden hadden; met den avond stevenden wij om de Zuid, op het eiland *Guadeloupe* aan, hetgeen wij ook den 29sten, om 8 uren, van top zagen; te 12 uren waren wij op drie mijlen afstands van hetzelfde. Op dezen dag overleed een Matroos, van *St. Domingo* geboortig, aan eene uitterende ziekte, in den namiddag werd het lijk, volgens scheepsgebruik, over boord gezet.

Guadeloupe is het breedste van al de eilanden in het kraal gelegen, het heeft 7 à 8 mijlen breedte, en 12 à 13 mijlen lengte, is van eene zeer onregelmatige gedaante, en wordt in twee deelen verdeeld, door *la Rivière salée*, of de *Zoutrivier*, welke 2 mijlen lengte heeft, doch op sommige plaatsen niet diep genoeg is, voor schepen boven de 40 ton. Het Westelijk gedeelte, dat het kleinste deel des eilands is, wordt door eene keten van bergen, die zich Noord en Zuid strekken, in twee deelen verdeeld, welke zoo hoog zijn, dat de voortdurende koude der bovenste gedeelten, derzelver bebouwing steeds doet mislukken. Bij de Zuidelijkste dezer bergen, is eene zwavelachtige vulkaan, genaamd *la Soufrière*, naar deszelfs zware zwaveldampen; dit gedeelte is het vruchtbaarste en gezondste, uit hoofde der menigvuldige stroomen van zoet water, die aldaar van de bergen afkomen. Op dit gedeelte is de hoofdstad van het eiland, *Basseterre* genaamd, daar eene goede reede is. Op een' afstand van 2 mijlen, aan den N. W. punt van het eiland, de punt van het oude *St. Pieters-fort* geheeten, bevindt zich eene kleine, maar hooge en zichtbare rots, genaamd *de Hoed van den Engelschman*; op eenigen afstand heeft dezelve eene grijze kleur. Het Oostelijk deel is veel grooter, doch onvruchtbaarder. Het eiland schijnt met veel zorg bebouwd te worden, en levert fraaije gezigten op. Hetzelve behoort, even als *Maria galante*, dat wij den 30sten met zonsopgang zagen, aan de Fran-

schen. Het laatstgemelde heeft eene langwerpige vierkante gedaante, naar het Noorden rijst het land; ook zagen wij toen het eiland *Dominica*, door COLUMBUS aldus genoemd, in 1493, omdat hij hetzelfde op Zondag ontdekte; gedurende den dag zeilden wij, of liever dreven langs de westzijde van hetzelfde, om de Zuid, daar wij onder de kust meestal stilte hadden, die nu en dan door kleine windvlaagjes afgewisseld werd, welke over de bergen des eilands heen kwamen, en ons veel werk veroorzaakten.

Het eiland *Dominica* is hoog, bosch- en bergachtig land; schijnt oneffen en gebroken, en van eenen Vulcanischen oorsprong te zijn, daar uit verscheidene bergen, nog gedurig damp en een zwavelachtige rook komt, de strekking is Noord-Noord-Oost en Z. Z. O. Het heeft omtrent 9 mijlen lengte en 4 breedte, over deszelfs breedste zijde. Op den top van een' der bergen, is een onpeilbaar diep meer van zoet water, misschien was dit wel voor eeuwen de krater van eene vulkaan. De hoofdstad *Roseau* is door de Franschen gebouwd, zij ligt aan de westzijde, en heeft eene baai, waar de schepen eene goede ankerplaats vinden, de Engelschen zijn thans de meesters van hetzelfde, daar zij het bij den laatsten vrede, voor zich behouden hebben, de voortbrengselen zijn koffij, suiker en katoen, het land is goed bebouwd, en de gezigten zijn, op enkele plaatsen, verrukkelijk.

Den 31sten, met den dag, bevonden wij ons tus-

schen de eilanden *Dominica* en *Martinique*, besluitende nu de Kommandant, om tusschen deze beide eilanden door te gaan, en de Caraïbische zee te verlaten. Ten einde dus in deze passage op te werken, werden alle mogelijke dienstdoende zeilen bijgezet, de wind was regt Oost, en de stroom kwam uit den Oceaan, met kracht tegen ons inzetten, dus moesten wij tegen wind en stroom opwerken; de flaauwe koelte, die wij in den voormiddag hadden, deed ons weinig winnen, maar dewijl daarna de koelte toenam, vermeerderde de vaart van het schip, en konden wij dus, doordien het kanaal tusschen de eilanden $3\frac{1}{2}$ à 4 mijl breed is, zeer voordeelige boegen doen, waardoor wij het genoeg hadden, dat wij des nachts, om $2\frac{1}{2}$ uur den oosthoek van het eiland *Dominica* te boven zeilden, zijnde 16 uren bezig geweest, om eene lengte van 4 mijlen af te leggen.

Het eiland *Martinique* behoort aan de Franschen, die er zeer veel werk van maken, en er altijd eene goede krijgsmagt, en een eskader hebben; hetzelfde is 12 à 14 mijlen lang, doch zeer ongelijk in breedte, de breedste plaats is 5 mijlen. Het land is zeer ongelijk, hebbende menigvuldige heuvels, in den vorm van suikerbrooden; onder deze bevinden zich drie voornamen bergen, de hoogste derzelve, *la Montagna Pila* genaamd, is eene uitgebrande vulkaan, en gelijkt veel naar den bol van een' hoed. De toppen dezer bergen, zijn meestal door de wolken bedekt, doch kunnen op zeer groote afstanden, van

alle zijden des eilands, in zee gezien worden. Deze bergen brengen het eiland eene groote vruchtbaarheid aan, daar de stroomen, die uit dezelve ontspringen, den grond bewateren en vruchtbaar maken, dit, zoo wel als de zorgvuldigheid, waarmee de grond bebouwd wordt; zijn de oorzaken, dat dit eiland zeer vele voortbrengselen oplevert, als: koffij, suiker, katoen, enz., alsmede eene soort van persico, bekend onder den naam van *Crème de Noyau*, welke likeur alhier gestookt wordt, en in *Frankrijk* en elders, voor eene groote lekkernij doorgaat. De steden zijn fraai, zeer netjes gebouwd, en men vindt er alles, wat de Fransche weelde en gemak kan uitdenken. De havens en baaijen leveren wel is waar goede ankerplaatsen op, maar zijn niet altijd veilig in de Orkaanstijden.

Den 1sten Augustus, met den dag, zagen wij in het Westen van ons de eilanden *Dominica* en *Maria Galante*, ten 10 uren zagen wij het eiland *Deseada* voor ons uit; dit is een klein rotsachtig eiland, waarop katoen geteeld wordt. Met den middag verbeterden wij ons bestek naar de middagsbreedte en genomene peiling, en bevonden dat de tijdmeters lengte met die volgens de kaart van HAETHER 10 minuten verschilden. Tegen 4 uren zagen wij een klein en zeer laag eilandje, *Petite Terre* genaamd, hetzelfde is omtrent 3 mijlen lang, doch zoo laag, dat het des nachts gevaarlijk zoude zijn te naderen; twee schepen, die den wil naar de eilanden hadden, passeerden ons.

Den volgenden dag was het weder ongestadig, en met den avond hadden wij zware regens, vergezeld van donder en weêrlicht, en daarna eene stijve koelte uit het Oost-Noord-Oosten. Wij lieten het nu om de Zuid-Zuid-Oost loopen, en zagen den 4den met den middag, den Noord-Westhoek van het eiland *Barbados*, in het Zuid-Zuid-Westen; de lucht was dik en buijig, vergezeld van regen en stijve koelten, tegen 2 uren klaarde de lucht een weinig op; wij bevonden ons toen op 3 mijlen afstands van het eiland *Barbados*. Het land is van eene middelmatige hoogte, en heuvelachtig; hetzelfde is het Oostelijkste van alle de West-Indische eilanden gelegen, het is zeer vruchtbaar, doch de orkanen verwoesten dikmaals den oogst; de voornaamste stad is *Bridgetown*, aan de westzijde gelegen. Dit eiland en *Jamaica*, zijn de stapelplaatsen der Engelschen, voor alle soorten van behoeften. Op beide deze eilanden, hebben zij altijd eene groote krijgsmagt en eskaders, ook zijn het de zetels der Gouverneur-Generaals. Het overige van den dag hadden wij gestadige buijen, vergezeld van donder, wij manoeuvreerden dus naar de omstandigheden; tegen middernacht begon de lucht op te helderen, en het weder te bedaren, met den dag zagen wij nogmaals bovengemeld eiland in het West-Zuid-Westen van ons; twee schepen passeerden ons, die den wil om de West hadden. Wij bragten eene nieuwe voormarszeilsra op, daar degene, welke in gebruik was, den vorigen dag gekraakt was; en lieten het nu om

de Zuid loopen, tot op 8^e breedte, waar wij tusschen dezen en den 10den graad opwerkten, tot wij, volgens het bestek, *Bramspunt* in het Zuiden van ons hadden.

De reden, waarom wij trachtten op deze hoogte onze noodige lengte te bekomen, was, omdat wij ondervonden, dat hier de stroom meer om de Oost dan om de West liep, hetgeen het tegenovergestelde was, zoodra men weer om de Zuid kwam, waarom ik dus ook gerust aan alle schippers, die beneden de rivier van *Suriname* komen te vervallen, kan aanraden, het op die breedte te laten loopen, en aldaar hun Oost trachten te bekomen, in plaats van eene doorsteek te maken; ik twijfel niet of deze poging zal hun welgelukken.

Het weder bleef steeds zeer ongestadig, vergezeld van zware regens, en des avonds meestal weêrlicht; zoodra wij dus de noodige lengte hadden, was de koers om de Zuid. Den 15den, des namiddags om 4½ uur, werd er land van top gezien, en te 9 uren gingen wij, daar door de nevelachtige lucht het land niet goed te verkennen was, op 5 vademmen diepte ten anker. Na onze gissing, moesten wij tusschen Post *Oranje* en de *Wia-Wia* zijn, in den nacht merkten wij eenen stroom op, van 2 mijl per wacht, om de West. Den 16den, met den dag, herkenden wij ons bij de *Mot*-kreek te zijn, waar de vlag van de brandwacht woei, ligten toen het anker, en zeilden langs de kust. Op de hoogte van de *Warappa*-kreek wordt het water

dieper; bij deze krekten vindt men vele gebouwen, waardoor het land zeer kenbaar wordt; zoodra men nu laatstgemelde kreek gepasseerd is, komt men aan de groote modderbank, die zich tot voor de rivier *Suriname* uitstrekt, en hoe meer men *Bramspunt* nadert, hoe verder dezelve in zee zich uitstrekt; waarom men zoo lang langs dezelve moet zeilen, tot men *Bramspunt* in het Zuid-Oost heeft, kunnende men dan bij den wind opsteken, en naar binnen zeilen.

Des avonds om 6 uren passeerden wij bovengemelde punt, zeilende wij de rivier op, tot voor het fort *Amsterdam*, waar wij om 10½ uur het anker lieten vallen. Den volgenden dag, met den middag, kwamen wij voor de stad *Paramaribo*, alwaar wij op onze vorige plaats het schip vertuuden, en tegen 5 uren kwam mijn vader aan boord; wien ik het genoeg had, in eenen goeden welstand aan te treffen; Z. Ed. overhandigde mij verscheidene brieven, die alhier, gedurende onze afwezigheid, uit het Vaderland gekomen waren, en zeer goede tijdingen, voor mij bevatteden, aangaande den welstand van mijne echtgenoot en verdere familie en vrienden; des avonds gingen wij beide naar den wal; waar ik door mijne vrienden zeer hartelijk ontvangen werd.

Na de viering van Z. M. verjaardag, den 24sten, die door ons op de gewone wijze gevierd werd, en waarbij tevens aan de equipagie, van wege den Gouverneur, eene halve flesch wijn

per man uitgedeeld werd, werd het overige van de maand doorgebracht, met verschillende werkzaamheden; wij begonnen toen het schip af te tuigen, ten einde alles op nieuw te voorzien; en deden voorts exercitiën met geschut en handgeweer. Verscheidene koopvaarders namen de reis naar het Vaderland aan; een derzelve, zijnde, *De twee vrienden*, Kapt. H. Bos, van *Rotterdam*, geraakte bij het afdrijven der rivier, ons voor den boeg, waardoor wij eene geringe schade bekwamen, verleende wij den noodigen bijstand aan gemelden Kapt., waarvoor hij aan de equipagie een douceur van f 240 Surinaamsch gaf, en een rondhout ten behoeve van ons schip. De ingezetenen der stad, bleven ons steeds met beleefdheden overladen.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen gedurende de maand September. — Beschrijving der levenswijjs, enz. — De inwoners der kolonie. — Voortbrengselen. — Werkzaamheden der maand October. — Iets over de Caraïben of oorspronkelijke Indianen. — Derzelver zeden, gewoonten, enz. — De Maron-negers.

De maand September leverde veelvuldige werkzaamheden op; in het begin derzelve ging de 1ste Officier, de Heer VAN ES, tot herstelling zijner gezondheid met den Heer BRUNINGS naar eene plantaadje; dit vertrek verschaft mij geenszins rust, dewijl ik door deze afwezigheid Zijn-Ed. post waarnemen moest. Nadat dan al het tuig goed voorzien was, tuigden wij het schip wederom op, en de timmerlieden kalfaatten al de dekken, welke op vele plaatsen lek begonnen te worden. Bij eene visitatie, die in de kruidkamer gedaan werd, be-

vonden wij het zeer noodzakelijk te zijn, dat men het kruid ontscheepte, ten einde in het magazijn aan den wal hetzelfde na te zien en te droogen, hetgeen dan ook bewerkstelligd werd; van de kardoezen waren een groot getal onbruikbaar; aan boord luchtte en reinigde men de kruidkamer, zoo veel als zulks maar mogelijk was. Vervolgens werd het watterruim opgebroken, al de vaten naar den wal gezonden, om dezelve te laten herstellen, schoonmaken en teren; vier vaten werden gesloopt om de anderen te repareren, de ballast werd opgenomen en de touwen op het dek gehaald, waarna men de brandspuit in het ruim zette, ten einde in de vullingen overal water te kunnen spuiten, en aldus het schip van alle vuiligheid te zuiveren, en de inhouten te conserveren, in de victualie-ruimen werden dezelfde werkzaamheden verrigt; door deze bewerking werd het schip geheel gezuiverd, en de frissche lucht zeer bevorderd. Daar men vooronderstelde dat de pan van het spil lek was, ligtte men hetzelfde, doch kon geen lek ontdekken; na dus de pan schoon gemaakt te hebben, zette men het spil wederom op zijne plaats.

De equipagie kreeg thans ook betaling van het tweede kwartaal, doch hier hadden wij op nieuw een bewijs, dat het geld, schoon ieder aangenaam, echter niet ieder even nut is, doordien het grootste gedeelte der matrozen er meerder slecht dan goed gebruik van maakt, waarom wij dan ook het volk maar bij gedeelten naar den wal lieten gaan, ten

einde hun gelegenheid te geven, zich aldaar van hetzelfde op de spoedigste wijze te ontlasten, iets dat zij dan ook nooit nalaten, en waardoor men wederom rust in het schip krijgt.

De drooge tijd was thans op handen, waardoor de hitte dikmaals ondragelijk werd, meer dan eens teekende de thermometer op den middag 92° à 94° aan, waardoor zeer vele ziekten aan den wal ontstonden; aan boord bleef alles echter zeer gezond; eene regenbui, die somtijds viel, was vooral zeer verkwikkend. Uithoofde van deze hitte lieten wij de equipagie van 11 tot 2 uren geene werkzaamheden verrigten. In den loop der maand werden door Fransche schepen meer dan 600 koppen slaven ingevoerd, dus, ofschoon deze handel verboden was, lieten de Franschen niet na denzelfven te voeren, hetwelk aan de kolonie een wezentlijk voordeel verschaft.

Thans het voornaamste van hetgeen aan boord voorgevallen was, ter neder gesteld hebbende, zal ik overgaan tot datgene, wat ik gedurende mijn verblijf in deze kolonie aangaande dezelve nog heb vernomen. Men verwachtte hier echter geene volledige beschrijving van deze kolonie; tot het leveren hiervan ontbraken mij zoo wel de tijd als de kundigheden. Door mijne veelvuldige bezigheden was het schip toch mijn voornaamste verblijf, ik heb evenwel getracht, om dien tijd, welken ik aan den wal doorbragt, te besteden, met mij te laten onderrigten en onderzoekingen te doen. Den uitslag

van een en ander zal ik hier laten volgen, en beginnen met de bevolking.

Volgens eene aan mij gedane opgave, rekt men het getal der blanken op 4 à 5000, waarvan het grootste deel in de stad wonen, dat der kleurlingen van verschillende rassen op 2 à 3000 en der slaven of Negers op 40 à 50000. De oorspronkelijke bewoners, namelijk de Indianen of Caraïben worden hier niet onder gerekend, derzelver getal is ook niet goed bekend, daar zij zich op verschillende plaatsen van de kolonie gevestigd hebben.

De verschillende geslachten der kleurlingen ontstaan door de volgende vermengingen, als:

Kaboeers uit de zamenl. van een' Mulat en Negerin.		
Mulatten	_____	Blanke en Negerin.
Mesties	_____	Blanke en Mulattin.
Casties	_____	Blanke en Mesties.
Poesties	_____	Blanke en Casties.

Tusschen dezen laatste en een' blanke is zeer weinig onderscheid. De meeste ambachtslieden vindt men onder de kleurlingen, welke zeer goede werklieden zijn. De trotschheid is hun aangeboren, doch zij zijn genoodzaakt zich daarin te matigen, daar zij te veel van de blanken afhankelijk zijn, en de laatstgemelden hen altijd op eenen zekeren afstand houden. De zucht tot schitteren en tot weelde is bij diegenen, welke vermogen bezitten, overdreven, voornamelijk bij het vrouwelijke geslacht, waar pracht

in kleeding eene aangeborene behoefte schijnt te zijn.

De levenswijze eens blanken is meestal op de volgende wijze ingerigt: met den dag, dat is te 6 uren, staat hij op; na zich gekleed te hebben, begeeft hij zich in de galerij van zijn huis, om de versehe lucht te genieten, en gebruikt aldaar, onder het lezen der courant, een' kop thee of koffij. Tegen 7½ uur gaat hij uit, om eene wandeling en bezigheden buiten 's huis te doen, tot 9 uren, waarna men zich op het kantoor begeeft, tot op den middag, zijnde het nu tijd het ontbijt te nemen, hetwelk gewoonlijk uit koud vleesch of gebakken visch met wat bananen en een glas bier of wijn bestaat; daarna gaat men in de hangmat wat nitrusten tot 2 uren. Alsdan worden de werkzaamheden hervat tot 4½ uur, en tevens thee gedronken, hierna het toilet gemaakt en tegen 5 uren het middagmaal gebruikt; na afloop van hetzelfde doet men eene wandeling, gaat thee drinken bij den een of ander van zijne kennissen, en brengt het overige van den avond in eene der societeiten door. Van deze zijn er drie, als de Surinaamsche, welker leden meestal uit de eerste ambtenaren en aanzienlijkste inwoners der kolonie bestaat; *l'Union*, waarvan de administrateurs, directeurs, boekhouders, koopvaardij-kapiteins, enz., leden zijn; en de militaire societeit. Voorts zijn er twee societeiten der Joden. In alle dezen vindt men de Hollandsche nieuwspapieren, een biljart en andere middelen om den tijd te kunnen slijten. Tegen 11 uren gaat

iedereen huiswaarts, en na de klok van middernacht zijn er weinig menschen in de kolonie meer op de been, en diegeen, welke zich alsdan nog op straat bevindt, loopt gevaar, zoo hij geene vaste woonplaats heeft, den nacht *à la belle étoile* door te moeten brengen, daar men geene goede logementen heeft. Over het algemeen heerscht alhier in de zamenleving veel verdeeldheid en voornamelijk onder het gering getal blanke vrouwen; waar bij velen eene kwalijk geplaatste kieschheid plaats heeft, in hare wijze van verkeereren met elkander; zoo zullen bij voorbeeld de vrouwen der eerste ambtenaren niet omgaan met die, welker mannen geringere posten bekleeden, ja zelfs niet met koopmans of planters vrouwen, alles is zoo naar rato, hetgeen de verkeerung in eenige huizen zeer lastig en onaangenaam maakt. Als eene voorname oorzaak hiervan moet men beschouwen, dat die Heeren, welke ongetrouwd zijn, in plaats van eene vrouw wettig ten huwelijk te nemen, naar de wijze des lands trouwen, hetwelk bestaat in eene huishoudster te nemen, en dan met zoodanige vrouw te leven even alsof zij werkelijk getrouwd waren, hetgeen hen vrij wat goedkooper uitkomt dan het huwelijk met eene blanke vrouw.

Deze huishoudsters zijn gewoonlijk meisjes van de kleur of Negerinnen, welke dan algemeen *miesjes* genoemd worden, onder dezelve vindt men zeer schoone en aanvallige vrouwen, zij zijn zeer getrouw aan den man, met wien zij leven, en dienen hem

op zijne wenken, ja zelfs op eene slaafsche wijze. Een harer grootste genoegens bestaat in het zorgen voor de netheid en reinheid van kleding en linnengoed van hunnen Heer, en in de verdere zorg voor zijn toilet; met dit een en ander weten zij ook eenen blanke sterk aan zich te boeijen. Wat haren eigen' persoon aangaat, zij zijn uitermate zindelijk op haar ligchaam, en houden veel van opschik en eene fraaije kleding, waarvoor zij dikmaals meerder geld dan de blanke vrouwen durven uitgeven; zij zijn van eenen jaloerschen aard, doch luiheid is haar hoofdgebrek. Het dansen beminnen zij bovenmate. Er zijn verscheidene onder deze vrouwen, die nog al eenig vermogen bezitten, van hetwelk zij ook een zeer goed gebruik weten te maken. De kinderen, die bij zoodanige manier van leven verwekt worden, kan men naar goeddunken aannemen of niet, meestal blijven zij tot last der moeders; zoo men ze aanneemt, laat men hen gewoonlijk, indien het jongens zijn, een ambacht leeren, waardoor zij dan in staat gesteld worden eene broodwinning te hebben; een meisje volgt veelal het voetspoor harer moeder, die haar dan, zoodra zij den genoegzamen ouderdom bereikt heeft, wederom aan eenen blanke tot huishoudster geeft, waarvoor zij dan een beloning bekomt. Ook gebeurt het wel, dat de vader hetzelfde naar een der Europeesthe gewesten zendt, om eene goede opvoeding te genieten, en zij aldaar dan met eene goede huwelijks gift trouwen. Vele dezer vrouwen zijn lid-

maat eener Christelijke gemeente, makende de predikanten er veel werk van, om haar hiertoe over te halen, de kinderen worden bij hunne geboorte gedoopt, en tot een der gemeenten opgeleid.

Het getal der dienstboden in een huisgezin, dat eenigzins in aanmerking komt, bestaat gewoonlijk uit twee mannelijke en twee vrouwelijke, zijnde alle slaven, het zij eigen of gehuurde; de mannelijke verrigten de dienst van kok en huisknecht, van de vrouwelijke is eene voor het huiswerk, en de andere voor het wasschen en grove werk. Onder de Negers zijn er vele, die door de Hernhutsche broeders tot de Christelijke Godsdienst overgehaald zijn, stichtende deze veel goeds onder dezelve.

De groenten, die alhier gevonden worden, zijn snij- en prinsessenboonen, doperwten, salade, vele soorten van kool, soepgroenten, radijs, aspersies en voorts meest alle soorten van groenten, die wij bij ons te lande hebben, uitgenomen tuinboonen en bloemkool, ook willen de aardappelen er niet goed voortkomen. Als de landeigene voortbrengselen heeft men er de casave, de patatoes, die men bij gebrek van aardappelen gebruikt, en de bananen, welke hier mede voor een groot deel in de levensbehoefte der inwoners voorzien, die er zich op verschillende wijzen van bedienen. Deze vrucht wordt, nog onrijp zijnde, gekookt en geroosterd, en in plaats van brood gebruikt, of als soep gekookt met gezouten vleesch en spek er bij, welke laatste alhier bananenbras genaamd wordt, men maakt er

ook een' koek van, even als eene podding, *tom tom* geheten. Wanneer deze vrucht rijp is, wordt dezelfde raauw gegeten, en ook gebakken, en heeft dan in smaak veel van appelen, doch op welke wijze ook klaar gemaakt, is deze vrucht altijd smake-lijk, en voor de inwoners der kolonie eene onontbeerlijke behoefte geworden; de maïs of Turksche tarwe groeit hier mede in overvloed.

De voornaamste vruchten zijn: de china's appelen, zoete en zure oranjes, citroenen, lemmetjes, sucade, pompelmoezen, gidions appelen, manges, sapatiljes, advocaten, *pomme de rose*, *pomme de cithere*, watermeloenen, kanteloepen, zuurzakken, papaijers, mamaaijers, granaatappelen, roode en witte druiven, tamarinde, goujaries, ananassen, marcusades, casjou, roode geribde kersen, kokosnoten. bakovens, de Oost-Indische amandel, de broodvrucht van *Otaheite*, enz.

Het vleesch, hetwelk men gebruikt, is ossen-, schapen- en varkensvleesch, doch het eerstgemelde is niet meer dan middelmatig, de beide andere soorten zijn over het algemeen beter, men vindt er ook hertenvleesch, doch dit is zoo algemeen niet; wijders heeft men verschillende soorten van gevogelte en visch, waaronder zeer goede zijn. Van al de bovengemelde goederen wordt alle morgen markt gehouden, op daartoe bestemde plaatsen.

Alvorens nu met de verdere bijzonderheden dezer kolonie voort te gaan, zal ik eerst vervolgen met het gebeurde der maand October, en daarna nog

een en ander over de oorspronkelijke Indianen of Caraïben, tot besluit van dit Hoofdstuk afhandelen. Werkzaamheden ontbraken gedurende deze maand niet, dewijl het voornemen van den Kommandant was, eenen tweeden kruistogt te doen, zoodra de victualie, die voor ons, ingevolge bekomen aanschrijving, onder weg was, aangekomen zoude zijn. Wij bragten dus alles, wat het tuig aanging, verder in gereedheid, lieten het noodige water tot vulling der vaten van de *Savane* halen; het kruid, dat nu gereed was, werd aan boord gehaald, en de kardoezen gevuld. Men maakte 500 nieuwe saaijen kardoezen en van tijd tot tijd oefende men met geschut en handgeweer.

Den 15den had er des avonds tegen negen uren een zeer onaangenaam geval aan boord plaats. De schoolmeester, J. D. HANKEN, was zonder voor kennis, in de barkas, die op zijde lag, zich gaan baden; weder aan boord willende komen, stapte hij, door het afgieren der barkas, de valreep mis, en viel in de rivier. Ofschoon wij dadelijk met de sloep van boord gingen, om te trachten hem te redden, was hij reeds door den sterken stroom en het dikke water gezonken, men vond niets anders dan zijn' hoed. Het verlies van dezen jongeling werd zeer betreurd, daar hij van een' werkzamen en stillen aard was, en zeer vlijtig in het waarnemen van zijn' post.

Den 16den arriveerde het schip, *de Jufvrouw Aagje*, Kapitein H. RUIL met 33 lasten victualie

voor ons uit *Texel*. Wij namen van deze victualie zoo veel over, als wij voor den tijd van zes maanden aan boord noodig hadden, het overige werd in het magazijn aan den wal geborgen. Tegen het laatst der maand sloegen wij de zeilen aan, en bragten alles in gereedheid om zee te kunnen kiezen. Voor ons vertrek werd aan de equipagie nog het derde kwartaal hunner gagie uitbetaald, ook kwam de Luitenant VAN ES terug aan boord, zijnde Z. Ed. veel gebeterd. De hitte was even als de vorige maand ondragelijk, ja zelfs teekende de thermometer wel 96° op den middag aan, de zieken in de stad verminderden niet. De Heer VEECKENS die eene plantaadje reis was gaan doen, kwam van dezelve ziek terug; aan boord bleef alles echter zeer gezond.

In deze maand bevonden er zich vele Indianen of Caraïben in de stad, aan welke van Gouvernementswege geschenken, bestaande in geweren, ijzerwerk, kruid, stoffen en andere goederen gedaan werden. Hunne opperhoofden ontvingen een geheel kostuum, bestaande uit een' gegalonneerden rooden rok, en korte broek, wit vest, kousen en schoenen, een hemd, een' ronden hoed met goud boordsel, en een' grooten stok met vergulden knop, waarop 's Konings wapen gegraveerd was. Daar zij verscheidene dagen vertoefden, verschaftte ons zulks gelegenheid hunne levenswijs op te merken.

Deze Indiaanen of roode Caraïben zijn hier algemeen bekend onder den naam van Bokken, en

houden hun verblijf op onderscheidene plaatsen der kolonie, als aan de rivieren de *Marowyne* en *Saramacca*, de *Para*-kreek, en aan meer andere oorden. Zij mogen niet in de stad *Paramaribo* wonen, maar er slechts van tijd tot tijd komen, ten einde hunne goederen te verkoopen, of tegen anderen in te ruilen, wordende hun dan voor dien tijd eene loots tot woning aangewezen, en hen van wege het Gouvernement bakkeljaauw en dram uitgereikt. Wanneer zij in de stad komen, doen zij zulks met verscheidene huisgezinnen te gelijk. Zij reizen in eene lange kano, waarin wel 10 à 12 personen kunnen zitten, wordende de koopwaren in het midden derzelve geborgen. Zoodra zij aan den wal komen, hangen zij hunne hangmatten op in de loots, doende de mannen dan volstrekt anders niet, dan wat door de stad loopen, jagen, hunne goederen verkoopen en van tijd tot tijd den noodigen sterken drank nuttigen, terwijl de vrouwen en kinderen hen dan naloopen.

Wanneer zij in hunne woning zijn, liggen de mannen meestal in de hangmat, waarbij eene aarden kruik met water staat, welke altoos vol moet zijn, en waarvoor vrouw en kinderen zorg moeten dragen, latende zij zich dan door de vrouwen bedienen, die hun eten, en wat zij verder benodigd zijn, brengen moeten, gaande hunne luiheid somtijds zoo verre, dat zij zich het eten in den mond laten steken, terwijl zij den tijd slijten met belachelijke gebaren te maken, ten einde de omstan-

ders stof tot lagchen te geven.

De kleur dezer menschen is een geheel eigenaardig rood of koperkleur, zij hebben dik en pikzwart haar, hetwelk de vrouwen zeer lang laten groeijen en de mannen en kinderen kort afsnijden. Velen versieren hun ligchaam door verschillende figuren op hetzelfde te laten prikken of tatoueren; anderen door zich te bestrijken met eene verw, welke uit *roucou* (*orleans*, *orillane*) met olie gemengd, wordt bereid, waardoor zij zoo hoog rood worden, als een gekookte kreeft, en voornamelijk zorgen zij hun haar daarmede geheel rood te maken. Zij gaan meestal geheel naakt, hebbende slechts een lapje om hunne heupen geslagen; dat bij de vrouwen netjes gewerkt, of van katoen en koralen gebreid is, zijnde dit hun voornaamste sieraad; voorts hebben laatstgemelde zich omde enkels en boven de kuit met een' band sterk geregen, waardoor de kuit tusschen beiden uitsteekt, en daardoor tot eene onnatuurlijke grootte en hardheid zwelt, hetgeen nog meer in het oog loopt, dewijl zij de kuit rood schilderen, dit wordt van den ouderdom van 7 à 8 jaar begonnen, van welken tijd af zij altijd dit sieraad blijven dragen, hierdoor verkrijgt het been veel al de gedaante van een' gedraaiden stoelsport, ongemakken veroorzaakt deze gewoonte haar geen-zins. Bovendien steken zij in de ooren eene groote kurk, welke rood geverwd zijnde, veel naar een stuk raauw vleesch gelijkt, en het gezicht alleraardigstelijkst maakt; anderen steken ook wel in de

kin even beneden de onderlip twee of drie spelden of naalden, welke in eene schuinsche rigting gestoken zijnde, eene zeer vreemde vertooning maken; door behulp der tong weten zij ze er zeer behendig uit te halen en wederom in te steken, ook dragen eenige door het middenschot van den neus eene van zilver gemaakte machine.

Niet minder zonderling in onze oogen is de geheele gedaante dezer menschen, want daar zij de kinderen bij hunne geboorte het achterhoofd, door middel van twee plankjes, eenigzins plat drukken, bekomen zij eenen platten hoofdschedel, het gezigt is meestal rond of eivormig, met eenen spitsen neus, grooten mond en veelal kleine oogen, het zwarte haar maakt dit gezigt nog vreemder. Zij hebben voorts, en voornamelijk de vrouwen, breede lompe ruggen, met groote heupen, dat hun, wanneer men ze van achteren ziet, eene gedaante geeft, alsof zij minder met billen bedeed zijn; hunne voeten staan meestal binnenwaarts, zoo dat zij met een woord zeer lompe schepselen schijnen. De vrouwen dragen hare kinderen in door haar van katoen of heestergewas vervaardigde netten, die zij op de wijze van een' draagband om de schouderen doen.

Voorts heerscht bij hen de bijna onbegrijpelijke gewoonte, dat zoodra de vrouwen bevallen, (hetgeen bij haar zeer gemakkelijk moet gaan) zij, zoodra het kind ter wereld is, wederom aan den arbeid gaan, terwijl intusschen de man eenige dagen in de hangmat liggen blijft, om zich even als eene

kraamvrouw bij ons, door de pas verlostte vrouw zorgvuldig te laten oppassen en bedienen.

Deze Indianen dragen verschillende namen, naar de landstreek, die zij bewonen; zij worden door een hunner als opperhoofd geregeerd, aan wien zij ook eerbied en onderdanigheid bewijzen; met elkander leven zij zeer verdraagzaam, onafhankelijkheid is hun doel, moed tot dolle koenheid toe, ontbreekt hun niet, en wraakzucht jegens hunne vijanden, is, gelijk bij de meeste wilde volkeren, een der hoofdtrekken van hun karakter; van sterken drank zijn zij groote liefhebbers en deze maakt velen, wanneer zij er wat veel van gebruikt hebben, kwaadaardig en gevaarlijk, zelfs voor hunne vrienden. Hunne onbezorgde en onbeschaafde levenswijze doet hen in hunne domheid alles wegnemen, wat hen aanstaat, maar zij laten zulks toch eerst aan den eigenaar zien. Ofschoon de veelwijverij bij hun in gebruik is, zijn zij op hunne vrouwen zeer jaloersch, en wanneer een Indiaan zijne vrouw op overspel betrapt, slaat hij haar zonder verderen vorm van proces met zijn' *abatou* dood. Echter is het in hunne oogen niet hiermede strijdig, wanneer zij, gelijk wel eens gebeurt, eene hunner vrouwen, aan eenen blanke ten teeken van genegenheid of vriendschap jegens hem aanbieden; bijaldien hij deze aanbieding weigert, wordt zulks door hen zeer euvel opgenomen. Hunne voornaamste bezigheid is de jacht en de visscherij, ook verwaardigen zij zeer fraaije van teenen gevlochten man-

den of korven tot berging van kleederen, alhier bekend onder den naam van pegaals en baskieten; voorts breijen zij katoenen hangmatten, maken hals-snoeren van vischgraten, en meer andere aardigheden.

Hunne wapens bestaan uit bogen en pijlen en een' *abatou*. Hunne pijlen zijn van verschillende soorten, onder welke er zijn, die zij in zwaar vergift doopen, om zich van te bedienen jegens hunne vijanden. De *abatou* is eene soort van knods, welke gemaakt wordt van letterhout, dat zeer hard is, en heeft de lengte van $1\frac{1}{2}$ à 2 voet, de dikte van $1\frac{1}{2}$ duim en is 3 duim breed. Dit wapentuig is een langwerpig vierkant, en plat van onderen en boven, even voorbij het midden is de dikte maar 1 duim in het vierkant, en loopt dan wederom uit; op dit dunste gedeelte, en dus in het midden wordt hetzelfde vastgehouden. Met deze beide wapenen weten zij zeer behendig om te gaan, en zijn altijd zoo naauwkeurig in het treffen, dat een pijl zelden zijn doel mist, en een wel aangebragte slag met den *abatou* voldoende is, om iemand af te maken; de mannen dragen allen een zeer groot mes, dat zij in een' gordel, die hen om het lijf zit, steken.

De Godsdienst van dit volk heeft twee voornamen waarheden, het geloof in een opperst wezen en de verwachting van een' toekomstigen staat, ten grondslag. Zij vreezen ook voor een kwaad wezen, dat zij Maboye noemen, en gelooven gelijk alle onbeschaafde volken in tooverij en andere bijgeloovigheden.

Bij ziekten gebruiken zij zeer weinig geneesmiddelen, doch nuttigen alsdan bijna geen voedsel, en laten zich het gansche ligchaam wrijven; indien zij de ziekte gevaarlijk achten, komt er een geneesheer of priester bij hen, met een instrument, bestaande uit eene ronde kalabas, waarin eenige steentjes zijn, en waar een stokje ingestoken is, van boven met vederen voorzien, hiermede gaan zij bij den zieke zitten, en rammelen onophoudelijk, en pogen op deze wijze de ziekte weg te jagen.

Buiten deze Indianen, heeft men in de kolonie voor een ander soort van menschen dikmaals meer te vreezen, namelijk voor de Marons- of Boschnegers. Dit volk is zeer magtig en bestaat alleen uit Negers, die op verschillende tijden van plantaadjes weggelopen zijn; menig malen zijn de blanken genoodzaakt geweest met hen oorlog te voeren, doch daar het hun nooit heeft kunnen gelukken dezelve geheel en al ten onder te brengen, hebben zij er vrede mede gemaakt, en keeren hun jaarlijks geschenken uit, ten einde zij zich stil en rustig blijven houden; zij wonen in de bosschen aan de rivieren de *Marowyne* en *Saramacca*, waar militaire posten zijn, om steeds een wakend oog op hen te houden.

TIENDE HOOFDSTUK.

*De maand November. — Zeilen naar Curaçao. —
Verblijf aldaar. — Konvoieren naar de Spaan-
sche kust. — Beschrijving van Porto Cabello. —
Ontmoeting aldaar. — Terugkomst te Cura-
çao. — Merkwaardige spelonk. — Verder ver-
blijf aldaar.*

Daar het vertrek nu bepaald was, kreeg ik den 2den November verlof, om van mijnen vader en vrienden afscheid te gaan nemen. Zeer verschillend was de stemming in welke ik thans mijne vrienden in de kolonie verliet, in vergelijking met mijn vertrek in de maand Jnnij. Toen heerschte vreugde rondom mij en nu droefheid, daar de waardige VEECKENS, die in de vorige maand ziek van eene plantaadje in de stad terug gekomen was, in de crisis zijner ziekte lag. Alles dobberde aldaar tusschen hoop en vrees, doch

de krachten van den goeden man waren zoo sterk afgenomen, dat de zwakte de overhand nam, en hij er dien avond ten 9½ uur onder bezweek, en het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, in den ouderdom van circa 47 jaren, na eene ziekte van drie weken.

Groot was het verlies van dezen waardigen menschenvriend, zoo voor zijne vrienden als voor de kolonie zelve, alle zijne onderhoorigen en vrienden waren innig bedroefd over zijn afsterven; mijn vader, die als een broeder met Z. Ed. omgegaan had, was bijna ontroostbaar, en mij trof dit sterfgeval niet minder, want hoe vele genoegens en aangenaamheden had Z. Ed. mij niet gedurende mijn verblijf in de kolonie verschaft, op welk eene kiesche wijze wist Z. Ed. mij steeds vriendschap te bewijzen, en aan den wal zijnde, mij den tijd op eene vermakelijke wijze te doen slijten.

Dit een en ander nadenkende, en dan het ontzielde ligchaam beschouwende, kon ik niet nalaten, mij zelven af te vragen, wanneer ik het oog op hetgeen mij omringde, liet gaan. Wat is grootheid en fortuin op deze aarde? en dan moest ik antwoorden, niets dan ijdelheid.

Bij het openen van het testament bleek het, dat mijn vader en de Heer J. SCHULTZ, JZ. als executeuren in den boedel benoemd waren, hetgeen Hun Ed. veel werkzaamheden verschaften, die, hoe treurig, echter heilzaam waren, daar zij nog al verstrooijing te weeg bragten. Den 3den bewezen wij

de laatste eer aan den overledene, ik nam afscheid van mijne bekenden en vrienden, den avond bragt ik in gezelschap van mijn' vader door, en vertrok den 4den 's morgens vroegtijdig naar boord.

Thans alles gereed zijnde, ligten wij den 5den de ankers, en dreven de rivier af, tot aan het fortres *Amsterdam*. Den 6den ging ik des namiddags met de jol nog eens naar de stad tot het doen van commissiën, waardoor ik dus het genoegen had nogmaals mijnen vader te zien. Z. Ed. begon thans wat te bedaren, wij sleten een paar genoegelijke uren met elkander, en ik vertrok toen weder naar boord, na thans voor goed afscheid genomen te hebben. Den 7den dreven wij met het schip af naar *Bramspunt*, en kwamen de passagiers, welke naar *Curaçao* zouden mede gaan, aan boord; bestaande uit den Majoor der jagers, N. LEMMERS, den Heer BEELDSNIJDER RAVENS, Mevrouw SCHUURMAN en een' oppasser.

Des avonds van dezen dag zetten wij de sloepen in, en gingen den 8sten met het aanbreken van den dag onder zeil naar zee, bezorgden alles behoorlijk aan boord, en zetteden alles zeevast. De koers was Noordwaarts op, tot op de hoogte van het eiland *Tabago*, wij hielden toen af om de West, zagen den 12den land en herkenden hetzelfde voor bovengemeld eiland. Dit behoort aan de Engelschen, heeft 9 mijlen lengte en 2 breedte, men vindt er eene goede haven voor groote schepen en veilige ligplaats in de orkaanstijden, daar dit eiland

zelden door de orkanen geteisterd wordt; de lucht is zeer zuiver en de hitte zeer dragelijk, het land is hoog, en met klaar weder op 10 à 12 mijlen afstands te zien. Wij behielden steeds onzen koers om de West, en zagen den 13den het eiland *Trinidad*, doch op eenen grooten afstand, dit behoort mede aan de Engelschen, sedert den jare 1802. Hetzelve heeft eene langwerpig vierkante gedaante, de lengte van Noord tot Zuid is 10 à 11 mijlen, en de breedte 7 à 8 mijlen, hetzelve is zeer bergachtig; in het midden zijn twee voornamen bergen, van welke de hoogste genoemd wordt, *Tamanaco* of *Tamana*; de grond is vruchtbaar, en het eiland is sterk bevolkt. Ook zeilden wij langs het eiland *Granada*, hetwelk zeer groot en vruchtbaar voorkomt; in de baai, bij de stad, heeft men zeer goede scheepstimmerwerven, waarvan de kleine vaartuigen veelal gebruik maken; de Engelschen zijn mede hiervan eigenaars.

Den 14den zagen wij in den loop van den dag de klippen *Hermanos*, zijnde twee ver boven water uitstekende en zeer goed zichtbare klippen, voorts het eiland *Blanco*, dat uit zeer laag land bestaat, en op niet meer dan 2 à 3 mijlen afstands zichtbaar is, en eene klip, die benoorden het eiland *Orchilla* in de kaarten opgeteekend staat, dezelve vertoont zich hoog en spits, doch van onderen breed, zoo dat dezelve eerst door ons voor een klein vaartuig met een topzeil werd aangezien, wij passeerden dezelve op een kwart mijl afstands aan lij van ons.

Daar wij de eerste reis aan den Zuidkant de eilanden voorbij gezeild waren, verkozen wij thans benoorden dezelve langs te zeilen; de eilanden de *Roguis* en de *Aves* waren de eerste thans om te naderen, zijnde beide zeer laag land, omgeven aan deze zijde van klippen en rotsen, dus zeer gevaarlijk om te naderen of tusschen beide door te koersen.

Den 15den vierde ik met mijne mede Officieren den verjaardag mijner echtgenooten, bij welke gelegenheid een extra fleschje gebruikt werd, en wij eenen vrolijken middag sleten. Den volgenden dag waren wij bij het eiland *Bonaire*, dit gepasseerd zijnde, koersten wij Zuidelijker en zeilden tusschen de eilanden *Groot* en *Klein Curaçao* door. Deze passage heeft de voldoende diepte en is zeer goed bevaarbaar. Voor den liefhebber van schoone gezigten, was alhier thans overvloedig gelegenheid, om zijne oogen te verzadigen, met de beschouwing van de eilanden *Curaçao* en *Bonaire*. Den 17den tegen den middag waren wij voor de *St. Anna*-baai, waar wij bijdraaiden, ten einde den loods, J. SMIT, af te wachten, die aan boord kwam en kort daarna wederom vertrok met brieven voor den Gouverneur, den H. Ed. Gestr. Heer J. P. CANTZLAAR, gaande de passagiers insgelijks van boord. Hierna brasten wij vol, en hielden het kruisende voor de baai; tegen 2 uren deed de Brik, de *Merkuur*, welke in de baai lag, sein voor ons met een schot, waarop wij terstond op het eiland aanhiel-

den, zoodra wij onder hetzelfde waren, kwam de loods benevens den Adjudant van den Gouverneur aan boord, met orders voor den Kommandant; kort daarna werd alles in gereedheid gebragt, om in de baai te kunnen gaan, maar dewijl de wind te Noordelijk liep, gelukte het ons dezen avond niet; de loods vertrok met zonsondergang wederom naar den wal, en wij lieten het vervolgens om de Zuid loopen bij den wind op, tot na middernacht, waarna wij wendden met de steven naar het eiland. Wij bevonden ons toen den 18den met den dag op de hoogte van *Krakes*-baai, en dewijl deze dag de verjaardag was van H. M. de Koningin der *Nederlanden*, werden de schuifstengen opgebragt, en van derzelver toppen de Nederlandsche, Russische en Pruisische vlaggen geheschen. Wij hielden het vervolgens kruisende onder den wal, tot dat de loods aan boord kwam, waarna wij afhielden, en te 11 uren in de *St. Anna*-baai voor het waaigat het anker lieten vallen; vervolgens meerden wij het schip vast, en het grootste gedeelte der aan boord zijnde personen, was zeer verheugd van ontslagen te zijn van den last om te moeten kruisen, voor een eiland, hetwelk aan ons Rijk toebehoorde.

Met den middag deed het fortres *Amsterdam* en de Brik *de Merkuur* ieder een salut van 33 schoten, bij gelegenheid van bovengemelden verjaardag, en des avonds, nadat alle werkzaamheden afgelopen waren, gingen al de Officieren, uitgezonderd de Officiers der wacht, ingevolge bekomene uit-

noodiging, naar het bal, dat door den gewezenen Gouverneur, den Wel-Ed. Heer RAMMELMAN ELSEVIER, gegeven werd. Daar werden nu wederom alle onaangenaamheden en ongemakken der afge-loopene reis vergeten, en ten dien einde ook het grootste gedeelte van den nacht met dansen doorgebracht, tot de ochtendstond ons herinnerde, dat het tijd van scheiden was. Wat mij betreft, ik had het genoegens aldaar vele mijner oude bekenden in eenen goeden welstand aan te treffen, hetwelk mij zeer aangenaam was. Even als voorheen werd mij door velen hunne tafel aangeboden, gedurende mijn verblijf alhier.

Den 19den om 8 uren 's morgens salueerden wij het fortres *Amsterdam* met 15 schoten, en werden met een gelijk getal bedankt; nadat de parades en de Godsdienstoefening afgeloopen waren, besteedde ik dezen dag met aan den wal te gaan, en mijne oude bekenden en vrienden eens te gaan opzoeken, die ik meest allen aantrof, en welke mij een' zeer genoegelijken dag verschaften.

Den volgenden dag begonnen ook wederom de werkzaamheden, moettende het tuig nagezien worden, en de ledige watervaten gevuld, het water wordt alhier van de plantaadjes of tuinen gehaald, waar zeer groote putten zijn, die op eenigen afstand van het water liggen, van deze putten loopt eene gemetselde goot naar den waterkant, daar eene gemetselde waterbak is, voorzien van kranen om het water in de vaten te laten loopen;

eenige manschappen scheppen dan het water met emmers uit den put en gieten hetzelfde in de goot, terwijl de barkas met de ledige vaten voor den bak ligt, kunnende men dus zeer gemakkelijk met behulp eener kleine slang de vaten vullen. Het water is alhier zoo goed niet als te *Suriname*, en indien er langen tijd droogte geweest is, wordt het veeltijds brak, en schadelijk om er veel van te gebruiken.

Den 24sten werd door den Gouverneur, den Luitenant der 2de klasse, H. KETJEN, overgeplaatst op Z. M. Brik, de *Merkuur*, en wij kregen in zijne plaats aan boord, den Luitenant der 2de klasse J. VAN CATS DE RAET van bovengemelde Brik. Den daaraan volgenden dag ging de Brik naar zee, ten einde een' kruistogt te doen naar de eilanden *St. Eustatius* en *St. Martin*. Den 4den December alles gereed zijnde, om zee te kunnen kiezen, heshen wij de konvooivlag, waarbij wij een schot deden, ten einde konvooi naar de Spaansche kust te verleenen. Den 6den vierden wij den verjaardag van Z. K. H. den Kroonprins der *Nederlanden*, vlagden ten dien einde van de toppen, en deden op den middag, even als het fort, een salut van 33 schoten, des middags was er een diner bij den Gouverneur.

Den 12den ons vertrek bepaald zijnde, deden wij met den dag sein voor het konvooi, om de haven te verlaten, en wij gingen onder zeil. Het konvooi bestond uit de Spaansche Schoeners de *Via-*

gigg en *la Trevida*, beide naar de Spaansche kust bestemd; de overtocht naar *Laguyera* was niet zeer voorspoedig, dewijl de stroomen sterk om de West liepen; wij arriveerden aldaar den 20sten des namiddags om 2 uren, het konvooi was reeds voor ons aangekomen, daar het beide zeer snelzeilende vaartuigen waren, en bijzonder geschikt voor deze vaarwaters. Op deze reede vonden wij liggen drie Spaansche Fregatten, twee Brikken en twee transportschepen met troepen en behoeften, welke alhier allen voor eenige dagen uit *Cadix* aangekomen waren. Deze hadden insgelijks aan boord drie afgezanten, ten einde te trachten den vrede met de Insurgenten te sluiten.

Daar nu onze Kommandant voornemens was dien zelfden avond nog onder zeil te gaan naar *Porto Cabello*, begonnen wij tegen 5 uren, nadat alle commissiën aan den wal gedaan waren, het anker te ligten. Door de sterke deining en hooge zee sprong het anker, en viel het schip slaags, waardoor het deinsde en dwars neer dreef; ofschoon wij nu terstond een tweede anker lieten vallen, kwamen wij evenwel voor den boeg van een Spaansch Fregat, dat bijna in ons kielwater ten anker lag, zoodanig, dat de boegsprieten in elkander raakten; met eene geringe schade kwamen wij echter van elkander af, en achter het Spaansche schip zijnde, lieten wij het anker vallen, waar wij genoodzaakt waren den nacht door te brengen. Met den dag gingen wij wederom aan het werk, en kwamen te-

gen 10 uren onder zeil, bestaande ons verlies uit een anker en touw, benevens eenige ligte schade aan het vaartuig.

Den 22sten tegen 4 uren des namiddags lieten wij het anker vallen op de reede van *Porto Cabello*. Alhier vonden wij liggen de Spaansche Korvet *de Diana* en eenige Schoeners. Daar dit eene zeer goede reede is, besloten wij het tuig eens na te zien, en eenige dagen te vertoeven; bij deze visitatie bevonden wij, dat de kalven of wangen van den grooten mast op verscheidene plaatsen uitgeweken en gescheurd waren, als ook dat de langzalings door het slothout ingedrukt en voorover gezakt waren; wij voorzagen zulks met een' borg, tot onze terugkomst op *Curaçao*, ten einde als dan aldaar te repareeren.

Des zondags ging ik, daar mijne dienst zulks toeliet, des namiddags met eenige officieren naar den wal, om de stad en omstreken te bezigtigen. Dezelve is langs het strand gebouwd en in twee deelen gescheiden door eene kleine gracht, het eene deel is omgeven van eene goede batterij; voorts is dezelve zamengesteld uit verscheidene straten, meestal voorzien van fraaije winkels, waar alle soorten van Europesche waren te bekomen zijn; de huizen zijn over het algemeen niet veel bijzonders; eenige weinige uitgezonderd, zijn de overigen meestal klein en slecht gebouwd; voor de ramen zijn even als op vele plaatsen in *Spanje* traliën, waardoor als dan de schoonen de voorbijgangers kunnen begluren. Op

de markt was een monument opgericht tot aandenken aan de afkondiging der constitutie; hetzelfde was zeer eenvoudig maar met veel smaak gemaakt. Bij de landingplaats heeft men de kasernen der troepen, en de posten der douanes; voor dezelve is eene haven, waar de koopvaarders zeer veilig liggen en gemakkelijk kunnen lossen, deze haven wordt beschermd door een groot fort.

De kleeding, levenswijze en voorts alles is bij de inwoners op de Spaansche wijze ingerigt, netheid en zindelijkheid moet men er niet zoeken, voornamelijk bij de vrouwen niet, die er al zeer slordig uitzagen. Buiten de stad zijn zeer goede wandelwegen en plantaadjes, alwaar men koffij, suiker, katoen en indigo heeft. Na dus alles in oogenschijn genomen te hebben, begaven wij ons naar een koffijhuis, hetwelk men veeleer eene elendige kroeg mogt noemen; aldaar waren nu de meeste burgers vergaderd. Velen zaten op eene bank in de opene lucht, met het domino's spel bezig, en onder het rooken van sigaren zich met met koude punsch te verkwikken, anderen waren aan de biljart, doch diegenen, welke met elkander in gesprek waren, overschreeuwden allen.

Alhier had ik eene zeer bijzondere ontmoeting, namelijk van een Fransch Officier, met name DOULIER, met wien ik in de jaren 1812—13 te *Toulon* op hetzelfde schip en eskader gediend had; Z. Ed. voer thans ter koopvaardij, en was alhier gearriveerd van *Martinique* met eenen kleinen Schoe-

ner. Aangenaam was het voor mij een' mijner oude makkers te ontmoeten, en tevens door Z. Ed. den welstand van verscheidene Officieren, met wien ik in dien tijd gediend had, te mogen vernemen, welke zich thans op bovengemeld eiland bevonden. Wij sleten eenen zeer genoegelijken avond met elkander, waarna wij scheidden en afscheid namen, daar Z. Ed. den volgenden morgen vertrekken zoude; ik voorzag hem van sigaren en hij mij van wijn, aan welke artikelen wij wederzijds gebrek hadden, en aldus met eene ruiling in elkanders behoeften voorzagen.

Versche levensmiddelen waren nu beter te bekomen, dan bij ons eerste verblijf alhier. Dewijl er nu eenen wapenstilstand getroffen was tusschen de Koningsgezinden en Insurgenten, werd alles rijkelijk uit de binnenlanden aangevoerd, en was de markt nu voorzien van groenten en vruchten, die alhier zeer goed zijn, voornamelijk ananassen, eieren, gevogelte, enz., doch het vleesch is alhier het slechtste en duurste wat er te krijgen is; de oorzaken hiervan zijn de volgende: ten eerste, dat het vee uit den aard niet zeer groot en vet uitvalt, daar de weilanden schraal zijn, en ten tweede dewijl daarbij nog de slagterij van beesten door het Gouvernement voor een' bepaalden tijd verpacht wordt aan den meestbiedende, welke pachter alsdan op de volgende wijs met het geslachte vee handelt: hij laat het beest in verscheidene stukken hakken, en deze dan aan haken in de hal ophangen; 's mor-

gens op den marktijd loopt nu ieder, die vleesch moet hebben, naar de hal; zoodra hij het getal ponden opgegeven heeft, dat hij hebben wil, wordt door den slagter van ieder stuk een lap afgesneden; waardoor men dus vele stukken voor zijn geld bekomt, doch zelden een goed stuk om te braden, maar wel goed vleesch om eene ratatouille te maken; het slimste van alles is, dat men maar met hetgeen men ontvangt tevreden moet zijn, daar het den slagter weinig scheelt of men het neemt of niet, dewijl er altijd liefhebbers voor zijn, want velen gaan dikmaals zonder vleesch naar huis. Men kan hier zeer fraaije bloemen koopen, doch dezelve zijn duur.

Daar wij alhier den kerstijd doorbragten, behoeften wij niet te vragen, wat alhier de heerschende Godsdienst was, want van 's morgens tot des avonds hoorde men gedurig het gelui der klokken, en de schellen der processiën als anderzins. Op de straten was weinig volk, maar alles stroomde naar de kerken.

Ofschoon het voornemen van den Kommandant was geweest, alhier nog eenigen tijd te blijven liggen, veranderde Z. Ed. spoedig van gedachten, toen Z. Ed. kondschap gedaan werd, den 26sten des namiddags, van de nadering van het Spaansche eskader van *Laguyera*, hetwelk op deze baai aankoerste; op welke tijding terstond order werd gegeven het anker te ligten, hetwelk wij ook terstond ten uitvoer bragten, en onder zeil gingen,

den koers op *Curaçao* stellende, latende wij dus aan de Spanjaards de vrijheid om te ankeren, waar zij zulks zouden goedvinden. — Over het algemeen scheen de komst van deze versterking uit het moederland niet veel vreugde bij de inwoners te verwekken, dewijl men verwachtte, dat de troepen en krijgsbehoeften ontscheept zouden worden, en dit welligt aan den kant der Insurgenten misnoegen zoude kunnen veroorzaken, daar een der artikelen van den wapenstilstand inhield, dat er geene troepen of krijgsbehoeften uit het moederland zouden aangevoerd worden gedurende dien tijd. Dus voorspelden zij zich niets anders dan noodlottige gevolgen voor hen van derzelver komst, welke voorspelling naderhand ook maar al te droevig voor hen bevestigd is.

Dien nacht hielden wij het voor klein zeil, en kwamen den 27sten des morgens om 11½ uur in de *St. Anna*-baai op onze vorige plaats ten anker, den volgenden dag werd een begin gemaakt met de masten te onttuigen, ten einde dezelve te kunnen visiteren; na gedane inspectie bevonden wij, dat de fokkemast in geen al te goeden staat was, dat er aan den grooten mast nieuwe wangen of kalven moesten aangebragt worden, benevens eenige andere reparatiën. Wij kochten nu het daartoe benoodigde hout, hetwelk een paar blokken mahoniehout was, dewijl er geen ander hout, hiertoe geschikt, te bekomen was; de timmerlieden begonnen daarna dadelijk met dezelve te maken. Ook

werd het noodanker uit het ruim geheschen, en nadat hetzelfde gestokt was, in de rust geplaatst.

Den 30sten kwam Z. M. Brik *de Merkuur* van derzelver kruistogt terug, en den volgenden dag, zijnde oudejaars avond, was alles op het eiland in beweging, ten einde het jaar luidruchtig en baldadig te eindigen; de inwoners bragten hunnen tijd door met vuurwerken af te steken, zingen, dansen, enz.; bij de voornamen waren partijen, die tot in den ochtendstond bleven aanhouden. Alle officieren waren aan den wal, behalve ik, die het schip bewaarde, en met genoeg alles uit de verte aanschouwde. In den loop van den avond kwamen er nog verscheidene boden, om mij te verzoeken aan den wal te komen, doch ik sloeg alles van de hand. Zoo het scheepsvolk hunnen zin had kunnen hebben, zouden zij allen wel naar den wal gegaan zijn, en het schip maar aan zijn lot overgelaten hebben, dus kostte het nog al waakzaamheid om hen binnen de valreep te houden.

Den 1sten Januarij 1821 ging tegen den middag de *État-Major* der beide vaartuigen naar Z. Excell. den Gouverneur, om een bezoek af te leggen, en daarna bij de voornaamste ingezetenen. Deze avond verschilde als dag en nacht bij den vorigen, want thans zag men bijna niemand op de straat, en tegen 9 uren scheen het zelfs, alsof er geene bewoners in de stad waren, zoo stil was alles.

Daar nu het voornemen van den Kommandant was, om in deze maand wederom de terugreis naar

Suriname aan te nemen, zoo werden de werkzaamheden met verdubbelden ijver aan boord doorgezetz, maar dewijl de timmerlieden het grootste gedeelte voor hunne rekening hadden, besloot men aan de equipagie het laatste kwartaal van het afge-loopene jaar uit te betalen, hetgeen hun gansch niet onwelkom was, daar zij allen alhier beter kans zagen, om hun geld kwijt te worden, en er zich vermaak voor te verschaffen dan te *Suriname*. Na de uitbetaling gingen zij dan ook bij gedeelten naar den wal, en kwamen ook meestal terug, bevrijd van de zorg om na te denken, waar zij het overschot plaatsen zouden. De dagen op welke wij, officieren, vrij van dienst waren, bragten wij meestal bij onze goede vrienden aan den wal door, en deden kleine uitstapjes naar gedeelten van het eiland; zoo bezochten wij aan den Westkant van het eiland op eene plantaadje, *Hato* genaamd, en nu aan Mevrouw de wed. VAN ARKEL toebehoorende, eene aan den zeekant liggende, zeer merkwaardige spelonk. Men gaat met fakkels in dezelve, en nadat men er een eind weegs in is, hoort men duidelijk de zee boven zijn hoofd heen rollen. Eene zonderlinge gewaarwording en onwillekeurige huivering, overvalt den bezoeker, wanneer hij zich in die wonderbare plaats van het daglicht en de oppervlakte der aarde, als het ware afgesloten, en onder de zee bevindt. Van binnen in de spelonk is alles gekristalliseerd, door het gedurige doorzije-

len der zoutdeelen van het water. Wij gingen meest allen hier naar toe, om zulks eens te bezichtigen. De tuinen dezer plantaadjes waren met smaak aangelegd, voornamelijk viel mij in het oog een vijver, waarin de eenden zich verlustigden, in welks nabijheid een koepel was, zoo als men op onze buitenplaatsen aantreft, omgeven van bloemperken; dit gezigt verplaatste mij met mijne gedachten op den Vaderlandschen grond, en verschafte mij eenige genoegelijke oogenblikken. Aan de Oostzijde bezocht ik insgelijks de Ronde-klip, waar Mevrouw de wed. F— eene plantaadje had, zijnde ik door H. Ed. derwaarts uitgenoodigd, en bragt er ook met het vereenigd gezelschap eenen aangenamen dag door; deze plantaadje meerder landwaarts inliggende, was over het algemeen boschrijker en meer op heuvels gelegen, de kudden schapen en kabrieten, die zich aldaar bevonden, waren nog al aanzienlijk, het voornaamste voortbrengsel was eenig katoen, dezelve was zeer fraai gelegen en leverde voor den opmerker schoone gezigten.

Het reizen geschiedt meestal te paard, daar er zich paarden in overvloed op het eiland bevinden, waaronder vele zijn, die door beter ruiters dan zeelieden moeten bereden worden; de dames reizen meestal in groote overdekte wagens, gelijk bij ons te land de huifkarren, getrokken door twee ossen, en geleid door eenen Neger als voer-

man, dit neemt niet weg, dat men ook vele moderne rijtuigen op het eiland vindt. Het merkwaardige van de stad nam ik tevens in oogenschijn en zal zulks in het begin van het volgende Hoofdstuk laten volgen.

ELFDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van het eiland Curaçao en de stad. — Vertrek van daar. — Beschrijving van de eilanden Portorico en Antigua. — Iets over de eilanden in het algemeen. — Komst te Suriname.

Langs de *St. Anna*-baai, welke eene der beste van alle de baaijen der West-Indische eilanden is, ligt de stad op 12° 7' N. B. en 69° 1' W. L. van *Greenwich*; de ingang derzelve wordt verdedigd door het fortres *Amsterdam* aan de Oost- en het waterfort aan de Westzijde, welk laatste op eenen klipachtigen grond gebouwd en omgeven is van een aanmerkelijk getal blinde klippen, welke zich zoo wel zeewaarts als bij den ingang uitstrekken, waarom men dus bij het naar binnen zeilen vooral den Oostwal moet houden, waar de noodige diepte is, ten einde niet

tegen den Westwal door den stroom en de schraalte van den wind gezet te worden, nemende men dus de voorzorg bij het aandoen dezer baai, kabeltouwen in gereedheid te hebben, welke (daar de wind meestal regt uit de baai zeewaarts waait) door aldaar gereed liggende pontjes, en door de sloepen van boord met den meesten spoed op de kade bij het fort *Amsterdam* vastgemaakt worden, waarvoor men het schip, na de zeilen zoo spoedig mogelijk geborgen te hebben, vast legt, ten einde niet wederom zeewaarts te drijven; en bovendien nog door het fort *Nassau*, dat op eene hooge rots gebouwd is, welke diep in de baai bij het *Schottegat* ligt, tegenover den ingang, zijnde dit laatstgemelde fort zeer sterk, en in tijd van oorlog wel in staat een beleg te kunnen doorstaan, dewijl het aan de Noordzijde ongenaakbaar is, daar het aldaar juist op de punt der rots gebouwd is, die alhier steil naar beneden loopt. Derzelve hoogte boven het water is wel 90 voeten; aan de Zuidzijde loopt het terrein op eene hellende wijze, waardoor het dus ook al moeilijk zoude zijn het van deze zijde nabij te komen, zonder gezien te worden. Ten bewijze van de sterkte dezer positiën voor de verdediging des eilands, zoude ik hier kunnen aanhalen, dat deze onze bezitting een der laatste geweest is, welke in den vorigen oorlog aan het Engelsche Gouvernement overgegaan is, hebbende de Engelschen eerst in den jare 1804 eenen mislukten aanval op dezelve gedaan; doch in 1807 waren zij gelukkiger hier

in, na eerst eene landing bewerkstelligd te hebben, en voorts meestal nog door overrompeling. Niet dan na roemvolle kapitulatie werd er hun het bezit van verzekerd. De Franschen waren bij hunne aanvallen in de vorige eeuw even ongelukkig geweest. Op dit fort is eene telegraaf, welke aan de stad de seinen herhaalt, die aan de onderscheidene punten des eilands gedaan worden; er is altijd een garnizoen van een' Officier met een bepaald getal manschappen. Dat gedeelte der stad, hetwelk aan de Oostzijde ligt, noemt men de *Willemstad*, ook wel den Hollandschen kant, en aan de Westzijde den Spaanschen kant; de gemeenschap van beide kanten wordt gehouden door behulp van pontjes, waarop een Neger schipper is, doch welke zulks slechts doen voor blanken, van welke verscheidene eigenaars van eenige pontjes zijn, en er een goed inkomen van hebben, zijnde de Neger een hunner slaven. Voor de som van eene plakket of een' halven stuiver Hollandsch wordt men iederen keer overgezet, doch in den nacht betaalt men het dubbel, waarvoor men er echter ook op ieder uur gereed vindt liggen.

Om nu geregeld voort te gaan, zal ik eerst al wat aan de Oostzijde ligt, nagaan, beginnende van het fortres *Amsterdam*. Alhier heeft men in de eerste plaats het Gouvernementshuis, met deszelfs façade naar de baai gekeerd, zijnde dit een groot en goed gebouw. Vóór hetzelfde is een groot plein, waarop tevens de waag staat, zijnde het voor de

koopvaarders gemakkelijk, om hunne waren aldaar te brengen. Eene poort onder het gemelde huis doorgaande, komt men op eene vierkante plaats, omgeven van woonhuizen, in welker bovenste gedeelte de woonplaatsen der officieren en van eenige ambtenaren zijn, het benedenste gedeelte wordt gebruikt voor de verschillende landskantoren, en voor magazijnen; ook is aldaar de Gereformeerde kerk, een zeer goed gebouw. Rondom deze huizen is aan den zeekant een buitenfort, omgeven van batterijen, waar de kazernen der troepen zijn, en de woonplaatsen der handwerkslieden. Dit geheele fort als ook de stad is omgeven aan de landzijde van sterke wallen, voorzien van geschut; aan den kant der baai loopt deze wal niet door, dewijl aldaar eene breede kaai is. (*) Sedert mijne vorige reis in den jare 1816, bespeurde ik veel verandering in het fort, zijnde thans alles opgebouwd en geschilderd, en dus in veel beteren staat, dan toen wij het van de Engelschen overnamen. — Nu overgegaan tot de stad:

Langs bovengemelde kaai, waarop zeer goede huizen staan, liggen de koopvaarders gemeerd; dezelve loopt tot aan het *waai-gat*, voor hetwelk wij met het schip lagen. Dit gat wordt zoodanig genoemd, dewijl men er altijd eenen frisschen zeewind heeft; oorlogschepen liggen om die reden bij voorkeur voor

(*) Na den togt van den Luitenant-Generaal KRAAIJENHOFF, in den jare 1825, zijn de fortificatiën nog aanmerkelijk verbeterd.

hetzelve; het water is hier zeer ondiep en dus is het niet meer dan eene kom, dezelve loopt tot aan eene soort van voorstad, *Peter May* genaamd; wijders heeft men slechts twee hoofdstraten in dit gedeelte der stad, zijnde de Bree- en Heerestraat, waar de huizen der voornaamste kooplieden zijn, en deze hunne magazijnen hebben. Het overige gedeelte der stad is doorsneden met verscheidene naauwe straatjes, meest alle met winkels van weinig belang voorzien, men schroomt dikmaals dezelve te doorloopen, zoo om derzelver morsigheid als omdat men vreest levend en lastig gezelschap mede te dragen. Aan de overzijde van het *waai-gat* staan nog zeer vele goede huizen, door kooplieden en particulieren bewoond, dit gedeelte wordt *Charloo* genaamd. Aan den kant der baai zijn scheepstimmerwerven, benevens een zeer goed hospitaal. In de Breestraat is aan derzelver einde eene poort, die des nachts gesloten wordt, en waar gedurende dien tijd eene burgerwacht is, kunnende men er evenwel inkomen, mits zich bekend makende; deze poort uitgaande, heeft men het kerkhof, en den weg langs het strand vervolgende, komt men eerst aan de vleeschmarkt, en dan aan de voorstad *Peter May*, waar mede veel winkels zijn, en de particulieren hunne woonplaats hebben; deze voorstad door zijnde, kan men langs onderscheidene wegen naar de andere, aan deze zijde gelegen, gedeelten van het eiland gaan. Aan den zeekant vindt men op eenen kleinen afstand van daar het buitenhuis

des Gouverneurs, *de Pen* genaamd, een zeer ruim en luchtig gebouw, alwaar Z. Exc. meestal zijn verblijf houdt. Tegenover hetzelfde is altoos eene militaire wacht.

Wijders vindt men, meestal op eenen afstand van elkander, op de onderscheidene wegen, tuinen, alhier plantaadjes genaamd, voorzien van zeer goede woonhuizen. De voortbrengselen van de grootste tuinen zijn maïs, groenten en vruchten; eenige weinige leveren katoen op, doch de voornaamste tak van nijverheid der eigenaars bestaat in de vee-teelt, als koeijen, schapen, kabrieten, gevogelte, enz., waarvan zij het overtollige dan in de stad laten verkoopen. De landstreek is alhier in het algemeen zeer schoon, doch, ofschoon de grond vruchtbaar is, gebeurt het wel, dat men in zeven maanden tijds geen regen heeft, ten minste niet dan weinig, en ongenoegzaam om het gezaaide op eenen zoo rotsachtigen grond te doen voortkomen, waardoor dan ook dikwijls een algemeen gebrek aan maïs, dat het voornaamste voedsel der slaven is, ontstaat, waardoor de eigenaars genoodzaakt worden dit ten duurste uit het aangevoerde van andere plaatsen te koopen, om aan dezelve levensmiddelen te verschaffen; twee zoodanige jaren, dat het gewas mislukt, zijn in staat iemand te gronde te rigten. Dit kan men ook als een der voornaamste oorzaken rekenen, dat zoo vele bewoners van dit eiland in schulden gedompeld zijn.

De West- of Spaansche zijde der stad is veel re-

gelmatiger gebouwd; de huizen zijn er zeer netjes en staan luchtiger dan aan de Oostzijde, de voornaamsten van het eiland en vele ambtenaren wonen aldaar. Men heeft hier de Luthersche en Roomsche kerken, doch eerstgemelde was in het laatste bombardement geheel vernield, en nog niet wederom opgebouwd, waarom, tijdens mijn verblijf, de Lutherschen hunne Godsdienstoefening in de Gereformeerde kerk hielden; beide gezindheden hebben zich sedert tot het houden eener gemeenschappelijke Godsdienstoefening vereenigd. Aan het eind van dit gedeelte der stad loopen wederom wegen naar verschillende aldaar gelegene plantaadjes, ook heeft men daar aan den oever der baai nog eene scheepstimmerwerf, waar zoo oorlog- als koopvaardij-schepen, alle mogelijke te doene reparatiën aan de schepen kunnen bewerkstelligen, daar dezelve zich in eenen goeden staat bevindt, en men door de bereidwilligheid der eigenaars, met den meesten spoed geholpen wordt. Aan het eind van de baai is het *Schotte-gat*, welks water verscheidene ondiepten en kleine eilandjes bevat, en waar ook wel de oorlogschepen leggen. Langs de kreekjes, die hier zijn, gaat men wederom naar plantaadjes of tuinen.

De oppervlakte van het eiland beslaat eenen omtrek van 8½ vierkante mijlen, en men rekent het getal der bewoners op 14000; waaronder ruim 4000 blanken geteld worden, de overige zijn kleurlingen en Negers, zoo vrije lieden als slaven, doch bij allen overtreft het getal der vrouwen verre

dat der mannen. Uit dien hoofde gebeurt het meestal dat in gezelschappen bij de blanken of de inboorlingen, altoos meer vrouwen, en voornamelijk jonge jufvrouwen, tegenwoordig zijn dan mannen; eenige derzelve hebben eene zeer goede opvoeding genoten, en zijn dus aangenaam in den omgang, doch het grootste gedeelte moet men dikmaals de woorden uit de keel halen. Lust tot werkzaamheden is bij haar weinig te vinden, maar wel groote geneigdheid tot traagheid, en om zich door de slavninnen te laten bedienen. Van het dansen zijn zij meest alle groote liefhebsters, doch een Hollander behoeft er geene tot vrouw te nemen, om zijne huishouding naar de wijze van ons land bestierd te zien, echter kan men toch eenigen van deze beschuldiging vrij spreken, waardoor dan ook verscheiden zee-officieren, na hun langdurig verblijf alhier, eene gezellin voor hunnen verderen leeftijd als vrouw naar *Nederland* medegenomen hebben.

Gastvrijheid voor den aankomenden is een der grootste genoegens voor den bewoner van dit eiland, waarmede men dikmaals verlegen wordt, daar men deze wel eens niet naar behooren beantwoorden kan. De vrouwen van de kleur en de Negerinnen, die van een zeer wellustig gestel zijn, maken meestal eene broodwinning, met onder de benaming van waschvrouwen en koopvrouwen in het klein, zich aan den eerste den beste, wien zij het geluk hebben te behagen, over te geven. Onze equipage stond het dus ook zeer slecht aan, dat wij zoo

schielijk van het eiland vertrekken zouden, want de meeste hunner hadden eene beminde opgedaan, en daarvan zoo spoedig te moeten scheiden viel hen zeer hard, doch voor hunne gezondheid was zulks zeer voordeelig, daar door het gebruik van *Bacchus* en *Venus* gaven, het anders ligt had kunnen gebeuren, dat wij een vrij groot getal manschappen hadden verloren. Dat dit niet overdreven of iets buitengewoons is, bewijst de volgende anekdote. Toen de landstimmerman hoorde, dat onze korvet op het eiland verwacht werd, vroeg hij aan den Admiraal KIKKERT, den toenmaligen Gouverneur, hoevele doorkisten hij in voorraad zoude maken, daar hij vernomen had, dat er wederom een Korvet uit *Holland* kwam, om op het eiland gestationneerd te worden?

De voortbrengselen van het eiland zijn weinig meer dan voor de dagelijksche behoeften der ingezetenen toereikend zijn. Men vindt hier rundvee, schapen, varkens, gevogelte, schildpadden, doch, behalve antelopen, geen wild; de visscherij levert veel voordeel op, en de visch is buitengewoon goed en overvloedig; de voortteling van vruchten en groenten is meestal afhankelijk van het drooge of natte weder, doch eerstgemelde zijn hier zeer goed; voornamelijk watermeloenen en kante-loepen. Meestal is het luchtsgestel hier zeer gezond; om de zes à zeven jaren gebeurt het wel eens, dat de gele koorts, die verwoestende plaag der verzengde luchtstreken, zich op het eiland ver-

toont, en alsdan vele slagtoffers maakt. Onze zee-magt had hiervan nog kortelings de droevige ondervinding gehad, daar van verschillende schepen een aanmerkelijk getal jonge Officiëren en matrozen er het slagtoffer van geworden waren.

Men heeft hier voorts twee à drie zoutpannen, die zeer goed zout opleveren, hetwelk vermaard is, als ook eene kalkbranderij. De koophandel, die meestal uit den transit handel met de Spaansche kust, en dien met de Amerikanen bestaat, die hier vele provisiën brengen, is sterk in verval, bespeurende men niet meer die algemeene welvaart, die in vroegere tijden aan dit eiland zijnen luister gaf, toen het, door deszelfs gunstige ligging en voortreffelijke baai, eene verzamel- en stapelplaats was van de schepen der verschillende natiën, die aldaar steeds goederen voor hen van waarde vonden; de vaste kust van *Zuid-Amerika* was ook vroeger voor de bewoners van *Curaçao* eene goudmijn, doch sedert de onlusten, die aldaar plaats hebben, wordt dezelve bezocht door de schepen van verschillende natiën, dewelke te voren dit eiland bezochten, doch thans aldaar, ofschoon veelal met nadeel, hunne ladingen afzetten, en retouren nemen, waardoor grootendeels de welvaart van *Curaçao* is ten gronde gegaan, en de handel thans van weinig belang was. Men kon duidelijk den grooten invloed hiervan op de bewoners van het eiland bespeuren, zelfs verkreeg hier door het Gouvernement niet de noodige inkomsten, om in deszelfs behoeften te voorzien,

waardoor eene schaarschheid aan geld ontstond.

Het voornaamste nu het eiland betreffende, voor zoo verre mijne opmerkingen strekken, afgehandeld hebbende, keer ik terug tot onze verdere reis. Tegen den 11den was alles aan boord gereed om de terugreis naar *Suriname* te kunnen doen, weshalve aan de passagiers, bestaande uit de Heeren J. VAN UTRECHT, J. BEELDSNIJDER RAVENS, W. LAKERS en Mevrouw SCHUURMAN, benevens twee bedienden, aanzegging gedaan werd, om den volgenden dag met hunne goederen aan boord te zijn, wij namen insgelijks afscheid van onze vrienden en bekenden, en bedankten hen voor het gul en gastvrij onthaal ons aangedaan, gedurende ons kort verblijf op het eiland, en den 13den, des morgens om 7½ uur, verlieten wij de baai. Dewijl de stroomen sterk om de West liepen, zoo hielden wij af, ten einde bewesten het eiland heen te zeilen; zoodra wij de Westelijkste punt bereikt hadden, staken wij bij den wind op om de Noord, in dezen dag zagen wij het eiland *Aruba* op eenen verren afstand, dit behoort mede tot onze bezittingen, doch brengt ons bijna volstrekt geen voordeel aan, en daar de ontdekte goudmijnen aldaar ook geenszins aan de verwachtingen beantwoord hebben, blijft hetzelfde alleenlijk geschikt tot aankweeking van vee, enz.; er bevindt zich even als te *Bonaire* een kommandeur, die er het oppergezag heeft. Den 17den des morgens om 4 uren wendden wij om de Zuid, dewijl wij ons nabij land bevonden, herkenden zulks

met den dag voor het eiland *Mona*, en zagen het eiland *Portorico* in het Noord-Noord-Oosten.

Het eerstgemelde is een klein eiland, hetzelfde ligt benevens nog een ander, iets grooter, *Monica* genaamd, tusschen de eilanden *St. Domingo* en *Portorico* in. Op *Mona* kan men zich van water voorzien, dewijl het aldaar overvloedig is. Daar nu even als de vorige reis het voornemen was weder aan den Zuidkant der eilanden op te werken, zoo begonnen wij zulks met het eiland *Portorico*; dit eiland is het Oostelijkste der groote Antillen, heeft bijna de gedaante van eene parallelogram, welks langste zijde op omtrent 25 mijlen, de kleinste op omtrent 10 mijlen wordt geschat. Hetzelfde is gelegen tusschen $17\frac{1}{2}^{\circ}$ en $18\frac{1}{2}^{\circ}$ N. B. en van $67\frac{1}{4}^{\circ}$ tot 65° W. L. van *Greenwich*; het land is bergachtig en van zeer ongelijke hoogte, het is zeer vruchtbaar, doch de Spanjaarden, die er de eigenaars van zijn, en hetzelfde ook het eerst ontdekten hebben in den jare 1493, trekken er dat voordeel niet van, dat zij er wezentlijk van trekken konden; het is onderhevig aan sterke droogten, en verwoestende orkanen. De hoofdplaats *St. John* geheeten, ligt in het Noorden op een klein eiland van hetwelk eenen sterken sluikhandel wordt gedreven met andere natiën, ofschoon zeker geene Europesche Mogendheid zoo vele pogingen in het werk stelt om eenen zoodanigen handel te beletten als *Spanje*. De voornaamste voortbrengselen zijn tabak, waarvan veel uitgevoerd wordt, en koffij;

de huizen staan op groote afstanden van elkander op het eiland verspreid; vele landerijen zijn nog onbebouwd, en de wegen in eenen zeer slechten staat, zoo dat alle goederen door lastdieren vervoerd moeten worden; hoornvee is er zeer veel, waarvan de Amerikanen veel komen koopen.

Door den slikkerigen of vetten grond, vonden alhier de ontdekkers geheele bosschen van een der sterkste vergiften des plantenrijks, namelijk van den zoo schadelijken *Mancanille* boom, welken zij dan ook moesten uitroeijen, alvorens zij iets konden planten. Deze boom is vrij groot en gelijkt wel naar onzen appel- of pereboom; hij geeft voor het oog eene schoone vrucht, niet ongelijk aan onze goudpippling, zij is van binnen vol met een melkachtig sap, en bevat eene zevenhoekige, met spitse kanten voorziene kern, dit sap is een der sterkste vergiften, welke men vinden kan, en is zoo scherp, dat een enkele druppel van hetzelfde op de huid van een' mensch, even als het vuur, terstond blaren trekt; men wil, dat de Indianen hunne pijlen vergiftigen, door de punten in het dik geworden sap te doopen.

Den 19den met den dag bevonden wij de Oostelijkste punt van het bovengemeld eiland bereikt te hebben. Den 20sten zagen wij het *Krabbén*-eiland, aldus genaamd, uithoofde van de menigvuldigheid dezer dieren aldaar; den 21sten waren wij met den dag bij het eiland *St. Croix*, onder hetwelk wij in den loop van dien dag opwerkten; en den vol-

genden dag met den middag bevonden wij ons aan de Oostpunt van hetzelfde, en zagen twee vaartuigen onder Deensche vlag, die ons passeerden. Den 23sten zagen wij het eiland *Saba*, den 24sten *St. Eustatius*, *St. Martin*, *St. Bartholomé* en *St. Kitts*, en den 25sten zeilden wij langs de eilanden *St. Kitts*, *Nevis*, *Montserrat* en de rots *Rodondo*; verscheidene Engelsche schepen, liggende om de West, passeerden ons dien dag. Den 26sten zagen wij de eilanden *Guadeloupe*, *Montserrat* en *Antigua*, tusschen welke drie wij thans zouden doorsteken, om in den Oceaan te geraken, ten einde niet meer onderhevig te zijn aan stilten in de nabijheid der andere eilanden. Hier hadden wij aanhoudende buijen, vergezeld van regens en sterke windvlagen; bij eene derzelve brak de gaffel, waarna wij de bezaan wegnamen en de stormbezaan bijzetten, ook waren wij genoodzaakt een nieuw voormarszeil aan te slaan, daar het oude gescheurd was; door deze aanhoudende buijen had het tuig, dat reeds in geen zeer goeden staat was, veel te lijden.

Het eiland *Antigua*, waarvan mij nog overig blijft iets te zeggen, is van eene ovale gedaante, heeft 14 mijlen lengte en 10 mijlen breedte; deszelfs N. B. is 17° tot $17\frac{1}{4}^{\circ}$ en de W. L. van *Greenwich* over het midden, $61^{\circ} 47'$. De hoofdstad is *St. John*; het land is van eene ongelijke hoogte en heuvelachtig, de stranden zijn over het algemeen rotsachtig en omgeven met gevaarlijke klippen; aan den Zuidkant zijn zeer goede havens, de voornaam-

ste van deze is de Engelsche haven, welke de zwaarste oorlogschepen kan bevatten; aldaar is eene Koninklijke werf en dok, en alle gemakken om te kunnen repareren. Dit eiland, hetwelk de Engelschen bezitten, is van veel gewigt voor hen, hebbende zij hier eene sterke bezetting; hetzelfde levert veel suiker en rum op, en is over het algemeen zeer goed bebouwd, het klimaat is even als op de andere eilanden, en het is mede onderhevig aan orkanen. Op dit eiland hebben de Hernhutsche broeders met veel moeite, doch met goed gevolg, ten nutte der Negers gearbeid. Een voornaam planter van dit eiland zegt van deze menschenvrienden: »Hun wandel is onbesproken; zij munten uit, zoo wel wat hun karakter, als wat hunne beschaafde zeden betreft. Hunne leeraars prediken vrede, godsvrucht en deugd.»

Den 29sten waren wij digt bij het eiland *Deseada*, dus thans boven winds van de eilanden, waarop wij nu om de Zuid begonnen te sturen bij den wind op. De zee, welke wij thans verlaten hadden, draagt den naam van Caraïbische zee, naar de oorspronkelijke Caraïben, de eerste bewoners der eilanden, die dezelve insluit, het getal van alle deze eilanden is, wanneer men al de kleine mede telt, nog al aanmerkelijk. In de nabijheid van eenige derzelve zijnde, gelijk het hier op sommige plaatsen wel naar een' archipel. Het meerendeel en de grootste liggen het Noordelijkste, welke genoemd worden, bovenwinds-eilanden, de Zuide-

lijkste noemt men benedenwinds-eilanden. De oorsprong van deze keten eilanden is zeer moeilijk met zekerheid te bepalen, doch ik ben van gevoelen, dat sterke vloed en stroom en zware wendingen van het water, benevens aardbevingen, die men weet, dat op eenige plaats hebben gehad, als de voornaamste oorzaken van derzelver oorsprong kunnen aangemerkt worden. De luchtgesteldheid is aldaar meestal dezelfde, zijnde de gewone warmtegraad op den thermometer 85°; de winden zijn meestal tusschen het Noord en Zuid-Oost, uitgenomen in de orkaansmaanden, zijnde Augustus, September en October, zijnde dezelve dan veranderlijk en het vaarwater gevaarlijk; menigeen dezer eilanden wordt in den loop dier maanden, wanneer de orkaan hen treft, zoodanig door denzelfden geteisterd, dat er langen tijd noodig is om de geleden schade te herstellen. De jaargetijden wisselen hier af in drooge en regentijden. De maan geeft in deze streken veel sterker schijnsel dan bij ons, zelfs kan men er het kleinste schrift bij lezen, ook heeft dezelve eenen sterken invloed op de menschen. Die bij het schijnen derzelve er lang in loopen moet, kan somtijds den slaap niet weren, wat moeite men ook doet; voorts is dezelve zeer nadeelig voor de oogen, en iemand, die het ongeluk heeft van in het schijnsel derzelve te slapen, wordt er soms krankzinnig van, hiervan zijn vele voorbeelden. Ondertusschen zijn de nachten onaangenaam koud, en de poriën, welke door de

hitte van den dag werden geopend, sluiten zich plotseling toe. Deze koude brengt de menigte van waterdampen, welke in de lucht zweven, nader aan elkander, die dan, in de gedaante van rijp, menigvuldig neder vallen, terwijl door deze vochtigheid de koude lucht zoo zeer versijnd wordt, dat ze op eene verwonderlijke wijze doordringt op de lichamen.

Thans deze eilanden afgehandeld hebbende, zal ik den koers van het schip vervolgen in den *Atlantischen Oceaen* tot aan *Suriname*. Het weder bleef steeds buijg, vergezeld van zware regens en windvragen, met eene hooggaande zee, doch met dit al bleef de wind meestal Noord-Oost, waardoor wij nog hoog konden leggen, en spoedig de noodige lengte bekomen. Den 31sten passeerden ons twee schepen, leggende om de West, en eene Engelsche vlag voerende; wij zeilden dus steeds om de Zuid tot op den 4den Februarij, moettende wij alstoen, volgens het bestek, op den middag niet verre meer van de Amerikaansche kust af zijn; tegen 3 uren loodden wij grond en gingen om 5 uren, uithoofde der dikke lucht, door welke geen land te verken- nen was, op de kust ten anker, naar gissing bevonden wij ons nabij de *Mot-kreek*.

Thans waren onze beide kruistogten afgeloopen, en de terugreizen gedaan, ingevolge de bekomene orders; tot de eerste hadden wij, met tusschen de eilanden *Martinique* en *Dominica* door te gaan, 30 dagen besteed, en tot de tweede met den door-

togt te doen tusschen de eilanden *Antigua* en *Guadeloupe* 22 dagen, zijnde de winden op beide reizen meestal hetzelfde geweest, doch thans sterker koelten dan op de eerste reis, kunnende men den doorloopen afstand, als zijnde drie zijden van een trapezium, rekenen op 600 mijlen, waarvan er 350 tegen wind en stroom moesten opgewerkt worden. Deze proeven toonen dus, dat men aanmerkelijk de reis verkort, met op deze wijze de reis van *Curaçao* naar *Suriname* te doen, daar men gewoonlijk bij eene Noordelijke doorsteek wel 5 à 6 weken besteedt.

Den 5den met den middag begon de lucht op te klaren, wij herkenden ons toen aan de kust te zijn, en zagen, dat wij op de hoogte van *Bramspunt* geankerd waren; nadat het anker geligt was, zeilden wij naar binnen. Bij het fort *Amsterdam* zijnde, kwamen er eenige officieren aan boord, welke ons eene nieuwstijding mededeelden, die ons ontstellen deed, namelijk, dat op zondag den 21sten Januarij de stad door eenen ontzettenden brand **ge**teisterd was geworden. Onder onze passagiers bevonden er zich, die alle hunne bezittingen er bij verloren hadden, welk eene treurige terugkomst op hunne woonplaatsen! Wij zeilden voorts de rivier op tot voor het fortres *Zeelandia*, daar wij tegen 9 uren het anker lieten vallen.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

De stad Paramaribo na den Brand. — Ontmoeting van mijn' vader en bekenden. — Ontdekte dieverij. — Werkzaamheden. — Komst van de Brik de Zwaluw. — Victualie en orders. — Vertrek van Suriname. — Overtogt naar het vaderland. — Komst te Texel. — Afdanking van het schip. — Ontmoeting mijner nabestaanden.

Den 6den lieten wij het met den dag voor de stad drijven, en vertuiden met het schip op de gewone plaats voor het Gouvernement. Aandoenlijk was nu voor ons de beschouwing van deze stad, welke voor ons vertrek een zeer fraai gezigt opleverde, en thans door den zwaren brand, die er gedurende onze afwezigheid had plaats gehad, voor het grootste gedeelte in eenen puinhoop en ruïne herschapen was. De brand was uitgebroken des

namiddags te 2 uren in het huis van den ontvan-
ger THOMAS, hetwelk op het plein bij het Gouver-
nementshuis stond; daar nu meest alle huizen van
hout zamengesteld waren, sloeg weldra de vlam
over op de belendende huizen, waartoe de felle
Oostewind mede zeer veel toebragt; op deze wij-
ze nam de vlam zoodanig de overhand, dat weldra
alle de brandspuiten nutteloos waren, en in korten
tijd het grootste gedeelte der waterzijde, en de
straten in de nabijheid, in eenen puinhoop veran-
derd waren. Daar bovendien meest alle pakhuizen
opgevuld waren met sterke dranken en andere brand-
bare stoffen, pas uit *Nederland* aangevoerd, was er
geene mogelijkheid tot blusschen, waarom men dus
besloot de belendende huizen af te breken en om-
ver te halen; ten einde den verderen voortgang der
vlammen te stuiten; hiermede zoude men ook ver-
gekommen zijn, bijaldien er niet op nieuw in het
dak der Gereformeerde kerk brand ontstaan was,
welke na eenigen tijd gesmeuld te hebben, met een
verschrikkelijk geweld losbarstte; vele der bewoners
die aldaar hunne goederen van waarde geborgen
hadden, dewijl het een steen gebouw was, werden
hierdoor ten gronde gerigt en het gevolg hiervan
was, dat er op nieuw nog over de 150 huizen tot
puin overgingen; 18 uren had deze brand geduurd;
over de 390 huizen waren eene prooi der vlammen
geworden, waaronder de Gereformeerde en Room-
sche kerken, het hof van politie, de weeskamer en
de waag. De schade, hierdoor veroorzaakt, werd

na eene gemaakte berekening op 7 à 8 millioenen Nederlandsche guldens geschat. Vele menschen, wier eigendom in huizen bestond, waren hierdoor geruïneerd, zoo als onder andere eene weduwe, die er 12 in eigendom had. Met moeite spoorde ik mijnen vader op, wiens woning insgelijks verbrand was, doch had het geluk Z. Ed. in eenen goeden welstand aan te treffen, ofschoon hij, even als alle kolonisten, zeer veel verloren had. De verwarring en het gebrek aan woningen, door den brand veroorzaakt, waren even zeer belemmerend als onaangenaam; niet dan met de grootste moeite konden de inwoners, wier huizen verbrand waren, onder dak komen. Een kleurling had de goedheid gehad aan mijnen vader eene kamer af te staan, hetwelk te dezer tijd als een groot blijk van vriendschap kon aangemerkt worden; deze kamer stond zoo vol met meubelen, dat het wel een uitdragers winkel geleeke, want alles wat gered had kunnen worden was hier opeengepakt; vele mijner bekenden had dezelfde ramp getroffen als mijnen vader, doch de meeste droegen hun ongeluk met gelatenheid. Daar er gedurende ons afzijn vele schepen aangekomen waren, had ik het genoegzame vele brieven van mijne echtgenooten en verdere bekenden te bekomen; het vernemen van hunnen welstand gaf een heilzaam tegenwigt aan de somberheid, die het gezigt der zoo deerlijk geteisterde stad bij mij verwekte. Op de rivier lag buiten de koopvaarders de koloniale Brik *de Thetis*.

Den eersten zondag van ons verblijf wilden wederom eenige manschappen, volgens gewoonte des namiddags naar den wal gaan, doch dewijl in zee van een' der passagiers eenige Spaansche maten uit de kist gestolen waren, werd hun scheepsarrest aangezegd, tot dat de dader ontdekt zou zijn. Een der onder-officieren beschuldigde daarmede een' der jongens van de officieren, deze werd op suspicie in verzekerde bewaring genomen, doch daar hij steeds bleef ontkennen, zoude men hem weder losgelaten hebben, zoo de andere jongens, die de officieren bedienden, zulks niet uitgebragt hadden, want deze waren ten uiterste in hunne eer beledigd, toen zij vernamen, dat zich een dief onder hen bevond, waarom een derzelve verzocht de hut van den officier, welke door gemelden jongen bediend werd, te mogen visiteren, waarin hij ook het geld verborgen vond, tegen boord tusschen de vullings, waarna de dief zijn misdrijf bekende en volgens de wet gestraft werd, en de equipagie wederom vrijheid bekwam.

Den 12den ging onze eerste officier, de Heer van Es, wederom van boord, tot herstel zijner gezondheid, daar Z. Eds. onpasselijkheid steeds bleef voortduren, en werd dus wederom zijne functie aan mij opgedragen. Aan werkzaamheden ontbrak het niet, wordende een begin gemaakt met de ruimen schoon te maken, en het schip zoo veel ons mogelijk was te zuiveren, het tuig werd afgenomen, ten einde hetzelfde na te zien, de fokkemast werd geheel af-

getuigd, de mars afgenomen en vervolgens door eene commissie gevisiteerd, welke bevond, dat de brasschaal vergaan was, en de overige schalen aan den top ingewaterd waren, ja, dat zelfs de koning eenigzins aangestoken was. Na deze visitatie werd dan besloten, den mast uit te nemen, om te repareren, zulks werd ten uitvoer gebragt, en dezelve daarna in eene der lootsen aan den wal gehaald. Dewijl er geen hout te bekomen was, om eenen nieuwen mast te vervaardigen, maar wel om gedeelten van schalen aan te leggen, kapte de timmerman de schalen op onderscheidene lengten van den top af, en bevond, dat ze meest allen ter lengte van 14 à 16 voet vervuurd en ingewaterd waren, aan den top was zulks het ergste, hoe verder hij naar beneden kwam, hoe gaver dezelve werden; nadat dit verrigt was, werden er nieuwe stukken hout aangebragt, waardoor dan de mast de noodige sterkte kreeg, om wederom zee te kunnen kiezen.

Den 25sten kwam tegen den avond eene sloep bij ons aan boord, behoorende tot Z. M. Brik *de Zwaluw*, gekommandeerd door den Kapitein-Luitenant DE JONG, komende van *Hellevoetsluis*, en bestemd naar hier. In dezelve bevond zich de Luitenant der 2de klasse DE JAGER, welke aan onzen Kommandant kennis gaf, dat de Brik buiten *Bramspunt* aan den lijwal geraakt was, en verzoeken kwam om eenen loods; des nachts vertrok hij weder met onzen opperstuurman om de Brik binnen te loodsen.

Daar de Brik de Afrikaansche kust aangedaan had, en het laatst op *St. George Delmina* geweest was, vernamen wij van gemelden officier, dat aldaar sedert ons verblijf vele veranderingen voorgevallen waren. De President OLDENBURG was overleden, en door den Heer OOSTHOUT opgevolgd; verscheidene der Heeren ambtenaren waren tot herstel hunner gezondheid naar *Europa* vertrokken, zoo dat er thans op zijn hoogst een tiental blanken overig was; wijders had er in de traktementen dier Heeren eene zoo zware vermindering plaats gehad, dat het hun bijna onmogelijk was er op eene fatsoenlijke wijze van te leven. Op *Sierra Leone* was de Heer BON OUVRIÉ nog in leven, doch de Heer SIRTEMA was met zijne familie naar *Europa* terug gekeerd. Op den overtocht van de kust naar hier, had de Brik even als wij met stiltens en zware regens te worstelen gehad, en had er 49 dagen toe noodig gehad. Den 26sten kwam wederom eene sloep van de Brik aan boord, met verzoek om bijstand van vaartuigen, waarop des nachts onze barkas, benevens twee barkassen van koopvaarders, naar dezelve toeging; den 27sten kwam een derzelve terug, medebrengende zeven passagiers van de Afrikaansche kust. Deze adsistentie duurde tot aan den 5den Maart, komende de Brik toen vlot, waarbij wij onze Barkas en toebehooren benevens een stopanker verloren; den 6den kwam dezelve voor de stad ten anker, en deed een salut van 15 schoten; waarvoor door het fort met een gelijk getal bedankt

werd, te gelijker tijd kwam ook ter reede de Hoeker *de Vrijheid*, Kapitein RINSE, met victualie voor beide de schepen, en orders voor ons.

De hoofdinhoud van dezelve bevatte voornamelijk, dat wij van hier, zoodra wij door de Brik *de Zwaluw* vervangen waren, zouden verzeilen naar de *Middellandsche Zee*, ten einde aldaar de Korvet *de Lynx* af te lossen, welke naar het vaderland moest terugkeeren.

Na het bekomen van deze tijding werden de werkzaamheden met vlijt voortgezet, de mast na gedane reparatiën ingezet, het schip opgetuigd en binnen en buiten boord gekalfaat, vervolgens geschilderd; water en de noodige victualie voor 4 maanden werd aan boord genomen, de victualie, welke er overig was, werd aan het Gouvernement tegen betaling overgedaan. In een' scheepsraad, die op bevel van den Kommandant belegd werd, besloot men, dat wij met het schip eerst naar het vaderland zouden zeilen, uithoofde der menigvuldige reparatiën, welke er aan gedaan moesten worden, om daarna, indien Z. Excell. de Heer Minister voor de marine zulks goedkeurde, onze verdere destinatie te vervolgen.

Tegen de helft van April was alles in gereedheid om zee te kunnen kiezen, het vertrek werd daarna op den 17den bepaald. Dewijl ik nu door mijne veelvuldige bezigheden bijna niet van boord had kunnen gaan, ontving ik thans verlof om deze beide laatste dagen nog naar den wal te gaan, en de-

zelve met mijnen vader en verdere bekenden door te brengen. Ofschoon nu niet die vrolijkheid in de kolonie heerschte, welke er gedurende mijne vorige verblijven plaats had, beijverden onze bekenden zich evenwel, ons den tijd, dien wij bij hen doorbragten, te veraangenameu, waartoe niet weinig bijdroeg eene nieuwe kennismaking, welke ik toevallig aan boord maakte, bestaande uit de echtgenooten en dochters van den Procureur M., die gedurende ons afzijn uit het vaderland aangekomen waren. In dit huisgezin sleet ik vele genoegelijke uren, en wanneer ik daar was verbeeldde ik mij wezentlijk wederom in *Nederland* te zijn; allergenoegelijkst waren mij om deze reden de avonden, welke ik daar doorbragt. Mijn vader had eindelijk met veel moeite een klein huis, voor de groote som van 1700 gulden Surinaamsch in het jaar, te huur bekomen, waar Z. Ed. nu nog al naar zijn' zin gehuisvest was, doch het afsterven van zijnen vriend kon hij nog niet vergeten, te meer, daar hem als executeur in den boedel; alles dezen waardigen man herinnerde. De laatste dag van mijn verblijf bij Z. Ed. was dan ook een treurige dag voor ons beiden, en ons afscheid zeer aandoenlijk. Hoe ligt toch zoude het kunnen gebeuren, dat wij elkander voor de laatste maal in ons beider leven gezien hadden. Na dan alle mijne bekenden voor goed vaarwel gezegd te hebben, vertrok ik den 17den des avonds naar boord, liggende het schip voor het fortres *Amsterdam*. Aldaar vond ik onzen eersten officier

den Heer VAN ES, ook teruggekeerd, benevens een zoontjes van den Heer BRUNINGS, die mede naar *Holland* zoude gaan.

Den 18den des namiddags om 5 uren verlieten wij de rivier van *Suriname* gelijktijdig met de Brik *de Zwaluw*, welke naar *Curaçao* ging; de Schoener *de Thetis* ging mede onder zeil, ten einde ons uitgeleide te doen; nadat dezelve ons gepasseerd had, keerde deze tegen 11 uren naar de rivier terug.

Bij dit naar zee zeilen bestormden mij, even als bij het verlaten van het vaderland, twee aandoeningen, als eene van droefheid en eene van vreugde, doch thans in een' tegenovergestelden zin dan toen ik het vaderland verliet. Aan den eenen kant was mijn geest neêrgedrukt door het schokkende denkbeeld, dat ik mijnen dierbaren vader welligt voor de laatste maal gezien had, en aan den anderen kant vervulde mij de aangename hoop, weldra mijne geliefde echtgenooten en verdere nabestaanden te mogen ontmoeten, en na een afzijn van bijna twee jaren te zullen wederzien.

Den 19den met den dag zagen wij de Brik *de Zwaluw* aan lij van ons, achteruit, doch daar wij nu bij den wind om de Noord aan koersten, en de Brik Westelijker stuurde, verloren wij weldra elkander uit het gezigt. Het weder bleef zeer gestadig, hebbende wij meestal Oostewinden. Den 26sten met den dag zagen wij van top een schip, liggende om de West, zijnde wij toen op 20° N. B.

en 56° W. L. van *Greenwich*; tegen 8 uren herkenden wij het voor een driemast schip, en daar het op ons aan stuurde werd er alarm gemaakt, en alles in gereedheid voor het gerecht gebragt. Nader bijkomende, toonde het schip eene Amerikaansche vlag, en draaide onder de lij van ons bij, waarop wij tegenbrasten en praaiden. Wij gaven aan den Kapitein de ware breedte en lengte op, en vernamen voorts, dat het een Zuidzee-visscher was, komende van de kust van *Chili* en gaande naar *Amerika*. Dezelve had in geen drie maanden een schip gezien, en was dus zeer verblijd ons te ontmoeten, alvorens de kust aan te doen. Na afloop hiervan brasten wij beide wederom vol, en vervolgden onze koersen. De vier volgende dagen hadden wij slecht weder, met zware regens en windvlagen, benevens eene aanschietende zee; in een dezer dagen brak onze kruisra. Van den 1sten tot den 7den Mei was de wind altijd tusschen het Noorden en Zuid-Oosten, als toen liep dezelve Zuid-West, doch den 10den op de hoogte der eilanden *Corrus* en *Floris* zijnde, liep dezelve wederom Zuid-Oost, en bleef alzoo variërende, met mistig weder en afwisselenden regen, donder en weêrlicht, en windvlagen tot op den 21sten, bevindende wij ons toen op de gronden, wanneer de wind naar het Noord-Oosten liep, uit welken hoek hij met veel kracht begon te waaijen, en ons noodzaakte den 22sten des avonds bij te gaan leggen. Verscheidene schepen waren met ons in hetzelfde ge-

val, en bleven dit tot den 24sten, toen het weder begon op te klaren, en de wind Noord-Noord-West te worden, waarop wij zeilen bijzetten, en den koers op het kanaal rigtten. Den volgenden morgen met den dag zagen wij eene Engelsche loodsboot, te *Cowes* te huis behoorende, waarvan een der loodsen aan boord kwam, en ons berigtte, dat wij de *Sorlings* in het Noord-Noord-West op 15 mijlen, en Kaap *Lizard* in het Noorden op 20 mijlen afstand hadden, wij zagen voorts verscheidene schepen in het rond, die met ons mede koersten, en zetten nu alle mogelijke dienstdoende zeilen bij. Op den middag bevonden wij, volgens peiling, Kaap *Lizard* in het Noord $\frac{1}{2}$ Oost op 4 mijlen afstand naar gissing.

Thans ons bestek gedurende de geheele reis, zoo als ook de gedane waarnemingen van de lengte nagaaude, waren wij in staat het volgende resultaat omtrent den loop der tijdmeters daar te stellen. Bij het uitzeilen van *Hellevoetsluis* op den 27sten Julij 1819, waren dezelve geregeld en gesteld, rekenende wij de lengte, volgens den meridiaan op *Greenwich*. In het zeilen om de Zuid, dus naar de verzengde luchtstreek komende, bevonden wij, dat dezelve het bestek te Oostelijk aanduidden; aan Kaap *Verd* en te *St. George Delmina* reguleerden wij dezelve op nieuw, doch bij onze komst te *Suriname* was derzelver lengte nog iets te Oostelijk. Gedurende het verblijf in de *West-Indiën*, was derzelver gang, voornamelijk die

van KNEBEL, zijnde in *Nederland* vervaardigd, nog al geregeld, en men konde op dezelve aanzeilen, doch thans bij de komst op de gronden, dus in koudere gewesten, bevonden wij, dat dezelve bijna even zoo veel meer Westelijke lengte aanduiden, als bij het uitzeilen naar de kust het verschil te Oostelijk was; zijnde dus beide tijdmeters nog onderhevig aan den invloed van warmte en koude of het verschil der luchtgesteldheid in de gematigde en verzengde luchtstreek. Dit verschil kwam neer op 4' 15" in den tijd of 1° 15' lengte, hetwelk op lange reizen eene zeer groote misrekening zoude kunnen geven.

Met het aanbreken van den dag op den 27sten passeerden wij *Zuid-Voorland* en stevenden wij de *Noordzee* in, hebbende wij in 40 uren het kanaal doorgezeild, met eene frissche koelte en schoon weder, terwijl wij ons verlustigden met het gezigt der Engelsche en Fransche kusten, als ook met verscheidene schepen, die ons passeerden, en met ons mede lagen; des namiddags werd het stil en den 28sten was het weder buijig, met dikke lucht en wind; dus konden wij, ofschoon wij volgens het bestek ons op de hoogte van de *Maas* bevonden, geene verkenning van het land bekomen; wij draaiden dus bij en bleven voor klein zeil liggen, tot dat tegen 10½ uur de lucht zoo veel opdunde, dat wij het land te zien kregen, verkennende wij hetzelfde voor het eiland *Schouwen*, en zagen insgelijks den toren van *Goeree*, zoo als ook het baken.

Met den middag deden wij twee schoten met scherp om een' loods en hèschen de vlag. Den loods echter niet ziende komen, lieten wij het weder op zee loopen, en tegen 3 uren wendden wij weder naar het land. Ten 4½ uur kwam de loodsboot naar buiten, en een der loodsen bij ons aan boord, welke den Kommandant eene order bragt, om naar *Texel* te zeilen, en aldaar binnen te gaan. Nadat de loods wederom vertrokken was, werd er volgebrast en de noodige zeilen bijgezet; den koers naar het gat van *Texel* stellende. Den 29sten met den dag zagen wij *Kamperduin*, waarop wij zeil minderden en te 7 uren de loods J. BOUS van *Pelten* bij ons aan boord kwam, dewelke ons dan ook binnen bragt, latende wij het anker ter reede van *Texel* des morgens om 10 uren vallen. Den overtocht van de rivier van *Suriname* naar hier hadden wij in 41 dagen gedaan, hetwelk waarlijk niet onder de onvoordeeligste reizen kan gerekend worden, wanneer men de variable winden in aanmerking neemt, waarmede wij steeds geworsteld hadden. Alhier ter reede lagen verscheidene koopvaardischepen, en in den loop van den dag kwamen er nog vele binnen, waaronder er waren, die voor ons van *Suriname* vertrokken waren. In het *Nieuwe Diep* lag Z. M. wachtschip *de Zeeland*, gekommandeerd wordende door den Kapitein-Luitenant P. PIETERSE.

Des namiddags kwam er een Lands vaartuig aan boord, aan hetwelk wij het kruid mede gaven, na

alvorens alles in vaten gedaan te hebben. Den 30sten 's morgens ligten wij het anker, en begaven ons met het schip in het *Nieuwe Diep*, waar wij hetzelfde digt bij het nieuwe werk vastmeerden.

Weldra kreeg ik de aangename tijding, dat mijne echtgenoot en verdere familie zich in eenen goeden welstand bevonden; mijn verlangen, om dezelve te gaan bezoeken, was thans natuurlijk zeer groot, doch ik werd hierin nog eenigen tijd verhinderd, want na een verblijf van 10 dagen in het *Nieuwe Diep* kwam de Heer SCHUIT, Constucteur der Marinè, aan boord, met order om het schip te inspecteren en te visiteren.

Z. Ed. bevond, dat aan bakboord bij de valreep en in den kuil, zoo als ook aldaar in den boeg aan stuurboord, eenigzins het vuur was, zijnde voor het overige het schip zeer gaaf, verklarende Z. Ed. voorts, dat het schip allen aanleg tot vuur gehad had, maar dat hij het behoud van hetzelfde alleen toeschreef aan de reinhouding; de dekken moesten op onderscheidene plaatsen vernieuwd worden, zoo als ook de masten en het rondhout nagezien.

Nadat nu het rapport van bovengemelden Heer bij Z. Exc. den Heer Minister voor de marine ingekomen was, ontving de Kommandant eene aanschrijving, dat het schip met den 25 Junij 1821 buiten dienst zoude gesteld worden, de Officieren en Adelborsten op *nonactiviteit* gesteld, en dat gedeelte der equipage, welker tijd van dienst nog niet verlopen was, op Z. M. schip *Zeeland* zou-

den overgaan. Bekomende voorts het schip, zoo dra het gerepareerd zoude zijn, eene andere destinatie.

Dewijl nu ieder verlangende was zijne nabestaanden te zien, gaf deze tijding veel genoegen; alles werd dus behoorlijk afgeleverd en de verantwoording gedaan aan den Heer Directeur der marine aldaar. Den 24sten ging de equipagie over op Z. M. schip *Zeeland*, en den 25sten des namiddags om 4½ uur werd het schip aan de directie der marine overgegeven, en de vlag en wimpel neêrgehaald. Zijnde ik nu aan boord van hetzelfde geweest 2 jaar 2 maanden en 10 dagen, waarvan ik 1 jaar 10 maanden en 2 dagen buiten gaats had doorgebracht, gedurende welken tijd ik vele aangename, maar, gelijk wel altijd in het leven gebeurt, ook verdriegtige dagen gesleten had. Met onze equipagie waren wij bijzonder gelukkig geweest, want van de 150 man, die dezelve sterk was, hadden wij 2 man aan ziekte verloren; één was er verdronken.

Thans nu ons aller gedachten alleen op het wederzien onzer geliefde betrekkingen gevestigd waren, waren alle ongemakken en onaangenaamheden der reis, en alle kleine oneenigheden vergeten, alle Officiëren scheidden vriendschappelijk van elkander, en na alle mijne makkers eene goede gezondheid, en voortdurende welvaart toegewenscht te hebben, begaf ik mij nog dienzelfden avond op reis naar het *Zand*, des nachts zette ik mijne reis voort, en kwam den 26sten des namiddags om 3 uren te

Amsterdam aan, waar ik mijne echtgenooten benevens mijne verdere familie in goeden welstand en toevallig allen bij elkander vond. Daar er gedurende mijne afwezigheid geene sterfgevallen in mijne familie plaats gehad hadden, mogt ik onvermengd dat geluk van het wederzien smaken, hetwelk alleen hij, die na jaren lang afzijn zijne dierbaarste betrekkingen weder ziet, kan genieten, en hetwelk dan ook voor alle doorgestane gevaren en wederwaardigheden zoo rijkelijk vergoeding oplevert.

THE
NATIONAL
ARCHIVES
COLLECTION
OF
THE
UNITED STATES
OF AMERICA
WASHINGTON
D. C.

AANTEKENINGEN,

GEHOUDEN OP EENEN

KRUISTOGT IN DE *NOORDZEE*,

MET DE HARINGVLOOT,

IN 1827.

EERSTE HOOFDSTUK.

Aanstelling. — Komst te Vlaardingen. — Beschrijving van het konvooschip. — Verblijf te Vlaardingen. — Buisjesdag. — Hoe dezelve gevierd wordt. — Vertrek van Vlaardingen. — Victualie aan boord. — Bemanning. — Instructie voor mijne reis. — Wij steken in zee. — Komst bij de haringvloot. — Het uitwerpen der netten. — Uiterlijk voorkomen van Hitland. — Verder kruisen op zee. — Binnenloopen op de baai.

Na onderscheidene malen reeds die gewesten des aardbols, welke wij de verzengde noemen, bezocht te hebben, viel het mij te beurt ook een togtje naar de koudere luchtstreken te doen. De aanleiding tot deze zomerreis in het Noorden, was de volgende:

Ik bevond mij als fungerend 1ste Officier aan boord van Z. M. Fregat *Euridice*, onder bevel van

den Kapitein-Luitenant A. DE MONTE, toen ik onverwachts op den 7den Junij 1827 eene aanschrijving van Z. Exc. den Heer Minister van marine ontving, om mij tegen den 12den dier maand te *Vlaardingen* te bevinden, ten einde mij aan boord van het konvooi- en hospitaal-schip, zijnde de *Hoeker de Morgenster*, gevoerd door schipper G. DE REUS, te begeben, welke bestemd was met de haringvloot zeewaarts te zeilen. Na dus zoo spoedig mogelijk alle mijne zaken geregeld te hebben, verliet ik den 12den de *Euridice* met tegenzin, en nam afscheid van den Kommandant en verdere zich aan boord bevindende Officieren, zoo als ook van mijne bekenden, welke zich daar ter plaatse bevonden. Den 13den arriveerde ik te *Vlaardingen*, en meldde mij aan bij den President van het collegie der groote visscherij, ingevolge mijne order. Ik werd door Z. Ed. zeer vriendelijk ontvangen, en verwezen naar den Secretaris, die mij mijne instructie zoude overhandigen, en tevens zorgen, dat alles zoo veel mogelijk naar mijn genoegen aan boord zoude wezen, en die de noodige ververschingen die er te bekomen waren, voor mijn gebruik en voor de zieken gedurende de reis bezorgen zoude; aan beloften ontbrak het dus niet. Tot mijn verblijf werd mij aangewezen de *Hollandsche tuin*, waar ik gedurende den tijd, dat ik te *Vlaardingen* was, mijn' intrek konde nemen. Hiermede was dit bezoek afgelopen; ik mogt echter het genoegen niet hebben, gemelden Heer President na dien tijd

te ontmoeten. — Ik zag mij echter in deze teleurstelling ruimschoots schadeloos gesteld door de voorkomenheid van den Secretaris van gemeld Collegie, den Heer KIKKERT, die mij, gedurende mijn verblijf te *Vlaardingen*, vele beleefdheden bewees.

Na deze bezoeken afgelegd te hebben, begaf ik mij aan boord van den Hoeker, waar ik mijn verblijf gedurende de reis zoude houden, en waarvan ik mij vooraf reeds geene zeer groote verwachtingen gevormd had. Schoon ik hetzelfde dan ook geenszins in vergelijking konde brengen met het verblijf op een van Z. M. schepen, bevond ik, dat de kajuit, die ten verblijf voor mij en den schipper moest dienen, ofschoon niet van de grootste, toch nog redelijk wel ingerigt was, en dus voor iemand, wien de gewone gemakken aan den wal geenszins tot eene volstrekte behoefte zijn geworden, een verblijf opleverde, waarin men althans gedurende de reis kon eten, drinken en slapen. Ik moet echter bekennen, dat het een pronkvertrek was, wanneer men het vergeleek bij het vierkante hok (hetgeen waarlijk den naam van hut niet verdiende), hetwelk de geneesheer, die de reis moest mede maken, gezamenlijk met den stuurman moest bewonen. In dit verblijf waren twee vaste kooijen, en het daglicht werd ontvangen door het achterluik, dat wel bij goed en warm weder open, doch bij regens of koude en slecht weder dicht moest zijn; waardoor hij zich alsdan van het daglicht geheel versto-

ken zag. Voor deze hut logeerden de beide timmerlieden in eene even groote ruimte, hebbende deze beide hutten de lengte van 30 à 35 palm, en de halve breedte van het schip aan bakboord. Aan stuurboord was in plaats van deze beide hutten, slechts eene, die dus eens zoo groot was, en tot een tweeledig oogmerk dienen moest, te weten, tot verblijf van de zieken, die er op de vloot mogten komen, en tot berging van eenig touwwerk. Voor de zieken waren in dezelve vier vaste kooijen of bedsteden, waaraan niets ontbrak dan eenig beddegoed of stroo; dus was iedere zieke, die van de vloot overkwam, verplicht zijn bed mede te brengen, wilde hij niet op de planken liggen; gelukkig voor hen indien de ziekten van dien aard waren, dat zij niet bedlegerig waren, want anders, zoo de ziekte van een ernstigen aard was, zouden zij weinig op hun gemak geweest zijn. Hierop volgde het ruim, waarin ballast, en verschillende behoeften voor de schepen waren. Vóór het ruim was het logement voor de equipagie en overgangers, dat zijn die manschappen, die bij mij aan boord moesten medegenomen worden, en door mij uitgewisseld tegen een' zieke, daar anders op eene haringbuis, waar ieder zijn bepaald werk heeft, door het missen van een' man, de werkzaamheden dadelijk gestuit, althans zeer belemmerd zouden zijn. — Deze konden zich aldaar in den zwavelachtigen geur van den altijd in hun verblijf gebrand wordenden turf, vermaken. Ziedaar nu de inrigting van het konvooi- en hospitaal-schip daargesteld, het-

welk mij over het algemeen niet zeer in de hand viel. Wenschelijk ware het dat tot zoodanig konvooischip een daartoe geschikt Rijks vaartuig gebezigd werd, hetgeen ongetwijfeld beter aan het doel zou beantwoorden.

Ik had het genoegen hier eene kennismaking te vernieuwen met den Heer H., koopman alhier, dien ik op mijne reis naar de *Middellandsche Zee* in 1825 te *Marseille* ontmoet had, en welke mij thans ook zeer gulhartig ontving, en vele beleefdheden bewees.

Groot was de levendigheid, die ik dezen dag in de stad bespeurde, toen ik de haven langs wandelde, waar een honderdtal Hoekers lagen, aan welker boorden men met vollen ijver bezig was, alles voor de aanstaande reis in gereedheid te brengen.

Den 14den wapperden reeds vroegtijdig van alle in de haven liggende schepen de vlaggen, zijnde deze dag bestemd tot het houden eener Godsdienst-oefening, om Gods zegen over dezen zoo belangrijken tak van nijverheid af te smeeken. Men zag dus ook des morgens om 10 uren op het gelui der kerkklok ieder visscherman zich ter kerke begeven, om de inroeping van Gods zegen over de aanstaande haringvisscherij bij te wonen. Alle werkzaamheden staan dan ook dien dag stil. De dag wordt echter niet geheel en al op dezelfde wijze doorgebracht. Des namiddags te vier uren wordt het blaadje omgekeerd, en gaat men van het Godsdiënstige tot het wereldsche over. Alsdan ziet men niets

dan vergenoegen en vreugde op alle wezens afgeschetst, de kermis heeft een' aanvang genomen, paarden- en koordendanserspel worden bezocht, daarna de herberg, waar het gekras op eenige violen weldra de liefhebbers der danskunst in beweging brengt, benevens de poffertjes- en wafelkraam, waarna men voortgaat met tot in den morgenstond te loopen zingen, dansen, enz., langs de straten, waarna alle deze zeelieden, die den verlopen dag op tweederlei nog al verschillende wijzen hebben gesleten, zich een paar uren ter ruste leggen, om den 15den met het wassend water aan boord hunner schepen te zijn, en dezelve uit de haven te halen. Deze dag wordt sedert vele jaren *Buisjesdag* genaamd, en het is bestemd, dat op denzelfden de vloot de haven verlaten en, zoo mogelijk, zeewaarts zeilen zal. De nieuwsgierigheid om deze vloot onder zeil te zien, doet nu van omliggende plaatsen vele vreemdelingen naar *Vlaardingen* komen, waar dan ook de meeste ingezetenen open tafel voor hunne bekenden houden; zelfs had de Heer President van het collegie op de haven eene groote zaal boven deszelfs pakhuis, waar hij de genoodigden ontving. Ik had eene uitnoodiging ontvangen van den Heer H., om met mijne echtgenoot tegen 8 uren 's morgens aan boord van een' zijner Hoekers, die juist uit zee gekomen was, en nu voor de haven lag, het ontbijt te komen nemen, en aldus den dag met het zich aldaar bevindend gezelschap door te brengen, dat wij ook aangenomen

hadden. Groot was de beweging in de haven, van waar de Hoekers uithaalden, en onder zeil gingen naar *den Briel*, de jagers van de vloot aan het hoofd, met hunne verkenning-vlaggen van den top van den mast; groot was het getal der aanschouwers op het hoofd, en voornamelijk der vrouwen, die nu met bedrukte wezens hunne mannen en geliefden zagen vertrekken. Des namiddags begaven wij ons allen naar den wal, naar het huis van Mevr. de wed. VAN R., om het middagmaal te houden, waar wij een talrijk gezelschap aantroffen. Het genoeg, dat ik aldaar smaakte, werd niet weinig verhoogd door het bewonderenswaardig en zeldzaam talent van den Wel-Ed. Heer W. DE CLERCQ, die ons vergastte op eene improvisatie, welke in zeer fraaije verzen op de bestemming van dezen dag toepasselijk was.

Den 16den was bestemd voor den dag van vertrek, na dus eerst mijne echtgenooten naar *Delft* gebracht en afscheid genomen te hebben, in de hoop, dat wij elkander wederom na volbragte reis in goeden welstand mogten aantreffen, begaf ik mij aan boord van den Hoeker *de Morgenster*, voorzien van de instructiën voor mijne reis; dezelfde was in den voormiddag op stroom gehaald. Ik maakte bij mijne komst aan boord een begin, met de kajuit schoon te maken, te weten van al degenen, die daar goed gevonden hadden voor 's hands hun intrek te nemen; en er niet behoorden, en alles zoo veel mogelijk naar mijn genoegte

doen inrigten; ik liet insgelijks des namiddags al de vrouwen het schip verlaten, en sprak met den schipper af, om met het doorkomen der ebbe onder zeil te gaan. Tegen den avond ging ik nog eens naar den wal, en nam afscheid van alle mijne bekenden.

Met den middag van den 17den vertrokken wij van *Vlaardingen*, en lieten nog dien avond het anker voor den *Briel* vallen. Behalve den schipper en mijn' persoon bevonden zich nog aan boord, de chirurgijn J. J. EVERARD, woonachtig te *Noordwijker Hout*, en door het collegie voor de reis aangenomen, om alle zieken, die op de vloot mogten komen, te behandelen, in wien ik, gedurende de reis een zeer aangenaam medgezel had; een stuurman, zijnde de schoonzoon des schippers; twee timmerlieden, om indien er averij aan de schepen mogt komen, zulks te repareren, en een kuiper; wijders vier matrozen, een kok, en een jongen voor de kajuit, geboortig van *Scheveningen*. Dit was de equipagie, en bovendien waren er 14 man aan boord, om in plaats van zieken, aan boord van eene haringbuis over te gaan, bestaande uit:

8 man zijnde overgangers.

2 » » oudsten.

2 » » jongsten.

2 » » reepschieters.

Ik zal nader bij de beschrijving van de wijze, waarop de haringvangst geschiedt, gelegenheid heb-

ben, deze benamingen op te helderen, en ieders bestemming te kennen te geven.

Het getal der koppen bestond dus uit 27 man. Zijnde wij voorzien van de noodige victualie voor de reis, die bestond uit erwten, gort, zout vleesch, gerookt spek, stokvisch, boter, kaas, genever, rooden, witten en Rijnschen wijn (voor de zieken) brandewijn, azijn, hard brood, eene geringe hoeveelheid van rijst, meel, suiker, krenten, enz. Hieruit bestonden nu hoofdzakelijk de beloofde ververschingen. Ik zoude echter onder deze verkwikkingen nog bijkans vergeten gewag te maken, van eene versnapering, die men niet ligtelijk elders zal aantreffen, en die ik ook, al ware ik een tweede OEDIPUS, nooit zou vermoed hebben, te weten, 10 Nederlandsche ponden *stroopmoppen*! eene zekere soort van gebak. Gelukkig dus, dat wij nog een en ander aangekocht hadden, en zich later de gelegenheid opdeed, nog eenige ververschingen te bekomen, daar het anders meer een zout kostje tot eene versnapering zoude geweest zijn, dan wel hetgeen werkelijk voor de gezondheid noodig is.

Met de inpakking van een en ander was men ook op eene zonderlinge wijze te werk gegaan. Zoo vond ik bij voorb. de thee met de peper in eene trommel, en meer andere wonderlijke zamenvoegingen, waarvan ik hier echter niet verder wil gewag maken.

Alles het schip betreffende afgehandeld zijnde,

wil ik nu nog eenige regelen over het doel mijner reize melden, alvorens zeewaarts te stevenen. Volgens mijne instructie was ik verplicht:

I. Alle de haringschepen, voor welke Provincie ook uitgevaren, alle hulp en bijstand te verleen.

II. Te zorgen, dat alle de rijkswetten, door de vlotelingen werden nagekomen, en voornamelijk toe te zien, dat:

a. De schepen niet dan bij dringende noodzakelijkheid in eene vreemde haven, of op de baai van *Hitland* kwamen.

b. De stuurlieden en scheepsgezellen geenen handel hoegenaamd op zee of elders drev.

c. Zij niet vischten tusschen de banken en rotsen van *Noorwegen*, *Ierland* en *Schotland*, en op laatstgemelde kust niet nader dan op twee uren afstands.

Bijaldien ik mogt bevinden, dat een of ander in deze artikelen vervat, overtreden werd, daarvan aantekening te houden, en bij mijne terugkomst het gehouden journal aan het collegie te overhandigen.

Het getal der schepen, de vloot uitmakende, bestond uit 79 van *Vlaardingen*, 20 van *Maassluis*, 1 van *Rotterdam*, 2 van *Delfshaven*, 3 van *Zwartewaal*, 3 van *Enkhuizen*, 5 van *de Rijp* en 16 van *Amsterdam*; te zamen uitmakende 129 schepen. De plaats, waar het konvooi-schip te vinden zoude zijn, was aan de stuurlieden der ha-

ringbuizen opgegeven, zijnde:

Tot 1 Julij op zee onder de vloot.

Tot 15 Julij op de baai van *Hitland*.

Tot 15 Augustus op zee.

Tot 31 Augustus op' de baai van *Hitland*.

Tot 15 October op zee, kunnende ik tegen dien tijd naar het vaderland stevenen, en de vloot verlaten.

De beschrijving van equipagie, victualie en het doel mijner commissie afgehandeld hebbende, eindig ik dezen dag, in de hoop, dat morgen de wind gunstig zal zijn, ten einde zeewaarts te komen.

Maandag de 18de gaf ons in den voormiddag weinig hoop om zeewaarts te zullen komen, daar het een West-Zuid-Westewind met eene dikke mistachtige lucht was, doch de middag kondigde verandering aan, daar de mist verdween en de doorkomende zon ons goed weder aanbragt. Wij haalden dus den loods van den wal, die ten 1 uur het anker liet ligten, om met de doorkomende ebbe naar buiten te laveren, te 4 uren verliet hij ons, gevende wij hem de laatste groeten aan onze betrekkingen mede, en wenschende hij ons goede reis, nemende wij insgelijks afscheid van het vaderland, door eene peiling van de verhevenste punten te nemen, en stelden onzen koers om de Noord, met een' West-Zuid-Westewind, die in den nacht meer Zuidelijk liep, en ons bijbleef tot den 22sten toen wij tegen den avond het *Fair*-eiland zagen.

In den loop dezer dagen was er weinig bijzonders voorgevallen; den 19den waren wij de Scheveninger- en Egmonder-visschers-schuiten, die op hunne nering lagen, gepasseerd, en hadden van een derzelve nog wat goede schol bekomen. Met medelijden moest men de menschen, die op deze schuiten varen, beschouwen, daar zij met die ligte vaartuigen bij de minste aanwakking van wind, steeds door het zeewater door en door nat worden, dewijl de zee ieder oogenblik over het vaartuig heen slaat, kunnende men dus gerust zeggen, dat zij hun brood niet gemakkelijk verdienen. Van de schepen tot de vloot behoorende, zagen wij er weinig; verscheidene koopvaarders van om de West komende, passeerden ons.

De eerste dagen van mijn verblijf op dezen Hoeker kwamen mij vreemd voor; zoo wel de onaangename beweging van het schip, als de weinige ruimte en wijze van leven der equipage, hinderden mij, doch aan alles gewent men zich, en zoo ging het mij ook, ik schikte mij zoo goed mogelijk, bragt alles in de kajuit zoo wat naar mijn genoegen in orde, waardoor ik niet van mijne aangenomene levenswijze afweek, om zoo doende het leven zoo aangenaam mogelijk te slijten, hetwelk mij dan ook gelukte, te meer daar de schipper een zeer geschikt man was.

Den 23sten met den dag zagen wij het Zuidelijkste gedeelte der Hitlandsche eilanden, doch tegen-

wind hebbende, werkten wij op, ten einde het eiland zoo spoedig mogelijk te bereiken. Wij bevonden ons dan ook den volgenden dag in de nabijheid der vloot, die des avonds, zijnde nu *St. Jan*, na dat op alle haringschepen het gebed voor eene goede vangst gedaan was, hunne netten voor het eerst uitwierpen, hetwelk bij hen bekend is onder de algemeene benaming van schieten, of de vleet over boord werpen. Eene vleet van een ter haringvarend schip, is zamengesteld uit 48 netten, hebbende ieder de lengte van 18 à 19 voet en de diepte van $7\frac{1}{2}$ voet, op welks boveneind de *speerreep*, zijnde een end tros met vloten of kurken, vast is, (zijnde dit een vaâm korter dan de lengte van het net), ten einde het drijven van hetzelfde te bevorderen, wordende nu op de speerreep van ieder net een end gesplitst, hebbende de lengte van $7\frac{1}{2}$ vaâm, seizing genaamd; het andere end van deze seizing wordt eerst op eene reep (zijnde een ligt kabeltouw), en dan op eene houten boei of ton vastgestoken, door welke behulp nu, daar de boeijen op de oppervlakte van het water drijven, de netten niet dieper dan 15 voet zinken. Wanneer nu een schip zal schieten, bergt men eerst de zeilen, uitgenomen zoo veel achterzeil, als noodig is, om het schip aan den wind te houden, dan werpt men het eerste net over boord, op welks achtereind de reep vast is, en waarop de seizings en boeijen der overige netten vast zijn; op dit eerste net is geene boei, maar hetzelfde dient voornamelijk om de vleet uit

te drijven. Op dit net zijn elf andere vast, welke ieder bijzonderlijk door op elkander volgende boeijen of tonnetjes aangeduid worden. Het eerste tonnetje is gemerkt met den naam van den stuurman en de plaats, waartoe het schip behoort, de twaalfde ton is grooter dan de andere, waardoor men kan zien, dat een vierde der geheele vleet uit is; de volgende twaalf netten zijn insgelijks aan elkander vast, en op dezelfde wijze aan de reep, en zoo voorts van 12 tot 12 netten; de reden, waarom alle netten niet aan elkander vast zijn, is, dat het somwijlen bij het inwinden gebeurt, dat men verplicht is, het net om te nemen, en men zulks niet gemakkelijk zoude kunnen doen, wanneer alle de netten aan elkander vast waren. Al de netten uitgedreven zijnde, met de 48 daarop zijnde boeijen, steekt men nog 20 vaâm van de reep, en neemt men dezelve voor op, door eene opene kluis, voor welke vleet, die nu eene lengte van 900 vadem of 5400 voet beslaat, men zich laat drijven, tot dat de tijd van inhalen daar is. Ik zal nader gelegenheid vinden, de wijze, hoedanig zulks geschiedt, op te geven.

Deze nacht nu werd begunstigd door eenen Noordenwind en dikke regenachtige lucht, goede voortekens voor de visscherij, welke met het aanbreken van den dag ook grootendeels bevestigd werden. Schoon was het gezigt van de vloot, die 70 à 80 schepen sterk was, hebbende meestal de Vaderlandsche vlag wapperen, tot sein voor de onder

deze vloot kruisende jagers, dat zij haring gevangen hadden, en die konden overgeven, om aan boord van den eersten jager te brengen, die met eene hangende seinvlag van den top, en Hollandsche vlag van achteren, bijgedraaid lag, om zijnen bepaalden last over te nemen. Velen der schepen maakten kracht van zeil, om maar bij denzelfen te kunnen komen, ten einde, zoo zij al geene haring konden brengen, toch hun present vaatje voor den boekhouder aan denzelfen te doen geworden, waardoor hij dus omgeven was van schepen, hetwelk een waarlijk fraai en prachtig schouwspel opleverde, toen de eerste stralen der zon de uitgestrekte watervlakte, en alle de zeilen verlichtten. De in het verschiet zich opdoende kust van *Hittland*, gaf eene grootere verscheidenheid aan dit tooneel.

Te 6 uren had de jager zijn' last aan boord, dat hij door het neêrhalen van de seinvlag te kennen gaf, waarna hij volbraste, en alle mogelijke dienstdoende zeilen bijzette, ten einde van den goeden wind gebruik te maken, en met zijne zoo zeer in het vaderland verlangd wordende haring derwaarts te snellen; wordende hem eene spoedige en voordeelige reis toegewenscht. Nu zetten de schepen koers naar den tweeden jager, die naar *Hamburg* moest, om dezen hunnen gevangen haring over te geven. Wij gaven brieven mede, ten einde onze betrekkingen kennis van onze behoudene aankomst alhier te geven, en deden tevens een honderdtal pas gevangene haringen op, die wij dadelijk lieten

R

zouten, om toch niet de laatsten te zijn met den nieuwen haring te gebruiken. Uit hetgeen wij vernamen van de door ons gepraaide schepen, maakten wij op, dat de vangst in den afgeloopenen nacht tusschen de 2 en 5 ton geweest was; in den loop van den dag hielden wij het kruisende onder de vloot, en bewezen hulp waar men ons noodig had. Met den avond zagen wij den jager, die naar *Hamburg* moest, koers derwaarts stellen, en telden in de 90 schepen, die allen aan hunne vleet lagen, op hoop van eene goede vangst.

Den 26sten had met het aanbreken van den dag wederom dezelfde beweging onder de vloot plaats, en zagen wij wederom eenen jager naar het vaderland vertrekken. Om 8 uren praaiden wij den Kommandeur der jagers, die ons te kennen gaf, dat er een jager op de baai geloopen was, die onze hulp noodig had; wind en gelegenheid goed zijnde, en ons in de nabijheid der baai bevindende, liet ik afhouden en koers naar dezelve stellen. Bij de nadering der kust ontwaart men spoedig, dat rots en klip het grootste zamenstel van *Hitland* uitmaken; meer binnenwaarts komende, ziet men nu en dan een gedeelte, waarop de garst en het koren boven den grond was gekomen, hier en daar een boerenhuis en ellendige hutten, die overal verspreid staan. Voor de stad *Lerwick*, in welks nabijheid het fort *Charlotte* ligt, en welke beide in de kom der baai gelegen zijn, lieten wij het anker vallen, waarna ik terstond mijne bezigheden verrigtte, met

de hulp van timmerman, enz., aan de aldaar liggende Hoekers te doen geworden, ten einde dezelve zoo spoedig mogelijk wederom naar zee zouden kunnen gaan; na afloop waarvan ik aan boord terug kwam, en den Nederlandschen Consul, den Heer BALFORD SPENCER vond, die mij wachtende was. Van Z. Ed. vernam ik, dat er van den 22sten tot den 24sten dezer, niet minder dan 67 Hoekers op de baai gelegen hadden. Wat helpen dus nu al de strenge orders van het collegie der groote visscherij, daar de stuurlieden der schepen ze toch maar naar hun goeddunken overtreden, want volgens hun voor-geven is het onmogelijk, bijaldien zij vóór den bepaalden tijd tot werping der netten onder het eiland zijn, het aldaar zoo lang onder zeil te houden, maar vinden zij zich genoodzaakt binnen te loopen; dit heet nu wel om geen averij aan hun schip te bekomen, of om de op zee in hunnen overtogt geledene schade te herstellen, maar de ware reden, die hen hiertoe aandrijft is meer om zoo wat smokkelhandel te drijven, en hun volk gelegenheid te geven het weinige, dat zij voor de reis van provisie medegenomen hebben, te doen verteren. De Hitlandsche kooplieden zijn dan ook bijzonder wel geschikt hen zulks voor geringe prijzen af te koopen, en hen op een glaasje *whisky* bij de afdoening te onthalen, waarna dan het weinige geld onder het dansen van een *reel* of Schotsche drie, met de Hitlandsche vrouwen, die mede behoorlijk *whisky* kunnen gebruiken, verteerd wordt, terwijl zij vervolgens bij

hunne terugkomst in zee voor dit geringe genot eenige weken gebrek lijden, en zich dan met gort en gebraden haring vergenoegen moeten. Op dusdanige wijze gaat het geld weg, waarvoor dikmaals vrouw en kinderen in het vaderland gebrek lijden, wie hier niets van bekend is, en die alles uitzuigen, opdat de man maar op zee wat verversching zal hebben. Deze brengt hun ook dikwijls tot belooning daar voor, een paar Hitlandsche kousen, wanten of iets dergelijks mede.

Des namiddags tegen 4 uren alles afgeloopen zijnde, zeilden de aldaar liggende Hoekers zeewaarts. Te 5 uren ligten wij het anker, na de noodige ververschingen aan boord genomen te hebben, en gingen insgelijks door het Noordergat naar zee. De baai, de groote baai genaamd, wordt gevormd door het eiland *Brassa*, hetwelk benoorden het groote eiland ligt, en aldaar op de plaats, waar de stad gebouwd is, eene kom vormt, geschikt om zoo wel aan groote als kleine schepen eene veilige ligplaats te verschaffen. Aan den Zuid- en Noordkant is een ingang tot dezelve; aan de eerstgemelde zijde kan men gerust naar binnen zeilen, mits den Noordwal houdende, hebbende men dan geene ondiepten te vreezen. Wanneer men de stad open heeft kan men op dezelve aanzeilen, doch aan de Noordzijde is zoo wel de in- als uitgang gevaarlijker, doordien men daar slechts een naauw vaarwater heeft, en veelvuldige blinde klippen.

Des avonds met zonsondergang bevonden wij ons

wederom in de vloot en telden 70 schepen, die voor hunne vleet gestrekt lagen.

Den 27sten met den dag bespeurden wij al dat de schepen zich meerder verspreidden; drie Hoekers deden sein voor ons; wij hielden dus op dezelve aan, om te vernemen, wat zij begeerden, en gaven aan ieder eenen overganger over voor zieke manschappen, doch kregen er maar een van aan boord, daar de stuurman J. VAN KEULEN beter geoordeeld had den zieke met den jager huiswaarts te zenden, en den zieke van stuurman G. KEISER, den geest gaf vóór dat de doctor aan boord was. Wij lieten dan ook de begrafenis maar aan hem over; hielden het voorts kruisende in de nabijheid van het eiland, en gaven in den namiddag verlof aan den Hoeker *de Jonge Abraham*, stuurman F. WAPENAAR, om naar de baai te zeilen, ten einde deszelfs stag te repareren, dat gebroken was.

Den 28sten met den dag waren wij wederom midden onder de vloot, en praaiden verscheidene schepen, doch hier was het klagen geen gebrek, over de slechte vangst, de een had te veel haaijen in de netten gehad; die had door stroom of stilte ze vóór den tijd moeten inhalen; een ander weder had geen leven gezien, enz.; slechts een enkele verhaalde, dat hij wat gevangen had, maar meest allen verzwegen hunne wezentlijke vangst. De reden hiervan is, dat bij al deze stuurlieden, even als bij meest alle vakken, groote wangunst bestaat, en

daarom wordt het regte niet gezegd, maar wel leugens uitgespreid, om anderen te misleiden. In den namiddag namen wij nog twee zieken over, en gaven gezonden in de plaats.

Den 29sten hielden wij het kruisende af en aan het eiland. Mijns dunkens moet hetzelfde voor een natuuronderzoeker een ruim veld opleveren tot opzameling van mineraliën, daar het mij voorkwam uit verschillende soorten van steenen en ertsen van metalen zamengesteld te zijn. De kust is steil en vervuld met diepe grotten. Wijders was ik in staat de volgende waarnemingen te doen nopens de ligging van de verschillende punten van het eiland, die ik thans uit zee door behulp der kijkers kon opnemen.

Het land van om de Zuid naderende, is het eerste wat men in het gezigt krijgt een hooge berg, genaamd *Fitful Head*, bij de visschers den *Zwynenberg* geheeten, hierna ontwaart men ten Zuid-Oosten van hetzelfde den Zuidhoek van het eiland, uit eene groote menigte hoog uitstreckende rotsen en klippen zamengesteld, genaamd *Sumbre Head*; op dezelve is eene batterij en uitmuntend lichthuis, waarvan des nachts, tot waarschuwing van den zeeman, een zeer helder lampvuur brandt, dat bij helder weder op 7 à 8 mijlen afstands gezien kan worden. Digter onder den wal komende, heeft men nabij dezen hoek eene lange strook land, meestal als zand, waar eene baai is, genaamd de *Zomerbaai*, liggende de schepen met eenen Westewind

aldaar, uithoofde van den goeden ankergrond, volkomen veilig.

Verder Noord opzeilende langs de Oostzijde, worden de algemeene omtrekken van het groot bestek van het voornaamste eiland, genaamd het vasteland, meer en meer in het verschiets ontwikkeld; de landstreek onderscheidt zich meer door de menigte dan door de hoogte der heuvels en bergen; doch de naaktheid van derzelve oppervlakte, op welke men niet eenen boom of heester bespeurt, boezemt een gevoel van treurigheid in, en doet zien dat men een land nadert, grenzende aan de koudere gewesten; in den winter voornamelijk heeft derzelve opdoening, veel gelijkenis, zoo als een Engelsch schrijver zegt, met het geraamte van een verlaten land. Thans daar alles, zoo als koorn, aardappelen, gras, enz., zich boven de oppervlakte, en deszelfs eerste groen tegen de heuvels op, en in de valleijen vertoonde, leverde het bij eene klare lucht door de afwisseling der verschillende kleuren, een eenigzins vrolijker schouwspel voor het oog des aanschouwers op.

Twee en een half mijl van den Zuidhoek is eene baai, *Leverwicks*-baai genaamd, naar een visschers dorp van dien naam, dat aldaar is. Hier is mede eene goede ligplaats en ankergrond voor schepen. Op deze baai volgt het eiland *Moussa*, dat door een kanaal van het groote eiland afgescheiden is, dit wordt bewoond door visschers en landlieden, die er goede weiden voor hun vee vinden. Dit voorbij

gestevend zijnde, komt men aan de groote baai van *Hitland*, die vijf mijlen van den Zuidhoek af ligt, en gevormd wordt door het eiland *Brassa*, dat hoog land is, terwijl men eindelijk nog het kleine eiland *Noss* of *Hangcliff* heeft, dat door een klein kanaal van het eerstgemelde afgescheiden is, en welks steile punt men op verren afstand ontwaart. Ziedaar nu de Zuid-Oost zijde van het eiland, bevattende een' afstand van 6 mijlen, van het eene punt tot het andere. Verder om de Noord loopt de bogt van het land Westwaarts in, en heeft men menigvuldige ondiepten en klippen, waardoor het alhier gevaarlijker wordt te na aan den wal te komen. Dit zamenstel van eilanden, rotsen en klippen, bestaat uit 68 eilanden, waarvan 40 bewoond zijn, en is bekend onder de benaming van *Shetland*, of bij ons *Hitland*; sommigen dezer eilanden schijnen van eenen Vulkanischen oorsprong te zijn. Zij maken de Noordelijkste grenzen van het Britsche Koninkrijk uit, en zijn alle, met uitzondering van twee derzelve, genaamd *Fair*- en *Foul*-eiland, zeer nabij elkander gelegen, en tusschen de N. B. van $59^{\circ} 49'$ en $60^{\circ} 52'$ en W. L. van *Greenwich* van $0^{\circ} 52'$ en $1^{\circ} 57'$, zij beslaan dus eene ruimte in lengte van $15\frac{1}{4}$ mijl, en in breedte van 8 mijlen. Het *Fair*-eiland ligt 6 mijlen ten Zuiden en het *Foul*-eiland 5 mijlen ten Westen van hetzelfde. Bij mijn verblijf in de baai van *Lerwick*, zal ik gelegenheid vinden, nog het een en ander nopens deze eilanden mede te deelen.

In den loop van dezen dag praaiden wij nog verscheidene schepen, welke zeer over de slechte vangst klaagden, gaven ook nog eenen gezonde voor een' zieke over, aan den Hoeker *de Jonge Willem*. Ik bemerkte ook, dat ons schip steeds meer en meer water begon te maken, waarom ik dus besloot den volgenden dag, zijnde de 30ste, indien wind en gelegenheid goed waren, naar de baai te zeilen, en te zorgen, dat wij wederom een digt schip kregen, in staat om gedurende den tweeden kruistogt zee te kunnen bouwen.

Den 30sten, na nog eenige Hoekers gepraaid te hebben, zetten wij de noodige zeilen bij, en hielden af naar de baai, waar wij te 9 uren ankerden, en het schip in de nabijheid van het fort *Charlotte* vertuidden. Wij vonden daar tien Hoekers liggen, welke op de baai geloopt waren, waarvoor zij eenige meestal niets beduidende redenen opgaven, doch de ware reden, die meer bestond, om een 24 uren zich te vermaken, dan wel om reparatiën aan hun schip te doen, zorgvuldig verzwegen. Ik gaf hun dan ook last, zoo spoedig mogelijk alles in orde te brengen en dan zeewaarts te zeilen.

Tot den 16den Julij was nu onze ligging alhier bepaald, welken tijd wij dan ook besteedden, om het schip tegen het drooge te halen, hetzelfde door den timmerman te laten kalfateren, daar waar een lek te vinden was; doch veel kon er niet aan gedaan worden, daar het schip over de 20 jaren oud was, en gedurende vele jaren slechts weinig

reparatie ondergaan had; men was dan ook beducht, dat bijaldien het nazien te scherp geschiedde, het dan welligt op eene zware timmering zoude uitloopen, waarom de timmerman maar zorgde, dat het schip oogenschijnlijk digt was; wijders werd het tuig voorzien, al de ledige watervaten gevuld, en al hetgeen wat noodig geoordeeld werd, verrigt. Den 3den overleed onze tweede timmerman, B. FRET, aan de gevolgen eener verzwakking, naar ik geloof, veroorzaakt door het onmatig gebruik van sterken drank; den volgenden dag werd dezelve alhier op het kerkhof begraven.

In de eerste dagen van mijn verblijf alhier, had ik vele bezigheden met de schepen, daar de stuurlieden, ofschoon hunne instructie hun zulks verbood, naar willekeur op de baai kwamen, terwijl zij weinig of bijna geene grondige redenen hier voor wisten te geven; van een en ander heb ik dus aantekening gehouden. Het is hier de plaats niet dit breeder uiteen te zetten, doch men ziet hieruit hoe moeilijk het is, bij de bestaande inrigtingen van toezigt op de in zee zijnde haringbuizen, aan deze gestrengte verbodswetten de hand te doen houden. Den 7den was het alsof alle haringvisschers uit de zee verdwenen waren, daar zij hunnen steven Zuidwaarts gerigt hadden, en wij toen ook gedurende drie à vier dagen zeer slecht weder hadden, met eenen harden Noordenwind. In dien tijd kwam de haringvloot uit *Emden*, bestaande uit 25 buizen, op de baai, dit zijn de eenigsten, die met

ons gelijktijdig op deze visscherij uitgaan, drie huizen van negotie aldaar rusten dezelve uit, terwijl zich op dezelve van ieder kantoor een Kommandeur over de schepen voor rekening van dat huis bevindt, welke alle dan ook een sein van verkenning voor elkander hebben waaijen, als een de roode, de tweede, de witte, en de derde, de blaauwe vlag. Meestal bevindt zich deze geheele vloot (ofschoon, naar men zou kunnen zeggen, te klein, om die benaming te voeren) bij elkander, gevende zij steeds hunnen gevangen haring in jagers over, die met bepaalde lasten moeten vertrekken, eene inrigting, die allezins de voorkeur boven de onze verdient, daar men steeds onze vloot ginds en herwaarts zoeken moet, dewijl ieder schipper maar, zoodra hij iets in den jager heeft, gaat visschen, waar het hem goeddunkt, waardoor men zelden een aanmerkelijk gedeelte van schepen bij elkander vindt.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Hitland. — *Deszelfs geschiedenis.* — Lerwick. — *Oorzaken van de vermeerdering der bevolking en bloei van deze stad.* — *Beschrijving der stad en hare openbare gebouwen.* — *De Rijberg.* — *Het paardrijden der Hollandsche visschers.* — *Voortbrengselen van het land.* — *Leefwijze der ingezetenen.* — *Uitstapje naar Welley Sound.* — *Een kraambezoek en beschrijving van eene arbeiders woning op Hitland.* — *Togtje naar de eilanden Brassa en Noss.* — *Nieuwe wijze van vervoer door de lucht.*

Ik ga thans over tot het mededeelen van datgene, wat ik omtrent dit eiland, gedurende mijn verblijf op hetzelfde, heb opgemerkt en vernomen.

De geschiedenis vermeldt dat in de helft der IXde eeuw, terwijl de bewoners van *Hitland* en de Orcadische eilanden gestadig de Noorweegsche kusten door hunne zeerooverijen verontrustten, deze

Noorwegers op hunne beurt eens naar deze eilanden overstaken, en dezelve overmeesterden. Zij stichtten toen eenige volkplantingen op dezelve, waarvan een hunner Prinsen opperhoofd was. In het begin der XIde eeuw werd het Christendom er ingevoerd, en in het jaar 1400 gingen deze eilanden, door eene huwelijks verbindtenis over tot de kroon van *Schotland*, welke er meester van bleef, tot den tijd van CROMWELL, wordende dezelve toen in *Groot-Brittanje* ingelijfd. Voor dat hetzelfde onder de heerschappij van *Engeland* overging, was de regering aldaar eene willekeurige, en gold de magt van den sterkste, die zich alsdan tot opperhoofd opwierp; en wiens bezigheid alleen bestond in zijne onderdanen te onderdrukken; vele burgten en kasteelen werden er ook tot dit einde hier gesticht, die nu allen, daar de bewoners naar de wetten van *Engeland* geregeerd worden, en zij voor het oogmerk van derzelve stichting (het in bedwang houden der onderdrukte bewoners) thans niet meer dienen kunnen, geheel verlaten en in puinhoopen en bouwvallen veranderd zijn. Men kan dit eiland en voornamelijk de hoofdstad, beschouwen als in zijne opkomst zijnde. Sedert de vereeniging met *Engeland* is er eene geregelde vaart, gedurende de zomermaanden, tusschen de haven van *Leith* in *Schotland* en dit eiland; in den winter is deze zoo regelmatig niet, daar het slechte weder zulks dan meest al belet, en van daar ontrangen de Hitlanders touwwerk en verder gereedschap voor de visscherij; koorn, wol-

len en linnen stoffen, sterke dranken, beschuit enz., waar tegen zij terug zenden hunne voortbrengselen, bestaande uit grove wollen stoffen, droogen visch, wollen kousen, traan, weedasch, haring, enz. Men berekent de uitvoer van al de eilanden op bijkans een half millioen guldens.

Door de hooge breedte, waarop deze eilanden liggen, zijn in den winter de dagen uiterst kort, en is de winter bovenmate onstuimig en gestreng. De kortste dagen zijn 4 uren 45 minuten lang, daar in de maanden December en Januarij de zon slechts 4 uren boven den horizon blijft. De winter begint in het laatst van October en duurt tot April. Gedurende dit jaargetij regent en sneeuwt het bijkans onophoudelijk; de stormen verheffen de onstuimige baren tegen de kust, en de bewoners zijn van alle gemeenschap met de overige bewoonde landen verstoken. De eenigste vergoeding die de natuur hun daar tegen verschaft, bestaat in het Noorderlicht hetwelk met zijne in duizenden tinten afwisselende schakeringen, hunne lange en gure nachten verfraait en verheldert. Hetzelve verspreidt een zoo helder licht als de volle maan.

Het getal der bewoners van Hitland rekt men op 28000. De voornaamste plaats, of, zoo men wil, hoofdstad van het eiland is *Lerwick*. Deze stad ligt op *Mainland*, het grootste der Hitlandsche eilanden, hetwelk 7½ mijl lang en 3 breed is, aan de groote baai, die, zoo als ik reeds te voren gezegd heb, gevormd wordt door het eiland *Bras-*

sa. Zij is hare geboorte en opkomst verschuldigd aan de bezoeken, die jaarlijks onze haringvloot alhier in de maand Junij, gedurende de dagen van derzelver aankomst tot aan *St. Jan*, deed. Dat deze zoo kortstondige bezoeken niet alleen de welvaart bevorderden, maar zelfs de stichting bewerkten van eene stad, moge vreemd klinken, maar het verwonderlijke daarvan zal ophouden, wanneer men de talrijkheid dezer vloot in vroegere tijden in aanmerking neemt. In 1630 toch bedroeg de sterkte van deze vloot 1500 schepen, vergezeld van verscheidene oorlogschepen, zijnde dit getal na dien tijd aangegroeid tot 2200, doch naderhand door oorlog en andere omstandigheden verminderd, zoo dat er in het jaar 1700 niet meer dan 600 waren. In 1702 werden er 150 dezer schepen door de Franschen in de baai verbrand. Thans bedraagt het getal der schepen ongeveer 130.

Wanneer nu de tijd daar was, dat men weldra kon verwachten de haringvloot te zien binnenloopen, begaven zich vele der bewoners van het eiland naar de baai, ten einde de voortbrengselen hunner nijverheid, als wollen gebreide kousen, die men er vindt van 10 stuivers af tot 12 gulden, slaapmutsen, doeken, handschoenen, enz., aldaar te markt te brengen, voorts bragten zij er schapen, rundvee, gevogelte en eijeren; hetwelk zij meest al veruilden tegen tabak, kaas en genever, want geld kwam er niet veel in omloop, dewijl het grootste gedeelte der visscherlieden daarvan niet rijkelijk voor-

zien was. Deze groote markt, gaf nu aanleiding, dat op deze plaats, gedurende twee à drie dagen, eene drukte en gewoel heerschte, vooral niet minder dan bij ons te land als het kermis is. In den loop van den dag werd de handel gedreven, en des avonds verlustigde zich de visscherman met de Hitlandsche meisjes, onder het genot van een glaasje sterken drank en het dansen van een Schotsche drie of *reel*, op welke wijze hij zich dan de gelede stormen en ongemakken der zee uit het geheugen wist te helpen. Vele ondernemende personen begonnen dus langs de waterzijde huizen te laten bouwen, waar zij winkels en magazijnen met alle soorten van goederen hadden. In het jaar 1701 bedroeg de bevolking van *Lerwick* 200 personen, en bij de laatste telling over de 2000; welke vermeerdering veel al daar aan toe te schrijven is, dat deze stad, die nog dagelijks in grootte aanneemt, eene stapelplaats voor den smokkelhandel op *Engeland* werd, en er gedurende den laatsten oorlog vele schepen aldaar opgebracht werden, welker ladingen hier meestal gesloopt werden. Voorts werd het ook eene aanlegplaats voor de schepen, die van *Engeland* ter walvischvangst naar *Groenland* steeven, welke alle alhier 40 à 50 der bewoners van het eiland aan boord nemen, om de reis mede te doen, ter visscherij, waarvoor zij bijzonder geschikt zijn. Zij verdienen dan van 12 tot 24 gulden 's maands. Dit een en ander zijn dus de oorzaken van de opkomst dezer stad. De eerste

huizen werden er gezet op een' afstand van het water langs de baai, beginnende aan de Noordzijde bij het fort *Charlotte*, dat in de XVIIde eeuw aldaar door het Engelsch Gouvernement gebouwd is, waardoor men een vrij gezigt op de baai had, doch naderhand werden hier tegenover huizen gezet, langs het water, waarvan het voorste gedeelte tot woonhuis ingerigt was, en het achterste tot pakhuis, achter welke laatsten men dus met de booten tegen aan konde komen, om de goederen te lossen; hierdoor werd dus eene straat gevormd, die Zuid en Noord loopt, doch zeer onregelmatig, daar de huizen geenszins op eene regte lijn staan. Dewijl de grond nu bergachtig oploopt, is men naderhand meer in de hoogte op gaan bouwen, waardoor de geheele stad een zoo onregelmatig voorkomen heeft, dat het lijkt alsof alle de huizen een' contredans gedanst hebben, en nu, na het eindigen van denzelfden, rug tegen rug, en hoek tegen hoek, zijn blijven staan, sommigen in de hoogte, anderen in de laagte; ook zijn de straten, met welke men de hoogte opgaat, tegen welke de stad gebouwd is, vrij eng. Alle de huizen zijn uit eene soort van hardsteen, die in overvloed op het eiland gevonden wordt, zamengesteld; zijnde de muren twee à drie voet dik, zoo wel om het indringen der koude, gedurende de wintermaanden, tegen te gaan, als om bestand te zijn tegen de orkanen en stormen, die aldan in deze gewesten woeden. Zij zijn meestal twee verdiepingen hoog, en bedekt met leisteen. De inwendige verdeling is bijzonder wel tot gemak in-

gerigt, zijnde meest alle de kamers van schoorsteen voorzien. Voor een' Hollander ontbreekt er echter in alle huizen een zeker vertrekje, waarheen men zich gewoonlijk alleen begeeft, en hetwelk bij ons te lande schier onontbeerlijk wordt geacht, doch de Hitlanders schijnen hierover anders te denken, en te begrijpen, dat, voor hetgene wij aldaar verrigten, alle plaatsen in de open lucht of tusschen de klippen even goed zijn. In de groote straat vindt men huis aan huis, in het onderste gedeelte een winkel, meestal zijn dit magazijnen van allerhande waren, waarvan de meeste alle soorten van goederen verkoopen, en waar men dus sterke dranken, boter, kaas, manufacturen, boeken, bijouteriën, enz., in hetzelfde bestek vinden kan. In deze straat wees men mij het huis, waar de beroemde Schrijver *Sir WALTER SCOTT* verscheidene jaren zijn verblijf gehouden had, hetwelk nog steeds eene aangename herinnering voor de bewoners was. Aldaar verzamelde hij de bouwstoffen voor zijnen *Zeeroöver*. — Aan de Zuidzijde van deze straat bevindt zich het raadhuis, hetwelk een' toren met eene klok heeft, doch er vervallen uitziet; vóór hetzelfde is een klein plein. Wijders heeft men er drie kerken, en men was bezig eene nieuwe op de hoogte te bouwen, die van eene zeer moderne bouworde zal zijn, en uit zeer goeden hardsteen zamengesteld. Dezelve staat aan de Zuidzijde der stad, op eenen weg, in de wandeling genaamd den *Rijberg*, die $\frac{1}{2}$ mijl lang is, en aan het strand te niet loopt. Dezelve heeft zijnen naam bekomen, omdat de visscherlieden bij hun ver-

blijft op *Hitland* zich aldaar oefenen in het rijden op de hitten of kleine paardjes, hier *ponys* genaamd. Op de tijden, dat zij hier zijn, staan aldaar een half dozijn gezadeld gereed, kunnende zij voor eenen stuiver dezen weg heen en weder rijden. Het levert een zeer vermakelijk gezigt op, als men die voor een' hoeker of buis geschikte varenslieden, die veel beter tegen het stampen van een schip, dan het steigen van een paard bestand zijn, en ook vrij wat meer daaraan gewoon, daar de meesten hunner waarschijnlijk nooit anders, dan bij deze gelegenheid, een paard bestijgen, op die kleine, maar vlugge en koppige beesten, ziet heen en weder draven. Naast de kerk ligt een stuk bouwland, ongeveer een morgen groot, toebehoorende aan een oud man, die hetzelfde in eigendom bekomen had, van het geld, dat hij met het verhuuren der paardjes aan de visschers overgewonnen had, waarom ook dit land den naam van het stuivers land draagt. De eigenaar was in de 80 jaren oud, en woonde daar kort bij, in eene ellendige woning. Dit is hetgeen opmerkingwaardig aan de Zuidzijde der stad is; aan de tegenovergestelde zijde vindt men het fort *Charlotte*, aldaar ten tijde van CROMWELL gebouwd. Hetzelve is rondom voorzien van zeer dikke muren, en kan 15 à 20 stukken geschut voeren; in de kazernen, die zeer ruim en zindelijk zijn, kunnen 250 man gehuisvest worden; men heeft voorts in hetzelfde goede logementen voor de officieren, magazijnen, regenbakken en alles wat in zoodanig fort benoodigd is. De onkosten van bouwling beliepen

28000 ponden sterling. In tijd van oorlog is er eene bezetting, doch thans bevond er zich alleen een magazijnmeester, met een' serjant en een' korporaal, om alles in eenen goeden staat te houden. Den weg langs het fort aan den waterkant vervolgende, komt men aan timmerwerven, toebehoorende aan de voornaamste kooplieden van het land, welke aldaar twee dokken hebben doen vervaardigen, ten einde de koopvaarders en visscherssloepen in dezelve te kunnen kalfaten en repareren. Deze waren eerst kortelings aangelegd, en men was thans ook nog bezig huizen en magazijnen voor werklieden aan te bouwen.

Rondom de stad aan de landzijde vindt men meestal moestuinen en weiland, zijnde dezelve door steenen muren van elkander afgescheiden. Deze allen schenen nog eerst nieuwelings aangelegd te zijn, en vele waren nog niet eens ontdaan van de veelvuldige steenen, die men overal aantreft; boomen of heestergewassen ziet men weinig in dezelve; de aalbessen zijn de eenigste vruchten, die men er vindt, aardbeziën waren hier kortelings gebragt van *Schotland*, doch ik geloof niet, dat dezelve veel voortkomen zullen, de esch en wilg zijn de eenigste boomen, die men er ziet, doch dezelve bereiken nimmer eene meerdere hoogte dan 5 à 6 voet. De groenten, die men er teelt, zijn kool, rapen, wortelen, uijen, salade, aardappelen, enz., doch vóór de maand Augustus heeft men geene versche groenten. Wijders zijn er dicht bij de stad verscheidene zomerverblijven der voornaamste ingezetenen. Nog

moet ik vermelden, dat zich in deze stad eene bank van koophandel voor het geheele eiland bevindt. De ingezetenen van *Hilland* kan men in twee klassen verdeelen, rijken en armen. De middelstand is hier bijkans niet bekend. Over het algemeen zijn de bewoners zeer vriendelijk, voorkomend, gastvrij en verpligtend jegens vreemdelingen.

De heerschende Godsdienst is de Protestantsche. De zondag wordt alhier zeer betamelijk gevierd, en naar mijn inzien, volgens zijne ware bedoeling doorgebracht, daar alle werkzaamheden niet alleen, maar ook alle vermakelijkheden alsdan stil staan.

De gegoedste ingezetenen zijn voor het meerendeel landeigenaars en drijven tevens koophandel, en velen onder hen bekleeden eenig ambt van den staat. Hunne levenswijs is op de Engelsche manier, eene goede tafel, en daarna het glaasje *toddy*, dat is *whisky* met heet water vermengd en suiker. Rijtuigen heeft men hier niet, en wel om de zeer bondige reden, dat dezelve op de wegen, die over het algemeen hier zeer slecht zijn, niet gebruikt kunnen worden, daarentegen bedient zich man en vrouw van de *ponys*, om de uitstapjes naar het land te doen.

De geringere klassen leven allen van de visscherij, en van het bebouwen der ontgonnen landen. Gedurende de zomermaanden gaat een gedeelte der mannen naar *Groenland*, anderen ter kabeljauw- en haringvangst; tot eerstgemelde visscherij gebruiken zij kleine kotters of sloepen, voor de andere gebruiken zij maar opene booten. De planken tot

vervaardiging derzelve bekomen zij van *Noorwegen*, welke alsdan zoodanig zijn gereed gemaakt, dat de hand des timmermans slechts noodig heeft ze in elkander te slaan, om eene goede Noordsche boot, geschikt voor de visscherij, daar te stellen. Deze booten zijn over het algemeen 18 voeten lang en 6 breed, zij voeren zes riemen en een of twee emmerzeilen, derzelve groote ligtheid, en het gemak, waarmede zij de golven snijden, zijn de oorzaken, dat de visschers dezelve zoodanig laten vervaardigen, ten einde op de hooge zeeën, die alhier voor het eiland dikwijls staan, te kunnen drijven. Met deze gaan zij eenige mijlen uit den wal, en trotseren het dikwijls zoo onvriendelijk element. Verscheidene booten of jollen, waarmede zij in de baai visschen en van de eene plaats naar de andere gaan, zijn kleiner, en maar voor vier riemen gemaakt. Bij goed weder en eene slechte zee (gelijk men in zeemanstaal eene stille of effene zee noemt), is het voor de baai geen onaangenaam gezigt, een zeer groot getal dezer jollen aldaar te zien liggen, bezig om den visch te vangen, waarmede zij hunnen kost verdienen, en waarin zij zeer bedreven zijn. De kleeding der visscherlieden, wanneer zij zich in hunne groote booten op de zee begeven, is zonderling en verdient wel eene nadere beschrijving. Op het hoofd dragen zij eene gebreide wollen muts, van gedaante als onze slaapmutsen, en met verschillende harde kleuren prijkende. Deze mutsen kan men op zeer verren afstand zien, en zij gelijken alsdan wel naar eene gestreepte seinvlag. Wij-

ders dragen zij om het lijf eene getaande schapenvacht, met de wol binnenwaarts, en door een of ander bekwamen Hitlandschen kleedermaker tot een rok gevormd (schoon men zich weinig bij deze aan de Parijzer modes laat gelegen liggen), die van onder de kin tot aan de kniën reikt. Een wijde broek en gewoonlijk bloote voeten, of een naar sandalen gelijkend schoeisel voltooit hunnen opschik.

De vrouwen der geringere klassen moeten zware werkzaamheden verrigten, als het bebouwen van het land, het steken van turf uit den veenachtigen grond, die alhier in overvloed te vinden is, en welke zij dan van de hoogten stadwaarts moeten brengen. Zij gaan meestal barrevoets, en zijn gedurig bezig, terwijl zij de zwaarste vrachten op den rug hebben, met kousen te breiden, hetwelk zij zeer goed en fijn verrigten.

Over het algemeen zijn de mannelijke inboorlingen van het eiland rijzig van gestalte, zeer goed geproportioneerd, ligt en vlug, zeer gediensig voor den vreemdeling en van eene goede inborst. De vrouwelijke sekse der mindere klasse heeft echter weinig bekoorlijks. Daar zij door de zware werkzaamheden, veelal die goede gestalte verliezen, vindt men er niet velen, die den naam van schoonheid wegdragen kunnen, in het algemeen hebben zij een' grooten mond, en breede platte voeten. Zij zijn niet van de vriendelijkste, doch liefhebsters van een glaasje sterken drank. Onder de vermogende klasse vindt men daarentegen meisjes welke men schoonheden zou

kunnen noemen, en die zeer beminlijk zijn. De wezenstrekken der Hitlanders zijn zacht, en hebben niets van de eigenaardige hardheid, die zoo duide-lijk menig *Angel Saks* van het land uit het Noor-den van *Engeland*, en uit de laaglanden van *Schot-land* onderscheidt.

Gedurende mijn verblijf alhier werd ik uitgenoo- digd tot het doen van twee uitstapjes, als een naar *Welley Sound*, eene baai, gelegen aan de Zuid- Westzijde van het eiland, en een ander naar de eilanden *Brassa* en *Noss*. Het eerste was in ge- zelschap van den Luitenant JAMES, Kommandant der *Coast Guards*, en deszelfs echtgenoote, tot het af- leggen van een bezoek bij Z. Ed. zwager, den Heer ross, aldaar woonachtig. Op den daartoe bestem- den dag begaven wij ons des namiddags ten 2½ uur, na een goed *breakfast* gebruikt te hebben, statig gezeten, volgens lands gebruik, op de *ponys*, met zeer fraai weder, op weg, den gebaanden weg steeds houdende. Niet ver van de stad komt men, alvorens men begint de eerste hoogte te beklimmen, aan eene vallei, door welke de weg loopt langs eene kom, welke zoet water bevat; in derzelver midden bevindt zich een zamenstel van rotsen, waarop nog de ruïnes van eene kleine burgt zijn, die aldaar in vorige eeuwen gestaan heeft. De onderscheidene kampen land, die men ontmoet, zijn afgescheiden van elkander door steenen muren; de meeste wa- ren gezuiverd van de daarin liggende steenen en ontgonnen tot tuinen, of bouw- en weiland, hetwelk met de daarbij gezette boerenwoningen geen onaan-

genaam gezig opleverde. Op de hoogte zijnde, waar wij eens stil hielden, heeft men, wanneer men de oogen stadwaarts wendt, een fraai panorama van *Lerwick* en deszelfs omstreken voor zich. Regts af zag men de zee, die bij dit fraaije weder zoo effen als een spiegel was, en waarop vele bootjes lagen te dobberen, waarvan de daarin zittende menschen bezig waren met visschen. Daar nevens aanschouwde men de aangrenzende oevers, inhammen, laagten en hoogten, op welke laatste de woningen van heer en landman zich fraai voordeden; voor zich uit had men de schoone baai van *Brassa*, waarin vele schepen lagen, en het eiland zelf in het verschiët, met zijne hooge bergen, die trotsch hunne kruinen in de wolken verheffen. Aan de tegenovergestelde zijde der baai zag men de witte huizen der stad, die door de zonnestralen schitterend te voorschijn kwamen. Het geheel leverde, van dit standpunt gezien, een zeer treffend en schilderachtig tooneel op. Verder werd de weg zeer eentoonig, gedurende een uur afstands, zijnde dezelve zeer ongelijk door de menigvuldige steenen, waarmede hij bedekt was, terwijl men in den omtrek niets dan hei- en veengrond zag, waarop hier en daar een schaap liep te grazen, en men reeds bezig was de turf weg te dragen naar de stad, voor den aanstaanden winter. Dit ten einde zijnde kwamen wij in eene vlakte, *Dales Voe* genaamd, waar men aan wederzijde de zee ziet, die hier eenen inham vormt. Hier waren verscheidene stukken

bouwland, waarop koorn en aardappelen boven den grond stonden. Voor ons uit zagen wij wederom eene lange streep hooge heuvels, genaamd de *Cliff Hills*, die zeer onregelmatig van hoogte waren, en Noord en Zuid strekken. Deze moesten wij overtrekken; doch de weg was hier zeer goed, als zijnde dezelve voor rekening van twee Heeren op het land woonachtig, daargesteld; wij konden dus op eenen goeden draf de reis vervolgen. Deze hoogte op zijnde, krijgt men voor zich de vruchtbare vallei van *Tingwal*, waar men in het verschiet het dorp van dien naam en deszelfs kerk ziet, aan de linkerhand, en hier tegenover de zee met de daarin liggende klippen. Weldra verlieten wij nu den goeden weg, en beklommen nog eenen heuvel, die wel zoo hoog niet was, maar welks toegang nog zoo ongebaand was, dat het paard met moeite de scherpe steenen konde mijden. Hierna liep de weg meestal langs de oevers der onderscheidene inhammen en kleine baaijen, die de zee aldaar gevormd heeft, welke zeer tot gemak strekken van de visschers scheepjes, en was zeer afwisselend, dan eens tusschen de rotsen, dan weder langs veen- en heigronde. Na verscheidene, zoo heeren- als boerenwoningen, en veel bebouwd land voorbij getrokken te zijn, bereikten wij te 7 uren den oever der baai, aan welker overzijde het huis van onzen gastheer stond. Wij begaven ons dus in de boot, die men ons toezond, en werden aldaar met de meeste hartelijkheid ont-

vangen. Daar gedurende het laatste uur van de reis de lucht begonnen was te betrekken, en er eene dikke mistige lucht was opgekomen, was een goed turfvuur, dat alhier brandde, benevens een glaasje conjac ons bijzonder welkom, waarna met een goed avondmaal, en het houden van *Saturday Night*, de dag besloten werd. Twee dagen vertoefde ik hier, doch daar het weder veranderde, en het bijna zonder ophouden regende en woei, kon ik geene uitstapjes verder landwaarts in doen. De meeste tijd werd dus binnen's huis doorgebracht, waar wij denzelfven zoo aangenaam mogelijk kortten. Het huisgezin bestond, behalve uit den Heer ross, diens echtgenoot en moeder, uit eenen Drontheimschen koopvaardijkapitein, STÄBELL genaamd, die alhier in de baai, na over de voor dezelve liggende klippen gestormd te zijn, in de maand Maart l. l. was binnen gekomen met eene Brik, geladen met zout. Daar dit schip zich in eenen te slechten staat bevond, om de reis naar *Noorwegen* te vervolgen, had hij hetzelfde benevens de lading aan een' der voornaamste kooplieden verkocht; de equipage was reeds naar *Noorwegen* gezonden, en hij wachtte slechts naar den afloop zijner zaken, om insgelijks zich derwaarts te begeven; thans was hij bij deze gastvrije lieden te huis, en maakte als het ware een lid van hun gezin uit, sedert het oogenblik van zijn binnenvallen met het schip. Deze baai wordt anders zelden door groote schepen bezocht, daar de ingang tot dezelve door de menig-

vuldige ondiepten zeer moeilijk is, ze dient voor ligplaats der kotters en sloepen, die alhier in de zomermaanden van Mei tot Augustus hunne gevangene kabeljauw brengen, welke zij in die maanden, op de hoogte der Orcadische eilanden vangen. Deze visch wordt hier dan, nadat zij in het zout gelegen heeft, op de klippen gedroogd en vervolgens naar *Engeland* gebracht, om verder naar de *Middellandsche Zee* en de *West-Indiën*, onder de benaming van bakkeljauw vervoerd te worden. Het Engelsche Gouvernement geeft premiën aan de eigenaars dezer scheepjes, tot aanmoediging van dezen tak van visscherij. Onze gastheer, de Heer ross, had drie vaartuigen, die tot deze vischvangst gebezigd werden. De landstreek alhier is over het algemeen heuvelachtig, en meestal bebouwd, terwijl men hier en daar eene boerenwoning, en schamele hut ziet staan. Het huis van onzen gastheer was van eene moderne bouworde, en omgeven van zeer goede tuinen, in welke ik nu voor het eerst dikke boomen op *Hitland* zag, zijnde esschen en wilgen hout, doch derzelver hoogte was, even als die van alle anderen op dit eiland, niet meer dan 5 à 6 voet, zijnde de takken dan neêrgebogen. De reden hiervan wordt toegeschreven aan het koude luchtsgestel en aan de gure en aanhoudende winterstormen, die hier zoo menigvuldig heerschen.

In den loop van mijn verblijf alhier werd ik door de vrouw des huizes uitgenoodigd, om met het gezelschap een kraambezoek te gaan afleggen,

bij eene harer gewezene dienstneiden, die met een' arbeider getrouwd was. Na ons dus van de noodige provisie, om ons aldaar te onthalen, voorzien te hebben, begaven wij ons gezamentlijk, met een droog buitje op weg. Na eenigen tijd over bouw- en weiland, klippen en steenen, hoogten en laagten gegaan te zijn, kwamen wij eindelijk aan eene woning, gelijk men hier verscheidene aantreft, doch waarvan men waarschijnlijk in ons vaderland de wedergade in ellendigheid met moeite zou vinden.

Dezelve was zamengesteld uit groote en ruwe steenen, bijeengevoegd met een cement van klei, en bedekt met eenige sparren, waarop stroo en moszoden gelegd waren, welke den bewoner, zoodra zij slechts eerst aan elkander zijn gegroeid, voor den regen beveiligen. De ingang tot dezelve, bestempeld met den naam van deur, was eene langwerpighe opening, waardoor men gebukt moest gaan, doch het inwendige overtrof het uiterlijk nog in armoede. In het midden was eene opening in het dak, waardoor de rook van het vuur, dat op eenige steenen op den grond lag, ging; naast deze was de legerstede van het jong geboren kind, dat op stroo lag, met een paar honden er naast tot gezelschap. Het daglicht kwam door eene opening ter zijde, waarvoor een luikje was. Eene kist en eene bank waren onze zitplaatsen. De kraamvrouw lag in eene bedstede, gemaakt in een' hoek der hut. Zie daar de gewone behuizing van een' arbeider op *Hitland*. Na dan dit alles overtreffende tafereel

van armoede in oogenschouw genomen, de kraamvrouw voor het jonge kind, met eenig geld begiftigd, en een glaasje Porter gebruikt te hebben, verlieten wij wederom de woning, waar wij het voorzeker door den rook niet lang meer hadden kunnen uithouden. Het weder aan het bedaren zijnde, besloot ik dit oord te verlaten, waar ik door de bewoners met zoo veel gastvrijheid ontvangen was, en nam mijne terugreis naar *Lerwick* aan, waar ik, onder het genot van nu en dan nog wat regen, in goeden welstand terug kwam.

Het tweede togtje, hetwelk ik deed, was naar de eilanden *Brassa* en *Noss*, in gezelschap van den Heer E. W. PHILLIPS, magazijnmeester alhier, en deszelfs familie, de dochters van den Sheriff of Burgemeester, DUNCAN, en den Heer REY. Daar het weder dien dag zeer schoon was, begaven wij ons des morgens om 9 uren in de booten, en voeren over van *Lerwick* naar *Brassa*, alwaar wij aan land stapten bij het luthuis van den Heer WILLIAM MOUAT, wien het grootste deel van het eiland, dat een half mijl in de breedte en een en een vierde in lengte beslaat, in eigendom toekomt. Het eerste werk was nu de tuinen, broei- en stookkassen, door Z. Ed. daar aangelegd, te beschouwen. De kunst vermogt hier ook wederom veel, schoon de natuur hier door het dampige luchtgestel arm is; hoewel de voordeeligste standplaats voor alles gekozen was. Het eiland is beschut voor de Noordenwinden, door de daarbij liggende hoogten, en genoot dus

steeds de zuiderzon. Hierdoor was dus ook die geheele vlakte als in een groen veld herschapen. Het koren en verdere graangewassen, zag men, door de zorg des landheers overal boven den grond staan, de tuinen waren bovendien beschut en omgeven met hooge steenen muren, binnen welke dan ook eenige groenten welig te voorschijn kwamen, als kool, rapen, wortelen, pieterselie, salade, artisjokken, lage erwten, enz.; doch snijboonen en meerdere soorten van teedere groenten moesten onder de broeiramen gekweekt worden. De vruchten waren roode en zwarte aalbessen en klapbessen; aardbeziënplanten stonden er in menigte onder den muur, doch er waren vele bladen en geene vruchten. In de broeiramen lagen meloenen, en in de stookkas waren druiven en perziken gezet, die eerst begonnen aan te komen. Velerhande soorten van bloemen waren ook in dezelve, door welker gezeit en aangename reuk ik mij wederom voor een oogenblik kon verbeelden in warmere gewesten overgebracht te zijn. Het huis was groot doch bestond uit altemaal kleine vertrekken, en slechts eene gezelschapszaal. Van hier begon nu onze pelgrimaadje naar de *Noup*, of hooge en steile klip van het eiland *Noss*, gevolgd van bedienden, die de noodige provisie voor het levensonderhoud, gedurende dezen dag droegen. Na de kerk en het huis van den predikant, hetwelk niet onaardig aan den oever ligt, voorbij gegaan te zijn, zetten wij onzen koers Noordwaarts aan, in het begin langs eenen goeden gebaanden weg, omgeven en bezoomd

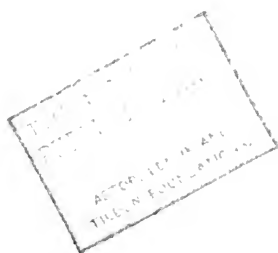
te wagen, voor hem alle belooning verloren ging. Het gezigt was hier zeer schoon, daar men de zee in al hare uitgestrektheid voor zich zag, en ter linker zijde de opening, en de *Noup* zich steil verheffen. Dit lokte mij uit hiervan eene teekening te vervaardigen, welke ik hier bijvoeg. Van hier beklommen wij de *Noup* van *Noss*, bij ons bekend onder de benaming van *Hanglip*, daar men wil, dat dezelve uit zee op verre afstand gezien, eeniger mate hiernaar gelijkt. Dezelve ligt 480 voeten boven de oppervlakte der zee, en gaat aan alle zijden steil neder tot op het water; de buitenste wanden zijn alle naakte rotsen, doch de oppervlakte is met eene korst van 3 à 4 voet grond bedekt, en geeft goed weiland voor koe en schaap. In de gaten en holen der rotsen ziet men duizenden zeemceuwen en ander gevogelte, die aldaar nestelen. Dewijl ik den verrekijker medegenomen had, vermaakten wij ons eenige oogenblikken met de zee, die nog al effen was, in al hare uitgestrektheid rond te gaan. Op verre afstand zagen wij een gedeelte der haringvloot, en nog andere schepen, zeilende in verschillende rigtingen; een gedeelte van het Noordelijkste deel van het eiland, en eindelijk de ons omringende landstreek, welke bij de heldere lucht en zonneschijn een schoon tafereel opleverde; doch in welke rigting men zijn oog ook vestigde, nergens was een boom of heester te vinden, de eenigste oneffenheden waren de veelal naakte en onvruchtbare klippen, hetgeen aan de



G. van Lennep (1858) en van Lennep (1858)

Stroom van de rivier en de

De Cradle en Noup op het Eiland Noss.



landstreek, gelijk ik reeds vroeger gezegd heb, een treurig en doodsch gezigt geeft. Na uitgerust te hebben, namen wij de terugreis naar des pachters huis aan, op welken weg wij in het land zeer schoon rundvee zagen grazen. Aldaar gekomen, bezigtigden wij de boerderij, waar in eene bijzondere kamer zeer groote potten met goede boter stonden; allen bestemd voor de winter-provisie der bewoners van *Lerwick*. Dit is het voornaamste bestaan van dezen pachter van dit eiland, hetwelk aan den Heer *MOUAT* in eigendom toebehoort. Thans naderde de klok van het middagmaal, hetwelk ons dan ook in de vlakte, waar het gras tot tapijt diende, en het blaauwe der heldere lucht tot plafond, voorgediend werd, bestaande uit verschen visch en aardappelen; waarbij de door ons medegenomene provisiën gevoegd werden, welk een en ander een goed diner uitmaakte. Na hetzelfde werd het glaasje *Toddy* gebruikt, en een sigaartje gerookt, wordende het toen tijd de terugreis aan te nemen. Wij kwamen vermoeid en wel om 7 uren te *Lerwick* aan, waar in het fort bij den Heer *PHILLIPS* een kop thee ons bijzonder welkom was. Eindelijk scheidden wij van elkander, bijzonder wel tevreden over de wijze hoedanig wij den dag doorgebracht hadden.

DERDE HOOFDSTUK.

Vertrek uit de baai. — Hernieuwde Godsdienstigheid bij de equipagie. — Wordt door hen alleen op zee noodig geacht. — Stevenen naar de Schotsche kust. — Lompheid van een' Schipper. — Wijze van praaijen bij de haringvloot. — Ruw weder. — Het kollen of kabeljauw vangen. — Beschrijving van het inhalen der netten. — Het kaken. — Levenswijze der haringvaarders. — Vervolg van den kruistogt. — Ruw weder. — Houden op Hitland aan. — Worden teruggedreven. — Tweede aankomst op Hitland.

Den 18den Julij wind en weder gunstig zijnde, verlieten wij des morgens om 5 uren met eenen flaauwen Zuid-Westewind deze baai, ten einde wederom eenen kruistogt van eene maand, onder de vloot in de *Noordzee* te doen, en hulp te bewij-

zen, waar men zulks noodig had, stellende wij onzen koers zoo Zuidelijk mogelijk, na dat de loods ons verlaten had. Wij zagen in den loop dezer dag nog twee Hoekers, die wij praaiden, waar onder den Hoeker *de Zeelust*, stuurman H. BOUDENSTEIN, die eene bij uitstek voordeelige vangst had gehad, daar hij in 5 nachten op deze kust 3½ last haring gevangen had.

Des namiddags, na de thee gebruikt te hebben, was ik op eenmaal verwonderd, psalmen te hooren zingen, en eene leerrede te hooren lezen, in het verblijf der equipagie, daar men zulks gedurende al den tijd, dat wij op de baai gelegen hadden, niet gedaan had, maar wel den eersten tijd, dat wij in zee geweest waren. De reden hiervan aan den schipper vragende, antwoordde hij mij, dat toen zij op de baai lagen, geen hunner den tijd had kunnen vinden, om aan Godsdienstoefening of aan het gebed te denken, maar wel om naar den wal te gaan, aldaar hun geld eerst te verteren, en dan nog hun rantsoen te verkoopen, om de avonden onder de *whisky* en Hitlandsche vrouwen door te brengen; doch in zee deze bezigheid niet hebbende, moest men dagelijks bidden voor eene behoudene reis en goede vangst; denkende zij lieden, dat hen, wanneer zulks niet geschiedt, niets dan rampen en onheilen kunnen treffen.

Verre zij het van mij, dat ik het houden van Godsdienstoefening op zee eenigermate zou willen afkeuren, doch van welke gehalte deze Godsdien-

stigheid van de equipage was, kan men daar uit opmaken, dat zij, zoodra zij aan wal zijn, ongetwijfeld begrijpen dat alle gevaar voorbij is, daar zij dan zonder eenigen schroom zich aan allerlei uitspattingen overgeven, en zonder bedenking vrouw en kinderen te kort doen, en de gedachte, dat er een alziend Opperwezen bestaat, verre weg werpen.

Den 19den zagen wij de *Embder* vloot, doch geen van onze schepen. De wind toen Noordelijk loopende, met eene stijve koelte, deed zulks ons spoedig om de Zuid stevenen, en wij zagen dan ook den 22sten de Schotsche kust. Ik bemerkte thans, dat het schip wederom begon lek te worden, hebbende dus de reparatie van den timmerman niet veel geholpen. Geene Hoekers hier vindende, zetten wij koers zeewaarts, en zagen den volgenden dag met den middag verscheidene in het Noord-Oost van ons, waarop wij alle mogelijke zeilen bijzetten, en op dezelve aanhielden; welke jagt eenen goeden uitslag voor ons opleverde, daar onder dezelve een der terugkomende jagers, de Hoeker *Simon en Johanna Elisabeth*, stuurman H. VAN DER VALK, was, die de vlag heesch, en ons een' zak met nieuwe aardappelen, hem door den Heer KIKKERT mede gegeven, over gaf. Dezelve was ons bijzonder welkom, daar die van *Hilland* niet van de beste waren, en daar wij geene groenten hadden, moest een goede aardappel derzelver plaats bij ons vervullen. Brieven waren met een' anderen Hoeker medegegeven, dus moest ik geduld hebben tot

dat wij denzelven eens op steven zoude loopen. Op twee andere daar zijnde Hoekers, gaven wij herstelde zieken over, en vingen dus drie vliegen in eenen klap, zoo als men zegt. De overige daar zijnde schepen behoorden tot de Embdenaars.

Den volgenden dag in den achtermiddag het water zeer slecht zijnde, en weinig wind, besloot de schipper het schip te laten molmen, om op dusdanige wijze de lekken te stoppen. Dit molmen bestaat in fijn gesneden kurk, biesen en turfinolm in eene mand te doen, waarop een lap zeildoek gespannen wordt, voorzien van kleine openingen, daar deze specie door kan; hier aan worden lijnen vastgemaakt en dan wordt deze mand van voren tot achteren langs de zijden van het schip, en onder hetzelfde doorgehaald. Veel malen is deze wijze om een klein lek, door een spijkergat of iets dergelijks veroorzaakt, te stoppen, van zeer goede uitwerking, daar de specie, die men gebruikt, zoo dra dezelve in het gat komt, terstond aan het zwellen raakt, hetzelve stopt, en de lekkaadje vermindert; hetgeen dan bij ons ook het geval was. Met den avond de koelte doorkomende, besloten wij de Schotsche kust te naderen, en dan verder om de West onzen kruistogt te vervolgen in de bogt, gelijk de visschers zulks noemen, dat is de inham, die gevormd wordt, door het Noordelijkste deel van *Schotland* en de Orcadische eilanden, daar wij vooronderstelden, dat de meeste schepen thans zich aldaar zouden bevinden. Den volgenden dag met

den middag bevonden wij ons op twee mijlen afstand van *Kinncards Head*, eene voornamelijk in droogen visch handeldrijvende plaats. Deszelfs vuurtoren, die even als alle Engelsche vuren, van eene goede bouworde is, en welks vuur zeer helder brandt, maakte, met de daarbij liggende plaats en landstreek, geen onaangename vertooning. Wij praaiden hier nog een' Hoeker, dien wij geneesmiddelen voor eenen zieke overgaven. Onze koers vervolgende, bevonden wij den volgenden dag, dat onze opinie goed geweest was, want met het aankomen van den dag, waren wij omringd van een twintigtal Hoekers, waarvan wij verscheidene praaiden, en hulp bewezen, doch hier had ik het genoeg een nieuw staaltje van beleefdheid van een' dezer stuurlieden, P. KAL DE JONGE, voerende de Hoeker *de Vrouw Maria*, te ontvangen. De vader van dezen stuurman, voerende de Hoeker *de Jongste Maarten*, ongesteld zijnde, ging de doctor aldaar aan boord, waarna onze boot gemelden stuurman van zijnen Hoeker haalde, en bij zijnen vader aan boord bragt; zoo om hem te zien, als om te overleggen, of hij niet, met zijnen aan boord hebbenden haring, naar het vaderland zoude stevenen. Een en ander afgeloopen zijnde, en het besluit genomen, werd hij aan zijn boord terug gebragt, waarna hij de boot opzeilde, tot dat hij ons op zijde was. Hij praaide toen, wenschte ons gezondheid, repte geen woord van zijn voornemen, braste vol, zette alle mogelijke dienstdoende zeilen

bij, en stelde koers naar *Holland*. In plaats van mij nu de geringe, doch mij hoogst aangename wederdienst te bewijzen, om eenen brief mede te nemen, hetgeen zonder eenige vertraging van zijne reis had kunnen geschieden, verkoos hij liever ons te laten aanzien, dat hij naar *Holland* ging.

Van nu tot den 30sten waren wij dagelijks onder een vijftig hoekers, welke wij bij dag zagen heen en weder kruisen, en bij den avond aan hunne vleet leggen; wij bewezen aan verscheidene hulp en bijstand. Het praaijen was nu aan de orde van den dag, hetgeen volgens eene algemeene formule geschiedt. Uit welk boek der meetkunde, algebra of differentiaal en integraal-rekening, het voorschrift daarvan geput is, laat ik aan den lezer over om te onderzoeken. Ten dien einde zal ik de wijze, waarop hier dagelijks gepraaid werd, laten volgen.

Nadat de konvooier en het schip, dat gepraaid zal worden, elkander genoeg genaderd zijn, om elkander te beroepen, draait men bij, en vatten de beide scheepshoofden met alle deftigheid den grooten roeper in de hand, waarna de bevelhebber van het konvooischip begint, met eenen statigen morgengroet te geven, als volgt:

» Goeden morgen, stuurman, goeden morgen, mannen allemaal!”

het antwoord is:

» Goeden morgen, Kapitein, goeden morgen, mannen allemaal!”

Na afloop hiervan doet na eene kleine pauze de Bevelhebber der konvooijer de vraag: » Wat haring heb je van nacht gevangen? »

Antw. Tien, twaalf kantjes, (naar mate van de vangst; zijnde een kantje eene ongepakte ton met ingekrompen haring).

Vr. Wat vong je gisteren?

Antw. Een mandje haring, en vol haaijen!

Vr. Heb je ook schepen gepraaid, en hadden ze wat gevangen?

Antw. Ja, een enkel, maar de vangst is magtig ongelijk, magtig ongelijk, en vol haaijen. (dit woord wordt zelden vergeten, en het schijnt, als men den visscherman hoort, of de zee met speerhaaijen bezaaid is).

Nu gaat de stuurman vanden Hoeker aan het vragen, en begint:

» Heb jij ook schepen gepraaid, die wat gevangen hadden? »

Antw. Ja; wij hebben enkelen gepraaid, die tien, twintig, enz., kantjes gevangen hadden, maar ook andere, die een enkel mandje hadden, doch meestal kuitzieken haring en vol haaijen.

Vr. Waar waren die schepen?

Antw. In het West-Noord-West van je, een mijl of 16 aan zee van *Kattenis*.

Dit zijn nu de voornaamste punten, en tot besluit zegt de Kapitein der konvooijer, nadat over en weder nog zoo wat zeenieuws en leugens verteld zijn:

» Ik wil je groeten, en wensch je zegen en gezondheid ! »

Tot antwoord komt:

» Insgelijks zegen en gezondheid ! » gevolgd van een hoera der beide equipagien. Waarna volgebrast wordt, en ieder zijnen 'koers stuurt. Zie daar nu het geroep, waardoor ik deze dagen, voornamelijk met het begin des dags, uit den slaap gewekt werd, en hen dan somwijlen wel eens verre weg wenschte met die praaipartijen.

Den 30sten des avonds werden wij begroet van eene zware donderbui uit het Westen, vergezeld van bliksem, zware regens en stormvlagen, waardoor wij in korten tijd voor klein zeil bijgedraaid lagen, doch door de hooge en moeilijke zee, werkte het schip nu zoo geweldig, dat men door de zware slingeren niet zittende kon blijven, zonder zich vast te houden, waardoor dan onze doctor, die zich aan de tafel greep, met tafel en al wat er op stond, onder zeil ging, en door de kajuit van stuur- naar bakboord zeilde, zoodanig, dat het aldaar herschapen was, in het huishouden van JAN STEEN, daar men hier en daar de scherven der gebrokene stukken zag liggen. Met den dag nam het weder echter af, en wij hielden af om de Noord-Oost, ten einde de andere schepen der vloot op te sporen.

Den 1sten Augustus praaiden wij den Hoeker *Koenraad en Hendrik*, stuurman D. NOORDHOEK, welke ziek was, en ons te kennen gaf, dat hij de terug-

reis naar het vaderland zoude aannemen, waarop ik hem dan ook brieven voor mijne echtgenoot medegaf, en eene voorspoedige reis toewenschte.

Den volgenden dag met het aanbreken van den dageraad, bevonden wij ons wederom onder een gedeelte der vloot, praaiden verscheidene schepen, en gaven eenen overganger over voor eenen zieke. Bij het inzetten der boot, geraakte de regterarm van den overganger, door de hooge zee, die er liep, tusschen de boot en het schip beklemd, waardoor dezelve zwaar gekneusd werd. Wij hielden het nu kruisende onder deze schepen, die een 30 in getal waren.

Wanneer men zoo zag, hoe al deze schepen uit waren om een' zoo kleinen en oogenschijnlijk geringen visch meester te worden, kwam men ongevoelig tot het denkbeeld, hoe schijnbaar geringe zaken soms zoo groote gevolgen kunnen hebben. Welk een voordeel toch heeft ons vaderland niet aan dezen welsmakenden visch, en welk eene dankbaarheid is men verschuldigd aan de nagedachtenis van den uitvinder van het kaken. De vruchtbaarheid van den haring moet onbegrijpelijk zijn, als men bedenkt, welk een aantal niet alleen door menschen gevangen wordt, maar hoe ontzettend veel er tot voedsel voor andere visschen strekken, op hunne uitgestrekte togten, die zij in scholen ondernemen.

Den 6den was het bijzonder goed weder. Wij vermaakten ons met kollen en vingen vijftig kabel-

jaauwen en eene heilbot. Dit kollen geschiedt op de volgende wijze. Men werpt eene zeer lange lijn uit, aan welker einde, om die te doen zinken, een zes ponds lood is, benevens een hoek, waaraan men een stukje spek of haring aanslaat. Men laat deze dan uitloopen, tot dezelve grond heeft, wordende ze daarna op en neêr gehaald, en aldus op het gevoel af de kabeljaauw gesnapt. Deze visch werd gesneden en ingezouten tot zoutevisch, zijnde zulks een buitenkansje voor het volk, krijgende iemand, die er een vangt, een' stuiver voor denzelfden, zoodra hij de maat heeft, dat op eenen kruistogt, indien het weder zulks toelaat, nog al bij eene gelukkige vangst voor hen iets uitmaakt. Met den avond lieten wij het wederom meer zeewaarts oploopen, en bevonden ons dagelijks onder een klein getal schepen. Den 9den des avonds om 11 uren zeer nabij den Hoeker *de Goede Verwachting*, stuurman L. STORM zijnde, vroeg deze of ik vermaak had het inhalen der vleet of netten eens bij te wonen, dat hij voornemens was zulks te beginnen. Daar het een fraaije nacht en goed weder was, nam ik den voorslag aan, liet de boot uitzetten, en begaf mij met den doctor aldaar aan boord. Wij bragten er den geheelen nacht door, waarna wij des morgens om 6 uren van het uitstapje naar boord terug gingen, zeer tevreden over hetgeen wij gezien hadden. Dit geeft mij gelegenheid thans te vervolgen, hetgeen ik hiervoor op bladz. 255 gezegd heb, nopens het uitwerpen der

oudste, die het achter bij den last over de rol brengt, het zij aan stuur- of bakboordszijde, naar mate de vleet uitstaat. Bij de rol staat de speer-ophaalder, meestal insgelijks een jongeling, om de vlooten van den kop der rol vrij te houden. Het-geen men last noemt bestaat uit eenen vierkanten opgeslagen bak of krebbe, waarop de haring uit de netten geschud wordt, welke door den stuurmans maat, wantinnemer en wantstaar, op deze plaats ingehaald worden; op den last zijn openingen, waardoor de haring in de vierkante afschutsels in het ruim, laanruimen genaamd, valt. Achter deze afschutsels is het wantruim, waarin de netten, zoodra de haring er uit is, door den kok omlaag geschoten worden. De schipper of stuurman, en bolleman gaan waar zij noodig zijn, en bij mooi weder, of wanneer er weinig haring in de vleet steekt, staan zij gedurende dien tijd te kollen, om kabeljaauw te vangen, dat een voordeel voor den schipper is. Aldus heeft ieder zijn vast werk, en gaat het zeer gemakkelijk bij handzaam weder, doch bij holle zee, harden wind, of wanneer er vele speerhaaijen achter den haring zitten, heeft ieder zijne handen vol, en kunnen zij een zweetje halen, bij het inhalen der vleet. Nadat deze nu binnen boord is, wordt het dek wat afgespoeld, en ieder gaat wat uitrusten, tot dat de zon uit de kimmen te voorschijn komt. Alsdan is het de tijd om den haring te kaken, hetwelk aldus plaats heeft. Voor eerst heeft de man, die kaken moet, aan de twee voorste

vingers der linkerhand eene lederen en eene wollen vingerling, die zij gelmoffen noemen, zijnde de lederen voor het doorsteken van het kleine puntige mes, dat van onderen bewoeld is, en hetwelk hij in zijne regterhand heeft tusschen den duim en voorsten vinger, met een stropje om den pink en achtersten vinger vastgemaakt; de wollen dient tot bescherming voor het steken der scherpe graatjes. Hij vat daarop den haring op het dikste, nabij den kop in de linkerhand, steekt vervolgens de punt van het mesje achter de kaak in, en haalt met eenen ruk de gal en het ingewand uit den haring.

De daartoe bestemde manschappen, aldus van hunne wapenen voorzien, zijn de stuurmans maat, kok, wantstaar, bolleman, oudste, jongste, reepschieter, speerophaalder en afhouder, negen in getal. Deze plaatsen zich in eenen halven cirkel van stuur- naar bakboord, achter den last boven het wantruim op het dek. Ieder heeft een mandje vol haring voor zich staan, en in hun midden drie ledige mandjes, waarin iedere soort, als volle, ijle en maatjes haring afzonderlijk moet geworpen worden. De wantinnemer staat op den last, ten einde te zorgen, dat de mandjes der kakers steeds vol zijn, met den haring, dien hij uit de laanruimen of krebbe schept, wordende de geakaakte haring insgelijks door denzelfden persoon in den warbak, die bij den mast geplaatst is, gegoooid, met den uitroep: » spillooper, volle, ijle, of maatjes haring!» naar mate van de soort. De spilloopers doormengen dezelve

met zout, warren ze, en leggen ze in de tonnen, welke in den loop van den dag in het ruim gestreken, en na verloop van drie à vier dagen nog eens opgehaald, voor goed gepakt en weggelegd worden.

De werkzaamheden der haringvisschers thans afgehandeld hebbende, zal ik hier hunne verdere levenswijze aan boord der schepen laten volgen. Zoodra het kaken afgeloopen is, dat des voormiddags tusschen 9 en 10 uren gewoonlijk plaats heeft, gebruiken zij allen gezamentlijk hun middagmaal, bestaande uit gort, met gebraden verschen haring. Dit is hun maaltijd voor vijf middagen in de week. Des woensdags en zondags echter krijgen zij groene erwten met een stukje spek van ruim één Nederl. ons. Nadat zulks afgeloopen is, begeeft zich ieder te rusten, wordende het roer vast gezet, en de jongen of afhouder op het dek gelaten voor uitkijk, welke dan ook wel eens, in de valben zijn slaapje gaat nemen, en waardoor het schip aldus aan de golven overgelaten wordt. Tegen 3 uren komt de kok te voorschijn, dewelke dan, zoodra het theewater gereed is, overal maakt. Men drinkt dan thee en eet een stukje brood; dit genuttigd zijnde, is de tijd tot het schieten der vleet genaderd. Zoodra deze uit is, begeven zij zich allen tot het gebed, hetwelk door den stuurman gedaan wordt, na welks afloop het avondmaal, bestaande iederen dag uit gort met gebraden verschen haring genuttigd wordt. Zoodra het gebruikt is, kruipt ieder in de kooi, tot de tijd van het inhalen der vleet daar is, blij-

vende er nu een matroos in plaats van een' jongen op het dek. De vleet in zijnde, gebruiken zij een sterk kop koffij, en gaan dan, doordien zij zwaar vermoeid zijn, nog wat slapen, tot dat de zon ter kinnen uitkomt: Dit is hunne dagelijksche levenswijze, uitgenomen dat zij des zaturdags, dewijl men dan de vleet niet schiet, nog rustdag houden, en eenige uren dus langer slapen; den zondag besteden zij voor het grootste gedeelte met Godsdienst-oefening te houden.

Thans hetgene ik mij voorgesteld had mede te deelen nopens het vangen van den haring en de levenswijze aan boord van eene buis, afgehandeld zijnde, zal ik voortgaan met het vervolg van onzen kruistogt.

Na aan den schipper van den Hoeker voor zijne onderhebbende manschappen, eenen goeden borrel genever te hebben doen ter hand stellen, nam ik afscheid van hem, liet de boot inzetten en koers stellen om de Oost. Tegen 11 uren praaiden wij eene Amsterdamsche buis, die reeds met eenen last naar *Holland* geweest was, en nu voor acht dagen *Texel* verlaten had. De stuurman gaf ons tot een present wat aardappelen, zes wortelen en zes uijen, welk een en ander mij bijzonder welkom was. In den loop van dien dag vingen wij nog 70 kabeljaauwen, die allen ingezouten werden. Den 11den praaiden wij nog eenige schepen, en den 12den, den wind van het Westen waaijende, met eene stijve koelte, hielden wij af om de Noord, en stelden koers naar *Holland*, ten einde, zoo het mogelijk ware, op onzen bepaalden tijd op de baai te zijn. Zulks had

echter geenszins plaats, daar den volgenden dag de wind Noordelijk liep, en wij dus, in plaats van voor den wind te zeilen, eenen afstand van twintig mijlen bij den wind moesten opwerken, die niet spoedig op te halen zijn met een Hoekerschip. Het zoude echter nog wel geschikt hebben, indien wij goed weder gehouden hadden, maar den 15den kregen wij stormweêr, hetwelk aanhield tot den 18den. Gedurende dezen tijd konden wij niet zeggen zeer op ons gemak te zijn, daar men door het geweldig slingeren en stampen, hetwelk het schip deed, veroorzaakt door de hooge zee, die er liep, zich met moeite kon staande houden, en wanneer men zat, was men op zijnen stoel en in de kooi in gedurige beweging. Het eten geschiedde op het zeetje, of laat ik liever zeggen op de maat, daar men genoodzaakt was, het bord steeds vast te houden, en ten einde er iets van te kunnen gebruiken, moest men nog wel zorg dragen, de voordeeligste stelling te nemen. Aan schrijven of teekenen viel niet te denken, derhalve moest de tijd, zoo goed het ging, gesleten worden met lezen en pijpjes rooken. Op het dek was het alles behalve aangenaam, dewijl men aldaar, zoo niet door den regen, dan toch door de zeeën, die over kwamen, begroet, en spoedig doornat werd. In deze dagen werden wij ook eenige mijlen terug gestormd, daar wij steeds voor klein zeil bijgedraaid lagen. De Noordelijkste hoek van *Schotland* was het punt, waar wij ons verkenden en het bestek verbeterden,

hoek, en zetten toen alle mogelijke dienstdoende zeilen bij, ten einde nog dien dag de baai te bereiken, en niet weder door den onvriendelijken Noordewind begroet te worden. Het gelukte ons ook, schoon wij eerst te 9 uren des avonds het anker in de baai van *Lerwick*, in de nabijheid van het fort, lieten vallen. Van den loods vernamen wij, dat er gedurende onze afwezigheid geene schepen geweest waren. Wat ons aanging, wij waren zeer vergenoegd in het vooruitzicht van eenen gerusten nacht te kunnen doorbrengen, want 14 dagen bezig te zijn, om twintig mijlen afstands op te werken, en bijna niets dan slecht weder te hebben, is voorwaar niet zeer aangenaam.

VIERDE HOOFDSTUK.

Tweede verblijf op Hitland. — Gulheid der bewoners. — Uitstapje naar Scalloway. — Merkwaardig grafschrift. — Het kasteel Scalloway. — Geschiedenis van hetzelfde. — Toddy van zeewater, een niet zeer smakelyke drank. — Vertrek van Hitland. — Kruisen op zee. — Iets over den loop van den haring. — Stevenen naar het Vaderland. — Aankomst aldaar. — Besluit.

Daar wij door het ongunstige weder deze plaats nu niet op den door het collegie der groote visscherij bepaalden tijd bereikt hadden, was zulks oorzaak, dat wij dezelve niet voor den 7den September verlieten. Dit tijdsverloop van 11 dagen maakte ik mij zoo veel mogelijk ten nutte, met het

doen van wandelingen, tourtjes te paard, en het afleggen van bezoeken bij mijne gemaakte kennissen, ten einde dat vervelend onophoudelijk geslinger en stampen van den Hoeker uit mijn geheugen te verban-
nen. Tot lof der bewoners van *Lerwick* kan ik niet nalaten hier te zeggen, dat ik door hen, gedurende mijn verblijf aldaar, in den loop van dezen zomer, met alle gulheid en gastvrijheid ontvangen ben. Voornamelijk moet ik de beleefdheden roemen, mij aangedaan door den Heer Balford Spencer, den Nederlandschen Consul, den Heer E. W. Phillips, magazijnmeester op het fort, den Luitenant James, kommanderende de *Coast Guards*, en den Heer Ross te *Sound*, benevens nog eenige Heeren. De bovengemelden zonden mij bij mijn vertrek groenten aan boord, en in hunne huizen moest ik mij beschouwen als een lid des huisgezins uitmakende. Het merkwaardigste van de stad zelve heb ik reeds vroeger medegedeeld; alleen blijft mij thans nog over verslag te geven van een uitstapje, dat ik gedurende mijn tweede verblijf, met den Consul naar *Scalloway*, eene plaats 2½ uur van *Lerwick* aan den Zuid-Westkant van het eiland gelegen, gedaan heb.

Op den daartoe bestemden dag begaven de Heer Spencer en ik, behoorlijk gezeten op de *ponys*, na vooraf aan Z. Ed. huis het ontbijt genomen te hebben, ons des morgens om 11 uren op reis, rijdende men langs denzelfden weg, dien ik reeds bij

mijn uitstapje naar *Sound*, hier voor beschreven heb, tot dat men de *Cliff Hills* over is, nemende men dan den weg, die door de vallei van *Tingwal* loopt, zijnde deze zeer goed en op de meeste plaatsen zelfs geschikt, om met rijtuigen te kunnen bereden worden. Zeer aangenaam was deze streek, daar men aan alle kanten omringd was van bouwen weiland. Op vele stukken stond het koren reeds in schoven op het veld. Deze grond is overdekt met eene laag van kalksteen, dat aan denzelfden eene groote vruchtbaarheid geeft, terwijl een duiker, die zich in een kleine dijk bevindt, aan deze vallei versch water verschaft. Ter zijde van deze groene velden stonden de woningen der landlieden, en huizen van eene goede bouworde, het geheel werd omgeven door de *Cliff Hills* aan de Oostzijde, en eene streep lagere heuvels ten Westen. Na een eind wegs gereden te hebben, kwamen wij aan de kerk van *Tingwal*, welke aan den weg ligt, en waar tegenover de pastorij stond; beide gebouwen zijn van eene moderne bouworde. Hier hielden wij halt en bezagen de overblijfselen der oude kerk, die van eene antieke bouworde geweest moet zijn, en met eenen toren versierd geweest is, dezelve heeft dicht bij de tegenwoordige kerk gestaan. Van daar liepen wij het kerkhof eens over, waar vele oude monumenten waren, die echter door het langdurig tijdverloop meestal met mos en gras bedekt waren. Een opschrift was nog leesbaar,

hetzelve was opgerigt tot aandenken aan een Opperheer van *Tingwal*, welke leefde in de tijden, dat de eerste bewoners zeer hard geregeerd en onderdrukt werden. Het opschrift was: *He lies an honest Man Thomas Boyne Foude of Tingwal*, dat in die tijden, toen de ijzeren schepter aldaar gezwaaid werd, voorwaar eene groote lofspraak voor dezen man was. Onzen weg vervolgende, zagen wij ter zijde van den weg eenen vierkanten hardsteen en steen, ten hoogte van zes voeten. Men zeide mij, dat deze daar als een monument opgerigt was, tot aandenken aan een' veldslag, dien een Deensch veldheer aldaar aan de Noorweegsche kolonisten geleverd had, om hen tot hunnen pligt te brengen; doch denzelfen van nabij beschouwende, kon ik er volstrekt geene letteren op vinden, die dit gezegde bevestigden. Hierna kregen wij de ruïnes van het oude kasteel van *Scalloway*, dat op eene hoogte gestaan heeft, in het gezigt, en kort daarna het dorp met de daarvoor liggende baai. Te 2 uren hadden wij de plaats onzer bestemming bereikt, waar wij de paarden aan een meisje overgaven, om dezelve gedurende den tijd van ons verblijf te laten grazen, en ons begaven in de aldaar zijnde herberg, daar wij, na eenige trappen opgegaan te zijn, in een net gemeubileerd kamertje gebracht werden, hetwelk onder het dak gelegen was. Na iets genuttigd en het middagmaal besteld te hebben, gingen wij over tot de bezigtiging der plaats,

welke thans niet meerder dan een visschers dorp is. Twee huizen van eene goede bouworde, bewoond door de familie SCHOTT, welke familie meest alles zoo op deze plaats als in den omtrek, in eigendom bezit, bevonden er zich, de overigen waren altemaal kleine huisjes, en door visschers bewoond. De baai schijnt eene schoone ligplaats voor kleine schepen op te leveren. Op het hoofd stond tegen de punt, de voorstevan en het beeld van de *Columbus*, een oorlogschip, dat aldaar gestrand was. Nabij het strand was eene wel, die zoet water opleverde, dat zeer goed van smaak was, welke al de bewoners van versch water voorziet. Niet ver van hier liet men ons als éene merkwaardige zeldzaamheid, eenen tuin zien, waarin eenige esschen en wilgen boomen stonden, welker stammen, wel is waar, dik, doch die niet hooger dan 5 a 6 voet boven den grond gewassen waren. Dit was ook al wat er in te zien was, daar het voor het overige veel van eene wildernis had. De Westzijde thans gezien hebbende, gingen wij naar de Oostzijde, om de overblijfselen van het kasteel te bezigtigen. Na de hoogte beklommen te hebben, bevonden wij ons bij de ruïne van een groot gebouw, welks dikke muren, die hier en daar vervallen waren, deszelfs oudheid aanduiden. Het inwendige diende thans tot eene woonplaats voor varkens en ander vee.

De geschiedenis van *Hittland* vermeldt het volgende omtrent de stichting van hetzelfde. In den

jare 1600, toen het eiland aan de kroon van *Schotland* behoorde, werd hetzelfde door den leenheer dezes eilands, *PATRICK Earl of Orkney*, gesticht, die door dwangmiddelen de bewoners der verschillende plaatsen noodzaakte, de steenen, kalk, en verdere materialen, tot daarstelling van hetzelfde, bij elkander te brengen, en het kasteel op die plaats te bouwen, alwaar hij een uitzigt naar zee had. Diegenen, welke niet gewillig zulks deden, werden in de gevangenis geworpen, en hunne goederen verbeurd verklaard. Door deze gruwzame handelwijze kwam hetzelfde tot stand, ten koste van het zweet en bloed der arme bewoners.

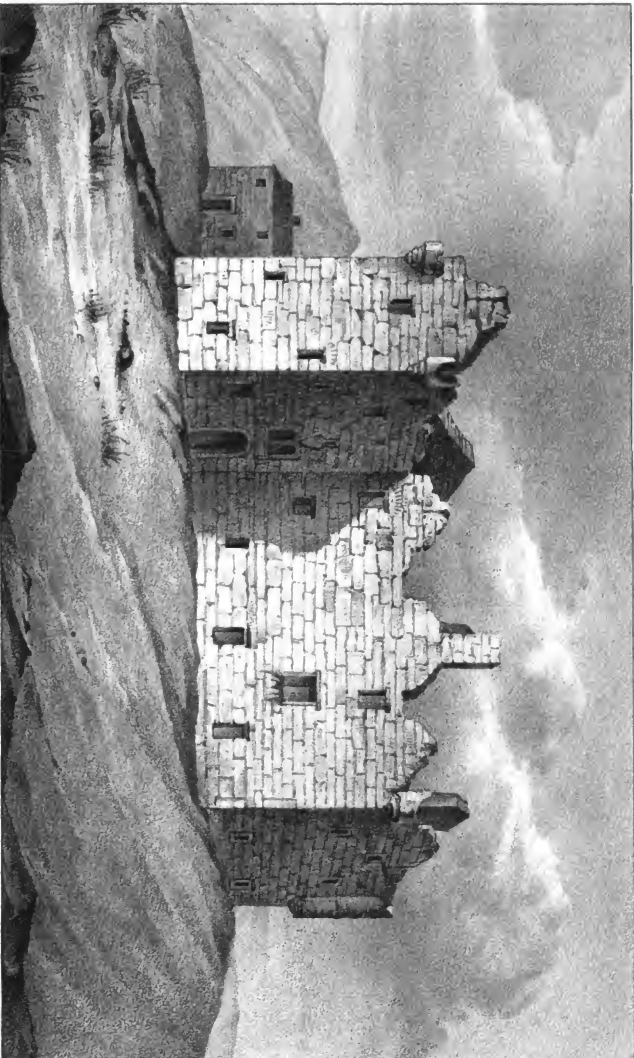
Toen hetzelfde nu voltooid was, en de leenheer het betrokken had, begaf zich de leeraar dezer gemeente, *PITCAIRN* genaamd, derwaarts, om den leenheer in zijn kasteel geluk te wenschen. Deze werd eerst verzocht, en daarna gelast een opschrift te vervaardigen, ten einde zulks met de wapenen boven de deur te kunnen plaatsen. De rondborstige geestelijke weigerde dit, zeggende, dat een huis, hetwelk door onderdrukking tot stand gekomen was, nooit staande kon blijven. De leenheer, hier over gebelgd, liet hem in de gevangenis werpen, tot zoo lang dat hij aan zijn gegeven bevel zou voldaan hebben. Eenige dagen daarna liet de leeraar aan den leenheer zeggen, dat het opschrift zou kunnen vervaardigd worden, uit de twee laatste verzen van *LUCAS VI*, en voornamelijk inhouden, dat het huis op eene rots gebouwd, staande zal blijven, doch dat

die op zand gebouwd zijn, in puin vervallen zouden. Hierna werd hij dan ook ontslagen, meer uit vrees voor de ingezetenen, die alreeds begonnen te morren, dan wel uit goeden wil, daar PATRICK zeer wel de bedoeling dezer woorden begreep. Hij veranderde dezelve dan ook aldus:

Mijn vaders huis was op zand gebouwd, de fondamenten begeven zich, en het zal vallen, doch Scalloway-kasteel staat op eene rots, en zal staande blijven.

Welk opschrift in het vervolg van tijd echter geenszins bevestigd werd, daar eenige der bewoners middel vonden, om naar *Schotland* over te steken, en hunne klagten aan den Koning in te leveren, welke den leenheer naar *Schotland* ontbood, en hem, zoo wel als zijnen zoon ROBERT, die tegen den Koning opstond, ter dood liet brengen, en wijders beval, dat het kasteel onbewoond zoude blijven, en men het tot aandenken in puinhoopen zou laten vervallen.

Na de overblijfselen van een' der torens beklommen te hebben, waar men een ruim uitzigt op de zee heeft, en waar het massive der bouworde mij in het oog viel, keerden wij naar de herberg terug, waar het middagmaal ons wachtte. Hetzelve bestond uit visch en vleesch, benevens eenige aardappelen en eijeren, hetwelk alles zeer zindelijk opgedischt werd, en goed klaar gemaakt was. Tot nageregt zouden wij, onder het rooken van eenen sigaar, een glaasje *toddy* gebruiken. Na zulks gereed gemaakt te hebben,



Kasteel van Scalloway, 1841.

Kasteel van Scalloway, 1841.



dronken wij elkanders gezondheid, doch bij de eerste teug zette ieder een gezigt, alsof hij rabarber slikte. Wij bespeurden dan ook aldra, dat de dienstmaagd, in plaats van ons het goede welwater voor te zetten, ons had willen vergasten op gekookt zeewater, dat voor onze magen, na den eten dezelfde uitwerking als een goed vomitief zoude gehad hebben. Ten einde nu de dienstmaagd, die ons hierop had willen vergasten, met dezelfde lekkernij eens te bedienen, die zij misschien ons reeds met afgunstige oogen had zien gereed maken, (want de Hitlandsche vrouwen van minderen stand zijn gansch niet afkeerig van een glaasje sterken drank), lieten wij haar binnen komen, en gaven haar, onder het doen van loftuitingen over het goede middagmaal, een glas dezer *toddy* te drinken, dat zij ook gerceedelijk aannam, en voor het grootste deel in eene teug op ons welzijn ledigde, waarna zij toch merkte, dat zij geen goed water gegeven had, en beschaamd heen liep, en zorg droeg, dat wij dadelijk ander water kregen. De rekening was voor het eten zeer gering, en bedroeg slechts 12 stuivers per persoon, doch voor den drank, dat een pintje *whisky* geweest zal zijn, was de prijs daarentegen vrij hoog, zijnde 50 stuivers, waar voor men anders wel drie flesschen van dien drank kan hebben. Ten 5½ uur vertrokken wij van hier, en kwamen gezond en wel te *Lerwick* aan, daar Mevrouw SPENCER ons met de thee wachtende was, en waar ik verder den avond zeer genoeglijk

doorbragt, en na met oesters een smakelijk avondmaal gedaan te hebben, naar boord terug keerde, zeer tevreden over de wijze, waarop ik dien dag doorgebragt had.

Den 5den September was alles aan boord gereed, om zeewaarts te kunnen zeilen, dat is te zeggen, het tuig nagezien, de ledige vaten gevuld met versch water, en de noodige brandstoffen gescheept, voor den tijd, dien wij nog op zee moesten doorbrengen, tot dat wij de terugreis naar het vaderland konden aannemen. Voorts hadden wij voor onze tafel, ten einde niet genoodzaakt te zijn, met gezouten vleesch ons te moeten behelpen, ons eenige ganzen en kippen aangeschaft. Groenten en aardappelen waren echter schaarsch, en hetgeen wij hiervan aan boord kregen, waren presenten van mijne vrienden. Den 6den werd besteed met afscheid te nemen, en den 7den zeilden wij weder zeewaarts, ten einde den laatsten kruistogt te doen. Gedurende dezen en den volgende dag hadden wij buitengemeen goed weder, doch den 9den werden wij begroet met eenen Zuidelijken storm, tot onze welkomst in het ruime sop, en ten einde ons wederom aan de onstuimigheid der zee te gewennen. Gelukkig hield dezelve maar 24 uren aan, waarna het weder bedaarde, hoewel wij nog steeds tegenwind hielden; waardoor wij niet spoedig Zuidwaarts kwamen. Den 12den bereikten wij de kinnen der gronden, en vingen daar, op eene diepte van 70 vadem, drie kabeljaauwen, die ons bijzonder wel-

kom waren, daar wij in langen tijd geenen verschen visch gehad hadden; een derzelve was van eene buitengewone grootte en smaakte bijzonder goed, doch was zoo buitengemeen vet, dat wij er maar zeer weinig van gebruiken konden.

Het weder was en bleef nu zeer ongestadig, en wij zagen geene schepen voor den 18den. Op dien dag praaiden wij twee Hoekers, welker stuurlieden, daar zij nog niet lang geleden van *Nederland* vertrokken waren, ons een mandje aardappelen present deden, welk geschenk ons bijzonder welkom was, daar die van *Hitland*, gelijk ik hier voor reeds gezegd heb, niet van de beste waren. Nu verstreek er weder eenen geruimen tijd, voor wij eenen Hoeker praaiden, daar wij, ofschoon de *Noordzee* wijd en zijd doorkruisende, er maar volstrekt geen vinden konden, en het scheen alsof ze hier of daar achter de banken weggescholen waren. Hier over nu en dan eens met den schipper sprekende, en hem mijne verwondering daarover te kennen gevende, vernam ik, dat de loop van den goeden haring thans zeer ongelijk was. Zie hier hetgeen ik nopens den geheelen loop van den haring heb ingewonnen.

Dezelve komt uit het Noorden in ontzettend groote scholen, en verspreidt zich langs *Hitland*, de Orcadische eilanden, de Schotsche kust en *Noorwegen*. In de maanden Augustus, September en October, neemt de oude haring, zoodra zij bespeuren, dat er leven in de kuit is, hunne rigting om de Zuid-West, door het kanaal naar de *Spaansche zee*.

De jonge haring neemt in de maanden December, Januarij en Februarij zijnen loop naar den *Noorder Atlantischen Oceaan*, waar men dezelve aan de Westkust van *Amerika* op 18° à 20° N. B. aantrest. Langs deze kust trekken zij, gedurende het voorjaar Noordwaarts op tot naar *New-found-land*, ten einde aldaar hunne grootte te bekomen, komende zij dan tegen de maanden Mei en Junij benoorden *Hitland* om, langs dit eiland naar de *Noordzee*, dewijl zij aldaar meer voedsel vinden dan in den Oceaan, dit is nu ook de reden, dat de lekkerste haring in de maanden Junij en Julij, bekend onder den naam van maatjes haring, door onze visschers gevangen wordt, dewijl dezelve alsdan jong en malsch is. Na deze maanden wordt dezelve steeds meer en meer droog, kuit- en homziek, en heeft dan ook niet meer dien aangename smaak, dien hij in het begin der teelt heeft (de teelt begint voor de haring-visschers met 24 Junij en eindigt 1 November), waarom de visschers in Augustus meer Zuid opwijken, tusschen de 57° 30' en 58° 30' N. B., om den jongen haring, die zich dan in die streken ophoudt, te vangen. Half September vindt men op de hoogte van *Yarmouth* weder eene voortteelt van jongen haring; derwaarts begeben zich de Scheveninger Bommen, om dezelve te vangen, ten einde diepwatersche bokkens aan het vaderland te bezorgen, welke zij allen ongekaakt moeten aanbrengen, zij warren ze dus met zout, en werpen ze dan in afzonderlijke hokken in het

hol-der Bom, varende ze op die wijze er mede te huiswaarts. Op denzelfden tijd visschen de Engelschen hier hunne Engelsche bokkens. Met het laatst van October is de voortteelt bij de *Galloper*, en in November bij *Noord-Voorland*, werwaarts de Bommen hen vervolgen, zijnde zij tegen December terug van hunne vangst.

De haringvloot begint bij *Hitland* hare visscherij op *St. Jan*, zijnde de 24ste Junij. Half Julij begeven zij zich naar de Orcadische eilanden, en blijven tot half September benoorden *Buchanness*; wijken dan Zuid op, gaande nu tot de wellen, tot *Yarmouth*, en verspreiden zich wijd en zijd op de *Noordzee*, naar mate de vangst voordeelig of schraal is, houdende zij dus zich hier op, tot dat de teelt uit is.

Langs de Noordsche kust wordt ongemeen groote ijle haring gevonden, waarom de visschers daar ook niet visschen mogen. De jonge haring aldaar neemt zijne rigting langs de Oostkust, wijkende door de menigvuldige haaijen, die zich aldaar steeds ophouden, naar de Hollandsche en Vriesche kust, en komt eindelijk door de springtijden in de *Zuiderzee*, waar dan de panharing en IJ-bokkens gevangen worden in September tot Februarij; komende de Fransche visschers met hunne vaartuigen in de maanden December en Januarij aan het *Nieuwe Diep* te *Willemsoord*, om den verschen haring van onze visschers op te koopen, hetwelk mede een groote tak van handel is, en daar ter plaatse veel geld in om-

loop brengt. De merkteekenen aan het water, welke de visschers waarnemen, om te zien of er zich haring bevindt, zijn donker groene kleur, en dik water, maar voornamelijk houden zij het voor een goed teeken, indien zij bespeuren, dat er zich kleine visschen en groote baardkwallen in het water ophouden.

Den 23sten zagen wij met den middag de Engelsche of Schotsche kust op de hoogte van *Aberdeen*, waarna wij wederom om de Oost koersten, ten einde te zien of aldaar geene schepen waren. Den 27sten praaiden wij eene buis, die sedert 8 dagen uit *Holland* gezeild was, de stuurman deed ons een present van aardappelen en groenten. Het weder was nu zoo goed en standvastig als wij het den geheelen zomer niet gehad hadden, en hield aan tot den 10den October. Den 2den praaiden wij een Engelsch driemast-schip, komende van *New-York* en bestemd naar *Hull*; de Kapitein scheen gebrek aan genever te hebben, daar hij vroeg of wij hem niet een paar okshoofden konden overdoen, dat natuurlijk met neen beantwoord werd. Den 9den praaiden wij nog eenen Hoeker, van welken wij nog wat provisie opdeden. De wind nu naar het Noorden loopende, stelden wij koers om de Zuid, doch den 11den was dezelve wederom Zuidelijk, met eene hooge zee. Daar het schip geweldig slingerde, scheurde het zeil, waardoor wij genoodzaakt waren hetzelfde te strijken, om te repareren. Gedurende den tijd, dat men er mede

bezig was, ving de doctor nog twee kabeljaauwen, welke de laatste waren, die door ons op dezen togt gevangen werden. Des namiddags nam de wind aan tot storm, met dikke buijige lucht; wij staken de noodige reven in het grootzeil en draaiden bij om de West; den volgenden dag liep de wind naar het Noorden met buijig weder; als toen besloten wij af te houden en koers te stellen naar het vaderland, daar zeilen en schip niet meer in staat waren veelvuldig stormweder uit te staan. Den 15den met het aanbreken van den dag zagen wij verscheidene schepen, en de torens van *Munster*, *Brielle* en *Goeree*, doch bevonden, dat wij door de schraalte van den wind even beneden gaats waren, en wendden dus om de West, ten einde in den loop van den dag boven gaats te komen, hetwelk ons gelukte, daar wij den volgenden dag des morgens te 7 uren den loods aan boord kregen, en om 11 uren het anker voor de stad *Brielle* lieten vallen, alwaar wij dan ook des namiddags onder een glaasje rooden wijn onze terugkomst in het vaderland en den gelukkigen afloop van den kruistogt in de *Noordzee* vierden.

Den 17den verzeilden wij naar de stad *Vlaardingen*, in welker haven wij om 2 uren het schip vast meerden, en ik mijn rapport aan het collegie der groote visscherij inleverde, en van wege hetzelfde door den Heer President op den 18den voor de door mij bewezene diensten bedankt werd. Ik vertrok nog dienzelfden dag naar 's *Gravenhage*,

waar ik nog tijdig genoeg aankwam, om mij in den Franschen schouwburg te gaan verlustigen. Na vier maanden en eenige dagen op de *Noordzee*, daar lucht en water het dagelijksch gezigt was, doorgebracht te hebben, was deze verandering van gezigten voor mij alles behalve onaangenaam. Den volgende dag deed ik mijn verslag aan Z. Excell. den Heer Minister voor marine en koloniën, en vertrok naar *Amsterdam*, alwaar ik het geluk mogt smaken, mijne familie in goeden welstand te ontmoeten.

7-19

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

[illegible]

B'D JUN 14 1915

